ন্তর্গত প্রথম অধ্যায়টোত আপুনি অসমত প্রচলিত থকা তিব্বত-বর্মীয় পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ইটামান প্রধান ভাষাৰ চমু পৰিচয় লাভৰ লগতে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ কেইটামানৰ সাধাৰণ ষাতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যৰ লগত পৰিচিত হ'ব।

৩ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা ঃ সাধাৰণ পৰিচয়

পৃথিৱীৰ বিভিন্ন ভাষা পৰিয়ালৰ ভাষাৰ ভিতৰত তিব্বত-বর্মীয় পৰিয়ালৰ ভাষাসমূহেও ল্লেখযোগ্য স্থান দখল কৰি আছে। ভাষা শাখাৰ শিক্ষার্থী হিচাপে পূর্বৱর্তী তৃতীয় ষাণ্মাসিকতে পুনি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিষয়ে চমু ধাৰণা লাভ কৰি আহিছে। এছিয়া মহাদেশত বিভিন্ন ষা পৰিয়ালৰ ভাষাৰ প্রচলন আছে। দক্ষিণ এছিয়াক উদাহৰণ হিচাপে ল'লেই এই কথাটোৰ ্যতা প্রতিপন্ন হয়। দক্ষিণ এছিয়াত বিভিন্ন পৰিয়ালৰ ভাষাৰ প্রচলন আছে। সেই ভিন্ন পৰিয়ালৰ ষাৰ ভিতৰত তিব্বত-বর্মীয় পৰিয়ালৰ ভাষাৰ সংখ্যাই সর্বাধিক। সৱহ সংখ্যক ভাষা গৱেষক ণ্ডিতে ক'ব খোজে যে তিব্বত-বর্মীয় ভাষা বৃহত্তৰ চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰে শাখা। এই ঠভংগীৰ ফালৰ পৰা বিচাৰ কৰিলে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাটো পশ্চিমে জম্মু আৰু কাশ্মীৰৰ পৰা নম, ইণ্ডো-চীন আৰু পূবে চীনৰ কিছু অংশলৈকে বিস্তৃত। এই ভাষাটো যিসকল লোকৰ জত চলতি আছিল, তেওঁলোকৰ প্রাচীন বসতি বুলি ইয়াংচিকিয়াং আৰু হোৱাংহোৰ উৎপত্তিস্থল হিত হৈছে। অনুমান কৰা হৈছে যে উত্তৰ-পশ্চিম চীনেই সেই অঞ্চল। পৰৱর্তী সময়ছোৱাত সেই ষাটো চীনদেশৰ মাজেদি মেকং, মৈনাম, ইৰাৱতী, ছিন্দুইন আৰু ব্রহ্মপুত্রৰ গতি অনুসৰণ কৰি ইলেণ্ড, বার্মা আৰু ভাৰতত বিস্তাৰিত হৈ পৰে। মূল তিব্বত-বর্মীয় ভাষাটো ব্রহ্মপুত্রৰ পত্তিস্থলত তিনিটামান শাখাত বিভক্ত হৈ যথাক্রমে তিব্বত, অসম আৰু ব্রহ্মদেশত বিয়পি ৰ।

বিভিন্ন ভৌগোলিক আৰু অন্যান্য আনুষংগিক কাৰণবশতঃ এই ভাষা-ভাষী লোকসকলৰ হ সংখ্যকেই একাষৰীয়াকৈ আৰু দ্বীপসদৃশ অৱস্থান কৰি আছে বাবে এই ভাষাসমূহৰ কেৱল থমিক স্তৰৰ সমলহে লাভ কৰিব পৰা গৈছে। ছেফাৰ নামৰ পণ্ডিত গৰাকীয়ে এই ভাষা পৰিয়ালৰ ন্তর্গত তিনিশতকৈও অধিক ভাষা আছে বুলি কৈছে। সেইবাবে এই ভাষাসমূহৰ সম্পূর্ণ বা ংশিক সমল আহৰণ কৰি তাৰ তুলনামূলক বিশ্লেষণ কৰাতো কষ্টসাধ্য। এতিয়ালৈকে কেইটামান ব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্তর্গত কিছুমান সমলৰ সন্ধান পোৱা গৈছে যদিও সেই উদ্ধাৰকৃত লখিনিৰ মাধ্যমেদি গোটেই ভাষা পৰিয়ালটোৰ এটা সামগ্রিক আলোচনা কৰাতো সম্ভৱপৰ ৱা নাই। পণ্ডিত-গৱেষকসকলৰ অনুমান যে এতিয়াও তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ছুমান ভাষা হয় এতিয়াও সমূলি উদ্ধাৰ হোৱা নাই, নহয় সেইবিলাক অনা-চর্চিত হৈ আছে। ই সকলোবোৰ ভাষাৰ উদ্ধাৰ আৰু চর্চাৰ মাজেদি সেই মহৎ প্রয়াস সার্থক হোৱাৰ অৱকাশ ছে। তেন্তে সম্ভৱপৰ হ'লে আমি এই বিশেষ ভাষাগোষ্ঠীটোৰ লগত জড়িত বর্ণাঢ্য দিশসমূহৰ

দুবছৰীয়া স্নাতকোত্তৰ পাঠ

(চি. বি. চি. এচ., এন.ই.পি. ২০২০

চতুর্থ ষাণ্মাসিক

তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা মানৱিকী বিদ্যা অধ

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বি

প্রাধ্যাপক (অৱসৱপ্রাপ্ত), অসমীয়া বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
প্রাধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
পক, অসমীয়া বিভাগ, গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

ৰাণী ফুকন, সহযোগী অধ্যাপক, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
ভা ৰাণী ফুকন, সহযোগী অধ্যাপক, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

অৱিহণা যোগাইছে
ড° নিভা ৰাণী ফুকন, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
নয়নতৰা পেগু, গৱেষক, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

নন্দিতা তালুকদাৰ, মৰিগাওঁ মহাবিদ্যালয়
অর্ণৱ শর্মা, এছ বি দেওৰা মহাবিদ্যালয়

দনা ঃ **ড° উপেন ৰাভা হাকাচাম,** গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যায় ঃ ১,২,৩,৪,৫,৬,৭,৮,৯ আৰু ১০
ঃ **ড° নিভা ৰাণী ফুকন,** কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
অধ্যায় ঃ ১১,১২,১৩ আৰু ১৪
ঃ **ড° নিভা ৰাণী ফুকন,** কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা সর্বস্বত্ব সংৰক্ষিত।
ng Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open
e under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share
onal): http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/ For the
plying this license KKHSOU does not waive any privileges or
t it may be entitled to assert, nor does KKHSOU submit to the
cesses or laws of any jurisdiction.
শ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

ও, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী-৭৮১ ০১৭; Web : www.kkhsou.in

অধ্যায় ১ ঃ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সাধাৰণ পৰিচয়

অধ্যায় গাঁথনি

১.১ উদ্দেশ্য
১.২ পৰিচয়
১.৩ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা ঃ সাধাৰণ পৰিচয়
১.৪ অসমত থকা বিভিন্ন তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ চমু পৰিচয়
১.৪.১ বড়ো ভাষা
১.৪.২ ৰাভা ভাষা
১.৪.৩ কার্বি ভাষা
১.৪.৪ মিছিং ভাষা
১.৪.৫ ডিমাছা ভাষা
১.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১.৬ অধিক জানিবলৈ
১.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
১.৮ আর্হি প্রশ্ন

১.২ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সাধাৰণ পৰিচয় লাভ কৰিব
- প্রধান তিব্বত-বর্মীয় ভাষা, যেনে— বড়ো, ৰাভা, কার্বি, মিছিং আদিৰ ধ্বনিতত্ত্ব অ
  ৰূপতত্ত্বৰ থূলমূল আভাস দিব পাৰিব
- অসমীয়া ভাষাৰ লগত এই ভাষাসমূহৰ সাদৃশ্য কিমান আৰু কোন কোন দিশত পৃ
  তাৰ আভাস লাভ কৰিব।

১.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া, চতুর্থ যাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা দ্বিতীয় ঐচি
পাঠ্যবিষয় 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা'ৰ এইটো প্রথম অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ শিৰোন
'অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সাধাৰণ পৰিচয়'। এই বিশেষ পাঠ্যবিষয়ৰ যোগে
শিক্ষার্থীসকলক অসমত প্রচলিত এটা বিশিষ্ট ভাষা পৰিয়াল— তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়া

াৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণৰ তুলনা ১০৯ - ১১৮

বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ; অসমীয়া
ভাষাৰ বিশেষণৰ তুলনা

াৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্ৰিয়াৰ তুলনা ১১৯ - ১৩২

ত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্ৰিয়াৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ; অসমীয়া আৰু তিব্বত-
ৰ তুলনা

াৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনা ১৩৩ - ১৪২

বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনা

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ ১৪৩ - ১৫১

ভাষা, অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ কাৰণ,
ংস্কৃতিলৈ মংগোলীয় (তিব্বত-বর্মীয়) লোকসকলৰ অৱদান,
ব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ

ষাত অসমীয়া ভাষাৰ পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱ ১৫২ - ১৫৭

কসকলৰ ভাষাত অসমীয়া আৰু অন্য আৰ্য ভাষাৰ উপাদান সন্নিৱিষ্ট
বত-বর্মীয় ভাষাত ৰক্ষিত অসমীয়া আৰু আৰ্যমূলীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ চৰ্চা ১৫৮ - ১৬৩

সমূহৰ শেহতীয়া অগ্ৰগতিৰ সমীক্ষা

১৬৪ - ১৬৫

পাঠ্যবিষয়ৰ পৰিচয় ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা

এইখন স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া পাঠ্যক্ৰমৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকৰ ঐচ্ছিক পাঠ্যবিষয়। "
শিৰোনামৰ এই পাঠ্যবিষয় চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা দ্বিতীয় ঐ
শিক্ষার্থীক মূল চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ
হৈছে। সামগ্ৰিকভাৱে ইয়াত তিব্বত-বর্মীয় পৰিয়ালৰ ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপতত্ত্ব আৰু অস
পৰিয়ালৰ সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্যসমূহত চকু ফুৰোৱা হৈছে।

পাঠ্যবিষয়ৰ প্ৰথম অধ্যায়টো হৈছে 'অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সাধাৰণ
পৰিয়ালৰ সাধাৰণ পৰিচয় আগবঢ়োৱাৰ লগতে অসমত প্ৰচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা
যেনে— বৰো, ৰাভা, কার্বি, মিছিং, ডিমাছা আদিৰ থুলমূল পৰিচয় আগবঢ়োৱা হৈছে।
তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য'। ইয়াত অসমত প্ৰচলিত থকা তিব্বত-বর্মীয়
আলোকপাত কৰা হৈছে। তৃতীয় অধ্যায়টো হৈছে 'অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ
প্ৰচলিত বিভিন্ন তিব্বত-বর্মীয় গোষ্ঠীভুক্ত ভাষাৰ পৰা বাচি অনা উদাহৰণৰ মাধ্যমত এই
কৰা হৈছে। চতুৰ্থ অধ্যায় 'অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰ'ত তিব্বত-বর্মীয়
দেখুওৱাৰ লগতে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিভিন্ন শব্দৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। অনুস
অধ্যয়ন অতি ফলপ্ৰসূ হ'ব। পঞ্চম অধ্যায়টো হৈছে 'অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষ
তুলনামূলক আলোচনা সন্নিৱিষ্ট থকা অধ্যায়টোৱে অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয়
মাজত থকা সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্যসমূহত আলোকপাত কৰিছে। ষষ্ঠ অধ্যায়ৰ শিৰোনাম
সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনা'। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহলৈ লক্ষ্য কৰিলে
ভাষাৰে বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ দিশ আমাৰ চকুত পৰে। ভাষাৰ কালিকা স্বৰূপ সেই বৈশিষ্ট্যসমূ
বিশেষত্ব প্ৰদান কৰিছে। অধ্যায়টোত তাৰে আলোচনা সন্নিৱিষ্ট হৈছে। সপ্তম অধ্যায়ৰ শি
ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনা'। ইয়াত তুলনামূলক আলোচনাৰ আধাৰত তিব্বত-বর্মীয়
অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ পৰিচয় আগবঢ়োৱা হৈছে। অষ্টম অধ্যায়ৰ শিৰোনাম
সর্বনামৰ তুলনা'। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সর্বনামৰ যি বিচিত্ৰ ৰূপ— তাৰ বিষয়ে
জানিব পাৰিব। বিশেষণৰ আলোচনাৰ মাজেদি ভাষা একোটাৰ ৰূপতত্ত্বৰ অন্তর্গত এটা গু
অধ্যায় 'অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণৰ তুলনা'ত এই দিশটোৰ
পাঠ্যবিষয়ৰ দশম অধ্যায়টো হৈছে 'অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্ৰিয়াৰ
ক্ৰিয়াৰ, গঠন, প্ৰয়োগ আদিৰ মনোজ্ঞ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। একাদশ অধ্যায়ৰ শি
ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনা'। ইয়াত অসমীয়া ভাষাৰ লগত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ
দ্বাদশ অধ্যায় 'অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ'ত অসমীয়া ভাষা আৰু স
আৰু কেনেকৈ প্ৰভাৱ পৰিছে তাৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে। ত্ৰয়োদশ অধ্যায় 'ত
পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱ'ত মূল বিষয়বস্তুৰ উপযোগী হোৱাকৈ উপযুক্ত উদাহৰণৰ সহায়ত
পাঠ্যবিষয়ৰ চতুৰ্দশ তথা শেষ অধ্যায় 'সাম্প্ৰতিক কালত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ চৰ্চা'ত
অগ্ৰগতিৰ সমীক্ষা আগবঢ়োৱা হৈছে।

এই পাঠ্যবিষয়খন অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান আ
মূল পাঠত থকা নতুন শব্দ আৰু পৰিভাষাসমূহৰ অর্থ সন্নিৱিষ্ট হৈছে। সেইদৰে— 'জানি

ীক্ষণৰ সুবিধা দিব। উক্ত প্ৰশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহৰ ৰূপৰেখা 'অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান'ত সন্নিৱিষ্ট
া হৈছে। তাৰ সহায়েৰে আপুনি প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰসমূহ লিখিবলৈ যত্ন কৰিলে অধিক
ভদায়ক হ'ব। অধ্যায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে
ধিক জানিবলৈ' শিতানত উল্লেখ থকা গ্ৰন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত 'আৰ্হি
ণ্ন' হিচাপে কেইটিমান প্ৰশ্নৰ আৰ্হিও তুলি দিয়া হৈছে। শেষৰ অধ্যায়টিৰ পাছত
ইখনমান 'প্ৰসঙ্গ পুথি'ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰেই মূলতঃ
পাঠ্যবিষয়ত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। আপুনি বিশদভাৱে কোনো
য় জানিবলৈ হ'লে সেই কেইখন অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

বিষয় সূচী

অধ্যায় ১ ঃ **অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সাধাৰণ পৰিচয়**

তিব্বত-বর্মীয় ভাষা ঃ সাধাৰণ পৰিচয়; অসমত থকা বিভিন্ন তিব্বত-ব
পৰিচয়; বৰো ভাষা, ৰাভা ভাষা, কার্বি ভাষা, মিছিং ভাষা, ডিমাছা ভাষা

অধ্যায় ২ ঃ **অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য**

অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

অধ্যায় ৩ ঃ **অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য**

অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

অধ্যায় ৪ ঃ **অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰ**

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰ ঃ চমু পৰিচয়; তিব্বত-বর্মীয় ভাষা
শ্ৰেণী বিভাজন, তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিভিন্ন শব্দৰ আলোচনা

অধ্যায় ৫ ঃ **অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ তুলনা**

অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ তুলনা; অসমীয়
বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱ

অধ্যায় ৬ ঃ **অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনা**

অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰ
আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনা

অধ্যায় ৭ ঃ **অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনা**

অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ; অসমীয়া আৰ
ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনা

অধ্যায় ৮ ঃ **অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনামৰ তুলনা**

অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সর্বনাম শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ;
অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সর্বনাম শব্দৰ তুলনা

তদুপৰি ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ আলোচনাত বডো ভাষাৰ শব্দৰ বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ বিষয়েও তথ্যসমৃদ্ধ আলোচনা আগবঢ়াইছে। বডো ভাষাত মৌলিক, সাধিত, সংযুক্ত আদি বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ শব্দ পোৱা যায়। এই শব্দবোৰৰ কিছুমান স্বকীয়, অন্য কিছুমান সমমূলীয় আৰু অন্য কিছুমান বিষয়মূলীয় শব্দ হয়। যুৰীয়া শব্দৰ প্ৰাধান্য বৰো ভাষাৰ অন্যতম মন কৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য। যুৰীয়া শব্দ কেইবা প্ৰকাৰৰ— পূৰ্ণ দ্বিৰুক্তি ঃ ব্ৰা ব্ৰা 'জোৰ-জুলুমকৈ', জুদা জুদা 'বেলেগ বেলেগ'; আংশিক দ্বিৰুক্তি ঃ হাকু-দাকু 'ততাতৈয়াকৈ', হা-হু- 'মাটি-বাৰী'; সমাৰ্থক শব্দ যোগে ঃ ৰাং-ৰুফা 'ধন-সোণ', দৈমা-দৈছা 'নদ-নদী' ইত্যাদি।

বডো ভাষাটো সৰল, যৌগিক আৰু মিশ্ৰ এই তিনি শ্ৰেণীৰ বাক্য বিভিন্ন পৰসৰ্গীয় অব্যয়েৰে (স্বাৰ্থিক প্ৰত্যয়) সুশৃংখলিত। অৱশ্যে বডোত কথিত পৰ্যায়ত থকা বাক্য-গাঁথনি (গীত-মাত, উপভাষা) আৰু লিখিত পৰ্যায়ত থকা বাক্য-গাঁথনিৰ মাজত প্ৰভেদ সুস্পষ্ট।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ বডো ভাষাৰ চমু পৰিচয় আগবঢ়াওক। এই ভাষাৰ দুটামান ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰক।

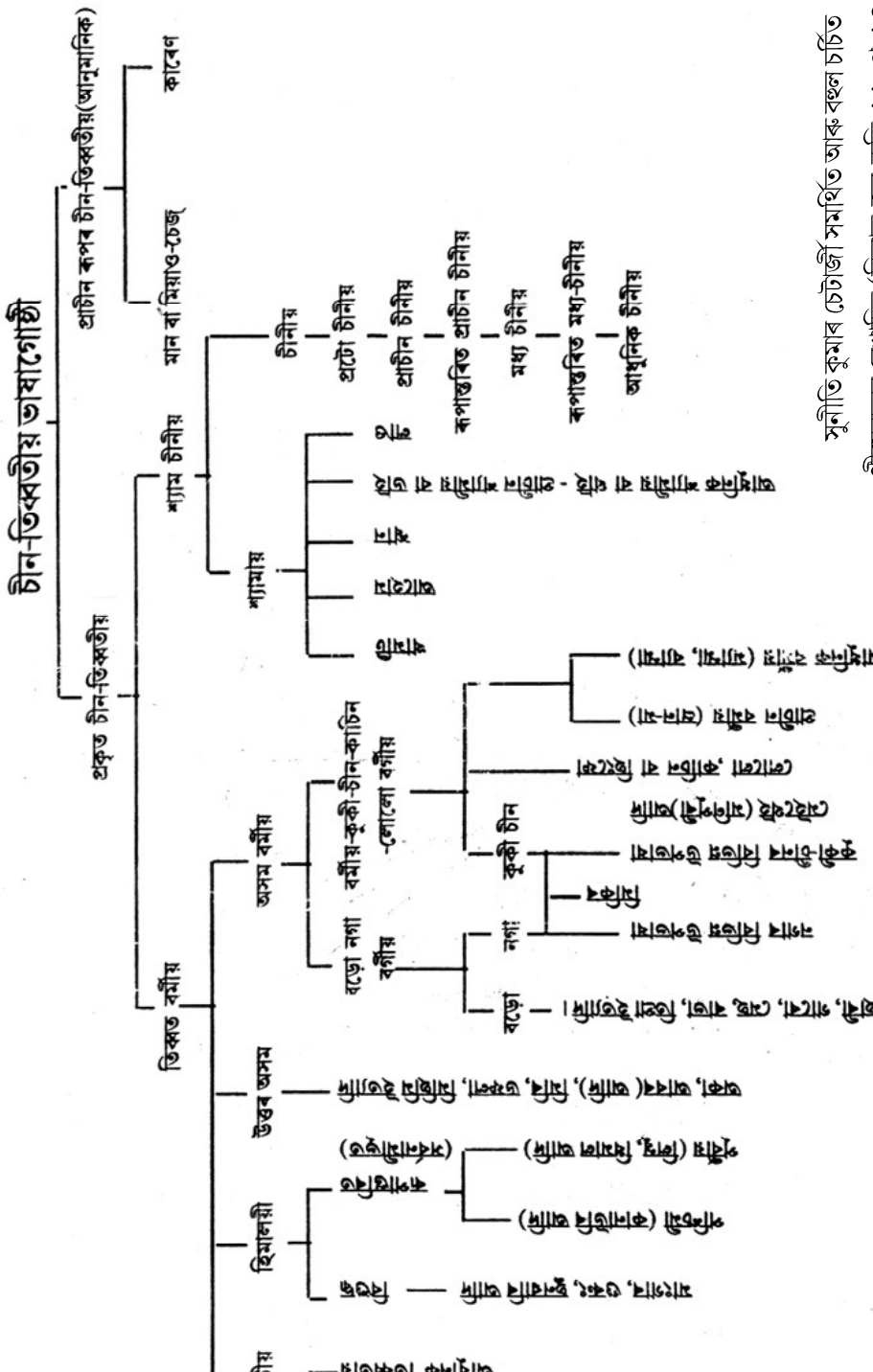
(১৫০-২০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

১.৪.২ ৰাভা ভাষা

তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ বডো বৰ্গীয় ভাষাৰ অন্য এটা ভাষা হৈছে ৰাভা ভাষা। অন্যান্য তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ ভাষাৰ তুলনাত ৰাভা ভাষাই অধিক বাহ্যিক প্ৰভাৱপুষ্ট ভাষা। এই ভাষাটো বিশেষভাৱে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ নামনি ভাগত প্ৰচলিত। ৰাভা ভাষাৰ প্ৰধান উপভাষা তিনিটা। সেইকেইটা হৈছে ক্ৰমে ৰং দা বা ৰং দানি, ছোংগা বা কোচা আৰু মায়তা বা মায়তৰি উপভাষা। এই উপভাষাকেইটাৰ ভিতৰত ৰংদা বা ৰংদানি উপভাষা মান্য ভাষা হিচাপে স্বীকৃত হৈছে। গোৱালপাৰা আৰু গাৰো পাহাৰৰ সীমামূৰীয়া অঞ্চলত ৰাভাৰ এই উপভাষাটোৰ প্ৰচলন আছে। মন কৰিবলগীয়া যে ৰংদানি উপভাষাটো গাৰো ভাষাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত। জলপাইগুৰি, কোচবিহাৰ আৰু অবিভক্ত গোৱালপাৰাৰ উত্তৰ অঞ্চলত ছোংগা বা কোচা উপভাষা চলে। উল্লেখযোগ্য যে এই উপভাষাত প্ৰাচীন ৰাভা ভাষাৰ কেতবোৰ বৈশিষ্ট্য সংৰক্ষিত হৈ আছে। এই দুটা উপভাষাৰ মাজত অল্পসংখ্যক

ভাষাসমূহো মৰ্যাদা সহকাৰে নথিভুক্ত হৈছে। পৰৱৰ্তী সময়ত বেনেডিক্ট, ছেফাৰ আদি আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় খ্যাতিসম্পন্ন ভাষাবিদৰ ভাষাবিষয়ক বহুমূলীয়া গ্ৰন্থত তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তৰ্ভুক্ত ভাষাসমূহে গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান গ্ৰহণ কৰি আছে। তলত উল্লেখ কৰা চিত্ৰ ১.ক-ত তিব্বত-বৰ্মী ভাষা পৰিয়ালৰ চিত্ৰ এখন উপস্থাপন কৰা হ'ল—

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ এখন চিত্রৰ সহায়ত চীন-তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ চমু পৰিচয় আগবঢ়াওক। (২০০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

৪ অসমত থকা বিভিন্ন তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ চমু পৰিচয়

১.৪.১ বডো ভাষা

বৃহৎ চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ ভিতৰত বডো ভাষা অন্যতম। অসমৰ ভালেকেইখন জিলাত বডো ভাষা কোৱা জনসমষ্টিৰ অৱস্থিতি আছে। সেইকেইখন জিলা আৰু অঞ্চল হৈছে ক্রমে অসমৰ অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলা, কামৰূপ, দৰং, নগাঁও, শিৱসাগৰ, লক্ষীমপুৰ, কার্বি আংলং আৰু পশ্চিমবংগৰ কোচবিহাৰ আৰু জলপাইগুৰি, মেঘালয়ৰ গাৰো পাহাৰৰ কোনো কোনো অঞ্চলত বডো ভাষাগোষ্ঠীয় লোকৰ বসতি আছে। মন কৰিবলগীয়া যে, প্রধানতঃ ব্রহ্মপুত্রৰ উত্তৰ পাৰে আৰু অৰুণাচলৰ দক্ষিণাঞ্চলত বডো ভাষা-ভাষী লোকসকলে বসতি কৰি আছে। অসমত বাস কৰা সমতলবাসী বিভিন্ন ভাষা-ভাষী জনগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত বডোসকলেই সংখ্যাগৰিষ্ঠ। ১৯৯১ চনৰ লোকপিয়ল অনুযায়ী কেৱল অসমতে বডোভাষী লোকৰ সংখ্যা ১১,৮৪,৫৬৯ জন। ২০০১ চনৰ মতে— এই সংখ্যা বৃদ্ধি পোৱাতো স্বাভাৱিক। বিংশ শতিকাৰ প্রাৰম্ভিক সময়ৰ বডো ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিপ্রেমী সচেতন ব্যক্তি, শিল্পী আৰু ৰাজনীতিবিদৰ প্রচেষ্টাত বৰো ভাষা-সাহিত্যৰ জাগৰণ আৰম্ভ হয়। এই ক্ষেত্রত খ্রীষ্টিয়ান মিছনেৰীসকলে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়াইছিলে। এই সময়ছোৱাত বডো ভাষাৰ সাধুকথা, কিম্বদন্তী, প্রবাদ-পটন্তৰমালা সংগ্রহৰ লগে লগে লিখিত সাহিত্য সৃষ্টিৰ বাতাবৰণো গঢ়ি উঠে। বডো ভাষা-সাহিত্যৰ চর্চাৰ প্রথম চালুকীয়া পদক্ষেপ হিচাপে ১৯৫০ চনত ধুবুৰীত Bodo Literary Club গঠিত হৈছিল। ১৯৫২ চনৰ ১৬ নবেম্বৰ তাৰিখে বৰো সাহিত্য সভা প্রতিষ্ঠিত হৈছিল। অৱশ্যে বডো ভাষাৰ প্রকৃত চর্চা আৰম্ভ হয় ১৯৬৫ চনত। তাৰ এটা বিশেষ কাৰণ নথকা নহয়। সেই বছৰতে প্রমোদ চন্দ্র ভট্টাচার্যৰ A Descriptive Analysis of the Boro Language শীর্ষক গৱেষণা-পত্র গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা গৃহীত হয়। পৰৱর্তী সময়ছোৱাত ১৯৭৭ চনত এই গৱেষণা-পত্রখন গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰাই প্রকাশিত হৈছিল। প্রমোদ চন্দ্র ভট্টাচার্যই

অতীত কালবাচক {-মু'ন} সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ লগত একেলগে প্রয়োগ হ'
অতীতত কোনো কার্য হ'বলগীয়া আছিল কিন্তু হৈ নুঠিল এনে ভাব সূচায়। যেনে
নু'ঙু' বুংখাল্লা আং বু' ফু'য়গৌমু'ন 'তুমি ক'লে (আগেয়ে) ময়ো আহিলোহেঁতেন
-নু' ঃ অদূৰ ভৱিষ্যতে বা ইতিমধ্যে সংঘটিত হ'বই এনে অর্থত { -ছু'য়} আৰু
মু'ন}ৰ সৈতে একেলগে প্রয়োগ হয়। যেনে— 'আংনু' থাংনু'ছ'য় 'মই যাওঁ
-মু'ন ঃ বডো ভাষাত অতীতত সংঘটিত হোৱা বা হ'বলগীয়া অর্থত দং 'আছ' ধা
সৈতে একেলগে বা অকলে সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ দৰে {-মু'ন}ৰ প্রয়োগ হ
যেনে— ছাছে ৰাজা দংমু'ন-বিনি মুঙা মু'ন বাণ 'এজন ৰজা আছিল— তে
নাম আছিল বাণ'।

বডোত অনুজ্ঞা, ইচ্ছাবোধক আদি ভাব বুজোৱা সদর্থক আৰু নঞর্থক ৰ
দুটা কিছু পৰিমাণে ভিন্ন। উদাহৰণ স্বৰূপে—

–ϕ (+দু') ঃ নু'ং থাং (-দু') 'তুমি যাবা দেই'
-দা- (+দে) ঃ (নু'ং) দা থাং-দে 'তুমি নাযাবা দেই'
-নি/-দু'নি ঃ জু'ং থাংনি/দু'নি 'ব'লা আমি যাওঁহক'
-থু'ং (+ছু'য়) ঃ বিয়ু' থাং থু'ং (-ছ'য়) 'তেওঁ যাওকচোন'।
–ϕ +নাংগৌ ঃ আং থাং নাংগৌ 'মই যাব লাগে'।
-নু' + নাঙা ঃ বিয়ু' ফু'ইনু' নাঙা 'তেওঁ আহিব নালাগে'।

বডোত কিছুমান কাল বা দশাত নঞর্থক ৰূপ নাই বা থাকিলেও গঠন সুকী
হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

আং জায়ু'} আং জায়া/জালিয়া (মই নাখাওঁ/নাখাম)
আং জাগু'ন
আং জাদু'ং} আং জায়াখু'ই/জায়খিছু'ই
আং জাবায়} (মই খোৱা নাই/মোৰ খোৱা নহ'ল)।
আং জাদু'ংমু'ন} আং জানায় নঙামু'ন/জায়াখু'ইমু'ন
আ জাবায়মু'ন} মই খোৱা নাছিলো/মোৰ খাবলগীয়া নহ'ল।

বডোত অসমাপিকা (-নু', -নানৈ), ছর্তবাচক (-ৱা), কৃদন্ত (-নায়, -গ্রা
গু'ন, থাওগৌ) আদি ৰূপৰ দৰে আৰু বহুকেইটা পৰসর্গ বা অনুপদৰ (যেনে— জা
ছান্দি, গৌমানি, আৱা, আলাবা, মু'নৱা, আগৌমানি, ছি... ছি, উ'য়... উ'য়, গ্রং...
ইত্যাদি) প্রয়োগ আছে। বৰোতো কেতবোৰ ধাতুৰ পৰিপূৰক বা বিকল্প ৰূপ (যেনে
দং 'আছ' ঃ থা 'থাক', নু'ংগৌ 'শুদ্ধ হ' ঃ জা 'হ') আৰু অনিয়মিত ৰূপ (থু 'ৰ
গৈয়া 'নাই', নাঙা 'নালাগে', নঙা 'নহয়' আদি পোৱা যায়)। বডোত কর্তৃবাচ্য অ

মু'জাং 'ভাল' ঃ মু'জাং-ছিন 'কিছু ভাল' ঃ মু'জাং-ছিন-ফাৰ 'উত্তম'।

গু'খা 'তিতা' ঃ খা-ব্রাং 'কিছু তিতা' ঃ খা-থাং 'বেছি তিতা'

ঃ খা-জ্রু'ং/-থেৰ 'পনীয়া তিতা'।

গু'ৰান 'শুকান ঃ ৰান-খ্রেৰ 'শুকাবলৈ ধৰ' ঃ ৰান খ্রব 'শুকাই খৰখৰীয়া হ'।

কেতিয়াবা দুই বা ততোধিক প্রত্যয় বা যুগ্ম ধাতু একেলগে এটাৰ পিছত আনটো লগ লাগি সংযুক্ত ধাতু গঠন হয়। উদাহৰণ—

√ লা 'ল' + √ 'বু' 'টান' >√ লাবু' 'আন'

√ বিৰ 'উৰ' + √ লাং 'নি' >√ বিৰলাং 'উৰি গুচি যা।

সেইদৰে, √ লাবু'-ফি'ন 'লৈ উভতি আহ'

√ লাবু'-ফিন-গ্রু' 'আগে ভাগে পুনৰাই লৈ উভতি আহ'।

আকৌ, √ জা-খু'-মা-জু'ব-ফিন-গ্রু'-হু' 'আগে ভাগে পুনৰাই মনে মনে খুৱা'।

বডো ভাষাত পূর্বসর্গ আৰু সংযুক্ত ধাতু যোগে পাঁচনি ধাতু কৰা হয়। পূর্বসর্গবোৰ ঘাইকৈ তিনিবিধ ফস্ব- ~ বস্ব- ~ ছস্ব-; যি ধ্বনি সাপেক্ষে প্রয়োগ হয়। যেনে— √ ফি-ছি 'ফাল' তু. √ ছি 'ফাট্', ফে √ -দেৰ 'ডাঙৰ কৰ' তু. √ দেৰ 'ডাঙৰ হ', √ ফু-দুং 'গৰম কৰ' তু √ দুং 'গৰম হ', √ ফু'-থা 'জীয়া' তু. √ থাং 'জী', √ বো-খো' 'মোকলা' তু. √ খো 'মুকলি হ', বু'-খা 'বেলেগা' তু. √ গা 'বেলেগ হ'; √ ছি-গি 'ভয় খুৱা' তু. √ গি 'ভয় খা', √ ছি-ফায় 'ভাং' তু. √ বায় 'ভাগ'; √ মিনি হু' 'হুঁহুৱা' তু. √ মিনি 'হাঁহ', √ লু'ংহু' 'খুওৱা' তু. √ লু'ং 'পী' ইত্যাদি।

বডো ভাষাত ক্রিয়া-ৰূপ সৰল। সকলো পুৰুষ আৰু বচনত একেটা প্রত্যয় বা ক্রিয়া-বিভক্তিয়েই প্রয়োগ হয়। বডো ক্রিয়া-বিভক্তিসমূহ হ'ল—

-উ' ~ -ব্রু' ~ য়ু' ঃ বর্তমান বা অতীত কালত ব্যৱহাৰ হোৱা স্বভাৱ, অভ্যাস, নিত্য-নৈমিত্তিক ভাব প্রকাশক (যেনে— আঙু' বিখৌ মু'জাং মু'নু' 'মই তেওঁক ভাল পাওঁ')

-দু'ং ঃ বর্তমান বা অতীত কালত ব্যৱহাৰ হোৱা চলি থকা বা অপূর্ণতা ভাব প্রকাশক (যেনে— বিয়ু' মু'ইয়া গামিয়াও থাং দু'ং মু'ন 'তেওঁ কালি গাঁৱলৈ গৈছিল')।

-বায় ঃ বর্তমান বা অতীত কালত ব্যৱহাৰ হোৱা পূর্ণতা ভাব প্রকাশক (যেনে— বিয়ু' হাবা খালামবায় 'সি বিয়া কৰালে')।

'গু'ন ঃ ভৱিষ্যৎ কালত ঘটিবলগীয়া আদি ভাব প্রকাশক (যেনে— আঙু' উনাও জাগু'ন 'মই পিছত খাম')।

সন্ধিগ্ধ অর্থতো {-বায়} আৰু {-দু'ং} প্রত্যয়ৰ লগত ইয়াৰ প্রয়োগ আছে. যেনে— থাংবায়/দু'ং গু'ন 'গ'ল/গৈছে ছাগে'

ৰূপে স্বীকৃত হৈছে।

প্রাৰম্ভিক সময়ছোৱাত বডো লেখকসকলে অসমীয়া-বাংলা লিপিৰে লি মেলা কৰিছিল যদিও ১৯৭৫ চনৰ পৰা বিদ্যালয়-মহাবিদ্যালয়ৰ পাঠ্যপুথিসমূ দেবনাগৰী লিপিৰ ব্যৱহাৰ আৰম্ভ হয়। অৱশ্যে খ্রীষ্টধর্মৰ লগত জড়িত পুথিসমূহ ক্ষেত্রত কিছু ব্যতিক্রম। খ্রীষ্টধর্ম বিষয়ক পুথিসমূহ তেতিয়াৰ পৰা বর্তমানলৈকে ৰোম লিপিতে লিখি অহা হৈছে। অসম চৰকাৰে ১৯৫৮ চনতে বডো ভাষাটোক স্বীকৃ প্রদান কৰে। ১৯৬৩ চনৰ পৰা বৰো ভাষাটো অসমৰ প্রাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষ মাধ্যম হিচাপে প্রবর্তিত হয়। ১৯৬৮, ১৯৭২, ১৯৭৬ আৰু ১৯৯৬ চনত যথাক্র মাধ্যমিক, উচ্চ মাধ্যমিক, মহাবিদ্যালয় আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পর্যায়লৈ বডো ভাষা উন্ন হয়। ১৯৮৪ চনৰ পৰা বডো অধ্যুষিত অঞ্চলত অসমৰ সহযোগী ৰাজ্যিক ভাষা হিচা স্বীকৃতি লাভ কৰা বডো ভাষা ২০০৪ চনৰ সংশোধনী অনুযায়ী বর্তমান ভাৰতৰ অন্য প্রধান ভাষা হিচাপে সংবিধানৰ অষ্টম অনুসূচীত অন্তর্ভুক্ত হৈছে। তিব্বত-বর্মীয় ভা বিশিষ্ট গৱেষক-ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে বডো ভাষাৰ আলোচনাৰ প্রসং কৈছে যে বডো ভাষাৰ চাৰিটা প্রধান উপভাষাৰ ভিতৰত কোকৰাঝাৰ অঞ্চলৰ ভা মান্য ভাষাৰ মর্যাদা লাভ কৰিছে। বডো ভাষাৰ উপভাষাসমূহৰ ভিতৰত উপভাষাটোক উত্তৰ-পশ্চিম উপভাষা হিচাপেও জনা যায়। গোৱালপাৰা, দক্ষিণ কামৰ আৰু গাৰো পাহাৰ অঞ্চলত প্রচলিত বডো ভাষাৰ ঔপভাষিক ৰূপটোক দক্ষিণ-পশ্চি উপভাষা বোলে। দৰং, লক্ষীমপুৰ, অৰুণাচলৰ কিছুমান অঞ্চলত প্রচলিত থকা বড ভাষাৰ ঔপভাষিক ৰূপটোক উত্তৰ-মধ্য অসম উপভাষা আৰু নগাঁও, উত্তৰ কাছ আৰু কার্বি আংলঙৰ পার্শ্বৱর্তী অঞ্চলত প্রচলিত বৰো ভাষাৰ ঔপভাষিক ৰূপটো দক্ষিণ অসম উপভাষা বোলে। এইখিনিতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে কোনো কো পণ্ডিতে পশ্চিমবংগ আৰু নাগালেণ্ডত প্রচলিত মেছ ভাষাকো বডোৰ উপভাষা হিচা দেখুৱাব বিচাৰে। ভাষাবিদ ৰাভা হাকাচামে এই বিষয়ে তেওঁৰ আলোচনাত উল্ল কৰিছে। পুনৰ ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে বিস্তাৰিতভাৱে কৰা আলোচনাৰ অ ধৰিয়েই যদি আমি বডো ভাষাৰ বিশিষ্ট লক্ষণসমূহৰ কথা আলোচনা কৰোঁ, তেতি আমি ভালেমান কথা জানিব পাৰো। বডো ভাষাত বিশিষ্ট ধ্বনিৰ সংখ্যা অতি সীমি ৬টা স্বৰধ্বনি (ই, এ, আ, ও, উ, উ'), ১৪টা ব্যঞ্জনধ্বনি (ফ, থ, খ; ব, দ, গ; ম, ন, ছ, জ, হ; ল, ৰ) আৰু দুটা অর্দ্ধস্বৰ (ৱ, য়)ৰ লগতে চাৰিটা সুৰৰ প্রয়োগ বডোত আ অৱশ্যে বৰোত উচ্চ আৰু নিম্ন সুৰ দুটাহে অতি প্রবল ৰূপত ধৰা দিয়ে।

বডো ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব প্রধানকৈ দুটা ভাগত ভগাই আলোচনা কৰিব পাৰি (ক) সব্যয় আৰু (খ) অব্যয়।

সব্যয়ত অন্তর্ভুক্ত হয় নামশব্দ (বিশেষ্য, সর্বনাম আৰু সংখ্যাবাচক শব্দ) অ

সেইদৰে অব্যয়ত অন্তর্ভুক্ত হয় কেতবোৰ বিশেষণীয় আৰু ক্রিয়া বিশেষণীয় শব্দাংশ, সংযোজক আৰু ভাববোধক অব্যয়।

মন কৰিবলগীয়া যে বডোত মৌলিক বিশেষ্য শব্দবিলাক একাক্ষৰিক আৰু সাধিতবিলাক দ্ব্যক্ষৰিক বা বহু অক্ষৰিক হয়। বৰোত সর্বনামীয় পূর্বসর্গ, সাধাৰণ পদ আৰু সংযুক্ত ৰূপ যোগে বিভিন্ন বিশেষ্য শব্দৰ সাধন কৰা হয়। সর্বনামীয় পূর্বসর্গ সাধাৰণতে সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠনত প্রয়োগ হয়। ই তিনি প্রকাৰৰ। যেনে— প্রথম পুৰুষবাচক আ- (যেনে— আদা 'ককাই', আবো 'বাইদেউ'); দ্বিতীয় পুৰুষবাচক নু'ং- ~ নু'ম- (যেনে— নু'ংদা ককায়েৰ/ককায়েৰা, নু'মবো 'বায়েক/বায়েৰা') আৰু তৃতীয় পুৰুষবাচক বি- ~ ফি- (যেনে— বিদা 'ককায়েক', বিবো 'বায়েক')। কেতিয়াবা ভিন্ন সম্বন্ধবাচক শব্দৰ লগতো বি- ~ ফি- পূর্বসর্গৰ প্রয়োগ হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে বিবাৰ 'ফুল', বিথায় 'ফল', ফিফাং 'গছ' ইত্যাদি। সেইদৰে শৰীৰৰ অংগ-প্রত্যংগ বুজোৱা শব্দত আ- আৰু অন্যান্য বিশেষ্য শব্দত ছি- পূর্বসর্গৰ প্রয়োগ বৰো ৰূপতত্ত্বৰ অন্যতম মন কৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য। উদাহৰণ স্বৰূপে— আথিং 'ভৰি', আছি 'আঙুলি'; ছিখা 'দা', ছিখ্লা 'গাভৰু', ছিফুং 'বাঁহী' ইত্যাদি।

বডো ভাষাত উভয় ব্যক্তিবাচক আৰু অব্যক্তিবাচক (নির্দেশবাচক) সর্বনামৰ প্রয়োগ আছে। ব্যক্তিবাচক সর্বনামৰ মান্য-তুচ্ছৰ ধাৰণা আছে। যেনে— নু'ং 'তহ /তুমি', কিন্তু নু'ং থাং 'আপুনি'। অৱশ্যে শ্রোতা অন্তর্ভূত-শ্রোতা বহির্ভূতৰ বা লিংগৰ ধাৰণা নাই। নিকট আৰু দূৰ বুজোৱা একেটা সর্বনাম মূলৰ পৰাই বিভিন্ন শব্দাংশ যোগে ব্যক্তি, অব্যক্তি, লক্ষণ, কাল, স্থান আদি বুজোৱা সর্বনামীয় শব্দৰ গঠন হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— বি 'সি/তাই/তেওঁ' বিছু'ৰ 'সিহঁত/তেওঁলোক', বিফু'ৰ 'সেইবোৰ'; এ— এছেবাং 'ইমান', এছেদেদ 'ইমান (ডাঙৰ); ইখালি/বিখালি 'সিদিনা' ইত্যাদি। তদুপৰি বৰোত প্রশ্নবাচক (বে/বোৱ/মা/ছু'ৰ), সম্পর্কবাচক (জে/জাই) আদি সর্বনাম মূলৰো প্রয়োগ আছে।

বডো ভাষাত সংখ্যাবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত অন্যান্য তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সৈতে কোনো ধৰণৰ পার্থক্য নাই। সর্বোচ্চ 'দহ' সংখ্যাৰ ভিত্তিত তদুর্ধ সংখ্যাবিলাক গঠন কৰা হয় আৰু এইবোৰ সদায় শ্রেণী নির্দেশক নতুবা পুৰণবাচক শব্দাংশৰ লগত একেলগে প্রয়োগ হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— ছে 'এক' ঃ মাছে 'এটা (জন্তু)', ছাছে 'এজন'; -নু'ই 'দুই'; ছুনু'ই 'দুজন'; -থাম 'তিনি' ঃ বাৰথাম 'তিনিপাহি', গাংথাম 'তিনিখিলা' ইত্যাদি।

উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ গ্রন্থত অসমৰ থলুৱা প্রধান (স্বতন্ত্র) ভাষাসমূহৰ আলোচনাৰ প্রসংগত বডো ভাষাৰ প্রত্যয়ৰ কথা আলোচনা কৰোঁতে যে বৰো ভাষাত

মাওজি বুন্দা 'বোন্দা— মাওজি, বুন্দি 'জাঁই', বু'ৰমা (ফান্থা 'ছাগলীটো— বু'ৰ ফান্থি 'ছাগলীজনী') নতুবা প্রত্যয় যোগে (যেনে— দাওজা 'ম কুকুৰ'— দাও 'মাইকী কুকুৰ' হোলোং 'বহল নকা'— হোংলি 'বহল নাকী') আৰু ভিন্ ভিন্ শ দ্বাৰা (যেনে— হৌৰা 'মতা'— হিনজাও 'তিৰোতা', বিদা 'ককায়েক'— বি 'বায়েক') লিংগভেদ কৰা হয়।

বডোত মুখ্য নামপদীয় প্রত্যয় হিচাপে কাৰকবাচক প্রত্যয় বা পৰসর্গৰ প্রয়ে অনস্বীকার্য। অৱশ্যে বডোত কোনো প্রত্যয় লগ নলগাকৈয়ো দুই-এটা কাৰকৰ জন্মে। এতিয়া আমি বডোত প্রয়োগ হোৱা কাৰকৰ ৰূপবোৰ প্রত্যক্ষ কৰোঁ আহক

কর্তা ঃ – ϕ ~ -আ ~ -উ' (যেনে— মানছিয়া থাংবায় 'মানুহজন গৈছে' বি মানছি দং না গৈয়া '(কোনোবা) মানুহ আছেনে?'}

কর্ম ঃ – ϕ ~ -খৌ (যেনে— থাখাখৌ লাবু' 'টকাটো আনা' কিন্তু থাখা ই লাবু' 'কিছু টকা আনা')

কৰণ ঃ -জু'ং (যেনে— ৰুৰাজু'ং বংফাং দানদু'ং 'কুঠাৰেৰে গছ কাটিছে')

সম্প্রদান ঃ নু' (যেনে— আংনু' হু' 'মোক দিয়া')

অপাদান ঃ -নি + ফ্রাই (যেনে— নোনিফ্রাই লাবু'দে 'ঘৰৰ পৰা আনিবা দেই')

সম্বন্ধ ঃ -নি ~ -হা (যেনে— গামিনি মানছি 'গাঁৱৰ মানুহ', বিহা বিজাব গৈ 'তেওঁৰ কিতাপ নাই')

অধিকৰণ ঃ -আও ~ -নি + আও (যেনে— মানছিয়া নোৱাও দং 'মানুহজন ঘ আছে', আংনিয়াও ফাইছা গৈয়া 'মোৰ ওচৰত পইচা নাই')।

বডো ভাষাত বহুকেইটা ক্রিয়া, বিশেষণ আৰু ক্রিয়া-বিশেষণৰ মূল একেটা অৱশ্যে বিভিন্ন প্রত্যয় আৰু অনুপদযোগে পদান্তৰ কৰা ব্যৱস্থাও বৰোত আছে।

বডো ভাষাত {গি- ~গে- ~গো- ~গু- ~গু'-} পূর্বসর্গ যোগে বিশেষণ অ {-উ' ই} প্রত্যয় যোগে ক্রিয়া বিশেষণ শব্দলৈ ক্রিয়া বা ধাতুৰ পৰাই পদান্তৰ কৰা হ উদাহৰণ—

√ দুং 'গৰম হ' ঃ গুদুং 'গৰম' ঃ গুদুঙু'ই 'গৰমে গৰমে'।

√ হাম 'ভাল হ' ঃ গাহাম 'ভাল' ঃ গাহামু'ই 'ভালকৈ'।

√ দেৰ 'ডাঙৰ হ' ঃ গেদেৰ 'ডাঙৰ' ঃ গেদেৰু'ই 'ডাঙৰকৈ'।

পিছে কিছুমান বিশেষণ আৰু ক্রিয়া বিশেষণৰ মূল বিশ্লেষণ কৰিব নোৱা যেনে— গাজ্রি 'বেয়া', মু'জাং 'ভাল', গু'খ্লু'ই 'খৰকৈ', ছ্রি ছ্রি 'মনে মনে' ইত্যাদি

মন কৰিবলগীয়া যে বডো ভাষাত আংশিক বা ক্ষুদ্রার্থ, পূর্ণ বা বৃহদার্থক অ স্বার্থিক বা ভিন্নার্থক বাচক ভিন্ ভিন্ প্রত্যয় যোগে বিভিন্ন ক্রিয়া, বিশেষণ বা ক্রি

প্রয়োগ আছে। মনত ৰাখিবলগীয়া কথা এইটো যে কার্বিত সর্বনামৰ মান্যার্থত (তিনিওটা পুৰুষৰ) -ইক পৰ প্রত্যয় ধাতুৰ পিছত লগ লাগে। অর্থাৎ মান্যার্থবাচক প্রত্যয় যোগ হোৱাৰ পিছত দশাবাচক আৰু তাৰ পিচতহে কালবাচক প্রত্যয় যোগ হয়। আনহাতে কার্বিত প্রতিটো ক্রিয়াৰ কর্তৃবাচ্য আৰু কর্মবাচ্যৰ ৰূপ বেলেগ বেলেগ। কর্মবাচ্যৰ ক্ষেত্রত হ'লে মূল ধাতুটোৰ কৃদন্ত ৰূপে {কে-~কা-~কি-}ৰ পিছত তাং (শেষ কৰ) সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ প্রয়োগ হয়। নঞৰ্থক ৰূপত হ'লে অনুজ্ঞাত {-ৰি} হয় আৰু সাধাৰণ অর্থত দ্বিৰুক্তি হয়।

	দশা	বর্তমান	অতীত	ভৱিষ্যৎ
১।	সাধাৰণ মান্য	ϕ -ইক	বর্তমান+লো বর্তমান+ইক+লো	বর্তমান+পো/জি : -ইক+পো/জি
২।	ঘটমান মান্য	-বোম -ইক -বোম	বর্তমান+লো	বর্তমান+পো/জি
৩।	স্বৰূপ/পূর্ণ মান্য	-এত (+এলাং) -ইক এত (+এলাং)	-এত+লো -ইক এতÙÂলো	-এত+পো/জি -ইক এতÙÂপো/জি
৪।	সম্ভাব্য/সন্ধিগ্ধ (Immediate future)	-জি	আছন্তে/ জি+আপত+লো	লোÙÂহয়, তাÙÂহয়

অনুজ্ঞা ঃ ব'লা আমি খাওঁ (Let us eat) : ইলিতুম চনাং/চ -ইক-নাং আহাচোন (Please come) : ৰাং- থা/তু।

আহা (Come, Command) ঃ ৰাং-নোই

নঞৰ্থক ঃ নাহিবা (Do not come) ঃ ৰাং-ৰি

নাহিবা দেই (Please do not come) ঃ ৰাং-ইক ৰি।

শব্দসম্ভাৰৰ দিশৰ পৰা কার্বি ভাষা অতি চহকী। কার্বি ভাষাত গীত-মাতত ব্যৱহৃত শব্দ আৰু দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত শব্দ সুকীয়া সুকীয়া। কার্বি সংস্কৃতিৰ লগত জড়িত শব্দৰ উৎস খাচী ভাষাৰ সৈতে মিল থকা। কম-বেছি পৰিমাণে অসমীয়া, হিন্দী আদি আর্যমূলীয় ভাৰতীয় ভাষা আৰু ইংৰাজী আদি বিদেশী ভাষাৰ শব্দৰ প্রয়োগো কার্বি ভাষাত আছে। অৱশ্যে সেই প্রয়োগ সৰহভাগ ক্ষেত্রতে কিছু বিকৃতভাৱে হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে— ক > গ হোৱা ঃ কাংবুৰা (গাঁওবুঢ়া), ক্রামছা (গামোচা),

অন্ত্য ল > ই হোৱা ঃ নাঙই (নাঙল), পিতই (পিতল),

স > হ হোৱা ঃ হিকি (সিকি)। ইংৰাজী Arrack (আৰাক) শব্দটো কার্বি ভাষাত ফটিকা অর্থত অবিকলভাৱে প্রয়োগ হৈছে।

ৰাভা জনসংখ্যাৰ এক তৃতীয়াংশ লোকৰ মাজতহে ৰাভা ভাষাৰ প্রচলন আছি (১,৫১,৯৩৭ জনৰ বিপৰীতে ৪৩,২৪১ জন)। পৰৱর্তী সময়ত ১৯৯১ চ লোকপিয়লত এই সংখ্যা বৃদ্ধি হৈ ১,২১,৪২৪ জন হয়। ধাৰণা কৰা হয় যে ৰা ভাষী লোকসকলৰ মনত সৃষ্টি হোৱা জাগৰণৰ বাবে পাতি, দাহৰি, বিটলীয়া, টোটা আৰু হানা— এই পাঁচোটা ৰাভা ঔপভাষিক গোটৰ তৰুণসকলে নিজৰ মাতৃভাষ প্রতি সচেতন হৈ তাৰ চর্চাত মনোনিবেশ কৰাৰ বাবে এই সকাৰাত্মক পৰিস্থিতি সৃষ্টি হৈছিল। ১৯৮৮ চনৰ পৰা অসমৰ প্রাথমিক বিদ্যালয়ত এটা বিষয় ভ হিচাপে অসমীয়া লিপিৰে ৰাভা ভাষা প্রৱর্তিত হৈ আহিছে। সম্প্রতি ৰাভা ভাষ অভিধান, ব্যাকৰণ, গৱেষণা-পত্র আদি প্রকাশিত হৈছে। ১৯৭৩ চনত জন্ম হো বেবাক ৰাভা ক্রৌৰাং ৰুঞ্চুম অর্থাৎ ৰাভা সাহিত্য সভা আৰু ১৯৮২ চনত গঠি হোৱা ৰাভা ভাষা পৰিষদে ৰাভা ভাষা-সাহিত্যৰ সর্বাংগীন বিকাশৰ বাবে নান আঁচনি প্রস্তুত কৰিছে।

ৰাভা ভাষা সম্পর্কীয় আটাইতকৈ পুৰণি লিখিত নিদর্শন হ'ল ১৯০০ চন Rev. A. F. Stephen-এ ৰংদানী উপভাষাত অনুবাদ কৰা *The Prodigal S* নামৰ নীতিকথা। তেওঁৰ সেই অনূদিত লেখাটো ১৯০৩ চনত গ্রীয়েৰ্ছনে তে বহুমূলীয়া কৃতি *Linguistic Survey of India*-ত অন্তর্ভুক্ত কৰি অইন সমমূল ভাষাৰ সৈতে ৰাভা ভাষাৰ তুলনামূলক বিশ্লেষণসহ সাত পৃষ্ঠা জোৰা বিৱৰণ দি অন্য ভাষা হিচাপে ৰাভা ভাষাক স্বীকৃতি প্রদান কৰি গৈছে। এই ভাষাৰ ওপৰত ভিত্তি ক বৃটিছ এণ্ড ফৰেন্ বাইবেল ছ'চাইটিয়ে ১৯০৯ চনত বাংলা লিপিত *মার্কনি নিমা সাই কাথা* নামৰ ধর্মপুস্তক এখন ৰচনা কৰিছিলে।

ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে ৰাভা ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ আলোচনাৰ প্রসং কৈছে যে ৰাভা ভাষাত আঞ্চলিক আৰু ফৈদ ভেদে সামান্য পার্থক্য থাকিলেও এ সুৰসহ ৮টা স্বৰধ্বনি আৰু দুটা অর্ধস্বৰসহ ২২টা ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ প্রয়োগ আছে। ইয়া উপৰি ৰাভাত কণ্ঠ্য স্পর্শ / ʔ/ ধ্বনিৰো দুটা অন্তঃস্থ ধ্বৰি (ৰ, য়) দৰে প্রয়োগ আ ৰাভা ভাষাৰ স্বৰ বর্ণৰ হ্রস্ব-দীর্ঘ আৰু অনুনাসিকতা নাই, কিন্তু অঘোষ-সঘোষ দুয়োবিধ মহাপ্রাণতা আছে। সেইদৰে ৰাভাৰ ছ /tsʰ/, জ /dz/-ৰ উপৰি দন্তমূলীয়-তালব্য স্প চ /ts/ আৰু ঝ /dzʰ/ৰ প্রয়োগ আৰু পশ্চ-তালব্য উষ্ম স /x/-ৰ অপ্রয়োগ ইয়াৰ অন্য মন কৰিবলগীয়া দিশ।

ভাষা একোটাৰ স্বতন্ত্রতা ঘাইকৈ ইয়াৰ ৰূপতাত্ত্বিক গাঁথনি অর্থাৎ ৰূপ-ৰচ ওপৰত নির্ভৰশীল। ৰাভা ভাষাও ইয়াৰ ব্যতিক্রম নহয়। ৰাভা ভাষাত ব্যুৎপত্তিমূল সর্গৰ ভিতৰত— (১) শ্রেণীবাচক বিশেষ্য গঠন কৰা পূর্বসর্গ (শব্দৰ মূল আধাৰ), (

বা নাম শব্দত যুক্ত হোৱা সৰ্গ (তদ্ধিত প্ৰত্যয়); এই চাৰিটা প্ৰত্যয় বা সৰ্গই প্ৰধান।

মন কৰিবলগীয়া যে ৰাভা ভাষাত বিভক্তিমূলক প্ৰত্যয় সৰ্বাধিক। তেনে কেতবোৰ প্ৰত্যয় হ'ল— (১) বচনবাচক সৰ্গ, (২) লিংগবাচক সৰ্গ, (৩) নিৰ্দিষ্টতা-অনিৰ্দিষ্টতাবাচক সৰ্গ, (৪) সম্বন্ধ নিৰ্দিষ্টতাবাচক সৰ্গ, (৫) সম্বন্ধ উভয়বাচক সৰ্গ, (৬) কাৰকবাচক সৰ্গ (শব্দ বিভক্তি), (৭) কালবাচক সৰ্গ (ক্ৰিয়া বিভক্তি), (৮) পাঁচনি ধাতু গঠন কৰা পূৰ্বসৰ্গ, (৯) ধাৰ কৰা ধাতুত যোগ কৰা পৰপ্ৰত্যয় সৰ্গ, (১০) কৃদন্ত ৰূপ সাধনৰ সৰ্গ, (১১) অসমাপিকা ক্ৰিয়া ৰূপৰ সৰ্গ, (১২) ক্ৰিয়াৰ সাধাৰণ নাস্ত্যৰ্থকতা -চা পৰসৰ্গ আৰু অনুজ্ঞা নাস্ত্যৰ্থক তা- পূৰ্বসৰ্গ, (১৩) স্থানবাচক আৰু কালবাচক অন্তঃসৰ্গ, (১৪) দ্বিত্ববাচক ক্ৰিয়া বিশেষণৰ অন্তঃসৰ্গ, (১৫) ক্ৰিয়াবাচক অন্তঃসৰ্গ আৰু পৰসৰ্গ (স্বাৰ্থিক প্ৰত্যয়), (১৬) বিশেষ্যবাচক পৰসৰ্গ, (১৭) জোৰ বুজোৱা ৰূপৰ সৰ্গ ইত্যাদি।

বিশেষ্য শব্দৰ গঠন ঃ জাতিবাচক বা শ্ৰেণীবাচক বিশেষ্যৰ একোটাকৈ মূল আধাৰ (Word nucleus) থাকে, ইয়াৰ আগে-পিছে বিভিন্ন প্ৰত্যয় অৰ্থাৎ পূৰ্বসৰ্গ বা পৰসৰ্গ লগ লগাই বিভিন্ন শ্ৰেণীবাচক বিশেষ্য গঠন কৰা হয়। এইবোৰ মূল আধাৰে স্বতন্ত্ৰ ৰূপত অকলে অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিব পাৰে যদিও কিছুমান মূল আধাৰ অইন সৰ্গ বা ৰূপৰ সহযোগতহে অৰ্থ প্ৰকাশ কৰিব পাৰে। এনে ৰূপকে মূলাভাস প্ৰাকৃতি বা উপপদ (sub-morpheme) বোলা হয়। ৰাভা ভাষাৰ মূল আধাৰ স্বাভাৱিকতে এক অক্ষৰীয়া (mono-syllabic)। এইখিনিতে কেইটামান উদাহৰণ আগবঢ়োৱা হ'ল—

জন্তুবাচক মা-উপপদ যোগে— মাবা (মতা জন্তু), মাজু (মাইকী জন্তু); মুছা (পুৰুষ), মিচা (নাৰী), মিচিক (স্ত্ৰী) ইত্যাদি।

চৰাইবাচক তো-উপপদ যোগে— তোখা (কাউৰী), তোৰে (হাইঠা), তোতা (মইনা), বাতো (ভাটৌ), তুখুৰ (কপৌ) ইত্যাদি।

মাছবাচক না-উপপদ যোগে— নাছান (পুঠি), নাজেক (বৰালি)।

গছবাচক পান-উপপদ যোগে— পানছান (শাল), পানচাক (ঔষধ), পামচু (শিমলু), পচো (আম) ইত্যাদি।

হা (মাটি) যুক্ত শব্দ— হাচু (পাহাৰ), হাকাপ (নদীৰ পাৰ), হাছাক (ৰঙা মাটি), হামজাৰ (ঝুমতলী), ইত্যাদি।

ৰাং (বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ড) যুক্ত শব্দ— ৰাং চি (ৰস), ৰাং খোপ (মেঘ), ৰাং ছাং (সূৰ্য)।

চি < চিকা যুক্ত শব্দ (নদ-নদী আদি)— চিমান্দি (দুধনৈ), চিদ্ৰাম (কৃষ্ণাই), নুকচি (চকুলো), ফাচি (বৰষুণ), বামচি (পিঠালি), চুংচি (পোকৰ পলু), ইত্যাদি।

মেন (নোম) যুক্ত শব্দ— জিমেন (নেজ), কামেন (দাড়ি), নুমেন (চকুৰ নোম),

দ্বিৰুক্তি যোগে ক্ৰিয়াৰ নঞৰ্থক ৰূপ কৰা ব্যৱস্থা কাৰ্বি ভাষাত বিশেষ বৈশি
যেনে— মে 'ভাল হয়'; মে মে 'ভাল নহয় (বেয়া)'; মে মে মে 'ভাল নোহোৱা ন
অৰ্থাৎ 'বেয়া নহয়'। মে মে মে মে মে 'বেয়া নোহোৱা নহয়'।

সেইদৰে পুৰুষ আৰু বচন নিৰপেক্ষ ক্ৰিয়াৰূপ, সীমিত কাৰক বিভক্তি (ক
অপাদান নতুবা কৰ্ম-সম্প্ৰদান অভিন্ন; আনকি সম্প্ৰদানৰ বিভক্তিয়ে কৃদন্ত হিচা
অসমাপিকা অৰ্থত প্ৰয়োগ হয়) ইত্যাদিৰে ই বৈশিষ্ট্যময়। কাৰ্বি ভাষাতো সংখ্যাবা
শব্দৰ সৈতে বৰ্গ কৰ্তাৰ প্ৰয়োগ আছে আৰু তেতিয়া ই অনিৰ্দিষ্টতা অৰ্থ সূচা
সংখ্যাবাচক শব্দৰ মূল সৰ্বোচ্চ ৬, ইয়াৰ পিছত ৭ (৬+১), ৮ (১০-২), ৯ (১০-
ইত্যাদিৰে তদুৰ্ধ সংখ্যা সাধিত হয়।

মন কৰিবলগীয়া যে কাৰ্বি ভাষাত বিশেষণ বিশেষ্যৰ পিছত প্ৰয়োগ হ
সেই বাবে বিশেষণৰ লগতহে কাৰক আৰু বহুবচনবাচক প্ৰত্যয় আদিৰ প্ৰয়োগ হ
কাৰ্বি ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সাধন, প্ৰয়োগ আৰু ব্যৱহাৰ মন কৰিবলগীয়া। এবে
শব্দ মূলৰ পৰা পুংলিংগবাচক {-প'} আৰু স্ত্ৰীলিংগবাচক {-পী} প্ৰত্যয় যোগে ভি
ভিন্ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সাধন কৰা হয়। যেনে—

তে (জ্যেষ্ঠা ভগ্নী) ঃ তেপ' 'গিৰীয়েকৰ ককায়েক = বৰজনাক/বায়েকৰ গিৰীয়েক
ভিনিহীয়েক'।

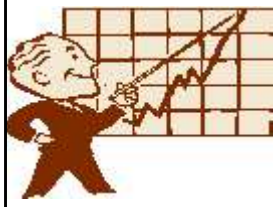
তেপী 'ককায়েকৰ ঘৈণীয়েক = নবৌয়েক/গিৰীয়েকৰ ককায়েক।

ঘৈণীয়েক = জাক' ক'ৰ (কনিষ্ঠ ভাতৃ) ঃ ক'ৰ্পী 'খুলশালী' ছোৱালী/সৰুজনী জ
ক'ৰ্প' 'দেৱৰ' তু. ক'ৰতে 'ভাই'

আকৌ ছাৰ (বৃদ্ধ) ঃ অ'ংছাৰ 'মোমায়েকৰ মানুহ = জেঠেৰী/খুলশালিটে

সেইদৰে প্ৰায়বিলাক সম্বন্ধবাচক শব্দৰে বক্তাৰ পুং-স্ত্ৰী ভেদে অৰ্থাৎ পুৰুষ
তিৰোতা ভেদে ভিন্ন ৰূপৰ ব্যৱহাৰ আছে। যেনে— পুৰুষৰ ক্ষেত্ৰত ভনীয়েকক লে
সম্বোধন ঃ ইংজিৰ' কিন্তু তিৰোতাৰ ক্ষেত্ৰত ভনীয়েকক লোৱা সম্বোধন ঃ তেপে

উভয়ৰ ক্ষেত্ৰত ভনীয়েকক লোৱা সম্বোধন ঃ ব'ং/মু।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ কাৰ্বি ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ প্ৰয়োগৰ বিষয়ে
কি জানে লিখক। [150টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

কাৰ্বি ভাষাত পুৰুষভেদে সম্বন্ধবাচক নিৰ্দিষ্টতাৰ প্ৰয়োগ ভিন্ন। যেনে—
ইংজিৰ্ > নেংজিৰ্ 'ভনী' তু. নে 'মই' নাং-ইংজিৰ্ > নাংজিৰ্ 'ভনীয়েৰ/ভনীয়েৰা'
নাং 'তই/তুমি' আলাং -ইংজিৰ্ > আংজিৰ্ 'ভনীয়েক' তু. আলাং 'তেওঁ'।

আধাৰত পাঠ্যপুথি আদি প্ৰণয়ন কৰি প্ৰাথমিক স্তৰত কাৰ্বি ভাষাৰে শিক্ষাদানৰ ব্যৱস্থা লোৱা হৈছে। কাৰ্বি ভাষাৰ নিজস্ব লিপি নাই। গতিকে ৰোমান আৰু অসমীয়া— উভয় লিপি পুথি-পাঁজি লিখা হৈ আহিছে। ২০০১ চনৰ লোকপিয়ল অনুযায়ী অসমৰ কাৰ্বি আংলং জিলাত থূপ খাই থকা কাৰ্বি ভাষা-ভাষী লোকৰ সংখ্যা আছিল ৩,৫৫০৩২ গৰাকী। অসমৰ নগাঁও, মৰিগাঁও, কামৰূপ, দৰং আদি ভৈয়ামৰ জিলাসমূহতো কিছু সংখ্যক কাৰ্বি লোকৰ বসতি আছে। এইখিনিতে উল্লেখ কৰি থোৱা ভাল হ'ব যে জনজাতীয় ভাষাসমূহৰ ভিতৰত কাৰ্বি ভাষাটোৱে তৃতীয় সৰ্বোচ্চ স্থান লাভ কৰি আছে।

কাৰ্বি ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব বিচাৰ কৰিলে আমি দেখিবলৈ পাম যে কাৰ্বি ভাষাত সাতটা স্বৰধ্বনি (দুটা সুৰসহ) আৰু ঊনৈশটা ব্যঞ্জন ধ্বনি পোৱা যায়। ভাষাবিদ V. Y. Jayapaul-ৰ মতে এই ভাষাত কেৱল পাঁচটা বিশিষ্ট স্বৰ (তিনিটা সুৰসহ), কিন্তু চৌবিশটা বিশিষ্ট ব্যঞ্জনৰ প্ৰয়োগ আছে। কাৰ্বি ভাষাৰ ধ্বনি ৰীতিৰ বিশেষ মন কৰিবলগীয়া দিশটো হৈছে যে ইয়াত উচ্চ কেন্দ্ৰীয় স্বৰধ্বনি আৰু গ ব্যঞ্জন ধ্বনি অনুপস্থিত। স্বৰৰ দীৰ্ঘতা, অনুনাসিকতা আদি বিশিষ্ট ধ্বনি নহয় যদিও শ্বাসাঘাত বা বলাঘাতে কাৰ্বি ভাষাত অৰ্থৰ বিৰোধ ঘটাব পাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে— জিভাৰ কেঁকুৰি ভঙা সাদৃশ্যধৰ্মী শব্দ পাঁচোটা একেটা বাক্যত প্ৰয়োগ হ'লে বলাঘাত অনুযায় অৰ্থৰ সলনি হয়। যেনে—

লাং = পানী বা চা
লাং লাং = চাওঁচোন
লাং লাং লাং = পানী চাওঁচোন
লাং লাং লাং লাং = পানী চাওঁ কি নাচাওঁ
লাং লাং লাং লাং লাং = নিজে আহি চোৱাচোন পানীক।

ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ ভাষা সম্পৰ্কীয় আলোচনাত কাৰ্বি ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বকো সামৰিছে। সেই মনোজ্ঞ আলোচনাৰ পৰা আমাৰ এইটো ধাৰণা হয় যে ৰূপগতভাৱে কাৰ্বি ভাষাত বহুতো স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰ লগতে তিব্বত-বৰ্মীয় বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হৈ আছে।

{আ-}, {ইং-} পূৰ্ব প্ৰত্যয়যুক্ত সম্বন্ধবাচক বিশেষ্য; {ইং-} পূৰ্ব প্ৰত্যয়যুক্ত সাধাৰণ ধাতু; {পে-~পি-~পা-} পূৰ্ব প্ৰত্যয়যুক্ত পাচনি ধাতু আৰু {কে-~কি-~কা-} পূৰ্ব প্ৰত্যয়যুক্ত বিশেষণ শব্দৰ প্ৰাধান্য এই ভাষাৰ বিশেষ লক্ষণ। তদুপৰি {-লি} প্ৰত্যয় যোগে সৰ্বনামৰ মান্যাৰ্থক ৰূপ, {-ইক} প্ৰত্যয় যোগে মান্যাৰ্থকবাচক ক্ৰিয়াৰূপ, {-প'~-ল'/-আল'} আৰু {-পী/-আপী} প্ৰত্যয় যোগে পুং-স্ত্ৰীৰ লিংগভেদ, {-তুম~-মাৰ~-হ'ৰ~-হেইহুত}

স্বৰূপে— ছা— ছাকায় (খাৱন, খাদ্য), ৰু'ম— ৰু'মকায় (ৰন্ধন, ৰন্ধা), মিনি মিনিকায় (হাঁহি), নাছি— নাছিকায় (মৰম), ইত্যাদি। সেইদৰে -কায় প্ৰত্যয় যোগ কেতবোৰ বিশেষণ শব্দক বিশেষ্যৰ দৰে জোৰ দিয়া বা নিৰ্দিষ্টকৈ বুজোৱা অৰ্থত ব্যৱ কৰা হয়। ইও এক প্ৰকাৰৰ ভাববাচক বিশেষ্য। যেনে— পিদান (নতুন)— পিদানব (নতুনকৈ তৈয়াৰী), গাবুৰ (ডেকা)— গাবুৰকায় (যিজন ডেকা), ইত্যাদি।

ৰাভা ভাষাত পি- পূৰ্বসৰ্গ যোগেও কেতবোৰ ধাতু অথবা প্ৰাতিপদিকৰ প বিশেষ্য শব্দ গঠন কৰা হয়। এইবোৰ বৰো ভাষাৰ ফি- ~বি- ~বে- আৰু গাৰো ভা বি- পূৰ্বসৰ্গৰ সৈতে সাদৃশ্য আছে। উদাহৰণ স্বৰূপে— খা (তিতা হ)— পিখা (কলিজ চি (কণী পাৰ)— পিচি (কণী), ছাক (ৰঙা হ)— পিছাক (ৰঙা কুকুৰা) ইত্যাদি।

সম্বন্ধবাচক (বিশেষ্য) শব্দৰ গঠন ঃ ৰাভাত সম্বন্ধবাচক শব্দ বিশেষ্যৰ শ্ৰেণীতে প ই দুবিধ— সম্বোধনত ব্যৱহৃত শব্দ (terms of address) আৰু উল্লেখত ব্যৱহ শব্দ (terms of reference)। সাধাৰণতে সম্বোধনত ব্যৱহৃত শব্দৰ লগত তৃ পুৰুষবাচক -ব্ৰা প্ৰত্যয় যোগ দিলে উল্লেখত ব্যৱহৃত প্ৰকৃত সম্বন্ধবাচক শব্দ পে যায়। অৱশ্যে কেতিয়াবা ইয়াৰ ব্যতিক্ৰমো হয়। ৰাভাত প্ৰথম পুৰুষ আৰু দ্বি পুৰুষৰ সম্বন্ধবাচক ৰূপৰ সৈতে পুৰুষবাচক পূৰ্বসৰ্গৰ দৰে যথাক্ৰমে চিং আৰু সৰ্বনাম দুটাৰ প্ৰয়োগ বিশেষ মন কৰিবলগীয়া।

বিশেষণ শব্দৰ গঠন ঃ ৰাভা ভাষাত বিশেষণ শব্দবোৰ সাধিত শব্দৰ অন্তৰ্গত। সচৰা বিশেষণধৰ্মী অৰ্থাৎ বিশেষণীয় ধাতুৰ (Adjectival root) লগত -কায় পৰপ্ৰত্যয় যে দি বিশেষণ শব্দ গঠন কৰা হয়। অৱশ্যে এটা বিশেষণীয় ধাতু পোনপটীয়াকৈ বিশে শব্দ হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। উদাহৰণ স্বৰূপে— কেতবোৰ প্ৰত্যয়বিহীন বিশে শব্দ— দৰায় (গাভৰু), গাবুৰ (ডেকা), ভেৱা (ভোদা), বোক্কা (মূৰ্খ)।

-কায় পৰপ্ৰত্যয়যুক্ত বিশেষণ শব্দৰ উদাহৰণ— আক্কায় (ক'লা), বায়ব (হালধীয়া), দংকায় (সত্য) ইত্যাদি ৰাভাত বচন দুটা। বচন নিৰপেক্ষ ৰূপত {-তাং ৰং~-বিজান} প্ৰত্যয়যোগে বহুবচন বুজোৱা হয়। তদুপৰি দ্বিৰুক্তি যোগেও বহুবচ ধাৰণা দিয়া হয়। উদাহৰণ— বুদাছা (বিশেষ এজন বুঢ়া), ওৰং (সিহঁত), মাছু বিজ (গৰুবোৰ), ইত্যাদি।

ৰাভাত সৰ্বনামৰ পুং-স্ত্ৰী আৰু মান্য-তুচ্চৰ ধাৰণা নাই। কিন্তু প্ৰথম পুৰু বহুবচনত শ্ৰোতা অন্তৰ্ভূত (কাকায়) আৰু শ্ৰোতা বহিৰ্ভূত (চিং) এই দুটা ৰূপ আ সৰ্বনামত একবচনৰ ৰূপৰ লগত {-ৰং} (ব্যক্তিবাচক) আৰু {-বিজান} (অব্যক্তিবাচ প্ৰত্যয় যোগে বহুবচন সূচোৱা হয়। যেনে—নাৰং (তহঁত/তোমালোক/আপোনালো এবিজান (এইবিলাক)। সেইদৰে ৰাভাত নিৰ্দেশবাচক সৰ্বনামৰ দৰে বিভিন্ন প্ৰশ্নবাচ

আৰু ক্ৰিয়া-বিশেষণৰ গঠন কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— ইন্তুং 'ইমান (ডাঙৰ)', বেনদক 'কিমান (দীঘল)', বিদুং 'কোন ফালে', হোং ফালাং 'সিপিনে' ইত্যাদি। ৰাভাত {-ক} প্ৰত্যয় যোগে প্ৰশ্নবাচক সৰ্বনামৰ অনিৰ্দিষ্টতা সূচায়। যেনে— চাংবা 'কোনোবা', বেদোৰাৰা 'কেতিয়াবা', চাঙিবা 'কাৰোবাৰ' ইত্যাদি।

ৰাভাত কাৰক ছটা, সম্বন্ধক লৈ সাতোটা। এইবোৰত প্ৰয়োগ হোৱা বিভক্তি বা অনুপদসমূহ হৈছে— ϕ (কৰ্তা), -অ/-ও/ϕ (কৰ্ম), পাকে/চাকি/তেকা (কৰণ), -না/-মা/-ঙা/-আ (সম্প্ৰদান), -নি + পাৰা (অপাদান), -নি/-মি/-ঙি/-ই (সম্বন্ধ), -আয়/-ই/-ছি-/-তি/-দিগি-/-দাগায/-খাতাং (অধিকৰণ)। ৰাভাত অধিকৰণৰ ৰূপত সম্বন্ধ কাৰকৰ -নি বিভক্তি প্ৰয়োগ হ'লে কেতিয়াবা সম্পৰ্কযুক্ত অৰ্থসূচক শব্দৰ সাধন হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— ৰাম-ই + নি = ৰামিনি (কায়) 'বাটত থকা মানুহ অৰ্থাৎ বাটৰুৱা, নোক-ই + নি = নুকিনি (তো) 'ঘৰত থকা চৰাই অৰ্থাৎ ঘৰচীয়া চৰাই আদি।

ক্ৰিয়া ঃ ৰাভা ভাষাত ক্ৰিয়াৰ প্ৰকাৰ আৰু শ্ৰেণী বহুমুখী। মূলতঃ মৌলিক আৰু সমমূলীয় ধাতুবিলাক একাক্ষৰিক আৰু অন্যান্য শ্ৰেণীৰ সাধিত বা ঋণকৃত ধাতুবিলাক দ্ব্যক্ষৰিক বা বহু আক্ষৰিক। ৰাভাত প্ৰত্যয় যোগ নোহোৱাকৈ ধ্বন্যাত্মক শব্দ, বিশেষণ শব্দ আৰু নামশব্দ ধ্বন্যাত্মক ধাতু বা নামধাতু হিচাপে প্ৰয়োগ হয়। ৰাভাত তিনি প্ৰকাৰে সাধিত ধাতু গঠন হয়। ৰাভাত দুই বা ততোধিক যুগ্ম ধাতুৰ একেলগে প্ৰয়োগ হ'ব পাৰে। উদাহৰণ স্বৰূপে—

নুকবাৰ-জি'ন-খি'তাক-থো-চা 'পৰস্পৰে ভাল পোৱা-পুই কৰাৰ ভাও জুৰিবলৈ নুশুৱা।'

ৰাভাত ক্ৰিয়া বিভক্তি অতি সীমিত। দুই বা ততোধিক ক্ৰিয়া বিভক্তিৰ একেলগে প্ৰয়োগ হ'লে বিভিন্ন কালত ভাব আদি সূচায়। উদাহৰণ স্বৰূপে— ৰাভাত পাঁচোটা দশাত প্ৰয়োগ হোৱা বৰ্তমান কালত ৰূপৰ লগত (নিত্য বৰ্তমান ঃ {-আ}, ঘটমান বৰ্তমান ঃ স্বৰূপ/পূৰ্ণ বৰ্তমান ঃ {-জো}, অপূৰ্ণ বৰ্তমান ঃ {-নাতা} আৰু তাৎকালিক/অদূৰ বৰ্তমান ঃ {-না} + {-মু'ন}/{-মামুন} ক্ৰিয়া-বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ হ'লে সেই সেই দশাৰ অতীত কাল সূচায়। অৱশ্যে ভৱিষ্যৎ কালৰ ক্ৰিয়া বিভক্তি সুকীয়া। সাধাৰণ ভৱিষ্যৎ ঃ {-নো} আৰু অদূৰ ভৱিষ্যৎ ঃ {-নাজো}। সকলো পুৰষ আৰু বচনত একেটা ক্ৰিয়া বিভক্তিৰে প্ৰয়োগ হয়।

ৰাভাত ক্ৰিয়াৰ বিভিন্ন ভাবসূচক বিভক্তিসমূহ হৈছে ক্ৰমে—

বৰ্তমান/ভৱিষ্যৎ অনুজ্ঞা ঃ ϕ (দ্বিতীয় পুৰুষত), -খান (তৃতীয় পুৰুষত);

সন্ধিগ্ধ অতীত/পূৰ্ণ বৰ্তমান ঃ -জো + -নো (দ্বিতীয/তৃতীয় পুৰুষত);

সন্ধিগ্ধ অদূৰ ভৱিষ্যৎ ঃ -না + -জো + -নো (দ্বিতীয়/তৃতীয় পুৰুষত);

সম্ভাব্য সন্ধিগ্ধ বৰ্তমান ঃ -জো + নো + ফাং/মু'ন (সকলো পুৰুষত);

সম্ভাব্য সাধাৰণ ভৱিষ্যৎ ঃ -নো + ফাং/মু'ন (সকলো পুৰুষত);

সম্ভাব্য অদূৰ ভৱিষ্যৎ ঃ -না + -জো/+ মু'ন (সকলো পুৰুষত)।

ৰাভাত নঞৰ্থকসূচক ৰূপ ঘাইকৈ তিনিটা। অনুজ্ঞাত তা- পূৰ্বপ্ৰত্যয়, সাধা
অৰ্থত -চা/-খুচা যুগ্ম ধাতু আৰু ভৱিষ্যৎ কালত -না +তংচা বাক্যাংশ যোগে ৰাভ
নঞৰ্থক ৰূপ কৰা হয়।

ৰাভাত কৃদন্ত {-বা, -কায়, -না লাগিকায়}, অসমাপিকা {-না, -এ}, চৰ্তবা
{-দং} আদি ক্ৰিয়াৰ বিভিন্ন ৰূপৰ দৰে সমাৰ্থক দ্বিত্ব ক্ৰিয়াৰো প্ৰয়োগ আছে। ৰাভ
কিছুমান ক্ৰিয়া ৰূপ নিয়মিত আৰু কিছুমান অনিয়মিত। পৰিপূৰক বা বিকল্প ধাতু
প্ৰয়োগ ৰাভাত আছে।

ৰাভা ভাষাৰ শব্দৰ প্ৰসংগলৈ আহিলে এইটো ক'ব পৰা যায় যে ৰাভা ভাষ
বিভিন্ন সমমূলীয় (দূৰৱৰ্তী আৰু নিকটৱৰ্তী), বিষমমূলীয় (দেশী আৰু বিদেশী) অ
স্বকীয় শব্দৰ প্ৰচলন আছে। ৰাভা শব্দ-সম্ভাৰত ধ্বন্যাত্মক বা প্ৰতিধ্বন্যাত্মক শ
প্ৰাচুৰ্য অন্যতম মন কৰিবলগীয়া দিশ। অৰ্থযুক্ত আৰু অৰ্থহীন সাদৃশ্যাত্মক শব্
প্ৰতিধ্বন্যাত্মক শব্দৰ গঠন কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— হা-নোক 'মাটি-ঘৰ' অ
'ঘৰ-বাৰী' কিন্তু হা-থা 'মাটি-চাটি' আদি।

ৰাভাত সকলো শ্ৰেণীৰ উক্তি, বাচ্য আৰু বিভিন্ন পদত প্ৰয়োগ হে
বাক্যাংশৰো কম-বেছি পৰিমাণে প্ৰয়োগ আছে। ৰাভা ভাষাতো ক্ৰিয়াৰ বাব
শেষস্থানত প্ৰয়োগ আছে, কিন্তু ক্ৰিয়া বাক্যৰ অত্যাৱশ্যকীয় অংশ নহয়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ ৰাভা ভাষাত ক্ৰিয়াৰ ভাবসূচক বিভক্তিসমূহ কি
কি? (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

১.৪.৩ কাৰ্বি ভাষা

কাৰ্বি (মিকিৰ) ভাষাক চীন-তিব্বতীয় মূলৰ তিব্বত-বৰ্মীয় শাখাৰ অ
বৰ্মীয় উপশাখাৰ অন্যতম প্ৰধান শ্ৰেণী তিনিটা— বডো, নগা অথবা কুকি-চী
কোনোটোতে অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব নোৱাৰি। দুই-এগৰাকী ভাষাবিদে কাৰ্বি ভাষাক ব
বৰ্গৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব খোজে যদিও এই ভাষাত নগা নতুবা কুকি-চীন বৰ্গীয় ভা

বিভক্তিৰ চিন উহ্য থাকে। কিন্তু কৰ্ম কাৰকত {-খ/-খে} শব্দ বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে—

চুবুং-খ (মানুহ)

কৰণ কাৰকৰ ক্ষেত্ৰত {-জাং} বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে— চুবুং-জাং (মানুহৰ দ্বাৰা/মানুহৰ সহযোগত) {-নে} শব্দ বিভক্তিক সম্প্ৰদান কাৰকৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে— চুবুং-নে (মানুহলৈ)।

সম্বন্ধ কাৰকৰ ক্ষেত্ৰত {-নি} বিভক্তিৰ যোগ হয়। যেনে— চুবুং-নি (মানুহৰ)

অধিকৰণ কাৰকৰ ক্ষেত্ৰত {-হা} বিভক্তিৰ প্ৰয়োগ আছে। যেনে— বুফাং-হা (গছত); চুবুং-হা (মানুহত) ইত্যাদি।

অপাদান কাৰকৰ ধাৰণা সূচাবলৈ সম্বন্ধ পদৰ বিভক্তিৰ চিন {-নি}ৰ পিছত {-ফ্ৰাং} পৰসৰ্গ যোগ কৰা হয়। যেনে— চুবুং-নি-ফ্ৰাং (মানুহৰ পৰা)।

ডিমাছা ভাষাত লিংগ নিৰ্ণয়ৰ পদ্ধতি তেনেই সৰল। ইয়াত কেৱল মানুহ আৰু অন্যান্য প্ৰাণীবাচক শব্দৰহে লিংগ নিৰ্ণয় কৰা হয়। মানুহৰ ক্ষেত্ৰৰ স্ত্ৰীলিংগ বুজাবলৈ স্ত্ৰীবাচক শব্দ 'জু' ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—

পুংলিংগ/খুনাং/ 'গাঁৱৰ মুৰব্বী মানুহ'

স্ত্ৰীলিংগ /খুনাং -জু/ 'গাঁৱৰ মুৰব্বী মানুহজনৰ ঘৈণীয়েক।

জীৱ-জন্তুৰ ক্ষেত্ৰত স্ত্ৰীবাচক জু' শব্দৰ প্ৰয়োগেৰে স্ত্ৰীলিংগৰ ধাৰণা প্ৰকাশ কৰা হয়। যেনে— পুংলিংগ ঃ দাউ 'চৰাই'; স্ত্ৰীলিংগ ঃ দাউ -জু 'মাইকী চৰাই'।

কিছুমান বিশেষ জন্তুবাচক শব্দৰ লগত 'জলা' শব্দ প্ৰয়োগ কৰি পুংলিংগ কৰা হয়। সেইদৰে 'মা' শব্দ প্ৰয়োগ কৰি স্ত্ৰীলিংগ কৰা হয়। যেনে—

বুৰুণ-জেনা (মতা ছাগলী)

বুৰুণ-মা (মাইকী ছাগলী)

কেতিয়াবা আকৌ মতা-মাইকী বুজোৱা শব্দ বেলেগে বেলেগে প্ৰয়োগ কৰিও পুংলিংগ আৰু স্ত্ৰীলিংগ কৰা হয়। যেনে—

পুংলিংগ	স্ত্ৰীলিংগ
নাগা (ডেকা ল'ৰা)	মাথ্লা (গাভৰু ছোৱালী)
চেংৰা (ডেকা ল'ৰা)	চিখ্লা (গাভৰু)

নঞৰ্থকতা বুজাবলৈ ডিমাছা ভাষাত কিছুমান পদ্ধতি আছে। ক্ৰিয়াৰ নঞৰ্থকতাৰ ধাৰণা প্ৰকাশ কৰিবলৈ পূৰ্বসৰ্গ {দা-} আৰু পৰসৰ্গ {-আ}ৰ প্ৰয়োগ আছে। যেনে— জি (খা); দা-জি (নাখাবা); থাং (যা); থাং-আ (নাযাওঁ) ইত্যাদি।

ডিমাছা ভাষাত বাক্য গাঁথনি কৰ্তা-কৰ্ম-ক্ৰিয়া এইৰূপে গঠিত হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

আং নহা থাং মা (মই ঘৰলৈ যাম)

সময় পাৰ হৈ যোৱাৰ লগে লগে কাৰ্বি ভাষা শ্ৰীবৃদ্ধি লাভ কৰে। ভাষা-সাহিত্য সংস্কৃতি সকলো দিশৰ পৰা কাৰ্বি ভাষা এতিয়া এটা লেখৰ চীন-তিব্বতীয় মূলৰ ভাষা ৰূপে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে।

১.৪.৪ মিছিং (মিৰি) ভাষা

ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত প্ৰচলিত তিব্বত-বর্মীয় মূলৰ উত্তৰ অসম শাখাৰ একম ভাষা হ'ল মিছিং ভাষা যাক এসময়ত মিৰি ভাষা আখ্যা দিয়া হৈছিল। ম ৰাখিবলগীয়া যে উত্তৰ অসম শাখাত অন্তর্ভুক্ত হোৱা অন্যান্য উল্লেখযোগ্য ভাষাস হৈছে ক্ৰমে— অকা (হ্ৰুছ'), আবৰ (আদি), ডফলা, মিছিমি, মিৰি (মিছিং) ইত্যা সম্প্ৰতি অসমত মিছিং ভাষা প্ৰচলিত থকা অঞ্চলসমূহ হৈছে ক্ৰমে উজনি অস লখিমপুৰ, শিৱসাগৰ, যোৰহাট, দৰং, শোণিতপুৰ আদি। ১৯৯১ চনৰ লোকপি অনুযায়ী মুঠ মিছিং ভাষী লোকৰ সংখ্যা ৩,৮১,৫৬২ জন।

ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ গ্ৰন্থত মিছিং ভাষাৰ আলোচ প্ৰসংগত লিখিছে যে মিছিং ভাষাতো অন্যান্য ভাষাৰ দৰে কেইবাটাও উপভাষা অ স্থানীয় উপভাষা আছে। মিছিং ভাষাৰ নিজস্ব লিপি নাই। এই ভাষাৰ লিখিত পৰম্পৰ সিমান পুৰণি নহয়। প্ৰথম অৱস্থাত বৃটিছ বিষয়াসকলে ৰোমান লিপিৰ সহায়ত এ ভাষাৰ চৰ্চা কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া লিপিৰ সহায়ত এই ভাষাৰ চৰ্চা অ সৃষ্টি আৰম্ভ হয়। ১৯৮৫ চনৰ পৰা এই ভাষাটো অসমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ত শিক্ষ মাধ্যম হিচাপে প্ৰৱৰ্তিত হৈ আহিছে। মিছিং ভাষাত কেইবাখনো ব্যাকৰণ পুথি অ অভিধান প্ৰণয়ন কৰা হৈছে। বৰ্তমান এই ভাষাটো মান্যকৰণৰ পৰ্যায়লৈ উন্নীত হো পথত। এই ভাষাৰ দুটা উপভাষা ক্ৰমে ছাঃ য়াং (sa: yang) আৰু পাগ্ৰ-দু'লু-দা (Pagro-Dé̍lu-Dambug) এই দুটা উপভাষা গোষ্ঠীৰ মাজত ধ্বনি-ৰূপ-শব্দ সম্ভা ক্ষেত্ৰত স্বকীয়তা দৃশ্যমান।

যদি আমি মিছিং ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ আলোচনালৈ আহোঁ, তেতিয়া অ দেখিবলৈ পাম যে মিছিং ভাষাত সাতটা স্বৰধ্বনি আছে। প্ৰতিটো স্বৰধ্বনিৰ দুটা ৰূপ (হ্ৰস্ব আৰু দীৰ্ঘ)। সেইবাবে চৈধ্য প্ৰকাৰৰ বিৰোধী প্ৰয়োগ পোৱা যায়। মি ভাষাত সুৰ ৰক্ষিত হোৱা নাই। শ্বাসাঘাত, সুৰলহৰ আদি উপভাষা ভেদে ভিন্ ভি ঠাইত ভিন্ ভিন্ প্ৰকাৰে অনুভূত হয়। মিছিং ভাষাৰ ব্যঞ্জন ধ্বনি অতি সীমিত। মহাপ্ৰাণ মিছিং ভাষাত সম্পূৰ্ণৰূপে অনুপস্থিত। কিন্তু অনুনাসিকতা তুলনামূলকভাৱে প্ৰক মিছিং ভাষাত তলত দিয়া ধ্বনিকেইটাৰ প্ৰয়োগ পোৱা যায়।

হ্ৰস্বস্বৰ ঃ ই /i/ এ /e আ /a/ অ~অ'/ə/ উ/u উ'~ঔ /ə/* ই'~ অ্ /t/

দীৰ্ঘস্বৰ ঃ ইঃ /i:/ এঃ /e: আঃ /a:/ অঃ~অ'ঃ/ə:/ উঃ/u: উ'ঃ~ঔঃ /ə

অঘোষ স্পর্শ ব্যঞ্জন ঃ প /p/ ত /t/ ক /k/

সঘোষ স্পর্শ ব্যঞ্জন ঃ ব /b/ দ /d/ গ /g/

নাসিক্য ব্যঞ্জন ঃ ম /m/ ন /n/ ঙ / ŋ / ঞ /ñ/

তৰল ব্যঞ্জন ঃ ল /l/ ৰ /r/

ঘৃষ্ট ব্যঞ্জন ঃ চ~ছ /s/ জ /z/ হ /h/**

অর্ধস্বৰ ঃ ৱ /w/ য় /y/

ৰূপতত্ত্বৰ কথা আলোচনা কৰিলে এইটো দেখা পোৱা যাব যে ৰূপতত্ত্বৰ বিভিন্ন প্রসংগত মিছিং ভাষাৰ ৰূপ-ৰচনাত অন্যান্য তিব্বত-বর্মীয় বৈশিষ্ট্য বহুল মাত্রাত ৰক্ষিত হৈছে। মিছিং ভাষাত একোটা সাধাৰণ শব্দাংশ (generic particle) যোগে বিশেষ বিশেষ শ্রেণী বা প্রকৃতিৰ বিশেষ্য সাধিত হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

গছবাচক ছি ঃ /ছিং ঃ ছিংগি (শিমলু), ছিঃ পিয়াগ (কপাহ) ছি ঃ লুং (বন);

চৰাইবাচক পু' ঃ পু'ত্তাং (চৰাই), পু'কি' (কপৌ), পু'বে ঃ (ভাটৌ), পু'ৰগ্ (কুকুৰা)।

বিভিন্ন ক্রিয়া শব্দৰ লগত ভিন্ ভিন্ প্রত্যয় যোগে গুণবোধক বিশেষ্য, বিশেষণ আৰু ক্রিয়া বিশেষণ শব্দৰ সাধন হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

-নাম ঃ দ-নাম (খাৱন, খাদ্য), য়ব্-নাম (উৰা, উৰণ)।

-নু' ঃ আই-নু' (ভাল), কাংকান-নু' (ধুনীয়া), য়াছি ঃ নু' (বগা)।

-পু' ঃ আই-পু' (ভালকৈ), গু-পু' (গৰমে গৰমে)।

মিছিং ভাষাত সংখ্যাবাচক শব্দ সাধনৰ সর্বোচ্চ অংক হ'ল দহ। দহৰ পিছত দহ আৰু এক = এঘাৰ, দহ আৰু দুই = বাৰ, দহ দুই = বিশ, এই ৰীতিৰে তলত দিয়াৰ দৰে সংখ্যাবাচক শব্দ সাধন কৰা হয়।

আক/–ক (এক) ঃ ই'য়িং কলাং আক (এঘাৰ), ই'য়িং আনঞি কলাং আক (একৈশ);

আন্ঞি/–ঞি (দুই) ঃ ই'য়িং কলাং আন্ঞি (বাৰ), ই' য়িং কনং কলাং আন্ঞি

আউম্/–উম (তিনি) ঃ ই'য়িং কলাং আউম (তেৰ), ই'য়িং আউম (ঞি) (বিৰানৰ্বে)

মিছিং ভাষাত সংখ্যাবাচক শব্দৰ লগত শ্রেণী নির্দেশক প্রত্যয়ৰ একত্রে প্রয়োগ হয়।

মিছিং ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ লগত পুৰুষ সূচোৱা কোনো প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ নাই। অৱশ্যে {আ-} পূর্বসর্গযুক্ত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সম্বোধনত (প্রথম পুৰুষত) দ্বিৰুক্তি হোৱাটো মিছিং ভাষাৰ মন কৰিবলগীয়া দিশ। উদাহৰণ স্বৰূপে—

প্রসংগৰ সম্বন্ধ শব্দ (terms of reference) সম্বোধন শব্দ (terms of address)

নিং (তুমি/তই)

নিঃ নিংচি > নিচি (তোমালোক/তহঁত)

নামবাচক শব্দৰ লগত {-বুথু} সর্গৰ প্রয়োগ আছে। যেনে— ৰাম-বুথু > ৰাম (ৰামহঁত)

জীৱ-জন্তু, গছ-গছনি আদিৰ লগত জড়িত বিশেষ্য শব্দৰ পিছত {-বুথু}

বংফাং (গছ)

বংফাং-বুথু > বংফাং বুথু (গছবোৰ)।

নির্দিষ্টতাবাচক ৰূপৰ প্রয়োগ ডিমাছা ভাষাত আছে। বডো-গাৰো আদি অন্য তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে ডিমাছা ভাষাতো সংখ্যাবাচক শব্দৰ আগত নির্দিষ্টতাবা ৰূপক যোগ কৰি নির্দিষ্টতাৰ ধাৰণা দিয়া হয়।

মানুহৰ ক্ষেত্রত {চাও-} নির্দিষ্টতাবাচক ৰূপৰ প্রয়োগ আছে। যেনে ঃ চাও চুবুং (এজন মানুহ)।

ইয়াত এক সংখ্যাবাচক শব্দ 'চি'ৰ আগত নির্দিষ্টতাবাচক ৰূপ {চাও-}ৰ প্রয়ে হৈছে। সেইদৰে জীৱ-জন্তুৰ ক্ষেত্রত {মা-} ৰূপ প্রয়োগ হয়। যেনে—

মা-চি না (এটা মাছ)

মুচুমা-গিনি (দুটা গৰু)

ইয়াত {মা-} হ'ল নির্দিষ্টতাবাচক ৰূপ আৰু 'চি' আৰু 'গিনি' হ'ল ক্রমে আৰু দুই সংখ্যাবাচক শব্দ। সামগ্রী বা অন্যান্য বস্তুৰ ক্ষেত্রত {গং-} প্রয়োগ হয়। যেনে

গদা গং-চি (লাঠি এটা), ৰ-আ গং-চি (কুঠাৰ এটা)

ফলৰ ক্ষেত্রত {থ-} ব্যৱহাৰ হয়, যেনে—

থ-চি থাইলু (এটা কল)

থ-চি থাইজু (এটা আম)।

মাছ বা মঙহৰ ডোখৰৰ ক্ষেত্রত {দৰ-} ব্যৱহাৰ কৰা দা দৰ-চি (এডোখৰ ম পানী বা আন জুলীয়া পদার্থৰ টোপালৰ ক্ষেত্রৰ {থুব-} ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে— থুব-চি (পানী এটোপাল)।

মুঠতে ডিমাছা ভাষাত নির্দিষ্টতাবাচক ৰূপবোৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ আগ প্রয়োগ হয়।

ডিমাছা ভাষাত শব্দ বিভক্তিৰ প্রয়োগ এটা অপৰিহার্য দিশ। শব্দ বিভক্তি প্রয়োগে কাৰক আৰু ক্রিয়াৰ মাজত থকা সম্পর্কক সুদৃঢ় কৰে। অর্থাৎ ইয়াৰ প্রয়ে অবিহনে বাক্যৰ অর্থ স্পষ্ট ৰূপত প্রকাশ নাপায়। কেতিয়াবা কোনো কো প্রকাশভংগীত শব্দ বিভক্তিৰ প্রয়োগ উহ্য হৈ থাকে। প্রয়োগৰ কথাটো লক্ষ্য ৰাখি এইটো মন কৰিবলগীয়া যে ডিমাছা ভাষাত সাত প্রকাৰৰ শব্দ বিভক্তিৰ প্রয়োগ হ

ডিমাচা ভাষাৰ অন্য এগৰাকী বিশিষ্ট গৱেষক ফুকন চন্দ্ৰ বসুমতাৰীয়ে ডিমাছা ভাষাত প্ৰধানকৈ ছটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি আৰু ষোল্লটা বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনি অৱস্থিতিৰ কথা কৈছে। তেওঁৰ মতে ছটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ ভিতৰত /ই/ আৰু /এ/ স্বৰধ্বনি দুটা সমুখ স্বৰধ্বনি, /আ/ হ'ল কেন্দ্ৰীয় নিম্ন অসংবৃতৌষ্ঠ স্বৰধ্বনি, /ঔ/ কেন্দ্ৰীয় মধ্য অসংবৃতৌষ্ঠ, /উ/ উচ্চ পশ্চ সংবৃতৌষ্ঠ স্বৰধ্বনি। আনহাতে /অ/ হ'ল মধ্য পশ্চ সংবৃতৌষ্ঠ স্বৰধ্বনি। গৱেষক বসুমতাৰীয়ে উল্লেখ কৰিছে যে ডিমাছা ভাষাত স্বৰৰ হ্ৰস্ব-দীৰ্ঘতাই অৰ্থ পৰিৱৰ্তন নঘটায়। আটাইবোৰ বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিয়েই উচ্চাৰণৰ ফালৰ পৰা সঘোষ /ই/ আৰু /ঔ/ৰ বাহিৰে আটাইবোৰ বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিয়েই শব্দৰ সকলো স্থানত প্ৰয়োগ হয়। /ই/ শব্দৰ আদ্যস্থানত আৰু /ঔ/ অন্ত্যস্থলত প্ৰয়োগ নহয়। আক্ষৰিক সুৰৰ প্ৰয়োগ ডিমাছা ভাষাৰ এটা মন কৰিবলগীয়া দিশ। ইয়াত সুৰৰ পৰিৱৰ্তন ঘটাব পাৰে। এই ভাষাত মূলতঃ দুই প্ৰকাৰৰ আক্ষৰিক সুৰৰ প্ৰয়োগ পৰিলক্ষিত হয়। এটা হ'ল উচ্চ সুৰ আৰু আনটো হ'ল নিম্ন সুৰ। যেনে—

i) চঁং — থিয় হ
   চং — ৰান্ধ্
ii) ৰ্বি — দে
   ৰি — কাপোৰ
iii) হাঁ — মাটি
   হা — পৰ্
iv) কাঁম — বাহ্
   কাম — পোৰ্

ৰূপতাত্ত্বিক বিচাৰত ডিমাছা ভাষাৰ মৌলিক শব্দবোৰ মূলতঃ একাক্ষৰীয় আৰু মুক্ত প্ৰাকৃতিৰ (free morpheme) বা বদ্ধ প্ৰাকৃতিৰ (bound morpheme)। এই ধৰণৰ মৌলিক শব্দৰ লগত পূৰ্বসৰ্গ বা পৰসৰ্গ যোগ কৰি নতুন নতুন গাঁথনিৰ, নতুন অৰ্থসূচক বা নতুন শ্ৰেণীৰ শব্দ কৰিব পৰা যায়। /তি/ -ক, /চং/ -ৰান্ধ, /ন/ -ঘৰ আদি শব্দবোৰ একাক্ষৰীয় আৰু মৌলিক শব্দ। ক্ৰিয়া মূল বা নামপদীয় মূলৰ লগত বিভিন্ন ধৰণৰ সৰ্গ যোগ কৰি নতুন নতুন শব্দ সাধন কৰিব পৰা যায়। যেনে— মি-চি > মিচি (বাঘ), গু-পু > গুপু (বগা), চে-বায় > চেবায় (ভাং) ইত্যাদি গাঁথনিত প্ৰথমটো অংশক সৰ্গ আৰু দ্বিতীয়টো অংশক ধাতু বুলি ধৰা হয়। এনে গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ উপৰিও দুটা বা ততোধিক মুক্ত বা বদ্ধমূল (bound base) যোগ কৰি সংযুক্ত শব্দ গঠন কৰা প্ৰক্ৰিয়া ডিমাছা ভাষাত আছে। যেনে—

লা-বু > লাবু (আন, লৈ আহ)
গা-খু > গাখু (ওপৰলৈ উঠ) ইত্যাদি।

আঞি (মামীয়েক, পেহীয়েক) ঞি ঃ ঞি/ঞা ঃ ঞি (মামী, পেহী)।

মিছিং ভাষাত বচন দুটা যদিও সৰ্বনামত তিনিটা বচন পোৱা গৈছে। সাধাৰণ দুই (আন্ঞি) বুজোৱা সংখ্যাবাচক শব্দই একবচনৰ ৰূপৰ লগত একত্ৰে প্ৰয়োগ হ দ্বিবচনৰ ধাৰণা দিয়ে। যেনে— ঙ (মই)— ঙঞি (আমি দুয়ো) কিন্তু ঙলু (আমি

বি' (সি)— বি' ঞি (সিহঁত দুয়ো) কিন্তু বি'লু/বুলু (সিহঁত)।

মিছিং ভাষাত লিংগ ভেদ দুই ধৰণে কৰা হয়। স্বতন্ত্ৰ শব্দযোগে আৰু পুৰুষ বুজোৱা শব্দাংশ যোগে। ব্যক্তি বা মানুহ বুজোৱা শব্দৰ ক্ষেত্ৰৰ সাধাৰণ পুংলিংগত মিল ঃ/মিলং/মিল্বং আৰু স্ত্ৰীলিংগত নু'ঃং/মিমু'/মেনু'পৰ প্ৰত্যয়ৰ দ মূল শব্দৰ পিছত লগ লাগে। কিন্তু অন্যান্য প্ৰাণীবাচক শব্দৰ ক্ষেত্ৰত পুংলিংগবা আব/-ব আৰু আনু'/-নু' সংক্ষিপ্ত ৰূপত মূল শব্দৰ লগত সম্পৃক্তভাৱে প্ৰয়োগ হ উদাহৰণ স্বৰূপে—

উ'কি ঃ + আব > কি ঃ ব — উ'কি ঃ কি ঃ ব (মতা কুকুৰ)
উ'কি ঃ + আনু' > কি ঃ নু' — উ'কি ঃ কি ঃ নু' (মাইকী কুকুৰ)
পু'ৰগ্ + আব > ৰগ্ব — পু'ৰগ্ ৰগ্ব (মতা কুকুৰা)
পু'ৰগ্ ঃ + আনু' > ৰগ্নু' — পু'ৰগ্ ৰগ্নু' (মাইকী কুকুৰা) ইত্যাদি।

মিছিং ভাষাত ক্ৰিয়াৰ তিনিওটা কালত কেবাটাকৈ দশাবাচক প্ৰত্যয়ৰ প্ৰয়ে আছে। মিছিং ভাষাৰ প্ৰায়বিলাক ক্ৰিয়া বিভক্তি সংযুক্ত ৰূপ আৰু সঘোষীভৱ অঘোষীভৱন হৈ সম্পৃক্ত হৈ থাকে। তলত মিছিং ভাষাত কাল আৰু দশাভেদে প্ৰয়ে হোৱা ক্ৰিয়াবিভক্তিবিলাকৰ তালিকা দিয়া হ'ল।

		বৰ্তমান	অতীত	ভৱিষ্যৎ
ক) অপূৰ্ণ ঃ	i)	নিত্য ঃ -দ~-দু	-দু+আই	—
	ii)	সাধাৰণ ঃ -দাগ্	-দাগ্+আই	
	iii)	স্বৰূপ/নিশ্চিতঃ -দু	-দুং+আই	-পু'
খ) অনিশ্চিত/ঘটমান ঃ		-লা+দুং	-লা/দুং+আই	—
		/তিলা+দুং	/তিলা+দুং+আই	- য়ে
গ) পূৰ্ণ ঃ	i)	নিত্য ঃ -ত~-তু	-তু+আই/আবো	—
	ii)	সাধাৰণ ঃ -তাগ্	-তাগ্+আই/আবো	
	iii)	স্বৰূপ/নিশ্চিতঃ -তুং	-তুং+আই/আবো	—

ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ আলোচনাত মিছিং ভাষাৰ অনুজ্ঞাৰ বিষয়ে কওঁ উল্লেখ কৰিছে যে মিছিং ভাষাত সাধাৰণ অনুজ্ঞা আৰু নঞৰ্থক অনুজ্ঞা— এই প্ৰকাৰৰ অনুজ্ঞা বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যৎ কালত দ্বিতীয় পুৰুষত প্ৰয়োগ আছে। বৰ্ত

-ত (সাধাৰণ)/-য় (নঞৰ্থক) আৰু -লাংকা/-লাং (সাধাৰণ)।

-য়কা (নঞৰ্থক)। এইকেইটা ৰূপৰ লগত -ই স্বাৰ্থিক প্ৰত্যয়ৰ সংযোগ হ'লে অনুৰোধ বা আহ্বান সূচায়। যেনে—

আদেশ	অনুৰোধ
ন লা ঃ ত (তুমি লোৱা)	ন লা ঃ তই (তুমি লোৱাচোন)
ন লা ঃ য় (তুমি নল'বা)	ন লা ঃ য়ই (তুমি নল'বাদেই)
ন লা ঃ লাং (তুমি ল'বা)	—
ন লা ঃ য়কা (তুমি নল'বা)	—

মিছিং ভাষাত বিভিন্ন ভাব আৰু অৰ্থবাচক যুগ্মধাতু বা প্ৰত্যয় একোটা লগ লগাৰ পিচতহে অন্যান্য ক্ৰিয়া বিভক্তি লগ লাগে। ধাতুৰ লগত লগ লগা এনে ৰূপৰ ভিতৰত পাঁচনীবাচক {-ম-} স্বসম্পাদনবাচক {-ছু-}, নাস্ত্যৰ্থক {-মা-}, বাৰংবাৰতা অৰ্থত {-কু-}, শীঘ্ৰতা অৰ্থত {-গৰ্-}, তুলনাবাচক {-মুম্-~-অউ্-~-আউ-~-গাম-~-বান্-~-য়াং-~য়া-~-বান্পাগ্-~-পাগ্য়া-}, বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

মিছিং ভাষাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হ'ল বাক্যত নিৰ্দেশবাচক সৰ্বনামৰ দ্বিত্ব প্ৰয়োগ।

উদাহৰণ— ছি ছিতু'— ছি ছিয়েলাং (এই হাতীটো মৰিব জানো?)।

দ্বিতীয় স্থানৰ নিৰ্দেশবাচক সৰ্বনামে নিৰ্দিষ্টতাবাচক প্ৰত্যয়ৰ কাম কৰিছে। সেইদৰে এক বুজোৱা সংখ্যা {-ক}, পোনে পোনে বিশেষ্য শব্দত প্ৰয়োগ হ'লে নিৰ্দিষ্টতাবাচক সূচায়। যেনে— ক ঃ নু'ং-ক (ছোৱালীজনী), তানিঃ-ক (মানুহজন) ইত্যাদি।

মিছিং ভাষাতো দ্বিৰুক্তিবাচক শব্দ আৰু ধ্বন্যাত্মক শব্দৰ প্ৰাধান্য আছে। অৰ্থযুক্ত সমাৰ্থক শব্দযোগে নতুবা অৰ্থহীন সাদৃশ্যধৰ্মী শব্দযোগে দ্বিৰুক্তি শব্দ গঠন হয়। উদাহৰণ—

গালুক্ (চোলা) + গাছৰ্ (কাপোৰ) = গালুক্-গাছৰ্ (সাজ-পাৰ)

আত (আইতা) + আয় (ককা) = আত-আয় (ককা-আইতা)

আপিন্ (ভাত) + তাপিন্ (সাদৃশ্যধৰ্মী) = আপিন্-তাপিন (ভাত-চাত)

মিছিং ভাষাৰ কেইটামান ধ্বন্যাত্মক শব্দ হৈছে—

গেৰ্-গেৰ্ (গাড়ীৰ ঘৰ্ঘৰনি)

কুৰ্-কুৰ্ (কুকুৰক খেদোতে উচ্চাৰিত শব্দ)

ছা-ছা-ছা (সন্তুষ্টিজনক শব্দ)

মিছিং ভাষাত সমমূলীয় বিভিন্ন মৌলিক শব্দৰ উপৰি বিষমমূলীয় বিশেষকৈ অসমীয়া আদি আৰ্য ভাষাৰ অনুপ্ৰৱেশ ঘটিছে। অৱশ্যে এইবোৰ ঋণকৃত

ই বিলাকৰ অৰ্থগতভাৱে আমূল পৰিৱৰ্তন ঘটে। বাক্যতত্ত্বৰ দিশতো এ বহিঃপ্ৰভাৱ অনুভূত হয়।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ ঃ মিছিং ভাষাত লিংগভেদ কেইপ্ৰকাৰৰ আৰু কি কি? (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

১.৪.৫ ডিমাছা ভাষা

তিব্বত-বৰ্মীয় মূলৰ বড়ো শাখাৰ অন্য এটা উল্লেখযোগ্য ভাষা হৈছে ডিম ভাষা। অসমৰ ভৌগোলিক পৰিমণ্ডলৰ প্ৰতি দৃষ্টি আৰোপ কৰি এইটো বোধগ হ'ব যে অসমৰ উত্তৰ কাছাৰ (ডিমা হাছাও), কাছাৰ, কাৰ্বি আংলং আৰু নগাঁ বিভিন্ন স্থানত ডিমাছা ভাষী লোকসকলৰ বসতি আছে। অসমৰ চুবুৰীয়া ৰাজ্য নাগাল আৰু মণিপুৰৰ সীমামূৰীয়া অঞ্চলতো ডিমাছাবাসী লোকৰ অৱস্থিতি আছে। অতীত ডিমাছা ভাষীসকলে নিজকে মহাভাৰত খ্যাত হিড়িম্বাৰ বংশধৰ হিচাপে এনে ন হোৱা বুলি ভাবে। ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ আলোচনাত উল্ল কৰিছে যে ডিমাছা ভাষাটো প্ৰধানতঃ চাৰিটা শাখাত বিভক্ত। সেইৰূপে সেই উপভাষা কোৱা লোকসকলক এইদৰে চিহ্নিত কৰিব পাৰি—

হাছাওছা (উত্তৰ কাছাৰৰ মান্য ভাষা-ভাষী), হাৰাৰছা (কাছাৰৰ দে উপভাষা-ভাষী), দেমৰাছা (নগাঁৰৰ হোজাই লংকা অঞ্চলৰ উপভাষা-ভাষী) অ দিজুৰাছা (কাৰ্বি আংলঙৰ ধনশিৰি অঞ্চলৰ উপভাষা-ভাষী)। ২০০১ চ লোকপিয়লমতে এই ভাষা-ভাষী লোকৰ সংখ্যা ৮৪,৬৫৪ জন। এই ভাষাটো ভাৰত সংবিধানৰ অষ্টম অনুসূচিতৰ বহির্ভূত ভাষা। এই ভাষাটোৰ উপযুক্ত বিকাশ সা হোৱা নাই। অৱশ্যে সুখৰ বিষয় যে ডিমাছা ভাষাত সাহিত্য চৰ্চাৰ পৰিবেশ সৃষ্টি হৈ দুই-এখন ব্যাকৰণ, শব্দপুথি প্ৰকাশ আৰু অন্যান্য সাহিত্যসুলভ ৰচনাৰ সৃষ্টিয়ে তে এক সকাৰাত্মক পৰিবেশ সৃষ্টি কৰিছে। উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ আলোচন ডিমাছা ভাষাৰ প্ৰসংগত কৈছে যে এই ভাষাটো এসময়ত অযোগাত্মক আৰু সুৰপ্ৰধ আছিল যদিও সংস্কৃত বা ইংৰাজী ব্যাকৰণৰ আৰ্হিত যুগুতোৱা ভাষা বিষয়ক পুথি সেই বৈশিষ্ট্য সম্বন্ধে বিশদ বিৱৰণ পোৱা নাযায়। তাৰ পৰিৱৰ্তে প্ৰত্যয়ান্ত যোগাত্ম ভাষাৰ দৰে এই ভাষাতো বিভক্তি-প্ৰত্যয়যোগে বচন, লিংগ, কাৰক, ক্ৰিয়া আৰু প সাধন হয়। ডিমাছা ভাষাত ১৭টা ব্যঞ্জন, ৬টা স্বৰ আৰু ২টা অৰ্ধস্বৰৰ প্ৰয়োগ আ

i)	উচ্চ সুৰ	— পপঁ কা (গছত উঠ, গছ বগা)
	সম সুৰ	— হাবেম কা (খালে দেখোন)
	নিম্ন সুৰ	— অ' কা! (অ' ভাই)
ii)	সম সুৰ	— আঁয় কিং (মোৰ চুলি)
	নিম্ন সুৰ	— আঁয় কিং (মোৰ নিচিনা)
iii)	উচ্চ সুৰ	— দেঁ দুৱুম (ডাঙৰ ঢোল)
	সম সুৰ	— দুৱুম দেঁ (ঢোল বজা)
iv)	উচ্চ সুৰ	— ন বল চা (তই বল খেল)
	সম সুৰ	— ন আঁয়পি চা (তই মোৰ ফালে হ)
	নিম্ন সুৰ	— ন চা? (তুমিঊতইঊআপুনি কোন?)
v)	উচ্চ সুৰ	— ন অতুঁ নিমে (তই হাতত ধৰ)
	সম সুৰ	— ন নিমে (তই গান গা)
	নিম্ন সুৰ	— ন চুজেঁ নিমে (তই চুজেঁ পি খা)

সেইদৰে ককবৰক ভাষাতো দুটা সুৰ পোৱা যায়।

ডিমাছা ভাষাত প্রধানতঃ ছটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি আৰু ষোল্লটা বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি আছে। শিষ্ট স্বৰধ্বনিকেইটা হৈছে ক্রমে— /ই, এ, আ, ঔ, উ, অ/। উচ্চাৰণৰ স্থানৰ ফালৰ পৰা ঞ্জনধ্বনিসমূহ ঔষ্ঠ্য, দন্তমূলীয়, পশ্চ-দন্তমূলীয়, পশ্চ-তালব্য আৰু কণ্ঠ্যধ্বনি— এইদৰে ভাগ ৰিব পাৰি। উচ্চাৰণৰ ধৰণ অনুসৰি ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহক স্ফোট, নাসিক্য, উষ্ম, পার্শ্বিক আৰু ম্পিত এইদৰে ভাগ কৰিব পাৰি।

তালিকা ২.৬

	সন্মুখ	কেন্দ্রীয়	পশ্চ
উচ্চ	ই		উ
উচ্চ-মধ্য	এ		ও
নিম্ন-মধ্য			অ
নিম্ন		আ	

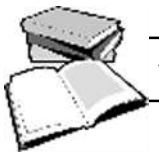
তিৰা ভাষাত ছটা স্বৰধ্বনি পোৱা যায়। সেইকেইটা হৈছে ক্রম— /ই, উ, এ, ও, অ, ঊ মন কৰিবলগীয়া যে তিৰা ভাষাত কেইটামান দ্বিস্বৰৰ প্রয়োগ আছে। সেইকেইটা হৈছে মে— অই, কই, অউ, ইউৰে, আই, চিলাই, ইউ, থ্রিউ, উই, ফুইচা, অও আৰু থাও। তিৰা ষাত বিশটা ব্যঞ্জনধ্বনি পোৱা যায়। উচ্চাৰণৰ স্থান অনুসৰি ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহ ঔষ্ঠ্য, দন্তমূলীয়, ্য আৰু কণ্ঠ্যনালীয়— এইদৰে ভাগ কৰিব পাৰি। উচ্চাৰণৰ ধৰণ অনুসৰি সেইসমূহক নাসিক্য, র্শিক, কম্পিত, অল্পপ্রাণ আৰু শ্রুতি— এইদৰে ভাগ কৰিব পাৰি।

এই ৰূপে আলোচনা কৰি আমি ডিমাছা ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব, ৰূপত শব্দ আৰু বাক্যতত্ত্বৰ বিষয়ে থূলমূল ধাৰণা লাভ কৰিলোঁ। তিব্বত-বর্মীয় গোষ্ঠ অন্তর্গত ভাষা সমূহৰ বর্ণাঢ্যতাৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰি শেষ কৰিব নোৱাৰা বি কাৰণ ভাষাৰ ভিন্নতাৰ লগতে তাৰ ৰূপতাত্ত্বিক আৰু ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশত ভালে বিশিষ্টতা পৰিলক্ষিত হয়। এই আলোচনাত আমি মাথোন কেইটামান বিশেষ তিব্ব বর্মীয় ভাষাকহে সাঙুৰিছো।

১.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- এই অধ্যায়টিৰ অধ্যয়নে আমাক তিব্বত-বর্মীয় সাধাৰণ পৰিচয় লাভ কৰাত সহায় কৰি এই ভাষা বৃহত্তৰ চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰে শাখা। চীন-তিব্বতীয় ভাষা যিস লোকৰ মাজত চলতি আছিল, তেওঁলোকৰ প্রাচীন বসতিস্থল বুলি ইয়াংচিকিয়াং হোৱাংহোৰ উৎপত্তিস্থলৰ মাজভাগ চিহ্নিত হৈছে। অনুমান কৰা হৈছে যে উত্তৰ-প চীনেই সেই অঞ্চল। পৰৱর্তী সময়ছোৱাত সেই ভাষাটো চীন দেশৰ মাজেদি কে মৈনাম, ইৰাৱতী, ছিন্দুইন আৰু ব্রহ্মপুত্রৰ গতি অনুসৰণ কৰি থাইলেণ্ড, বার্মা অ ভাৰতত বিস্তাৰিত হৈ পৰে।
  - জর্জ আব্রাহাম গ্রীয়াৰছনৰ নেতৃত্বত ভাৰতীয় ভাষাসমূহৰ জৰীপ কার্যত তিব্বত-ব পৰিয়ালৰ ভাষাসমূহে মর্যাদা সহকাৰে স্থান লাভ কৰিছে। তাৰ যথাযথ নথিভুক্তকৰ হৈছে। পৰৱর্তী সময়ৰ বেনেডিক্ট, ছেফাৰ আদি আন্তঃৰাষ্ট্রীয় খ্যাতিসম্পন্ন ভাষাবি ভাষাবিষয়ক নিজ নিজ বহুমূলীয়া গ্রন্থত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা-পৰিয়ালৰ অন্ত ভাষাসমূহৰ আলোচনা কৰিছে।
  - মূল চীন-তিব্বতীয়ৰ অন্তর্গত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত কেইটামান বি ভাষা যেনে— বডো, ৰাভা, কার্বি, মিছিং, ডিমাছা আদিৰ আলোচনাৰ মাজে শিক্ষার্থীক এই ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত ভাষাৰ বিবিধ বৈশিষ্ট্যৰ লগত পৰিচিত হো সহায় কৰিছে।

১.৬ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) তেৰাং ৰংবং (১৯৭৪): *কাৰবি লামতাছান:* ডিফু, জিলা স্বায়ত্ত পৰিষদ।

ভাষা; গুৱাহাটী ঃ আঁক-বাক।
৩) ৰাভা হাকাচাম. উপেন (২০০৩); *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রেৰী।
৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৯); *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা;* গুৱাহাটী ঃ জ্যোতি প্রকাশন।
৫) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৩), *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গোৱালপাৰা, হাকাচাম কাওচাদাম।

ৰাজী গ্রন্থ ঃ

1. Barman, R. R. (ed.) (2006); *Anglo-Dimasa Grammar and Dictionary;* Garadima Janadaorine Hashom, Silchar (Assam)
2. Bhattacharya, P. C. ( ); *A Descriptive Analysis of Baro language;* G. U. Publication.
3. Goswami, S. N. (1988); *Studies in Sino-Tibetan Language;* Guwahati.
4. Jeypal, V. K. (1987); *Karbi Grammar;* CIIL, Mysore.
5. Konwar, Arpana (2003); *Karbi : The People and the Language;* Department of Assamese, Dibrugarh University.
6. Lyall r Stack (1908); *The Mikirs;* Guwahati : United Publishers.
7. Singh, Dhiren Kh (2007); *An Introduction to Dimasa Phonology;* Guwahati : DVS Publishers.

১.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ পাঠত অন্তর্ভুক্ত কৰা ৰেখাচিত্রৰ সহায়ত চীন-তিব্বতীয় ভাষাটোৰ বিস্তৃতি আৰু মূলৰ পৰা ভাষাসমূহ কিদৰে শাখা-উপাশাখাত বিভক্ত হৈ প্রসাৰিত হৈছে তাৰ উল্লেখ।

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ উপশাখাটোৰ আৰম্ভণিতে আলোচিত হোৱা বড়ো ভাষাৰ পৰিচয়টি টোকা হিচাপে প্রস্তুত কৰিব .... বড়ো ভাষাৰ দুটামান ৰূপতাত্ত্বিক দিশৰ উদাহৰণ চমুকৈ উল্লেখ কৰিব।

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ৰাভা ভাষাৰ চমু পৰিচয় আগবঢ়াওক .... ৰাভাত পোৱা ক্রিয়াৰ বিভিন্ন ভাবসূচক বিভক্তিসমূহ উদাহৰণসহ উল্লেখ কৰিব।

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ কার্বি ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সাধন, প্রয়োগ আৰু ব্যৱহাৰ মন কৰিবলগীয়া। একেটা শব্দমূলৰ পৰা পুংলিংগবাচক {-প'} আৰু স্ত্রীলিংগবাচক {-পী} ক্রমে— /ই, এ, আ, অ, ও, উ, উ', ই'/। সেইদৰে ৰাভা ভাষাত বাইশটা বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনি প্রয়োগ আছে। উচ্চাৰণৰ দিশৰ পৰা বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহক স্পর্শ ধ্বনি, স্পৃষ্টধ্ব নাসিক্যধ্বনি, উষ্মধ্বনি, পার্শ্বিক আৰু কম্পিত এইদৰে ভাগ কৰিব পাৰি।

কার্বি ভাষাত সাতোটা স্বৰধ্বনি পোৱা যায়। সেইকেইটা হৈছে ক্রমে— /ই, এ, আ, অ, অ', উ/। কার্বি ভাষাত ঊনৈশটা ব্যঞ্জনবর্ণ পোৱা যায়। সেই কেইটাৰ উচ্চাৰণৰ দি পৰা ওষ্ঠ্য, দন্তমূলীয়, তালব্য, পশ্চতালব্য আৰু কণ্ঠ্য— এইদৰে ভাগ কৰিব পাৰি।

তালিকা ২.৩

জিভাৰ উচ্চতা অনুসৰি	বিবৃতৌষ্ঠ্য		সংবৃতৌষ্ঠ্য
	সন্মুখ	কেন্দ্রীয়	পশ্চাৎ
উচ্চ	ই (i)		উ (u)
উচ্চ-মধ্য	এ (e)		
উচ্চ-মধ্য-নিম্ন	এ' (ɛ)		অ' (ɔ)
নিম্ন-মধ্য			অ (ɒ)
নিম্ন		আ (a)	

হোৱা নাই বুলি কৈছে। ইয়াত শ্বাসাঘাত, সুৰ লহৰ আদি উপভাষা ভেদে ভিন্ ভিন্ প্রক অনুভূত হয়।

তিৰা ভাষাত অন্যান্য সমমূলীয় ভাষাৰ দৰে সুৰৰ বিশিষ্টতা ৰক্ষিত হোৱা নাই; ই পৰিবর্তে সুৰলহৰৰহে বিশেষ প্রাধান্য দেখা যায়।

ডিমাছা ভাষাত আক্ষৰিক সুৰৰ প্রয়োগ এটা বিশিষ্ট দিশ। সুৰৰ পৰিৱর্তনে অর্থ পৰিৱর্তন ঘটাব পাৰে। এই ভাষাত প্রধানতঃ দুই প্রকাৰৰ আক্ষৰিক সুৰৰ প্রয়োগ আছে। এ হ'ল উচ্চ সুৰ আৰু আনটো হ'ল নিম্ন সুৰ। যেনে—

তালিকা ২.৪

i)	চ্ং — থিয় হ,	চং — ৰান্ধ্
ii)	ৰ্বি — দে,	ৰি — কাপোৰ
iii)	হ্াঁ — মাটি,	হা — পৰ্
iv)	ৰ্কাম — বাহ্,	কাম — পোৰ্

ভাষাবিদসকলে সুৰ দেউৰী ভাষীসকলৰ কথোপকথনৰ অন্যতম বিশেষত্ব বুলি চিহ্নি কৰিছে। দেউৰী ভাষাত তিনিটা সুৰ পৰিলক্ষিত হয়। অর্থাৎ সুৰ ভেদে একোটা শব্দৰ তিনি অর্থ দেউৰী ভাষাত দেখা যায়। যেনে—

তালিকা ২.৫

যেনে— i) উচ্চ/উদাত্ত— ছ্যো/tso'/ 'পোৰা দি', ছাৰ্ম/tsa'm/ 'উৰাল', ছি/tsi'/ 'মৰ্'।

ii) সম/স্বৰিত— ছ^{0}/ts^{o}n/ 'মহ', ছা^{0}ম'/tsa^{o}m/ 'ঘাঁহ', ছি^{0}/tsi^{o}/ 'তেজ'।

iii) নিম্ন/অনুদাত্ত— ছো/tso'/ 'পচ', ছাম /tsa'm/ 'ৰখ', ছি/tsi/ 'চাঁচ'।

কার্বি ভাষাৰ প্রসংগত ক'বলৈ গ'লে ইয়াত স্বৰৰ দীর্ঘতা, অনুনাসিকতা আদি বিশিষ্ট নি নহয় যদিও শ্বাসাঘাত বা বলাঘাতে কার্বি ভাষাত অর্থৰ বিৰোধ ঘটাব পাৰে। উদাহৰণ দপে— জিভাৰ কেঁকুৰি ভঙা সাদৃশ্যধর্মী শব্দ পাঁচোটা একেটা বাক্যত প্রয়োগ হ'লে বলাঘাত যায়ী অর্থৰ পৰিৱর্তন হয়।

যেনে— i) লাং — পানী বা চা

ii) লাং লাং — চাওঁচোন

iii) লাং লাং লাং — পানী চাওঁচোন

iv) লাং লাং লাং লাং — পানী চাওঁ কি নাচাওঁ

v) লাং লাং লাং লাং লাং — নিজে আহি চোৱাচোন পানীক।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহতো স্বৰধ্বনি আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিৰো , শ্বাসাঘাত আদিত উপাহিত ধ্বনি বিদ্যমান। বডো ভাষাৰ কথা ক'বলৈ গ'লে আমি এইটো ব পাৰো যে বডো ভাষাত প্রধানকৈ ছটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি আৰু ১৬টা বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিৰ য়োগ আছে। বডো ভাষাৰ বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিকেইটা হৈছে ক্রমে— /ই, ঔ, উ, এ, অ, আ/ চাৰণৰ স্থানৰ ফালৰ ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহ ঔষ্ঠ্য, দন্তমূলীয়, তালব্য, পশ্চতালব্য আৰু কণ্ঠনালীয়। নহাতে উচ্চাৰণৰ ধৰণৰ ফালৰ পৰা ইহঁত ক্রমে— স্পর্শ, নাসিক্য, উষ্ম, কম্পিত, পার্শ্বিক ৰু অন্তস্থধ্বনি।

তালিকা ২.২

	দ্বৌষ্ঠ্য		দন্তমূলীয়-তালব্য		পশ্চতালব্য		কণ্ঠ্য
১. স্পর্শ ধ্বনি Stop	আঘোষ	সঘোষ	অঘোষ	সঘোষ	অঘোষ	সঘোষ	অঘোষ
অল্পপ্রাণ	প /p/	ব /b/	ত /t/	দ /d/	ক /k/	গ /g/	
মহাপ্রাণ	ফ /ph/	ভ /bh/	থ /th/	ধ /dh/	খ /kh/	ঘ /gh/	
২. স্পৃষ্টধ্বনি Affricate							
অল্পপ্রাণ			চ /tc/	জ /dz/			
মহাপ্রাণ			ছ /ts/	ঝ /dzh/			
৩. নাসিক্যধ্বনি Nasal		ম /m/		ন /n/		ঙ /ŋ/	
৪. উষ্মধ্বনি Fricative							হ /h/
৫. পার্শ্বিক Lateral				ল /l/			

আলোচনা কৰিব।

৫নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ মিছিং ভাষাত লিংগ ভেদ দুই ধৰণে কৰা হয়— স্বতন্ত্র শব্দ যোগে অ স্ত্রী-পুৰুষ বুজোৱা শব্দাংশ যোগে .... উদাহৰণসহ উল্লেখ কৰিব।

১.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ মূল কি? এই বিশেষ ভাষাগোষ্ঠীটোৰ চমু পৰিচয় আগবঢ়াও

প্রশ্ন ২ ঃ বডো ভাষাৰ চমু পৰিচয় দি এই ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ সাধাৰণ আলোচনা আগবঢ়াওক

প্রশ্ন ৩ ঃ ৰাভা ভাষাৰ চমু পৰিচয় দি এই ভাষাৰ কাৰক আৰু ক্রিয়া বিভক্তিৰ বিভিন্ন দিশ সা এটি আলোচনা যুগুত কৰক।

প্রশ্ন ৪ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সম্বন্ধবাচক পদৰ নির্মিতি কিদৰে হয়? উদাহৰণসহ বুজাই লিখ

প্রশ্ন ৫ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম আৰু সর্বনামীয় বিশেষণ বা ক্রিয়া বিশেষণৰ আলো কৰক।

প্রশ্ন ৬ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু সর্বনামীয় সম্বন্ধবাচক পূর্বসর্গৰ বিষ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৭ ঃ কার্বি ভাষাৰ ক্রিয়া— এই বিষয়ে চমুকৈ লিখক।

প্রশ্ন ৮ ঃ মিছিং ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ বিষয়ে চমু আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ৯ ঃ ডিমাছা ভাষাৰ সকলো দিশ সাঙুৰি সামগ্রিক আলোচনা এটা যুগুত কৰক।

*** ***** ***

ধ্যায় ২ ঃ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

ধ্যায় গাঁথনি

২.১ উদ্দেশ্য
২.২ পৰিচয়
২.৩ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য
২.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
২.৫ অধিক জানিবলৈ
২.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
২.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ভালেকেইটা ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিসমূহৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশিষ্ট ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশিষ্ট স্বৰ আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ উচ্চাৰণ স্থান সম্বন্ধে জানিব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশিষ্ট স্বৰ আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহৰ উচ্চাৰণৰ ধৰণ সম্বন্ধে জানিব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ লগত জড়িত অন্যান্য উল্লেখযোগ্য দিশৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব।

২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া, চতুর্থ ষাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা দ্বিতীয় ঐচ্ছিক ত্যবিষয় 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা'ৰ অন্তর্গত এইটো দ্বিতীয় অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ ৰোনাম 'অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য'। ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টোত তিব্বত-র্মীয় ভাষাসমূহৰ মূল উৎস আৰু অসমত প্রচলিত থকা কেইটামান তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিষয়ে ৰিচয় লাভ কৰিলে। এইটো অধ্যায়ত আমি সামগ্রিকভাৱে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সাধাৰণ ধ্বনিতাত্ত্বিক

২.৩ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

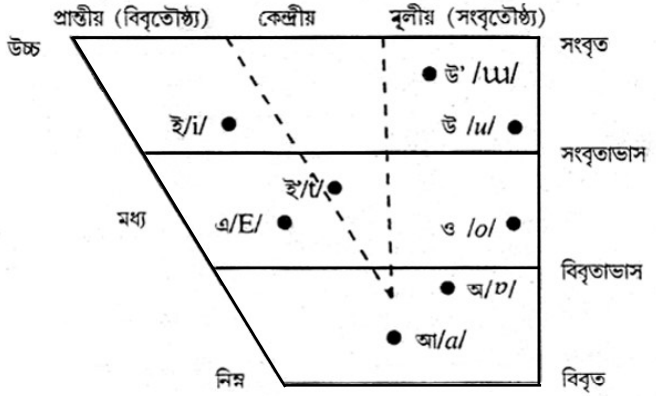
ইয়াৰ পূর্বৰর্তী অধ্যায়টোত আমি থূলমূলভাৱে অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভা সাধাৰণ পৰিচয় লাভ কৰিলো। সেই আলোচনাৰ প্রসংগত আমি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ অথচ সামগ্রিক পৰিচয় লাভ কৰিলো। এই বিশেষ অধ্যায়টোত আমি সেই ভাষাসমূহত পৰিলক্ষি হোৱা ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ উদাহৰণসহ আলোচনা কৰিবলৈ প্রয়াস কৰিছো—

মূল চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ভাষা হিচাপে সৰহ সংখ্যক তিব্বত-বর্ মূলৰ ভাষাতে দুটাৰ পৰা চাৰি-পাঁচটালৈকে সুৰ পোৱা যায়— বিশেষকৈ একাক্ষৰিক শব্দ আৰু শ্বাসাঘাতহীন অক্ষৰত। সেই হেতুকে চীন-তিব্বতীয় বা তিব্বত-বর্মীয় মূলৰ ভাষাক সুৰী (tonal) ভাষা বোলা হয়। সেয়েহে এইসমূহ ভাষাত সুৰ অনুযায়ী ইয়াৰ বিৰোধী প্রয়োগ বুলি কোৱা হয়। অৱশ্যে চীনা বা টাইমূলীয় ভাষাৰ সাত-আঠটা সুৰৰ বিপৰীতে তিব্বত-বর্ ভাষাত কিছু সীমিত সংখ্যক সুৰহে পোৱা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

বড়ো ভাষাত প্রধানকৈ দুটা আক্ষৰিক সুৰৰ প্রয়োগ স্পষ্টভাৱে পোৱা যায়। এটা হ উচ্চ সুৰ আৰু আনটো হ'ল সম বা নিম্ন সুৰ। উচ্চ সুৰৰ প্রয়োগ দেখুৱাবলৈ স্বৰধ্বনিৰ ওপ এটা ৰেফ কাৰৰ দৰে বেঁকা চিহ্ন স্থাপন কৰা হয়। সম সুৰৰ প্রয়োগ দেখুৱাবলৈ কোনো চি নির্দেশ নাথাকে। যেনে— (i) র্বায় (ভাং), বায় (কিন্) (ii) র্বাৰ (জাঁপ্ মাৰ্), বাৰ (বতাহ), (র্দান (কাট্), দান (মাহ), (iv) র্গাব (কান্দ্), গাব (ৰং) ইত্যাদি।

ৰাভা ভাষাৰ ক্ষেত্রত ক'বলৈ গ'লে, মূলতঃ ৰাভা ভাষাও অন্যান্য চীন-তিব্বতীয় ভা দৰে সুৰীয়া ভাষা আছিল যদিও ইয়াৰ বর্ণগত মূল্য (phonemic value) বর্তমান ৰাভা ভাষ নোহোৱা হৈছে। ৰাভা ভাষাত প্রধানতঃ উদাত্ত (high), স্বৰিত (mid or level) আৰু অনুদ (low)– এই তিনিটা লয়ৰ সমতুল্য যথাক্রমে উচ্চ, সম বা নিৰপেক্ষ আৰু নিম্ন সুৰ পে গৈছে। স্বৰতন্ত্রীৰ স্পন্দন তীব্র হৈ গৈ থাকিলে উদাত্ত (´), ক্রমে কমি গৈ থাকিলে অনুদাত্ত আৰু দুয়োটাৰ মাজত হ'লে স্বৰিত (·) লয় বোলা হয়।

তালিকা ২.১

প্রত্যয়ৰ যোগত হয়। যেনে— উ'স্বা (গিৰীয়েক) -মেচিক (ঘৈণীয়েক), কি মাৰা/ভোন্তা (মতা কুকুৰ) -কি মাজু/জুব্রা (মাইকী কুকুৰ), বান্দ্রা/লাৰা (বৰলা) - বান্দ্রী/লাৰী (বিধৰা)।

খ) **বডো ভাষা ঃ** বৰো ভাষাত গৌণ নামপদীয় প্রত্যয় হিচাপে লিংগবাচক প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ হয়। সাধাৰণতে লিংগ নিৰপেক্ষ ৰূপত পুং-স্ত্রীবাচক শব্দ যোগ হয়। যেনে— মাওজি বুন্দা (বোন্দা), -মাওজি বুন্দি (জাঁই), বু'ৰমা ফান্থা (ছাগলীটো) -বু'ৰমা ফান্থি (ছাগলীজনী), হৌৰা (মতা) -হিনজাও (তিৰোতা)।

গ) **মিছিং ভাষা ঃ** মিছিং ভাষাত লিংগভেদ দুই ধৰণে কৰা হয়। স্বতন্ত্র শব্দ যোগে আৰু পুং-স্ত্রী বুজোৱা শব্দাংশ যোগে। ব্যক্তি বা মানুহ বুজোৱা শব্দৰ ক্ষেত্রত সাধাৰণতে পুংলিংগত মিলঃ/মিলং/মিল্বং আৰু স্ত্রীলিংগত নু'ঃং/মিমু'/মেনু'পৰ প্রত্যয়ৰ দৰে মূল শব্দৰ পিচত লগ লাগে। কিন্তু অন্যান্য প্রাণীবাচক শব্দৰ ক্ষেত্রত পুংলিংগবাচক আব/-ব আৰু আনু'/-নু' সংক্ষিপ্ত ৰূপত মূল শব্দৰ লগত সম্পৃক্তভাৱে প্রয়োগ হয়। যেনে— উ' কিঃ কিঃব (মতা কুকুৰ) -উ' কিঃ কিঃ নু' (মাইকী কুকুৰ) ছিতু' তু'ব (মখলা) -ছিতু' তু'নু' (মাখুন্দী), পু'ৰগ্ ৰগ্ব (মতা কুকুৰা) -পু'ৰগ্ ৰগ্নু' (মাইকী কুকুৰা)।

ঘ) **দেউৰী ভাষা ঃ** দেউৰী ভাষাত লিংগ ব্যাকৰণগত নহয়। পুংলিংগবাচক বা লিংগ নিৰপেক্ষ ৰূপৰ লগত ভিন্ন উপায় অৱলম্বন কৰি লিংগভেদ কৰা হয় যেনে— স্ত্রীলিংগবাচক {-চি} প্রত্যয় যোগে— মুকাণ্ড (পুৰুষ) -মিচিণ্ড ভিন্ ভিন্ শব্দযোগে -গিৰা (বুঢ়া) -গিৰাচি (বুঢ়ী) (তিৰোতা) বাং (দেউতা) -য়ং (মা), মুকা (গিৰীয়েক) -মিচি (ঘৈণীয়েক)।

⇒ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সংখ্যাবাচক বা সমষ্টিবাচক শব্দ বা শব্দাংশ যোগে বচনৰ ধাৰণা জন্মে; কিন্তু বচনৰ ব্যাকৰণগত দিশত কোনো ভূমিকা নাই।

ক) **ৰাভা ভাষা ঃ** ৰাভা ভাষাত বচন দুটা। বচন নিৰপেক্ষ ৰূপত {-ছা ~ -বাকায় } আদি প্রত্যয় যোগে একবচন আৰু {-তাং ~ -ৰং ~ -বিজান} প্রত্যয় যোগে বহুবচন বুজোৱা হয়। তদুপৰি দ্বিৰুক্তি যোগেও বহুবচনৰ ধাৰণা দিয়া হয়। যেনে— বুদাছা (বিশেষ এজন বুঢ়া), মাছুবিজান (গৰুবোৰ) ইত্যাদি।

খ) **বডো ভাষা ঃ** বডো ভাষাত বচন নিৰপেক্ষ ৰূপৰ বহুবচনবাচক প্রত্যয় যোগে, সমষ্টিবাচক শব্দ যোগে আৰু দ্বিৰুক্তিৰ দ্বাৰা বহুবচন সাধন কৰা হয়। যেনে— মানছি-মানছি ফু'ৰ (মানুহবিলাক), আদা-আদা মু'ন (ককাইহঁত); গু'ৰাং নখৰ (সমূহ পৰিয়াল), বুর্জা থাখা (বহুত টকা) আৰু ছ'ৰ ছু'ৰ (কোন কোন), মা মা (কি কি)।

গ) **মিছিং ভাষা ঃ** মিছিং ভাষাত বচন দুটা যদিও সর্বনামত তিনিটা বচন পোৱা যায়।

তালিকা ২.৭

		ওষ্ঠ্য	দন্তমূলীয়	কণ্ঠ্য	কণ্ঠ্যনালীয়
স্পৃষ্ট	অল্পপ্রাণ	প ব	ত দ	ক গ	
	মহাপ্রাণ	ফ	থ	খ	
নাসিক্য		ম	ন	ঙ	
পার্শ্বিক			ল		
কম্পিত			ৰ		
অল্পপ্রাণ			চ জ	স	হ
শ্রুতি		ৱ	য়		

দেউৰী ভাষাত সাতটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি আৰু সোতৰটা ব্যঞ্জনধ্বনিৰ উচ্চাৰণ আ
মন কৰিবলগীয়া যে দেউৰী ভাষাত স্বৰ আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিৰ উপৰি সুৰ আৰু অনুনাসিকত
বিশিষ্ট ধ্বনিৰ স্থান লাভ কৰিছে। দেউৰী ভাষাৰ সাতটা স্বৰধ্বনি হৈছে ক্রমে— /ই, উ, এ', অ
এ, আ, অ/

তালিকা ২.৮

	সন্মুখ	কেন্দ্রীয়	পশ্চ
উচ্চ	ই	—	উ
মধ্য	এ'	—	অ'
নিম্ন	এ	আ	অ

উচ্চাৰণৰ স্থান অনুসৰি ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহ দ্বৌষ্ঠ্য, দন্তমূলীয়, তালব্য, পশ্চ-তালব্য অ
কণ্ঠ্য— এইদৰে ভাগ কৰিব পাৰি। উচ্চাৰণৰ ধৰণ অনুযায়ী ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহক স্পর্শ, নাসি
উষ্ম, স্পৃষ্ট, তাড়িত বা লুঠিত, পার্শ্বিক আৰু অর্ধ-স্বৰ— এইদৰে ভাগ কৰিব পাৰি।

তালিকা ২.৯

	দ্বৌষ্ঠ্য	দন্তমূলীয়	তালব্য	পশ্চ-তালব্য	কণ্ঠ্য
স্পর্শ	প ব	ত দ		ক গ	
নাসিক্য	ম	ন		ঙ	
উষ্ম		চ জ			হ
স্পৃষ্ট			চ্চ		
তাড়িত বা লুঠিত		ৰ			
পার্শ্বিক		ল			

দেউৰী ভাষাত দ্বি-স্বৰধ্বনি আৰু ত্রি-স্বৰধ্বনিৰো প্ৰয়োগ আছে। দ্বি-স্বৰধ্বনিসমূহৰ য়োগ শব্দৰ শেষত আৰু /ঙ/ ধ্বনিৰ আগত হয়। যেনে—

অ'ই ঃ দান'ই (কেলৈ), দুক'ই (ভাটৌ), হ'ই (সখী)।

অ'উ ঃ ব'উ (সিহঁত), জ'উ (আমি), ন'উঞল'উ (তোমালোক)।

আই ঃ বহমাই (ক'লৈ), কাই (ককাই)।

অএ ঃ গয়েং (জিলী) ইত্যাদি।

সেইদৰে ত্রি-স্বৰধ্বনিৰ প্ৰয়োগ—

আইঅ ঃ বাইঅ (তাইৰ/তাৰ), কাইঅ (ককাইদেউৰ)।

ইঅ'উ ঃ মিয়'উ (হাতী)।

ইউআ ঃ য়ুৱা (বাঁহ)।

উইআ ঃ কুয়া (চিকাৰী)।

ককবৰক ভাষা সাতটা স্বৰধ্বনি আৰু একৈশটা ব্যঞ্জনধ্বনিৰ প্ৰয়োগ আছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ বৰো ভাষাত কেইটা আক্ষৰিক সুৰৰ প্ৰয়োগ আছে? উল্লেখ কৰক। (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ কাৰ্বি ভাষাত উপাহিত ধ্বনি কি কি? উদাহৰণ দিয়ক।

(১০০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

প্ৰশ্ন নং ৩ ঃ ৰাভা ভাষাত কেইটা বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি পোৱা যায়?

(৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

প্ৰশ্ন নং ৪ ঃ তিৱা ভাষাত কেইটা দ্বি-স্বৰৰ প্ৰয়োগ আছে?

(৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

চিন্তা-চৰ্চা কৰক ২.১

আপোনাৰ চুবুৰি বা আপুনি বাস কৰা অঞ্চলত বসবাস কৰি থকা তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত ভাষা কোৱা লোকসকলে বিভিন্ন ধ্বনিৰ উচ্চাৰণ কিদৰে কৰে তাক পৰ্যবেক্ষণ কৰি নিজৰ পৰ্যবেক্ষণক

মাজেদি শিক্ষার্থীয়ে তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ লগত জড়িত কেইটামান গুৰুত্বপূৰ্ণ দি বিষয়ে কিছু ধাৰণা লাভ কৰিলে। এই অধ্যায়টোত শিক্ষার্থীক তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ ৰূপত লগত জড়িত দিশসমূহৰ লগত পৰিচিত কৰাবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। এতিয়া আমি মূল আলো ভাগলৈ আগবাঢ়ো আহক।

৩.৩ অসমৰ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ গৱেষণা আৰু অধ্যয়নৰ লগত জড়িত অন্য গৱেষক-পণ্ডিত উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ আলোচনাত তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাসমূহৰ ৰূপত বিষয়ে বিস্তাৰিতভাৱে বৰ্ণনা কৰিছে। তেওঁৰ মতে মূল চীন-তিব্বতীয় ভাষাৰ দৰে তিব্বত-ব ভাষাসমূহৰো প্ৰণালীবদ্ধ ব্যাকৰণ পাবলৈ সহজসাধ্য নহয়। সেই অভাৱৰ বাবে প্ৰত্যয় বিভ দ্বাৰা সম্পৃক্ত শব্দ বা ক্ৰিয়া ৰূপৰ পৰিবৰ্তে অসম্পৃক্তভাৱেহে লগ লাগে; মূলতঃ এইবোৰ ৰ নিৰ্দেশবাচক সৰ্বনাম বা অইন উৎসৰ পৰা আহৰণ কৰা। উদাহৰণস্বৰূপে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যক প্ৰচলিত তিব্বত-বৰ্মীয় মূলৰ সৰহ সংখ্যক ভাষাত প্ৰচলিত সম্বন্ধ কাৰকৰ {-নি} (ৰাভা, গা বডো, তিৱা, ডিমাছা) বা {-যি} (দেউৰী) বিভক্তি; যি বৰ্মীয় {-ই}, তিব্বতীয় {-kyi} আৰু চী {-chi}-ৰ সজাতীয় আৰু ই এটা নিৰ্দেশবাচক সৰ্বনামহে। এতিয়া আমি তিব্বত-বৰ্মীয় ভা ৰূপতত্ত্বৰ লগত জড়িত সাধাৰণ দিশসমূহত চকু ফুৰাও আহক—

⇒ একেটা শ্ৰেণী বা মূৰ্তবাচক বস্তুৰ বাবে একোটা গাইগুটীয়া শব্দৰ ঠাইত উমৈহতী শব্দৰ ব্যৱহাৰ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। অমূৰ্তবাচক বস্তু বুজাবলৈ তে শব্দৰ অভাৱ ইয়াৰ আন এটা মন কৰিবলগীয়া দিশ। উদাহৰণ স্বৰূপে—

ক) ৰাভা ভাষা ঃ চৰাইবাচক তো-

খ) দেউৰী ভাষা ঃ চৰাইবাচক দু-

গ) মিছিং ভাষা ঃ পু'-

⇒ আকৃতি আৰু প্ৰকৃতিভেদে ভিন্ ভিন্ শ্ৰেণীৰ বাবে একোটা শ্ৰেণী নিৰ্দেশক অনুপ প্ৰয়োগ (সংখ্যাবচক শব্দৰ লগত) তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। উদাহ স্বৰূপে—

ক) ৰাভা ভাষা ঃ মাংছা অৰ্থাৎ এটা (জন্তু), খনিং অৰ্থাৎ দুখন।

খ) বডো ভাষা ঃ ছাছে অৰ্থাৎ এজন, বাৰথাম অৰ্থাৎ তিনি পাহি, গাং থাম অ তিনিখন।

⇒ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত লিংগ ব্যাকৰণগত নহয়। স্ত্ৰী-পুৰুষ বুজোৱা ভিন্ ভিন্ শব্দ আৰু স্ত্ৰী-পুৰুষবোধক ভিন্ ভিন্ শব্দাংশ যোগে লিংগবোধ কৰাৰ ব্যৱস্থা আছে যদি ইবিলাকে ৰূপতাত্ত্বিক গাঁথনিত কোনো প্ৰভাৱ নেপেলায়।

ধ্যায় ৩ঃ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

ধ্যায় গাঁথনি

৩.১ উদ্দেশ্য

৩.২ পৰিচয়

৩.৩ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্য

৩.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৩.৫ অধিক জানিবলৈ

৩.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

৩.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমৰ বিভিন্ন প্রান্তত প্রচলিত থকা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ লগত পৰিচিত হ'ব
- সেই সেই তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ গাঁথনিক দিশৰ বিষয়ে চমু ধাৰণা লাভ কৰিব
- একেটা শ্রেণীৰ বস্তুৰ বাবে একোটা গাইগুটীয়া শব্দৰ ঠাইত উমৈহতীয়া শব্দৰ ব্যৱহাৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য
- ৰাভা, বড়ো, মিছিং আদি ভাষাত লিংগ ব্যাকৰণগত নহয়। স্ত্রী-পুৰুষ বুজোৱা ভিন্ ভিন্ শব্দেৰে আৰু স্ত্রী-পুৰুষ বোধক ভিন্ ভিন্ শব্দাংশ যোগে। সেই ভাষাসমূহত লিংগবোধ কৰাৰ ব্যৱস্থা আছে
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সংখ্যাবাচক বা সমষ্টিবাচক শব্দ বা শব্দাংশ যোগে বচনৰ ধাৰণা জন্মে। কিন্তু বচনৰ ব্যাকৰণগত দিশত কোনো ভূমিকা নাথাকে। এই বিষয়ে অধ্যায়টোৰ মাধ্যমেদি আলোচনা কৰিব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত যে সাধাৰণতে বিশেষ্য আৰু বিশেষণৰ মাজত পার্থক্য নাথাকে, তাৰ উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ শব্দ গাঁথনি আৰু বাক্য গঠনৰ বিষয়েও চমু ধাৰণা আগবঢ়াব পাৰিব।

২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া, চতুর্থ ষাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা দ্বিতীয় ঐচ্ছিক

এটা টোকা হিচাপে প্রস্তুত কৰক।

২.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- এই অধ্যায়টিৰ অধ্যয়নৰ মাজেদি আমি এইটো ধাৰণা কৰিব পৰা হ'লো যে অসম প্রচলিত থকা তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ ভাষাসমূহৰ ভিতৰত বৰো, ৰাভা, কা মিছিং, ডিমাছা, তিৰা, দেউৰী আদি প্রধান।
- এই আলোচনাৰ পৰা এইটো গম পোৱা গ'ল যে মূল চীন-তিব্বতীয় ভাষা-পৰিয়া অন্তর্গত ভাষা হিচাপে সৰহ সংখ্যক তিব্বত-বর্মীয় মূলৰ ভাষাতে দুটাৰ পৰা চা পাঁচটালৈকে সুৰ পোৱা যায়— বিশেষকৈ একাক্ষৰিক শব্দমূলীয় আৰু শ্বাসাঘাতই অক্ষৰত। সেই হেতুকে চীন-তিব্বতীয় বা তিব্বত-বর্মীয় মূলৰ ভাষাক সুৰীয়া (ton ভাষা আৰু সুৰ অনুযায়ী ইয়াৰ বিৰোধী প্রয়োগ হয় বুলি কোৱা হয়।
- এই অধ্যায়ৰ আলোচনাৰ পৰা এইটো স্পষ্ট হয় যে বড়ো ভাষাত ক্রমে ৬টা স্বৰ অ ১৬টা ব্যঞ্জনধ্বনি, ৰাভা ভাষাত ক্রমে ৮টা স্বৰ আৰু ২২টা ব্যঞ্জনধ্বনি, কার্বি ভাষ ক্রমে ৭টা স্বৰ আৰু ১৯টা ব্যঞ্জনধ্বনি, ডিমাছা ভাষাত ৬টা স্বৰ আৰু ১৬টা ব্যঞ্জনধ্ব তিৰা ভাষাত ৬টা স্বৰ আৰু ২০টা ব্যঞ্জনধ্বনি, দেউৰী ভাষাত ৭টা স্বৰ আৰু ১ ব্যঞ্জনধ্বনি, ইত্যাদি।
- তিৰা ভাষাত দ্বিস্বৰৰ প্রয়োগ আছে। তাৰ উদাহৰণ কেইটামান হৈছে ক্রমে— অ কই, অউ, ইউবে, আই, চিলাই, ইউ, থ্রিউ, উই, ফুইচা, অও আৰু থাও।
- সেইদৰে দেউৰী ভাষাত উভয় দ্বি-স্বৰ আৰু ত্রি-স্বৰৰ প্রয়োগ আছে। দ্বি-স্বৰৰ উদাহৰণ অ'ই, অ'উ, আই, অএ ইত্যাদি। ত্রি-স্বৰৰ উদাহৰণ— আইঅ, ইঅ'উ, ইউআ, উই ইত্যাদি।

২.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) তেৰাং ৰংবং (১৯৭৪); *কাৰ্বি লামতাছান;* ডিফু, জিলা স্বায়ত্ত পৰিষদ।

২) দাস, বিশ্বজিৎ আৰু বসুমতাৰী, ফুকন চন্দ্র (সম্পা.) (২০১০), *অসমীয়া আৰু অস ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ আঁক-বাক।

৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৯); *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা;* গুৱাহাটী ঃ জ্যোতি প্ৰকাশন।

৫) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গোৱালপাৰা, হাকাচাম কাওচাদাম।

ৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

1. Barman, R. R. (ed.) (2006); *Anglo-Dimasa Grammar and Dictionary;* Garadima Janadaorine Hashom, Silchar (Assam)
2. Bhattacharya, P. C. ( ); *A Descriptive Analysis of Baro language;* G. U. Publication.
3. Goswami, S. N. (1988); *Studies in Sino-Tibetan Language;* Guwahati.
4. Jeypal, V. K. (1987); *Karbi Grammar;* CIIL, Mysore.
5. Konwar, Arpana (2003); *Karbi : The People and the Language;* Department of Assamese, Dibrugarh University.
6. Lyall r Stack (1908); *The Mikirs;* Guwahati : United Publishers.
7. Singh, Dhiren Kh (2007); *An Introduction to Dimasa Phonology;* Guwahati : DVS Publishers.

২.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কৰল ৰূপৰেখা)

ং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ বৰো ভাষাটোৰ চমু পৰিচয় ....কেইটা সুৰৰ প্ৰয়োগ আছে তাৰ উল্লেখ .... আৰু বিৱৰণ।

ং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ কার্বি ভাষাত অকল বলাঘাত বা শ্বাসাঘাতৰহে উপাহিত ধ্বনিৰ মর্যাদা আছে। কার্বি ভাষাত সুৰ নাই।

ং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ৰাভা ভাষাৰ চমু পৰিচয় ....তাৰ আঠটা বিশিষ্ট স্ৱৰধ্বনি ....সেইকেইটাৰ বিৱৰণ।

ং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ তিৱা ভাষাৰ চমু পৰিচয় ....তাত পোৱা দ্বি-স্ৱৰকেইটা ....সেইকেইটাৰ বিৱৰণ।

২.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ মূল ভাষাস কি কি ? পৰিচয়মূলক আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্ৰশ্ন ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ সাধাৰণ দিশসমূহ আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ বডো আৰু মিছিং ভাষাৰ ব্যঞ্জনধ্বনিৰ সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্যসমূহৰ বিচাৰ কৰক।

প্ৰশ্ন ৪ ঃ ৰাভা ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ বিশিষ্ট দিশসমূহ বিচাৰ কৰক।

প্ৰশ্ন ৫ ঃ তিৱা আৰু দেউৰী ভাষাৰ উল্লেখ কৰি দুয়োটা ভাষাৰ উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্যটো উল্ লেখ কৰক।

*** ***** ***

তৰত বডো, ৰাভা, তিৰা, গাৰো, ডিমাছা, দেউৰী (চুটিয়া), কক্‌ৰৰক্‌ (ত্রিপুৰী), কার্বি, মিছিং ্যাদিয়ে প্রধান।

তিব্বত-বর্মীয় শাখাৰ অন্তর্গত প্রতিটো ভাষাৰেই নিজস্ব বিশেষত্ব আছে। প্রতিটো ষাতেই ধ্বনি, ৰূপ, বাক্য, শব্দ আটাইকেইটা দিশতে বিচিত্রতা আছে। এই অধ্যায়ত তিব্বত-ীয় ভাষাৰ শব্দসম্ভাৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দসমূহে ভাষা পেক্ষে কেতিয়াবা সুকীয়া বৈশিষ্ট্য আৰু কেতিয়াবা উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্য বহন কৰে। তদুপৰি ৰী ভাষাবোৰৰ মাজত সাংস্কৃতিক সৰৱৰাহৰ ফলস্বৰূপে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্যমূলীয় ষা তথা অন্য ভাষাৰ শব্দৰ প্রচুৰ প্রয়োগ ঘটিছে। এই আলোচনাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ুৰা শব্দৰ লগতে অন্য ভাষাৰ শব্দৰ প্রভাৱ আদি সামৰি লোৱা হ'ব। লগতে তিব্বত-বর্মীয় ষাৰ বিভিন্ন শাখাৰ শব্দৰ পৰিচয় দাঙি ধৰা হ'ব।

৩ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰ ঃ চমু পৰিচয়

শব্দ হৈছে ভাষা একোটাৰ প্রধান অংগ। শব্দই ভাষাৰ ঐতিহ্য বহন কৰাৰ লগতে ষাৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য ফুটাই তোলে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দভাণ্ডাৰ বৈচিত্র্যময়। উল্লেখযোগ্য তিব্বত-বর্মীয় ভাষা কেৱল এটা স্বতন্ত্র ভাষা নহয়। ই হৈছে বহুকেইটা ভাষাৰ সমষ্টি। অসমৰ ক্ষাপটত চাবলৈ গ'লে বডো, ৰাভা, কার্বি, তিৰা, গাৰো, মিছিং, দেউৰী, কোচ, কক্‌ৰৰক্‌, াছা ইত্যাদি ভাষাক সামগ্রিকভাৱে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সামৰি লোৱা হৈছে। গতিকে প্রত্যেক ষাৰেই নিজস্ব ধ্বনি, সুৰ, বাক্যগঠন প্রণালী ভিন্ ভিন্ হোৱা হেতুকে শব্দৰ ক্ষেত্রতো বিচিত্রতা খা যায়। কিন্তু প্রত্যেক ভাষাৰেই মূল যিহেতু চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়াল, সেয়েহে বৈচিত্র্যৰ জতো ঐক্য পৰিলক্ষিত হয়। অর্থাৎ তিব্বত-বর্মীয় শাখাৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহত সুকীয়া তথা মহতীয়া দুয়োবিধ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হৈছে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত নিজস্ব থলুৱা শব্দৰ লগতে দেশী-বিদেশী অন্য ভাষাৰ শব্দবোপক প্রয়োগ আছে। থলুৱা শব্দবোৰ মূল চীন-তিব্বতীয় শব্দৰ ওচৰ চপা। বহু শব্দত মূল ৰক্ষিত ছে আৰু কোনো কোনো শব্দ সৰলীকৃত হৈ ব্যৱহাৰ হৈ আছে। মূলোদ্ভৱ শব্দৰ লগতে বিভিন্ন ণী-বিদেশী শব্দৰ পয়োভৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দভাণ্ডাৰ চহকী কৰিছে। গঠনৰ ফালৰ পৰা ব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দসমূহক থলুৱা, দেশী-বিদেশী প্রভাবান্বিত আদি ভাগ-উপভাগেৰে ণীবিভাজন কৰাৰ লগতে এই ভাষাত ব্যৱহৃত বিভিন্ন প্রাণীবাচক শব্দ, বস্তুবাচক শব্দ, দৈনন্দিন হার্য সঁজুলি, গছ-লতা, সম্বন্ধবাচক শব্দ, ক্রিয়া শব্দ, বিশেষ্য শব্দ, সর্বনাম শব্দ, সংখ্যাবাচক ্দ আদিত বিচিত্রতা দেখা যায়। তদুপৰি জতুৱা শব্দ, ধ্বন্যাত্মক শব্দ আদিৰ প্রয়োগে ভাষাটোৰ ান্দর্য্য বৃদ্ধি কৰিছে।

৪.৩.১ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰৰ শ্রেণী বিভাজন

দুয়ো), কিন্তু ভলু (আমি)।

⇒ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াত পুৰুষ, বচন আৰু লিংগবাচক প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ না ক্রিয়াবাচক বিশেষ্যৰ ক্রিয়া বিশেষণৰ দৰে প্রয়োগ আৰু কালৰ শিথিলতা ইয়াৰ অন্য বৈশিষ্ট্য। নঞৰ্থক বুজোৱা দুটা ৰূপৰ উপস্থিতি (অনুজ্ঞাত পূর্ব প্রত্যয় আৰু সাধা অর্থত পৰপ্রত্যয় যোগে), শব্দাংশ বা অনুপদ যোগে ক্রিয়াৰ কাল আৰু দশাৰ ধাৰ আৰু সেইদৰে ভিন্ ভিন্ অনুপদ বা পৰসর্গ যোগে ক্রিয়াৰ সম্ভাব্য, সন্দিগ্ধ আদি ত বুজোৱা ব্যৱস্থা আছে। ইবোৰৰ সৰহ সংখ্যকে মূলগতঃ বা সজাতীয় আৰু প্রয়ো দিশৰ পৰা ই মূলৰ পৰিপন্থী নহয়। উদাহৰণ স্বৰূপে ৰাভা আৰু বৰো ভাষাত ম (mwn) সহায়কাৰী ক্রিয়া যোগে বর্তমান কালৰ ৰূপত অতীত কালৰ ধাৰণা অ ভৰিষ্যৎ কালৰ ৰূপত সম্ভাব্য ভূতকালৰ ধাৰণা জন্মে।

⇒ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত সাধাৰণতে বিশেষ্য আৰু বিশেষণৰ মাজত পার্থক্য না শব্দৰ আগত বা পিছত প্রয়োগ ভেদে ইহঁতৰ বোধ জন্মে। সেইদৰে বিশেষণৰ তুল বুজোৱা ৰূপ বা প্রত্যয়বো ইবিলাকত অভাৱ; যাক ব্যাকৰণগতভাৱেহে বুজোৱা হ উদাহৰণ স্বৰূপে—

ক) বৰো ভাষা ঃ বৰো ভাষাত { গি- ~ গে- ~গা- ~গু- ~গু'-} পূর্বসর্গ যোগে বিশে আৰু {-উ' ই } প্রত্যয় যোগে ক্রিয়া বিশেষণ শব্দলৈ ক্রিয়া বা ধাতুৰ পৰাই পদা কৰা হয়। যেনে— √দুং (গৰম হ) ঃ গুদুং (গৰম) ঃ গুদুঙু'ই (গৰমে গৰমে)।

খ) দেউৰী ভাষা ঃ দেউৰী ভাষাত { আ ~ -বা ~ -মা } প্রত্যয় যোগে ক্রিয়াৰ প বিশেষণ আৰু যিয়ে কৰে এনে অর্থত (কর্তা-বিশেষ্য অর্থত) প্রয়োগ আ যেনে— √কাঃ কাব্বাঢ়কাবা (তিতা), √কাঁ ঃ কাঁন'মা (গৰম)।

গ) মিছিং ভাষা ঃ মিছিং ভাষাত বিভিন্ন ক্রিয়া শব্দৰ লগত ভিন্ ভিন্ প্রত্যয় যো গুণবোধক বিশেষ্য, বিশেষণ আৰু ক্রিয়া বিশেষণ শব্দৰ সাধন হয়। যেনে—
-নাম ঃ দ-নাম (খাৱন, খাদ্য), য়ব্-নাম (উৰা, উৰণ)
-পু' ঃ আই-পু' (ভালকৈ), কাংকান-পু' (ধুনীয়াকৈ)।

⇒ চীন-তিব্বতীয় ভাষাৰ দৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহতো সংখ্যাবাচক শব্দৰ গাঁথনি সংগতিটো দশমিক অর্থাৎ দহ সংখ্যাৰ আধাৰত নির্মিত। অৱশ্যে ডাঙৰ অং সংখ্যাবাচক শব্দ গঠনৰ নিয়মৰ পদ্ধতিটো দুই তৰপীয়া। কিছুমান ভাষাত গুণিতকবিল পূর্বসর্গৰ দৰে আৰু কিছুমান ভাষাত পৰসর্গৰ দৰে লগ লাগে। সাধাৰণতে একৰ প দহলৈকে সংখ্যাবাচক শব্দকেইটা মৌলিক আৰু ইহঁত সজাতীয় বা মূলগতঃ। উদাহ স্বৰূপে—

ক) ৰাভা ভাষা ঃ ৰাভাত সংখ্যাবাচক শব্দৰ দুই প্রকাৰৰ প্রয়োগ আছে। গছাঢ়ছাঢ়(এ

থামছিনি (triple)/আনথামবা (তৃতীয়) আদি ক্রমত ব্যৱহৃত শব্দবিলাক ক্রম সংখ্যা (ordinals)। ৰাভাত একৰ পৰা ন লৈকেহে মৌলিক সংখ্যাবাচক শব্দ, বাকীবিলাক সাধিত। ৰাভাত এককৰ ঘৰৰ অংকৰ লগত সোঁফালে থা (শূন্য) বহুৰালে দহকৰ ঘৰৰ অংক পোৱা যায়। সেইদৰে হাজাৰ বুজাবলৈ এক বুজোৱা শব্দৰ লগত শূন্য বুজোৱা শব্দৰ পৌনঃপৌনিক প্ৰয়োগ কৰা হয়। যেনে—

ছা (এক) ঃ ছাথা (দহ) ঃ ছাথাথা (ছাথ্থা(শ) ঃ ছাথ্থা থা (হাজাৰ) আদি।

খ) **মিছিং ভাষা ঃ** মিছিং ভাষাৰ গণনা পদ্ধতিত ১০ সংখ্যাক ভিত্তি হিচাপে লোৱা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— ১৫ ক'বলগীয়া হ'লে 'দহ আৰু পাঁচ' বুলিহে কোৱা হয়। একাদিক্ৰমে একৰ পৰা দহলৈকে গণিব পাৰি আৰু ১০০ সংখ্যাৰ বাবে শব্দ আছে। এই শব্দবোৰৰ ভিতৰত ১ৰ পৰা ৬ লৈকে a-পূৰ্বপ্ৰত্যয় ৰূপে ব্যৱহৃত হয় যাক উপৰূপগ্ৰাম বুলি কোৱা হৈছে। যেনে—

আক' — এক, আনঞি — দুই, ইয়িং — দহ, লিংক' — এশ।

⇒ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত ভাষাসমূহৰ অন্য এটা মন কৰিবলগীয়া দিশ। এই বিষয়ে কৰা আলোচনাৰ প্ৰসংগত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা বিশেষজ্ঞ উপেন ৰাভা হাকাচামে কৈছে যে তিব্বত-বর্মীয় মূলৰ বৃহৎ বৰো ভাষাসমষ্টিৰ ভাষাসমূহৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হ'ল এয়ে যে প্ৰায়বোৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ কেৱল উল্লেখৰ (reference) ক্ষেত্ৰতহে প্ৰয়োগ হয়। সম্বোধন কৰোঁতে অন্য এটা জনপ্ৰিয় উমৈহতীয়া সম্বোধনবোধক শব্দ প্ৰয়োগ কৰা হয়। ৰাভা ভাষাত সাধাৰণতে সম্বোধনত ব্যৱহৃত শব্দৰ লগত তৃতীয় পুৰুষবাচক -ব্ৰা প্ৰত্যয় যোগ দিলে উল্লেখত ব্যৱহৃত প্ৰকৃত সম্বন্ধবাচক শব্দ পোৱা যায়। অৱশ্যে কেতিয়াবা ইয়াৰ ব্যতিক্ৰমো হয়। ৰাভাত প্ৰথম পুৰুষ আৰু দ্বিতীয় পুৰুষৰ সম্বন্ধবাচক ৰূপৰ সৈতে পুৰুষবাচক পূৰ্বসৰ্গৰ দৰে যথাক্ৰমে দিং আৰু নাং সৰ্বনাম দুটাৰ প্ৰয়োগ বিশেষ মন কৰিবলগীয়া। উদাহৰণ স্বৰূপে—

প্ৰথম পুৰুষৰ ৰূপ	**দ্বিতীয় পুৰুষৰ ৰূপ**	**তৃতীয় পুৰুষ ৰূপ**
বাবা (পিতা) ঃ চিং-বাবা	নাং-বাবা	(উনি) বাব্রা
আয়া (আই) ঃ চিং-আয়া	নাং-আয়া	(উনি) জুব্রা :
বিবি (বাই) ঃ চিং-বিধি	নাং-বিধি	(উনি) বিবিব্রাঐবিব্রা
ছাব্রা (পুত্ৰ/কন্যা) ঃ (আঙি) ছাব্রা :	(নাঙি) ছাব্রা :	(উনি) ছাব্রা
ফজংব্রা (ভায়েক) ঃ (আঙি) ফজংব্রা :	(নাঙি) ফজংব্রা :	(উনি) ফজংব্রা
মমো (ভাতৃস্থানীয়)/ভগ্নীস্থানীয় ঃ চিং-মমো	নাং-মমো	(উনি) মমোব্রাঐমমব্রা
জানাব্রা (ভনীয়েক, পুৰুষৰ ক্ষেত্ৰত) ঃ		

অধ্যায় ৪ ঃ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰ

অধ্যায় গাঁথনি

৪.১ উদ্দেশ্য

৪.২ পৰিচয়

৪.৩ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰ ঃ চমু পৰিচয়

৪.৩.১ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰৰ শ্ৰেণী বিভাজন

৪.৩.২ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিভিন্ন শব্দৰ আলোচনা

৪.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৪.৫ অধিক জানিবলৈ

৪.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

৪.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰৰ সাধাৰণ পৰিচয় লাভ কৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰৰ শব্দসমূহৰ বিশ্লেষণ আগবঢ়াব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দসমূহৰ সঠিক প্ৰয়োগ সম্পৰ্কে বিৱৰণ আগবঢ়াব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ আৰু অন্য ভাষাৰ শব্দৰ পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱৰ বিষ আলোচনা কৰিব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দৰ বিচিত্ৰতাৰ বিষয়ে জানিবলৈ সক্ষম হ'ব
- অন্য ভাষাৰ সৈতে ইয়াৰ তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াব পাৰিব।

৪.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুৰ্থ ষাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা দ্বিতীয় ঐচ্ছি পাঠ্যবিষয় 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা'ৰ অন্তৰ্গত এইটো চতুৰ্থ অধ্যায়। অধ্যায়টো শিৰোনাম 'অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰ'। তিব্বত-বর্মীয় ভাষা হৈছে পৃথিৱীৰ দ্বিতী বৃহৎ ভাষাগোষ্ঠী চীন তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত এটি প্ৰধান শাখা। জাতিগত দৃষ্টিকো পৰা এই ভাষা কোৱা লোকসকল মংগোলীয় গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত। ড° সুনীতি কুমাৰ চেটাজ গ্ৰীয়াৰ্চন আদি ভাষাতাত্ত্বিক পণ্ডিতসকলে তিব্বত-বর্মীয় শাখাটোক চাৰিটা উপশাখাত ভ

U. Publication.
3. Goswami, S. N. (1988); *Studies in Sino-Tibetan Language;* Guwahati.
4. Jeypal, V. K. (1987); *Karbi Grammar;* CIIL, Mysore.
5. Konwar, Arpana (2003); *Karbi : The People and the Language;* Department of Assamese, Dibrugarh University.
6. Lyall r Stack (1908); *The Mikirs;* Guwahati : United Publishers.
7. Singh, Dhiren Kh (2007); *An Introduction to Dimasa Phonology;* Guwahati : DVS Publishers.

৩.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

ং **প্রশ্নৰ উত্তৰ** ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত লিংগ ব্যাকৰণগত বিষয় নহয় .... স্ত্রী-পুৰুষ বুজোৱা ভিন্ ভিন্ শব্দ আৰু স্ত্রী-পুৰুষবোধক ভিন্ ভিন্ শব্দাংশ যোগে লিংগবোধ কৰা হয় .... উদাহৰণ দিব ৰাভা ভাষা, বৰো ভাষা মিছিং আৰু দেউৰী ভাষাৰ পৰা।

ং **প্রশ্নৰ উত্তৰ** ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত বিশেষ্য আৰু বিশেষণৰ মাজত পার্থক্য নাই। শব্দৰ আগত বা পিছত প্রয়োগ ভেদে ইহঁতৰ বোধ জন্মে .... বৰো ভাষা, দেউৰী ভাষা আৰু মিছিং ভাষাৰ পৰা উদাহৰণ দি উত্তৰটো লিখক।

ং **প্রশ্নৰ উত্তৰ** ঃ এই প্রশ্নটোৰ উত্তৰ লিখোঁতে পাঠৰ আলোচনাত দিয়া ৰাভা ভাষা আৰু মিছিং ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ গাঁথনিক উদাহৰণ হিচাপে লৈ আলোচনা কৰিব।

৩.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

া ১ ঃ অসমত প্রচলিত থকা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সাধাৰণ ৰূপতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহ কি কি?

া ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত লিংগ আৰু বচন কিদৰে নিৰূপণ কৰা হয়, পাঠত দিয়া উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।

া ৩ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত কিদৰে সংখ্যাবাচক শব্দ গঠন কৰা হয়, উদাহৰণসহ বুজাই লিখক।

া ৪ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ লগত বচন, লিংগ আৰু পুৰুষবাচক প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ আছে নে নাই? উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰক।

া ৫ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ দেখুৱাওক।

(আঙি) জিনং	(নাঙি) জিনং	(উনি) জিনিব্রা
বিয়াই (বিয়ৈ) ঃ চিং-বিয়াই	নাং-বিয়াই	(উনি) বিয়াইব্রা
উ'স্বা (স্বামী) ঃ (আঙি) উ'স্বা/	(নাঙি) উ'স্বা/	(উনি) উ'স্বাব্রা
বান্দায়/গিৰিকায়	নাং-জাক	
মিচিক (পত্নী) ঃ (আঙি) মিচিক/	(নাঙি) মিচিক/	(উনি) মিচিকব্রা
মান্দায়/নাছিকায়	না-জাক	
নেব্রামুছা (শহুৰেক) ঃ (আঙি)		
নেব্রা মুছা : /নেব্রাতাং	(নাঙি) নেব্রামুছা :	(উনি) নেব্রামুছা
জাংব্রা (জোঁৱায়েক) ঃ		
(আঙি) জাংব্রা : /জাংব্রাতাং	(নাঙি) জাংব্রা :	(উনি) জাব্রাং

[* : তাৰকা চিহ্নিত ৰূপবিলাক সদায় তৃতীয় পুৰুষৰ ৰূপ হিচাপে প্রয়োগ হয়।ÿ

ই কেৱল উল্লেখতহে প্রয়োগ হয়। এনে ব্যক্তিক সম্বোধন কৰিব লাগিলে পি মাতৃস্থানীয় হ'লে 'বাবা' (পিতা) বা 'আয়া' (আই) বুলি আৰু ভাতৃ-ভগ্নীস্থানীয় হ' 'মমো' বুলি সম্বন্ধ ল'ব লাগে। কেতিয়াবা -তাং বহুবচনবাচক প্রত্যয় যোগ দি সম্পর্কীয় জোঁৱায়েক, শহুৰেক আদিক পৰোক্ষভাৱে সম্বন্ধ লোৱা হয়।

সেইদৰে বডো ভাষাত 'আগু'ইঞআগৈ' সম্বোধনে যথাক্রমে ভায়েক-ভনীয়ে খুলশালী (ল'ৰা-ছোৱালী), ননন্দেক-দেওৰেক আটাইকে সাঙুৰি লয়।

কেতবোৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ লগত বহুবচনবাচক প্রত্যয় নতুবা নির্দিষ্টতাবাচক প্রত সংযোগ কৰি সম্বোধনত পৰোক্ষভাৱে প্রয়োগ কৰা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— ৰা ভাষাত জাংব্রাতাং (জোঁৱাইহঁত), বুৰীব্রাতাং (কেৱাৰীহঁত), নুছিব্রাতাং (খুলশালীহঁ ইত্যাদি।

বডো ভাষাত বুৰী ফু'ৰ (বুঢ়ীহঁত অথবা শাহুআই), বেওৱায়ফু'ৰ (বৈনাই ভাইবোৱাৰীহঁত), হু'নজাও— ফ্রা (ঘৈণীজনী) ইত্যাদি। গাৰো ভাষাত হ'লে এ প্রত্যয়ে আপোন ভাব প্রকাশ কৰে। যেনে— মামাথাক (মোৰ নিজৰ মোমাই আম্বিথাং— মোৰ নিজৰ আইতা) ইত্যাদি।

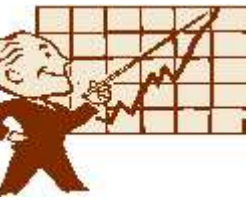
⇒ ব্যক্তিবাচক সর্বনামৰ শ্রোতা অন্তর্ভুক্ত আৰু শ্রোতা-বহির্ভূতৰ ধাৰণা, লিংগ নিৰপেক্ষ নির্দেশবাচক সর্বনামৰ দূৰ-নিকট, ব্যক্তি-অব্যক্তিৰ ধাৰণা, কালবাচক সর্বনামৰ উপস্থি সম্পর্কবাচক সর্বনামৰ অনুপস্থিতি আদি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য।

ক) ৰাভা ভাষা ঃ ৰাভা ভাষাত কালবাচক সর্বনামৰ উপস্থিতি আছে। যেনে— বেদে (কেতিয়া), ই'ছি মাং (ইতিমধ্যে)।

খ) দেউৰী ভাষা ঃ দেউৰী ভাষাত কালবাচক সর্বনামৰ প্রয়োগ এনে ধৰণৰ—

⇒ ক্রিয়া পাচনী, নিজত্ববাচক, সকর্মককৰণ বা অকর্মককৰণ বুজোৱা বিভিন্ন প্রত্যয়ৰ দৰে সম্বন্ধবাচক আৰু সংখ্যাবাচক শব্দৰ লগত প্রয়োগ হোৱা সর্বনামীয় পূর্বসর্গও তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্যতম ৰূপগত উপাদান।

এইদৰে ৰূপতত্ত্বগত নানা বৈশিষ্ট্যৰে সমৃদ্ধ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহে সাম্প্রতিক সময়ত ই সেই ভাষা চর্চাৰ লগত জড়িত গৱেষক-ভাষাবিদসকলক বিভিন্ন প্রকাৰে তথ্যৰ যোগান ৰ লগতে ভাষাৰ তুলনামূলক অধ্যয়নৰ বাট কাটি দিছে। ধ্বনিতত্ত্ব আৰু ৰূপতত্ত্বৰ আলোচনা কোনো ভাষা বা ভাষাগোষ্ঠীৰ অতীব প্রয়োজনীয় বিষয় যদিও আমি ভাষাৰ শব্দগত আৰু ক্যগত দিশ দুটা আওকাণ কৰিব নোৱাৰো। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ ক্ষেত্রতো একে কথা যাজ্য। তিব্বত-বর্মীয় ভাষা বিশেষজ্ঞ উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ তথ্যসমৃদ্ধ আলোচনাত ব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ গঠন আৰু বাক্য গঠন দিশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি কৈছে যে চীন-ব্বতীয়ৰ অন্তর্গত চীনা ভাষাৰ দৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ শব্দ একাক্ষৰিক আৰু অর্থবোধৰ পষ্টতাৰ হেতুকে সমার্থক যুৰীয়া শব্দৰ সৈতে একত্রে প্রয়োগ কৰা হয়। চীনা ভাষাৰ Coupling words in pairৰ আর্হিত সৰহ সংখ্যক তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতে পূর্বসর্গীয় আৰু পৰসর্গীয় ধাৰণ অনুপদৰ (Generic terms) জৰিয়তে যুৰীয়া শব্দৰ সাধন হয়। শব্দ-সাধনত বিভিন্ন ণীবাচক সাধাৰণ অনুপদৰ প্রয়োগ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য স্বকীয় শিষ্ট্য। বাক্য গঠনৰ প্রসংগত বিচাৰ কৰিলে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যসজ্জা কর্তা-কর্ম-ক্রিয়া OV) আর্হি আৰু বিশেষণ বা সংখ্যাবাচক শব্দ সূচোৱা বাক্যাংশ বিশেষ্যৰ পাছতহে প্রয়োগ । বাক্যত ক্রিয়াৰ প্রয়োগ বাধ্যতামূলক নহয় আৰু ইহঁত ক্রিয়াপদান্তিধর্মী (verb-final nguage)। সাম্প্রতিক সময়ত বিপুল পৰিমাণৰ বিভিন্ন অর্থসূচক বা স্বার্থিক প্রত্যয় আৰু যোজক বা বিয়োজক অব্যয়ৰ দ্বাৰা ভা�ৰাক্রান্ত জটিল বাক্য গাঁথনিৰ উপস্থিতি প্রায়বোৰ তিব্বত-র্মীয় ভাষাতে পোৱা যায় যদিও সেইবিলাক ভাষাৰ প্রাচীন বাক্য-গাঁথনি অতি সৰল আছিল ৰু এইবোৰ ঘাইকৈ দুই ধৰণৰ বাক্যাংশৰে সংৰচিত আছিল।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত লিংগ ব্যাকৰণগত বিষয় হয় নে নহয়? (১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত বিশেষ্য আৰু বিশেষণৰ মাজত পার্থক্য আছে নে নাই? উদাহৰণ দিব। (২৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

প্রশ্ন নং ৩ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ গাঁথনি কেনেকুৰা?

৩.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- এই অধ্যায়টিৰ অধ্যয়নৰ অন্তত আমি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বৰ লগত জ ভালেমান দিশৰ লগত পৰিচিত হ'লো।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত লিংগ ব্যাকৰণগত নহয়। এই ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত ৰাভা ভাষ লিংগ প্রকৰণ তিনি প্রকাৰে কৰা হয়। পুং-স্ত্রীসূচক স্বতন্ত্র শব্দৰ দ্বাৰা, লিংগ নিৰপে শব্দত পুং-স্ত্রীবাচক শব্দ যোগত আৰু লিংগ নির্দেশক প্রত্যয়ৰ যোগত। সেইদৰে মি ভাষাত স্বতন্ত্র শব্দ যোগে আৰু পুং-স্ত্রী বুজোৱা শব্দাংশ যোগে লিংগ ভেদ কৰা হ
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াত পুৰুষ বচন আৰু লিংগবাচক প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ না ক্রিয়াবাচক বিশেষ্যৰ ক্রিয়া বিশেষণৰ দৰে প্রয়োগ আৰু কালৰ শিথিলতা ইয়াৰ অন্য বৈশিষ্ট্য।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত সাধাৰণতে বিশেষ্য আৰু বিশেষণৰ মাজত পার্থক্য না শব্দৰ আগত বা পিছত প্রয়োগ ভেদে ইহঁতৰ বোধ জন্মে। সেইদৰে বিশেষণৰ তুল বুজোৱা ৰূপ বা প্রত্যয়বো ইবিলাকত অভাৱ; যাক ব্যাকৰণগত ভাবেহে বুজোৱা হ

৩.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) তেৰাং ৰংবং (১৯৭৪); *কাৰ্বি লামতাছান;* ডিফু, জিলা স্বায়ত্ত পৰিষদ।

২) দাস, বিশ্বজিৎ আৰু বসুমতাৰী, ফুকন চন্দ্র (সম্পা.) (২০১০); *অসমীয়া আৰু অস ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ আঁক-বাক।

৩) ৰাভা হাকাচাম. উপেন (২০০৩); *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রে

৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৯); *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা;* গুৱাহাটী জ্যোতি প্রকাশন।

৫) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভা* গোৱালপাৰা, হাকাচাম কাওচাদাম।

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

1. Barman, R. R. (ed.) (2006); *Anglo-Dimasa Grammar and Dictiona* Garadima Janadaorine Hashom, Silchar (Assam)

তেনে বহু শব্দ আছে। উল্লেখযোগ্য যে অসমীয়া ভাষাৰ জতুৰা ঠাঁচৰ অর্থৰ সৈতে তিব্বত-বর্মীয় জতুৰা ঠাঁচৰ অর্থৰ প্রায় ক্ষেত্রতে মিল দেখা যায়। উদাহৰণ—

বডো ঃ আখাই গু'লাও (হাত দীঘল)
জানানৈ লাই বিছিগ্রা (খাই পাত ফলা)

ৰাভা ঃ বক ৰেং (পেট চলা)
তাছি ৰোৱা (ক্ষমতাশালী)
চিকা চাং (পানী কৰ) ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ উদাহৰণসহ বুজাই লিখক। (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অধ্যায়টিৰ পৰা আমি জানিব পাৰিলো যে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠী চীন তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ এটা অন্যতম শাখা। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্তর্গত বডো, ৰাভা, তিৰা, মিছিং, কার্বি, দেউৰী, ডিমাচা, হাজং আদি ভাষা অসমত প্রচলন আছে।
- সামগ্রিকভাৱে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ ভিতৰত বহুকেইটা ভাষা আছে যদিও প্রত্যেক ভাষাৰেই সুকীয়া সুকীয়া বৈশিষ্ট্য তথা নিজস্বতা আছে।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰৰ মূল হৈছে চীন তিব্বতীয় ভাষা। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ থলুৱা শব্দবোৰ মূল চীন তিব্বতীয় ভাষাৰ পৰা অবিকলভাৱে, অর্দ্ধ বিকৃতভাৱে আৰু বিকৃতভাৱে প্রচলিত হৈ আছে।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত থলুৱা শব্দৰ লগতে অন্য ভাষাৰো সংমিশ্রণ ঘটিছে। তাৰ ভিতৰত আর্যমূলীয় অসমীয়া ভাষা আৰু বিদেশী ভাষা হিচাপে ইংৰাজী, তুর্কী, ফার্চী, আৰবী, পর্তুগীজ আদিয়ে প্রধান।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্তর্গত বিভিন্ন ভাষাসমূহৰ মাজত শব্দগত বৈচিত্র্য দেখা যায়। কিন্তু প্রত্যেক ভাষাৰেই মূল একেই হোৱা হেতুকে বহুক্ষেত্রত শব্দগত সাদৃশ্যও ৰক্ষিত হৈছে।

শব্দ আৰু বিষমমূলীয় বা ঋণ শব্দ। মূলোদ্ভৱ শব্দবোৰ মূল অর্থাৎ চীন তিব্বতী ভাষাৰ পৰা আহৰিত। আনহাতে ঋণ শব্দবোৰ চুবুৰীয়া আর্যমূলীয় ভাষা তথা বিদে ভাষাৰ পৰা আহৰণ কৰা। এই শব্দসমূহক সামগ্রিকভাৱে আমি এনেদৰে শ্রেণীবিভা কৰিব পাৰোঁ—

(১) থলুৱা বা মূলোদ্ভৱ বা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ নিজা শব্দ
(২) আর্যমূলীয় অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ
(৩) বিদেশী ভাষাৰ শব্দ

(১) থলুৱা বা মূলোদ্ভৱ বা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ নিজা শব্দ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভা থলুৱা শব্দ বুলি ক'লে মূল চীন তিব্বতীয় ভাষাৰ পৰা আহৰণ কৰা শব্দকে বুজা এইবোৰ শব্দৰ ভিতৰত প্রকৃতি, দৈনন্দিন ব্যৱহার্য সঁজুলি, প্রাণী-অপ্রাণী, শৰী অংগ, খাদ্য আদিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বিশেষ্য, বিশেষণ, সর্বনাম, সম্বোধনবাচ সংখ্যাবাচক ক্রিয়ালৈকে হ'ব পাৰে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ থলুৱা শব্দবোৰ মূল চী তিব্বতীয় ভাষাৰ পৰা কিছুমান অবিকৃতভাৱে, কিছুমান অর্দ্ধবিকৃতভাৱে আৰু অ কিছুমান বিকৃতভাৱে ব্যৱহাৰ হৈ আছে।

উদাহৰণ ঃ

(ক) অবিকৃত থলুৱা শব্দ ঃ হা (মাটি), মায় (ধান), আং (মই), মিনি (হাঁহ), ছু' (সোধ, বা (বোকোচাত লোৱা) ইত্যাদি।

(খ) অর্দ্ধবিকৃত থলুৱা শব্দ ঃ

অসমীয়া অর্থ	ৰাভা	গাৰো	তিৰা	ডিমাছা
চাউল	মায়ৰুং	মিৰং	ৰং	মাইৰং
ফল	থায়/থে	থে	থি	থায়
তামোল	কুই	গুই	কই	গুৱাই
মাছ	না	নাথক	ঙা	না
ঘৰ	নোক	নোক	নো	ন

(গ) বিকৃত শব্দ ঃ

অসমীয়া অর্থ	ৰাভা	গাৰো	তিৰা	বডো
দিন	ছান	ছাল	তিন	ছান
বতাহ	ৰাম্পাৰ	বালৱা	বাৰ	বাৰ
পানী	চিকা	চি	তি	দৈ
চৰাই	তৌ/তো	দো	তু	দাও
দেউতা	বাবা	ফা	আফা	আফা

লোকসকল অতীজৰে পৰা একেলগে বসবাস কৰি থকা হেতুকে দুয়োটা ভাষাৰ মাজত বহু উমৈহতীয়া বিশেষত্ব দেখা যায়। ভাষা যিহেতু নৈৰ দৰে প্ৰবাহমান, সেই বাবে বিভিন্ন আৰ্যমূলীয় শব্দ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত সোমাই পৰিছে, তেনেদৰে আৰ্যমূলীয় অসমীয়া ভাষাতো বহু তিব্বত-বৰ্মীয় মূলৰ শব্দ ব্যৱহাৰ হৈ আছে। অসমীয়া ভাষাৰ থলুৱা শব্দসমূহক যিদৰে তৎসম, অৰ্দ্ধতৎসম আৰু তদ্ভৱ এইদৰে শ্ৰেণী বিভাজন কৰা হয়, তেনেদৰেই তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাতো এই ধৰণেই শব্দসমূহৰ প্ৰভাৱ পৰিছে।

উদাহৰণ ঃ

(ক) তৎসম শব্দ ঃ যিবোৰ শব্দ পোনপটীয়াকৈ সংস্কৃত ভাষাৰ পৰা অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হৈ আছে তেনে শব্দক তৎসম শব্দ বোলা হয়। তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত ব্যৱহৃত তেনে কিছু তৎসম শব্দ হ'ল ঃ বৰ, কন্যা, ক্ষমা, ধৰ্ম, সংসাৰ, মন্ত্ৰ, সেৱা, মূৰ্তি, দহা শ্ৰাদ্ধ, হাংছু (হাঁহ), অন্যায়) ফিৰথিমি (পৃথিৱী), সংসাৰ ইত্যাদি।

(খ) অৰ্দ্ধ তৎসম শব্দ ঃ যিবোৰ সংস্কৃত তৎসম শব্দ সৰলীকৃত হৈ অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হৈ আছে, তাকেই অৰ্দ্ধ তৎসম শব্দ বোলা হয়। তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা অৰ্দ্ধ তৎসম শব্দসমূহ—

ককবৰক ঃ বুড়া (বৃদ্ধ), ছিয়াল (শৃগাল), দখিন (দক্ষিণ)

তিৱা ঃ নিহোৰ (নিয়ৰ/নিহাৰ), মাহাদি (মহাদেৱী), ছুনজুলি (সঁজুলি) ইত্যাদি।

ৰাভা ঃ দিপৰ (দ্বিপ্ৰহৰ), কামি (কৰ্ম), চাতালা (চত্বল), কাপাল (কপাল) ইত্যাদি।

(গ) তদ্ভৱ শব্দ ঃ তদ্ভৱ শব্দ হৈছে অসমীয়া ভাষাৰ নিজস্ব শব্দসমূহ। তিব্বতীয়-বৰ্মীয় ভাষাত প্ৰয়োগ হোৱা অসমীয়া তদ্ভৱ শব্দসমূহ হ'ল—

ৰাভা ঃ লুব/লুপ (লোভ, মাংসি (মাংস), ছবা (সভা), দূপি (ধূপ)

গাৰো ঃ খিত (গীত), খুআ (কুৰা), ফান (পাণ), খাৰি (নিমখ/ক্ষাৰ), খাথা (কথা) ইত্যাদি।

ডিমাছা ঃ আৰ (আৰু), ইগৰ্ (ইকৰা), খিৰি (খেৰ), গামচা (গামোচা), দালেম (দালিম), দুখিচা (দুখীয়া)।

বডো ঃ আখয় (আখৈ), বাদা (বাধা), বিজি (বেজী), বীৰ্চি (বৰশী), হাৰা (হাড়), ইথা (ইটা) ইত্যাদি।

এই শব্দবোৰৰ উপৰিও তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত অসমীয়া ভাষাৰ উপভাষা কামৰূপী, গোৱালপৰীয়া আদি ভাষাৰ শব্দৰো প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

ছাথা (ছাতা/ছাতি), আৰ (আৰু), লাথা (লাংতা), মুদুফল

	চ্চুহায়াবা মুচি	মুচিয়া চ্চুহায়া
বডো	গাহাম মানছি	মানছিয়া গাহাম
	হামি/হামু'ই মানছি	মানছিয়া গাহাম লঙা

গুণবাচক বিশেষণ ঃ প্ৰাণী বা অপ্ৰাণীবাচক শব্দৰ গুণ/দোষ আদি বুজোৱা বি শব্দবোৰক গুণবাচক বিশেষণ বোলে। উদাহৰণ—

মিছিং ঃ √য়ালিঃ/লিঃ (ৰঙা), √লিঃ জিগ (অতি ৰঙা), √লিঃ তেঃ, তেৰেঃ (তিকতিবি ৰঙা)।

কাৰ্বি ঃ √ইক (ক'লা), √ইক্‌কই (অলপ কলা), √থিৰ (টেঙা) √থৰচিৰ (উগ্ৰ টেঙ

বডো ঃ √ফুৰ (বগা), √ফুৰ-ছ্লাং (কিছু বগা), √ফুৰ-গেও (বেছি বগা), √খা (তিত √খাব্রাং (তিতিকি)।

অৱস্থানবাচক বিশেষণ ঃ কোনো প্ৰাণী বা বস্তুবাচক শব্দৰ অৱস্থান বুজাবলৈ ব্যৱহ হোৱা বিশেষণক অৱস্থানবাচক বিশেষণ বোলে। যেনে—

বডো ঃ গেজেৰ (মাজ), ছিগাং (সন্মুখ), ছায়াও (ওপৰত), ছিঙাও (ভিতৰত), গু (ওখ) ইত্যাদি।

ৰাভা ঃ তাৰি (বাম), দহা (দ'), আভাক (আহল-বহল), কাফা (কাষ), চুকায় (ও ইত্যাদি।

পৰিমাণবাচক বিশেষণ ঃ কোনো বস্তুৰ কম-বেছি ইত্যাদি পৰিমাণ, জোখ আদি বুজাব যি বিশেষণ শব্দৰ প্ৰয়োগ হয় তাকেই পৰিমাণবাচক বিশেষণ বোলে। যেনে—

মিছিং ঃ মলেমা (উভৈনদী), বজেনু (সৰহীয়া),

কাৰ্বি ঃ জেৰ (অলপ), মেনাং (প্ৰচুৰ), পেনাং (কিছু)

ৰাভা ঃ চুঁপান (অলপ), মেল্লা (বহুত), কেছা (কিছু) ইত্যাদি।

উষ্ণতাবাচক বিশেষণ ঃ কোনো বস্তুৰ উষ্ণতা বুজাবলৈ এইবিধ বিশেষণ শব্দৰ প্ৰয় হয়। যেনে—

বডো ঃ গুলু'ম (গৰম), গুছু (চেঁচা), গু'জাং (ঠাণ্ডা)

ককবৰক ঃ কুচাং (শীতল), কুতুং (গৰম)

গাৰো ঃ কাচিন (জাৰ), চিকা (চেঁচা), দিঙা (গৰম) ইত্যাদি।

কালবাচক বিশেষণ ঃ কাল বা সময়ৰ নিৰ্দেশ কৰা বিশেষণ শব্দবোৰক কালবা বিশেষণ বোলা হয়। যেনে—

কাৰ্বি ঃ ছেৰাক (সোনকালে), কেদেৰ (পলম), ইংলেন (লেহেম)

ৰাভা ঃ মায়চাম (পুৰণি), চেংকায় (সোনকালে), ভনকায় (পলম/লেহেম) ইত্যা

তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ জতুৱা ঠাঁচ-খণ্ডবাক্য ঃ

ব্যক্তিবাচক সর্বনাম। পুৰুষ অনুযায়ী ব্যক্তিবাচক সর্বনাম তিনিপ্রকাৰৰ ঃ প্ৰথম পুৰুষ, দ্বিতীয় পুৰুষ আৰু তৃতীয় পুৰুষ। তিনিওবিধ পুৰুষৰ বচনৰ দুটা ৰূপ- একবচন আৰু বহুবচন। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ব্যক্তিবাচক সর্বনামৰ উদাহৰণ ঃ

	প্ৰথম পুৰুষ		দ্বিতীয় পুৰুষ		তৃতীয় পুৰুষ	
দেউৰী	এ.ব	ব.ব	এ.ব.	ব.ব	এ.ব.	ব.ব
বডো	আঁ	জৌ/জাউ	ন	নৌ/লাউ	বা	বাউ
	আং	জু'ং	নুং	নুং-ছু'ৰ	বি	বি-ছু'ৰ
গাৰো	আং	চিং	নাং	না-ছং	বি	বি-ছং

নির্দেশক সর্বনাম ঃ যি সর্বনামে ওচৰত বা দূৰত থকা কোনো প্রাণী বা বস্তুক নির্দেশ কৰে, তাকেই নির্দেশক সর্বনাম বোলে। উদাহৰণ—

	অতি নিকট	নিকট	দূৰ	অতি দূৰ
দেউৰী	হে লাহা/হেলানি	ই/এ>ই-লা	বা/বাবা	বৌ>বৌবা
কার্বি	হেত>দাকহেত	লা/লা বংছ	হা> হা-লা	হেত
ৰাভা	হেকায়	একায়	ওকায়	হোকায়

প্রশ্নবাচক সর্বনাম ঃ যিবোৰ সর্বনাম প্রশ্ন সুধিবৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়, তাকেই প্রশ্নবাচক সর্বনাম বোলে। যেনে—

	ব্যক্তিবাচক	অব্যক্তিবাচক (সাধাৰণ)	অব্যক্তিবাচক (নির্দেশক)
বডো	ছু'ৰ/ছু'ৰ-খৌ	মা/মাফু'ৰ/মা-নু	বো/বোবে
গাৰো	ছা/ছা-খো/ছা-নি	মা/মা-ইনা/মা-ইখো	বা দিয়া/বা

কালবাচক সর্বনাম ঃ সময় বা কাল বুজাবলৈ যিবোৰ সর্বনাম ব্যৱহাৰ কৰা হয়, তাকেই কালবাচক সর্বনাম বোলে। যেনে—

বডো ঃ দা-নিয়া (এতিয়া), দা-খিল (সিদিনা)

মিছিং ঃ দ-ল (তেতিয়া), ছিঃ-ল (আজি), ছুঃ (এতিয়া)

কার্বি ঃ পি-নি (আজি), পি-নিং (এইবেলি), পে-দা-প (আজি পুৱা)

(ঘ) বিশেষণ শব্দ ঃ

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশেষণসমূহ বিশেষ্য বা ক্রিয়াৰ পিছত বহে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ এটা অন্যতম বিশেষত্ব হ'ল ইয়াত একেটা শব্দই উদ্দেশ্য প্রয়োগত বিশেষণ পদ আৰু বিধেয় প্রয়োগত ক্রিয়া পদৰ কাম কৰে।

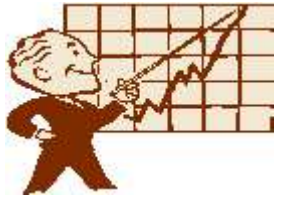
উদাহৰণ ঃ

	উদ্দেশ্য প্রয়োগ	বিধেয় প্রয়োগ
মিছিং	আইনু' আমি	আমি-উ' আইদাক

(৩) বিদেশী ভাষাৰ শব্দ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত মূল বহির্ভূত শব্দ হিচাপে আর্যমূল ভাষাৰ লগতে বিদেশী ভাষাৰ শব্দও বহু পৰিমাণে ব্যৱহাৰ হৈ আছে। বিদে শব্দ বুলিলে ইংৰাজী, তুর্কী, পর্তুগীজ, আৰবী-ফার্চী, চীনা আদি শব্দৰ প্রভ সম্পর্কে বুজা যায়। বিদেশী শব্দবোৰৰ কিছুমান অবিকল ৰূপত আৰু কিছু অর্দ্ধবিকৃত ৰূপত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত থিতাপি লৈছে। উল্লেখযোগ্য যে ইংৰা ভাষাৰ সুদূৰপ্রসাৰী প্রভাৱৰ ফলত আমাৰ প্রতিটো ভাষাতেই ইংৰাজী শ পয়োভৰ দেখা যায়। বর্তমানে ইংৰাজী শব্দ কিছুমানে আমাৰ ভাষাসমূ নিগাজীকৈ থিতাপি লৈছে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিদেশী শব্দৰ প্রয়োগ সম্প উদাহৰণসহ উল্লেখ কৰা হ'ল—

ইংৰাজী শব্দ ঃ বাছ, ডাক্তৰ, মাষ্টৰ, স্কুল, পুলিচ, টিকেট, মিলিটে মেম্বৰ, লবৰ (ৰবৰ), পকেট, গিলাচ (গ্লাচ), পেন, কুকাৰ, ফিল্টাৰ, টেবুল ইত্যা

অন্যান্য শব্দ (পর্টুগীজ, তুর্কী, আৰবী, ফার্চী ইত্যাদি) ঃ বয়াম, গাম বাল্টিং, উকিল, পর্দা, দর্জি, ব্লাউজ, তাবিছ (তাবিজ/কবচ), খৰচ, চাহাব, বায় (বনিয়ন), ছছমা, ফাটেক, কয়দী, আদালত, বদনাম ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দসমূহক কেনেদৰে শ্রেণী বিভাজন কৰা হয়, চমুকৈ লিখক। (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪.৩.২ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিভিন্ন শব্দৰ আলোচনা

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ মূলোদ্ভৱ শব্দ আৰু ঋণ শব্দৰ শ্রেণী বিভাজ উপৰিও সম্বন্ধবাচক শব্দ, বিশেষণ শব্দ, সর্বনাম শব্দ, সংখ্যাবাচক শব্দ, জতুৰা শ ধ্বন্যাত্মক শব্দ আদিৰ প্রয়োগ তথা বৈচিত্র্য মন কৰিবলগীয়া। তলত তাৰ এ সংক্ষিপ্ত আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল—

(ক) সম্বন্ধবাচক শব্দ ঃ

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দত 'সম্বোধন' শব্দটো প্রায়েই নামবাচক শ আগত বহে। উদাহৰণ—

বডো ঃ গুমৈ মনবাৰী (মনবাৰী ভিনদেউ), বাজৈ বিবাৰী (বিবাৰী নৰৌ), আবু জম (জমাই বাইদেউ) ইত্যাদি।

তিৰা ঃ ফা মহাদেউ (পিতৃ মহাদেউ) ইত্যাদি।

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহৰ ভিতৰত কিছুমান স্ত্রী পুৰুষ বুজোৱা আৰু বয়সৰ সৰু ডাঙৰ বুজোৱা উমৈহতীয়া শব্দ আছে। অৱশ্যে প্রয়োজন অনুসৰি স্ত্রী লিংগ, পুং লিংগ বুজাবলৈ সেই উমৈহতীয়া শব্দবোৰৰ আদ্যাৱস্থানত বা অন্ত্যাৱস্থানত বিভিন্ন প্রত্যয় সংযোগ কৰা হয়।

উদাহৰণ ঃ বডো ঃ গথ (সন্তান), হুৱা গথ (পুত্র সন্তান), ফিছাজু (ছোৱালী)।

ৰাভা ঃ ছাব্রা (সন্তান), ছাব্রা মিছা (কন্যা সন্তান)।

গাৰো ঃ ফা-জং (বৰদেউতা), মা-জং (বৰমা) ইত্যাদি।

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত কিছুমান সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সৈতে বহুবচনবাচক প্রত্যয় নতুবা নির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয় সংযোগ কৰি সম্বোধন পৰোক্ষভাৱে কৰা হয়। যেনে—

বডো ঃ বুৰী ফু'ৰ (বুঢ়ীহত অর্থাৎ শাহুআই) বিহামজু'ফুৰ (বোৱাৰীহঁত অর্থাৎ মৰমৰ বোৱাৰী)

ৰাভা ঃ জাং ব্রাতাং (জোৱাইহঁত) নুছ্রিাতাং (খুলশালীহঁত)

গাৰো ঃ মামাথাং (নিজা মোমাই) আম্বিথাং (নিজা আইতা) ইত্যাদি।

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ উত্তৰ অসম শাখাৰ অন্তর্গত আপাটানি, গালং, নিচি আদি ভাষাত অসমীয়া ভাষাৰ দৰে সম্বন্ধ বুজোৱা শব্দবোৰৰ বিভিন্ন পুৰুষ অনুযায়ী পৰিবর্তন হোৱা দেখা নাযায়। সম্বন্ধবাচক শব্দই স্বতন্ত্রভাৱে কোনো সর্বনামীয় সর্গৰ সহায় নোলোৱাকৈ প্রয়োগ হয়। উদাহৰণ—

গালং ভাষাত— ঙকে আব (মোৰ দেউতা)
নকে আব (তোমাৰ দেউতাৰা)
মেইকে আব (তাৰ দেউতাক)।

(খ) সংখ্যাবাচক শব্দ ঃ

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক পদ্ধতিটো স্পষ্টভাৱে দশমিক, অর্থাৎ দহ সংখ্যাৰ গাত ভেজা দি গঠন হোৱা। অন্য ভাষাৰ দৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতো দহৰ সৈতে এক, দুই আদি সংখ্যা পূর্বসর্গৰ দৰে যোগ হৈ ডাঙৰ অংকৰ সংখ্যাবাচক শব্দ গঠিত হয়। অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সংখ্যাবাচক শব্দসমূহ প্রায়েই পাৰস্পৰিকভাৱে সামঞ্জস্য থকা। তলত তিব্বত-বর্মীয় মৌলিক সংখ্যাবাচক শব্দৰ তালিকা এখন উল্লেখ কৰা হ'ল—

ক্রমিক নং	দেউৰী	ডিমাছা	বডো	গাৰো	ৰাভা
১	মু-জা	-ছে/-ছি	-ছে	-গি-ছা	-গ-ছা
২	মু-হুনি	-গ্নি	-নে	-গ্রি	-আ-নিং
৪	মু-চ্চি	ব্রি/বিৰি	-ব্রৈ	-ব্রি	-আৰি
৫	মু-মুৱা	-বৱা	-বা	-বঙা	-ছাম্পা
৬	মু-চু	-দঃ	-দো	-দক	-হেছ
৭	মু-চিং	-ছনি/ছিনি	-স্নি	-স্নি	-ছৰতা
৮	মু-চে	-জাই/ঝাই	-দাইন	-চেদ্	-পাৰতা
৯	মু-দুগু	-ছুগু	-গু	-স্কু	পিংধাছ
১০	মু-দুগা	-জি/-ঝি	-জি	-চি	গোধাছি

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দহকসমূহৰ ক্ষেত্রত দহৰ লগত এক দুই আদি সংখ্যা পূর্বস দৰে যোগ দি বিশ, ত্রিশ আদি সংখ্যাবোৰ গঠন কৰা হয়। যেনে- বৰো ঃ নৈ-জি (২ গু-জি (৯০) আদি। কিন্তু মিছিং আৰু গাৰো ভাষাত ইয়াৰ সম্পূর্ণ ওলোটা হয়। অ ইয়াত দহৰ পাছতহে এক দুই আদি সংখ্যা বহে। উদাহৰণ—

মিছিং ঃ ই'য়িং আনঞি (২০), ই'য়িং কনুং (৯০)

গাৰো ঃ ছোত ব্রি (৪০), ছোত স্নি (৭০) ইত্যাদি।

আনহাতে, ৰাভা তথা আন আন তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশ, ত্রিশ বুজে কিছুমান মৌলিক শব্দৰহে প্রয়োগ হয়। যেনে— **ৰাভা**-ৰিখা (২০), **ডিমাছা**-খন (২ **ককবৰক**-খোলপে (২০) ইত্যাদি।

- অনির্দিষ্ট আৰু নির্দিষ্ট অর্থত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সংখ্যাবাচক শ সৈতে কিছুমান প্রত্যয় বা শব্দাংশ যোগ দিয়া হয়।

উদাহৰণ ঃ

ৰাভা ঃ কায় ৰি'খা (প্রতিজন/গাইপতি), কামকায় (উভয়)

বডো ঃ ছা ফ্রু'মবু' (গাইপতি), ছাফা-ছাফা (জনে জনে)

গাৰো ঃ ছাক-প্রাক (প্রতিজন), মাং-আন্তি (প্রতিটো) ইত্যাদি।

(গ) সর্বনাম শব্দ ঃ

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সর্বনাম আৰু সর্বনাম মূলেৰে নির্মিত সর্বনামীয় শব্দৰ বি প্রয়োগ হয়। সর্বনামীয় শব্দসমূহৰ নামপদ আৰু ক্রিয়াপদত প্রয়োগ হোৱা দেখা য সর্বনাম শব্দসমূহ প্রায়বোৰেই মূল ভাষাৰ পৰা বিকশিত হোৱা আৰু ইহঁতৰ স্বতন্ত্রভ প্রয়োগ হয়। বৰো ভাষাৰ প্রথম আৰু দ্বিতীয় পুৰুষৰ ব্যক্তিবাচক সর্বনামকেইটা তিব্ব বর্মীয় মূলৰ পৰা বিকশিত হোৱা। যাৰ মূল দুটা যথাক্রমে ঙা আৰু নাং।

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনামৰ মান্য-তুচ্ছৰ ধাৰণা বয়সৰ জ্যেষ্ঠতা-কনিষ্ঠতা ন সামাজিক জ্যেষ্ঠতা বা কনিষ্ঠতাহে। বডো আৰু কার্বি ভাষাত যথাক্রমে থাং আৰু প্রত্যয় যোগে দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পুৰুষৰ সর্বনাম মান্যার্থত প্রকাশ কৰা হয়।

লোৱা বুলি মত পোষণ কৰিছে। ভাষাতাত্ত্বিকসকলে উল্লেখ কৰা এনে উপাদানসমূহ হ'ল—

ক) প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ মুৰ্দ্ধণ্য আৰু দন্ত্য ধ্বনিসমূহ অসমীয়াত চীন-তিব্বতীয় ড়ো) ভাষাৰ প্ৰভাৱত দন্তমূলীয় ধ্বনিলৈ হোৱা পৰিৱৰ্তন।

খ) প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ তালব্য ধ্বনিসমূহৰ অসমীয়াত দন্তমূলীয় হিচাপে ৱা উচ্চাৰণ।

গ) তিব্বত-বৰ্মীয় প্ৰভৃতি আৰ্য ভিন্ন ভাষাৰ প্ৰভাৱত অসমীয়াতো স্বৰ-সংগতি আৰু ভিশ্ৰুতি— এই দুটা ধ্বনিতাত্ত্বিক পৰিঘটনা বিশেষভাৱে পৰিলক্ষিত হোৱা।

ঘ) অসমীয়া, বাংলা, উড়িয়া, মৈথিলী প্ৰভৃতি ভাষাত ঘটা স্বতঃ অনুনাসিকীভৱনত ৰ্য-ভিন্ন ভাষাৰ প্ৰভাৱ।

ঙ) প্ৰাচীন ভাৰতীয় আৰ্য ভাষাৰ স্পৰ্শ ধ্বনিসমূহৰ (আদ্য আৰু মধ্য অক্ষৰত) াপ্ৰাণীভৱন হোৱা পৰিঘটনা অন্যান্য আৰ্য-ভিন্ন ভাষাৰ সৈতে মিল থকা।

চ) ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশত অসমীয়াত উচ্চাৰিত সংস্কৃত/বাংলাৰ চ>ছ হোৱা ৰীতিটো ৱা, মিছিং আদি ভাষাৰ প্ৰভাৱ যেন অনুমেয় হয়।

ছ) অসমীয়াত সংস্কৃত উষ্ম ধ্বনি তিনিটা অৰ্থাৎ শ, ষ, স>ছ হোৱা ৰীতিটো বিশেষকৈ মৰূপী উপভাষাত খ হোৱা ৰীতিটো বড়ো ভাষাৰ প্ৰভাৱ বুলি সহজে অনুমেয়।

অৱশ্যে তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ পৰা অসমীয়া ভাষালৈ অহা বুলি ভাষাতাত্ত্বিসকলে স্বীকাৰ া এই ধ্বনিতাত্ত্বিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ কেতবোৰক অবিতৰ্কিতভাৱে মানি ল'ব পাৰিলেও কিছুমান ন বৈশিষ্ট্য আছে যিবিলাক তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ পৰা অহা হয় নে নহয় এতিয়াও নিশ্চিত ৱা নাই।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ উপাদান সম্পৰ্কে চমুকৈ লিখক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৫.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ভাষাৰ মৌলিক উপাদান ধ্বনি। পৃথিৱীৰ প্ৰত্যেক ভাষাতে উচ্চাৰিত ধ্বনি, ধ্বনিৰ সংযোগ, ধ্বনিৰ শ্ৰেণী বিভাজন, ধ্বনি বিশ্লেষণ আদিৰ য'ত বিচাৰ বিশ্লেষণ কৰা হয় তাকে ধ্বনিতত্ত্ব বোলে।

৪.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১) পাঠক, ৰমেশ (২০১৪); *ভাষা বিজ্ঞানৰ ভূমিকা,* গুৱাহাটী ঃ অশোক বুক ষ্টল।

২) বৰুৱা, ভীমকান্ত (২০১৫); *অসমৰ ভাষা;* ডিব্ৰুগড় ঃ বনলতা।

৩) ৰাভা হাকাচাম, উপেন ঃ *আধুনিক ভাষা দ্বাৰা আৰু ব্যাকৰণ, ২০১৮,* বনলতা।

৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১১); *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্ৰে

৫) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষা;* ধূপ ঃ হাকাচছম কাওছদেমে।

৬) দেৰী প্ৰণীতা (২০১৬); *তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ,* গুৱাহাটী ঃ প্ৰতিশ্ৰু প্ৰকাশন।

৭) ৰাভা হাকাচাম, উপেন আৰু দেৰী প্ৰণীতা (সম্পা.) (২০১৬); *ভাষাবৈজ্ঞা আলোচনাত তুলনা প্ৰসঙ্গ, জ্যোতি প্ৰকাশন।*

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

৯) Kakati, B (1941); Assamese Its Formation and Development, Gl LBS

৪.৬ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ শব্দসমূহক সামগ্ৰিকভাৱে.....বিভাজন কৰিব পাৰি। থলুৱা শব্দ.....অসমী শব্দ.....বিদেশী শব্দ। উদাহৰণ.....।

২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ তিব্বত-বৰ্মীয়.....সম্বোধন শব্দটো.....বহে। .....উমৈহতীয়া শব্দ.....প্ৰত সংযোগ কৰা হয়। উত্তৰ অসম শাখাৰ.....দেখা নাযায়। উদাহৰণ.....।

৪.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

প্ৰশ্ন ১ ঃ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাৰ শ্ৰেণী বিভাজন সম্পৰ্কে এটা টোকা যুগুত কৰক।

া ৪ ঃ তিব্বত-বর্মীয় শব্দ ভাণ্ডাৰত বিদেশী ভাষাৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে এটি টোকা যুগুত কৰক।

া ৫ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক আৰু বিশেষণ শব্দৰ চমু পৰিচয় দাঙি ধৰি অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে তুলনামূলক আলোচনা দাঙি ধৰক।

া ৬ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহত শব্দ বৈচিত্র্য কেনেদৰে ফুটি উঠিছে আলোচনা কৰক।

া ৭ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰত আর্যমূলীয় অসমীয়া শব্দ কেনেদৰে প্ৰয়োগ হৈছে তাৰ এটি বিশ্লেষণাত্মক আলোচনা যুগুত কৰক।

া ৮ ঃ চমুটোকা লিখক ঃ

(ক) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দ

(খ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ

(গ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ জতুৱা ঠাঁচখণ্ডবাক্য

(ঘ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ থলুৱা শব্দ

(ঙ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু অসমীয়া সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পার্থক্য

(চ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ শব্দ ভাণ্ডাৰত কামৰূপী/গোৱালপৰীয়া উপভাষাৰ শব্দৰ প্ৰয়োগ।

*** ***** ***

হোৱা নাই। ইয়াৰ বিপৰীতে আর্য ভাৰতীয় ভাষাৰ দৰে গাৰো আৰু মিছিং ভাষাত স্বৰৰ মাত্ৰ ধ্বনিৰীতিত বিশেষ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছে। মিছিং ভাষাৰ সাতোটা স্বৰধ্বনিৰ দুই প্ৰকাৰে অ প্ৰত্যেকৰে হ্ৰস্ব আৰু দীর্ঘ মাত্ৰাই শব্দৰ বিৰোধ ঘটাব পাৰে। তিব্বত-বর্মীয় সুৰপ্ৰধান ভাষা হ'ল গাৰো আৰু মিছিং ভাষালৈ দুটা নতুন ধ্বনিৰীতিৰ আগম হৈছে; যিটো সুৰৰ বিকল্পে প্ৰয় হৈছে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সুৰৰ ক্ষেত্ৰত অহা এই শিথিলতা বা বিলুপ্তি খুব সম্ভৱ সংস্ নতুবা সংস্কৃতমূলীয় হিন্দী আদি ভাষাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হোৱা।

খ) চীনা আদি চীন-তিব্বতীয় ভাষাত কণ্ঠ্য স্পর্শধ্বনি আৰু কণ্ঠ্য স্পর্শীভূত ব্যঞ্জ বহুল প্ৰয়োগ মন কৰিবলগীয়া। বেছিভাগ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতে এই বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হে নাই। এইবিলাক ভাষাত ইয়াৰ বিকল্পে পশ্চতালব্য অঘোষ হ/h/ আৰু মহাপ্ৰাণীভূত ব্যঞ্জনৰ প্ৰয়োগ হোৱা যায়। মিছিং, দেউৰী আদি ভাষাতো মহাপ্ৰাণ ধ্বনি অতি বিৰল। কিন্তু এইবিল ভাষাত কণ্ঠ্যস্পর্শ ধ্বনি বা কণ্ঠ্য স্পর্শীভূত ব্যঞ্জনৰ উপস্থিতি লক্ষণীয় নহয়। কণ্ঠ্যস্পর্শীভূ ধ্বনিৰ বিকল্প মহাপ্ৰাণ ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষালৈ আর্য ভাষাৰ বিশেষ অৱদ

৩। অসমৰ প্ৰায়বিলাক তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰে ধ্বনিৰীতি ক্ৰমান্বয়ে মূল চীনা বা তিব্ব বর্মীয় বৈশিষ্ট্যৰ পৰা ফালৰি কাটি প্ৰতিবেশী আর্য ভাৰতীয় ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যৰ প্ৰতি ঢাল খে পৰিলক্ষিত হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে, কাৰবি, দেউৰী, তিৰা আদি ভাষাত কেন্দ্ৰীয় সংবৃতে স্বৰধ্বনিৰ প্ৰয়োগ নোহোৱা হৈছে— যিটো চীন-তিব্বতীয় ভাষাৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য আছি এনে বৈশিষ্ট্য কিছুমান তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

(i) বডো, ৰাভা, গাৰো আদি ভাষাত তালব্য অনুনাসিক্য ঞ/ ñ /ধ্বনিৰ প্ৰয়োগ উ গৈছে।

(ii) সৰহসংখ্যক ভাষাতে আদ্যস্থানত ঙ/ γ /, ঞ/ ñ /, ৱ/ ω /, য়/y/ আদি ধ্বনি প্ৰয়োগ নাই।

(iii) তালব্য আৰু দন্তমূলীয় তালব্য (স্পৃষ্ট ধ্বনি) চ/ts/ বৰো, মিছিং আদি ভাষ সকলো স্থানতে প্ৰয়োগ নোহোৱা হৈছে।

ঘ) সজাতীয় শব্দসমূহৰ ধ্বনি পৰিবর্তনৰ ৰীতিলৈ লক্ষ্য কৰিলে এটা কথা স্পষ্ট পৰে যে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহতো সংস্কৃত তৎসম, তদ্ভৱ বা অর্দ্ধতৎসম শব্দমালাৰ বিকা লেখিয়াকৈ সমবর্গীয় ধ্বনিসমূহৰ মাজত প্ৰায়েই বিকল্পভাৱে প্ৰয়োগ হয়। এয়া নিঃসন্দে নিকটৱর্তী অসমীয়া ভাষাৰ পৰা লাভ কৰা।

ঙ) অসমীয়া ভাষাত সমীভৱন, বিষমীভৱন, অপিনিহিতি, স্বৰভক্তি, অল্পপ্ৰাণীভৱ বর্ণ বিপর্যয়, লোপ আদি ধ্বনি পৰিৱর্তনৰ ৰীতি প্ৰবল ৰূপত পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনি পৰিৱর্তনৰ ৰীতি কম-বেছি পৰিমাণে অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহতো পোৱা যায়

২। অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ উপাদান ঃ অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিৰীতি

η/-ৰ আদ্য প্রয়োগ পোৱা যায়।

৫। তালব্য আৰু দন্তমূলীয় তালব্য (স্পৃষ্ট ধ্বনি) চ/ts/বৰো, মিছিং আদি তিব্বত-
ীয় ভাষাত কোনো স্থানতে প্রয়োগ নহয়।

৬। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত কণ্ঠ্য স্পর্শধ্বনি আৰু কণ্ঠ্য স্পর্শীভূত ব্যঞ্জনৰ বহুল প্রয়োগ
ছে। অসমৰ গাৰো, ৰাভা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত এই বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হৈছে যদিও বেছিভাগ
ব্বত-বর্মীয় ভাষাতে এই পশ্চতালব্য আঘোষ হ/h/আৰু মহাপ্রাণীভূত ব্যঞ্জনৰহে প্রয়োগ
ৰা যায়। অসমৰ মিছিং, দেউৰী আদি ভাষাতো মহাপ্রাণ ধ্বনি অতি বিৰল। কিন্তু এইবিলাক
ষাত কণ্ঠ্যস্পর্শ ধ্বনি আৰু কণ্ঠ্যস্পর্শীভূত ব্যঞ্জনৰ উপস্থিতি লক্ষণীয় নহয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ দুটা বৈশিষ্ট্য লিখক। (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ পাৰস্পৰিক প্রভাৱ

অসমৰ ভাষাগত ক্ষেত্রখনত আর্যমূলীয় অসমীয়া আৰু অনার্যমূলীয় চীন-তিব্বতীয়
ষা-পৰিয়ালৰ অন্তর্গত তিব্বত-বর্মীয় ঠালৰ ভাষাসমূহৰ দুই ভিন্নমুখী সোঁত নিৰবচ্ছিন্নভাৱে
াহিত হৈ আছে। সাধাৰণতে একেখন ভাষাগত ক্ষেত্রত বিকশিত হোৱা অসমীয়া আৰু তিব্বত-
ীয় ভাষাসমূহৰ ক্ষেত্রতো এই 'দিয়া লোৱা' কার্য পূৰামাত্রাই দেখা যায়। ভাষাতাত্ত্বিক ক্ষেত্রতো
মীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় উভয় ভাষাতেই 'দিয়া লোৱা' সম্ভৱ হৈছিল। ভাষাবৈজ্ঞানিক
ঙিভংগীৰে বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে ভাষাৰ অন্যতম উপাদান ধ্বনিৰ ক্ষেত্রতো এই
ৰস্পৰিক প্রভাৱ দেখা যায়। এনে প্রভাৱ দুই ধৰণৰ—

১। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত অসমীয়া আদি আর্য উপাদান

২। অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ উপাদান

১। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্য বা অসমীয়া ভাষাৰ উপাদান ঃ তিব্বত-বর্মীয় আৰু ভাষা-
হিত্য-সংস্কৃতিৰ জনজাতীয় গৱেষক উপেন ৰাভা হাকাচামে *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-
ীয় ভাষা* শীর্ষক গ্রন্থত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্য উপাদান সম্পর্কে বিস্তৃতভাৱে আলোচনা
ৰিছে। সেই আলোচনাৰ ভিত্তিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্য উপাদানৰ বিষয়ে তলত আলোচনা
া হ'ল—

ক) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্যতম লক্ষণ হ'ল ইয়াৰ সুৰ। মূল চীনা প্রভৃতি ভাষাত
নিটাৰ পৰা সাতটা পর্যন্ত সুৰ ৰক্ষিত হৈছিল যদিও অসমৰ বড়ো, ৰাভা আদি ভাষাত দটাৰ

অধ্যায় ৫ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ তুলনা

অধ্যায় গাঁথনি

৫.১ উদ্দেশ্য

৫.২ পৰিচয়

৫.৩ অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ তুলনা

৫.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ পাৰস্পৰিক প্রভাৱ

৫.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৫.৬ অধিক জানিবলৈ

৫.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৰল ৰূপৰেখা)

৫.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- ভাষাৰ অন্যতম উপাদান ধ্বনিৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব।
- অসমীয়া ভাষাৰ স্বৰ আৰু ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ লগত পৰিচিত হৈ সিবোৰৰ প্রয়োগ বিশ্লে
  কৰিব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিসমূহৰ লগত পৰিচিত হৈ সিবোৰৰ প্রয়োগ বিশ্লেষণ কৰি
  পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ স্বৰধ্বনিৰ মাজত থকা সাদৃশ্য আৰু বৈশাদৃশ
  লগত পৰিচিত হ'ব পাৰিব।

৫.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুর্থ যাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা এইখন দ্বিতী
ঐচ্ছিক পাঠ্যবিষয়। পাঠ্যবিষয়ৰ শিৰোনাম 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা' পাঠ্যবিষ
এইটো পঞ্চম অধ্যায়। ইয়াৰ শীর্ষক 'অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ তুলনা

ভাষাৰ মৌলিক একক হ'ল ধ্বনি। পৃথিৱীৰ প্রত্যেক ভাষাতে কিছুমান ধ্বনি থাকে। ভ
বিশেষে থকা নির্দিষ্ট ধ্বনি, ধ্বনি-সংযোগত সৃষ্টি হোৱা ৰূপ আৰু ৰূপ-সংযোগে বহন কৰা অ
সহায়েৰে মনৰ ভাব প্রকাশিত হৈ আহিছে। মানুহৰ শৰীৰত থকা বিভিন্ন অংগৰ সঞ্চালনাৰ জৰিয়
ধ্বনিৰ সৃষ্টি হয়; যাক বাকযন্ত্র বুলি কোৱা হয়। সেয়ে বাক্‌যন্ত্র বা ধ্বনি-যন্ত্র বুলিলে মানুহৰ শৰী

ভাৰতৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত বিশেষকৈ অসমত প্ৰচলিত অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক
াসমূহৰ বিষয়ে য'ত পুংখানুপুংখভাৱে আলোচনা কৰা হয় তাকে অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব
লে। সেইদৰে অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহবো প্ৰতিটো স্বকীয়
নিতাত্ত্বিক বিশেষত্ব আছে। এই অধ্যায়ত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক
াসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব।

৩ অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ তুলনা

অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব ঃ ভাষাবৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গীৰে ধ্বনিতত্ত্বই ভাষা বিশেষৰ
নিতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহ পুংখানুপুংখভাৱে বিশ্লেষণ কৰে। অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ বিষয়ে
শ্লেষণ কৰিলে নিম্নোক্ত ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশসমূহ পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাৰ কেইটামান
নিতাত্ত্বিক দিশৰ চমু আলোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল ঃ

১। অসমীয়া ভাষাত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনিৰ সংখ্যা আঠটা আৰু বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনিৰ সংখ্যা
কশটা। তলত বিশিষ্ট স্বৰধ্বনি আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিসমূহ দেখুওৱা হ'ল ঃ

স্বৰধ্বনি ঃ অ, আ, ই, উ, এ, এ', অ', ও।

ব্যঞ্জনধ্বনি ঃ ক, খ, গ, ঘ, ঙ, চ, জ, ত, থ, দ, ধ, ন, প, ফ, ব, ভ, ম, ৰ, ল, স, হ।

বিশিষ্ট ব্যঞ্জন ধ্বনিসমূহৰ 'ঙ'ৰ বাহিৰে আটাইকেইটা ব্যঞ্জনধ্বনিৰ শব্দৰ আৰম্ভনি,
জত আৰু শেষত ব্যৱহাৰ হ'ব পাৰে। 'ঙ' বর্ণ কেতিয়াও শব্দৰ আৰম্ভণিতে ব্যৱহৃত নহয়।

২। অসমীয়া ভাষাত স্বৰৰ অনুনাসিকতা বিশিষ্ট ধ্বনি; কাৰণ স্বৰৰ অনুনাসিকতাৰ
বও শব্দৰ অর্থৰ পৰিৱর্তন হয়। অনুনাসিকতা বহন কৰা ধ্বনিটোৰ ওপৰত চন্দ্রবিন্দু (ঁ) দি
ুনাসিকতা ধ্বনিগুণ বুজোৱা হয়। যেনে —

গাত (শাৰীৰ) ঃ গাঁত (মাটিৰে খন্দা দ ঠাই)

কাহ (মানুহৰ কাহ) ঃ কাঁহ (পাত্র বিশেষ)

বাহ (চৰাইৰ ঘৰ) ঃ বাঁহ (বাঁহ গছ)

৩। অসমীয়া ভাষাত একেটা শব্দতে ওচৰা-ওচৰিকৈ 'আ' ধ্বনি একেলগে নাথাকে।
ৱর্তী অক্ষৰত থকা দীর্ঘস্বৰ 'আ'ৰ প্রভাৱত পূর্বৱর্তী অক্ষৰৰ 'আ' ধ্বনি 'অ' বা 'এ' লৈ ৰূপান্তৰিত
। যেনে ঃ বতৰা (বাত্রা), টকা, ৰজা (ৰাষ্ট্র), এন্ধাৰ (আন্ধাৰ) আদি।

৪। আনহাতে সুৰ-লহৰ অসমীয়া ভাষাৰ বিশিষ্ট ধ্বনিগুণ নহয়। সুৰ-লহৰৰ প্রয়োগে
মীয়া ভাষাত শব্দৰ অর্থৰ পৰিৱর্তন ঘটাব নোৱাৰে।

৫। মূল সংস্কৃত ভাষাৰ দন্ত্য আৰু মুর্ধন্য ধ্বনিৰ ঠাইত অসমীয়া ভাষাত কেৱল দন্তমূলীয়
নিৰহে প্রয়োগ আছে। অসমীয়া ভাষাৰ দন্তমূলীয় ধ্বনিসমূহ হ'ল— ত, থ, দ, ধ, ন, ল, ৰ, চ
ৰু জ।

ইয়াকে শ্রুতিধ্বনি বোলে। অসমীয়া ভাষাত য় আৰু ৱ শ্রুতিধ্বনিৰ বহুল প্রয়োগ আছে যদি
শব্দৰ আদ্যস্থানত ইয়াৰ প্রয়োগ নাই। য় আৰু ৱ অসমীয়া ভাষাত অর্দ্ধ স্বৰ হিচাপে জনা যা

৭। অসমীয়া ভাষাত শ্বাসাঘাত আপেক্ষিকভাৱে বলবান বা গুৰু ৰূপত পোৱা যায়। ম
অসমীয়া ভাষাৰ শ্বাসাঘাত শব্দৰ শেষৰ আগৰ অক্ষৰত বা উপধা অক্ষৰত পৰে। যেনে ঃ কম'
কোমো'ৰা, কেঁকো'ৰা, অম'ৰা আদি। অৱশ্যে অসমীয়া ভাষাৰ কামৰূপী আৰু গোৱালপৰী
উপভাষাত শ্বাসাঘাত শব্দৰ আদি অক্ষৰত পৰে। যেনে ঃ ক'ম্‌লা, মা'ক্‌ৰা, কা'ক্‌ৰা, আ'
আদি।

৮। ধ্বনি পৰিৱর্তন ৰীতি যেনে, সমীভৱন, বিষমীভৱন, স্বৰভক্তি, স্বৰ-সংগতি, লে
অপিনিহিতি, ঘোষীভৱন আদিৰে অসমীয়া ভাষাত কিছুমান ধ্বনি আন ধ্বনিলৈ ৰূপান্তৰ হ
যেনে ঃ কুলি < কোকিল (স্বৰ-সংগতি), শৰীল < শৰীৰ (বিষমীভৱন), অইন < অ
(অপিনিহিতি), বৰণ < বর্ণ (স্বৰভক্তি), ফেঁচা < পেচক (ঘোষীভৱন) আদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব ঃ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ মূলত চীন-তিব্বতী
ভাষাৰ পৰা পৰিয়ালৰ বিকাশ লাভ কৰা। তথাপি মূল চীনা প্রভৃতি ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব আৰু তিব্ব
বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ মাজত যথেষ্ট পার্থক্য আছে। এনে পার্থক্যই একে মূলৰপৰা বিব
লাভ কৰা হ'লেও অসমৰ তিব্বত বর্মীয় ভাষাসমূহৰ যে স্বকীয় ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশেষত্ব আ
সেয়া প্রতিপন্ন কৰে। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশসমূহৰ বিষয়ে তল
আলোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল—

১। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ মূল চীনা প্রভৃতি ভাষা হ'লেও মূলতকৈ ইয়
স্বৰ আৰু ব্যঞ্জনধ্বনিৰ সংখ্যা বহুগুণে কম আৰু সেইবোৰ প্রায়ে নব্য মূল্যাংকিত কৰা। চী
প্রভৃতি ভাষাৰ ১০ টা স্বৰ আৰু ৫০ টা ব্যঞ্জন ধ্বনি আছে যদিও অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূ
সৰহভাগতে মাত্র ৫ টা স্বৰ আৰু ১৬ টা ব্যঞ্জনৰহে প্রয়োগ পোৱা যায়।

২। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ দ্বিস্বৰ আৰু যুক্তাক্ষৰৰ সংখ্যা তুলনামূলকভ
বেছি। দ্বিস্বৰ আৰু একক স্বৰৰ ক্ষেত্রত কোনো কোনো ভাষাত গুণ, বৃদ্ধি আৰু সম্প্রসাৰণ ঘ
আংশিক পৰিৱর্তন হয়। মূল চীনা প্রভৃতি ভাষাত সীমিত সংখ্যক স্বৰ আৰু দ্বিস্বৰৰ পৰিৱ
তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত ১০ টা পর্যন্ত দ্বিস্বৰৰ প্রয়োগ পোৱা গৈছে। সেইদৰে মূলত/ৰ ল
য়/-ৰ বাহিৰে অইন বর্ণৰ যুক্তাক্ষৰ নাই যদিও তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত এই সীমাবদ্ধতা চেৰ
প্রায় এশ-ডেৰশ পর্যন্ত ভিন্ ভিন্ বর্ণৰ যুক্তাক্ষৰৰ প্রয়োগ পোৱা যায়।

৩। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় সৰহ সংখ্যক ভাষাতে দুটাৰ পৰা চাৰি-পাঁচটালৈকে
পোৱা গৈছে— বিশেষকৈ একাক্ষৰিক শব্দমূলীয় আৰু স্বাসাঘাতহীন অক্ষৰত। সেয়ে চী
তিব্বতীয় বা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহক সুৰীয়া ভাষা আৰু সুৰ অনুযায়ী বিৰোধী প্রয়োগ
বুলি কোৱা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে বডো ভাষাত দুই/চাৰিটা, ৰাভা ভাষাত দুই/তিনিটা, দেউ
ভাষাত তিনিটা সুৰৰ বিশিষ্টতা ৰক্ষিত হৈ আছে।

	মোৰ	তোৰ	তোমাৰ	তাৰ
পুৰুষৰ	-০	-এৰ	-এৰা	-এক
বিভক্তি		-ৰ	-ৰা	-ক

সম্বন্ধবাচক শব্দ ঃ

দেউতা	দেউতা	দেউতাৰ	দেউতাৰা	দেউতাক
ভনী	ভনী	ভনীয়েৰ	ভনীয়েৰা	ভনীয়েক

ভাৰতীয় আর্য ভাষাসমূহৰ ভিতৰত অসমীয়া ভাষাতেই সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সংখ্যা টাইতকৈ বেছি। অসমীয়া ভাষাৰ মূল সংস্কৃত ভাষাত ডাঙৰ-সৰু বুজাবলৈ ভাতৃ ভগ্নীৰ আগত ্যেষ্ঠ, কনিষ্ঠ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ইয়াৰোপৰি পূর্ব সম্বন্ধৰ লগত সম্পর্ক ৰাখি পৃথক সম্বন্ধ ন কৰা হয়। যেনে ঃ জ্যেষ্ঠ পিতৃষ্বসা (জেঠাই), জ্যেষ্ঠ পিতৃষ্বমৃসাপতি (জেঠ পেহা বা ঠু), পিতৃষ্বসা (পেহী), পিতৃষ্বসা পতি (পেহা)। ডাঙৰ-সৰু বুজোৱা এনে ভিন্ ভিন্ ন্ধবাচক শব্দ গঢ় লৈ উঠা কাৰণে অসমীয়া ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সংখ্যা বেছি আৰু টোৱে নব্য ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ ভিতৰত অসমীয়া ভাষাক স্বকীয়তা প্রদান কৰিছে। অসমীয়া ষাত এনে হোৱাৰ ফলতে অসমৰ থলুৱা আর্যভিন্ন বডো, ৰাভা, দেউৰী, গাৰো আদি ভাষাত স অনুযায়ী ডাঙৰ-সৰু বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা ভিন্ ভিন্ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ প্রভাৱৰ কথা ল্লখ কৰিব পাৰিব। অৱশ্যে আর্যভিন্ন ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ আদর্শত গঢ় লোৱা হ'লেও মীয়াত নিজস্ব ধৰণে এই ভাষিক বৈশিষ্ট্যটো গঢ় লৈ উঠিছে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ ঃ চীনা প্রভৃতি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত যোগাত্মক উপাদান বিৰাজমান যদিও ইয়াত যোগাত্মক উপাদান নথকা নহয়। যোগাত্মক ষাসমূহত সঘনাই চকুত পৰা ভাষিক বৈশিষ্ট্যৰাজিৰ ভিতৰত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু য়াগৰ দিশটো মনকৰিবলগীয়া। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ টো মনকৰিবলগীয়া। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্পর্কে ত আলোচনা কৰা হ'ল—

১। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ প্রথম, দ্বিতীয়, তৃতীয়, পুৰুষ অনুযায়ী ন্ধ কাৰকৰ লগত একেলগে দেখুৱাব লাগিলে মূল ৰূপটোৰ লগত পুৰুষবাচক সর্গ যোগ দি ্যত ব্যৱহাৰ কৰিব লাগে। এই সংক্রান্তত কুকি-চীন উপশাখাৰ অন্তর্গত মেইতেই (মণিপুৰী) ষাৰ সামগ্রীখিনিৰ ভিত্তিত উপেন ৰাভা হাকাচামে কৰা তালিকাখন তলত দিয়া হ'ল—

সম্বন্ধবাচক	**১ম পুৰুষ**	**২য় পুৰুষ**	**৩য় পুৰুষ**
বদ্ধ প্রাকৃতি			
চে/ce/	ইচে/i-ce/	নু'চে/n ə -ce/	মু'চে/mee-/
'বাই'	বাইদেউ	'বায়েৰ বায়েৰা'	'বায়েক'

বিশেষত্ব আছে। এই অধ্যায়ত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্বৰ বিষ আলোচনা কৰা হৈছে।

- ভাষাবৈজ্ঞানিত দৃষ্টিভংগীৰে বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে অসমীয়া ভাষ ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশত ভালেমান বিশেষত্ব বা বৈশিষ্ট্য আছে। অধ্যায়টিত এই বৈশিষ্ট্যস আলোচনা কৰা হৈছে।
- মূল চীনা প্রভৃতি ভাষাৰ পৰা বিকাশ লাভ কৰা হ'লেও তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ স্বৰ্ ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশেষত্ব লক্ষ্য কৰা যায়। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ এই স্বৰ্ ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশ বা বিশেষত্বসমূহৰ বিষয়ে অধ্যায়টিত আলোচনা কৰা হৈছে।
- একেখন ভাষাগত ক্ষেত্রত বিকশিত হোৱা বাবে অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় উ ভাষাই 'দিয়া-লোৱা'ৰ জৰিয়তে সমৃদ্ধ হৈছিল। ভাষাতাত্ত্বিক দৃষ্টিভংগীৰে লক্ষ্য কৰি দেখা যায় যে ভাষাৰ অন্যতম উপাদান ধ্বনিৰ ক্ষেত্রতো এই পাৰস্পৰিক প্রভাৱ বিদ্যম এনে প্রভাৱ দুই ধৰণৰ— ক) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত অসমীয়া আদি আর্য উপাদান অ খ) অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ উপাদান। অধ্যায়টিত এই দুই ধৰণৰ পাৰস্পৰি প্রভাৱৰ ক্ষেত্রত দেখা পোৱা ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈ

৫.৬ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, গোলোক চন্দ্র; *অসমীয়া ধ্বনিতত্ত্বৰ মৌলিক বিচাৰ,* গুৱাহাটী ঃ ব লাইব্রেৰী।

২) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (২০১৩); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ,* গুৱাহ ঃ মণি-মাণিক প্রকাশ।

৩) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১১); *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রে

৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন; *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বতী-বর্মীয় ভাষা,* ধূপধৰা হাকাচ কাওছাদাম।

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

৫) Bhattacharya, P.C. : A Descriptive Analysis of the Baro languag Guwahati.

৫.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

ং **প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** তিব্বত-বর্মীয়.....দুটাৰ পৰা.....পোৱা যায়। নাসিক্য..... প্রধান.....বৈশিষ্ট্য.....প্রভৃতি.....ঘৃষ্ট অনুনাসিক্য.....কণ্ঠ নাসিক্য.....আদ্য.....।

ং **প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ** অসমীয়া.....মৈথিলী প্রভৃতি.....স্বত অনুনাসিকীভৱনত.....প্রভাৱ। প্রাচীন.....স্পর্শ.....পৰিঘটনা.....দৰে.....।

৫.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

া ১ ঃ বাক্‌যন্ত্র কাক বোলে?

া ২ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতত্ত্ব বুলিলে কি বুজে?

া ৩ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

া ৪ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক বিশেষত্বসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

া ৫ ঃ অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ উপাদান সম্পর্কে আলোচনা কৰক।

া ৬ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত অসমীয়া ভাষাৰ উপাদান সম্পর্কে আলোচনা কৰক।

া ৭ ঃ চমুটোকা লিখক ঃ

ক) অনুনাসিকতা

খ) সুৰ বা সুৱলহৰ

গ) শ্বাসাঘাত

ঘ) ধ্বনি পৰিৱর্তনৰ ৰীতি

*** ***** ***

২। মূল শব্দৰ পিছত মান্যতাসূচক 'দেউ' শব্দ যোগ হৈ গঠন হোৱা সম্বন্ধবাচক শ যেনে— বাইদেউ, খুৰীদেউ, মহাদেউ আদি। কেতিয়াবা মূল সম্বন্ধবাচক শব্দটোৰ পাছত যোগ কৰি তাৰ পিছতহে মান্যতাসূচক 'দেউ' শব্দ লগ লগাই সম্বন্ধবাচক বিশেষ্য শব্দ গঠন ক হয়। যেনে ঃ ককাইদেউ, জেঠাইদেউ, দদাইদেউ ইত্যাদি।

৩। মূল সম্বন্ধবাচক শব্দটোৰ আগত মান্যতা বা জ্যেষ্ঠতা অনুযায়ী বৰ, আজো, আ জে আদি যোগ হৈ হোৱা হোৱা সম্বন্ধবাচক শব্দ, যেনে ঃ বৰমা, বৰদেউতা, আজুককা, জে আদি।

অসমীয়া ভাষাৰ কিছুমান সম্বন্ধবাচক শব্দ সম্বোধনত ব্যৱহাৰ কৰিলে ভিন্ন ৰূপ পৰিগ্র কৰে। সম্বোধনত ব্যৱহাৰ নোহোৱা অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহ হ'ল— দেওৰ, নন শাহু, শহুৰ, জেশাহু, জেঠাল, ঘৈনী, পৈ, পো। সম্বোধন কৰি মাতিব লাগিলে শহুৰ-শাহুক ' দেউতা', পৈক সম্বোধনবোধক হেৰি/হেৰা বুলি, পো, ঘৈনী, দেওৰ আৰু ননদক নিজৰ নি নামেৰে, জেঠালক 'দাদা' আৰু জেশাহুক 'বাইদেউ' বুলি মতা হয়। সেইদৰে নাতি, নাতি ভাগিন, ভতিজা, খুলশালী এই সম্বন্ধবাচক শব্দও সাধাৰণতে সম্বোধনত ব্যৱহাৰ কৰা নহ সম্বোধনত এওঁলোকক সাধাৰণতে নাম কাঢ়িয়ে মতা হয়। 'ভাই' আৰু 'ভনী' শব্দ দুটা সম্বোধ ব্যৱহাৰ কৰা হয় যাতে সম্বন্ধ ধৰি মাতিব লাগিলে স্নেহ আৰু ক্ষুদ্রার্থবোধক 'টি' যোগ কৰা হ যেনে ঃ ভাইটি, ভন্‌টি ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰক দুই ধৰণে ভাগ কৰা হয়— (ক) পুৰুষ অনুয আৰু (খ) কাৰক অনুযায়ী। অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক বিশেষ্য পদতে পুৰুষবাচক বিভ যোগ হৈ যিটো মূল শব্দ গঠিত হয় সেই শব্দটোত কাৰক অনুযায়ী আৰু (খ) কাৰক অনুয বিভিন্ন বিভক্তি লগ লাগে অর্থাৎ পুৰুষ অনুযায়ী ৰূপ হোৱাৰ পিছতহে কাৰক বিভক্তি লাগে। মন কৰিবলগীয়া যে প্রয়োজন অনুযায়ী শব্দটোত নির্দিষ্টতাবাচক বহুবচনাত্মক প্রত্য লগ লগাৰ পিছতহে কাৰক বিভক্তি লগ লাগে (সর্বশেষত)। সম্বন্ধবাচক শব্দটোৰ গাঁঠনিক ক কৰিলে এনে ধৰণৰ হয় ঃ

সম্বন্ধবাচক বিশেষ্য + পুৰুষবাচক বিভক্তি + কাৰক বিভক্তি; (যেনে ঃ ভায়েক)

সম্বন্ধবাচক বিশেষ্য + পুৰুষবাচক বিভক্তি + নির্দিষ্টবাচক প্রত্যয় + বহুবচনৰ প্রত্যয় কাৰক বিভক্তি (যেনে ঃ ভায়েকজন/ভায়েকজনৰ; ভায়েকহঁত/ভায়েকহঁতৰ)

অসমীয়া ভাষাত কিছুমান পুৰুষবাচক ৰূপ আছে যিবোৰ নলগালে অসমীয়া বাক্যে শুদ্ধ নহয়। উদাহৰণ স্বৰূপে তোৰ, তোমাৰ আৰু তাৰ 'দেউতা' বুজাবলৈ ক্রমে -এৰ/-ৰ এৰা/-ৰা আৰু এক/-ক পুৰুষবাচক বিভক্তি যোগ দি বাক্য অনুযায়ী 'দেউতাৰ', 'দেউতা 'দেউতাক' শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয় নহ'লে বাক্য শুদ্ধ নহয়। অসমীয়া ভাষাত দ্বিতীয় আৰু তৃতী পুৰুষত পুৰুষ অনুযায়ী ৰূপ হোৱা সম্বন্ধবাচক শব্দ কিছুমান লীলাৱতী শইকীয়া বৰাই দেখুও

পুংলিংগ	স্ত্রীলিংগ
আতা	আবু
আপা (ছলি)	আপী (ছলি)
বেটা	বেটী
কাকা	বাই
তাৰে	আমৈ
ভাতাৰ	তিৰী
মঠে	মাউহে/মাইহে
লালেক	মাইহেনাক

উল্লিখিত শব্দবোৰ কামৰূপী উপভাষাৰ বিশেষকৈ নলবাৰী অঞ্চলৰ কথিত ভাষাত লিত। অকল নলবাৰী অঞ্চলতে নহয় গোৱালপাৰা, ধুবুৰী, দুধনৈ আদিতো একেখিনি ব্যৱহাৰ যদিও কেতিয়াবা দুই-এটা শব্দই ধ্বনিগতভাৱে পৃথক ৰূপ লোৱা দেখা যায়। মান্য অসমীয়াত া সংস্কৃত তৎসম আৰু তদ্ভৱ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ উপৰিও কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া-ভাষাত এনে কিছুমান সম্বন্ধবাচক শব্দ আছে যিবোৰৰ মূল সংস্কৃত যদিও ধ্বনিগত পৰিৱর্তন ৰাৰ ফলত আর্যভিন্ন দুই-এটা ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ লগতো সাদৃশ্য দেখা যায়। এনেকুৱা ছুমান শব্দ হ'ল— আতা, আবু, কাকা, ছোৱা, আপা-আপী, ছংগ্রা-ছংগ্রী, দাদা আদি।

অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহক গাঁঠনিক দিশৰপৰা লীলাৱতী শইকীয়া বৰাই নদৰে ভাগ কৰিছে— (ক) স্বৰান্ত আৰু ব্যঞ্জনান্ত আৰু (খ) মৌলিক আৰু যৌগিক। লিংগবাচক স্বৰান্ত আৰু ব্যঞ্জনান্ত শব্দবোৰক চাৰিটাকৈ ভাগত ভাগ কৰা হয়। পুংলিংগবাচক ান্ত শব্দৰ চাৰিটা ভাগ হ'ল— আ-কাৰান্ত, ই-কাৰান্ত, ও-কাৰান্ত আৰু ঐ-কাৰান্ত আৰু ব্যঞ্জনান্ত দবোৰক চাৰিটা ভাগ হ'ল— ন-ব্যঞ্জনান্ত (ভাগিন), ৰ-ব্যঞ্জনান্ত (শহুৰ), ল- ব্যঞ্জনান্ত (জেঠাল) ৰু ব/ৱ-ব্যঞ্জনান্ত (বান্ধৱ)। স্ত্রীলিংগবাচক স্বৰান্ত শব্দবোৰক পাঁচটা ভাগত ভাগ কৰা হয়— -কাৰান্ত, ই-কাৰান্ত, ঈ-কাৰান্ত, ঔ-কাৰান্ত আৰু উ-কাৰান্ত। স্ত্রীলিংগবাচক ব্যঞ্জনান্ত শব্দ মাত্র াহে আছে— ননদ। কিছুমান সম্বন্ধবাচক শব্দক আকৌ লিংগ নিৰপেক্ষ ৰূপৰ বুলি ক'ব বি। শব্দসমূহ হ'ল— ভতিজা, ভাগিন, সখি আৰু বন্ধু। এই লিংগ নিৰপেক্ষ ৰূপৰ সম্বন্ধবাচক দৰ পিছত জন/টো আৰু স্ত্রী লিংগবাচক 'জনী' নির্দিষ্টতাবাচক শব্দ যোগ দি ক্রমে পুংলিংগ ৰু স্ত্রীলিংগবাচক কৰা হয়।

যিবোৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ ভাঙি খণ্ড খণ্ডকৈ বিশ্লেষণ কৰিব নোৱাৰি সেইবোৰ হ'ল ৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ। মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ হ'ল— ককা, ভাই, পিতা, পো, তিজা, খুৰা, নাতি, ভনী, মহা, আই, খুৰী, মামী, পেহী, ভাগিন, শহুৰ, শাহু, ননদ আদি। ৌগিক সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ ঘাইকৈ তিনি ধৰণে গঠিত হৈছে— ১। -ই, -আই, -আৰী, -আল,

অধ্যায় ৬ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনা

অধ্যায় গাঁথনি

৬.১ উদ্দেশ্য
৬.২ পৰিচয়
৬.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ
৬.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনা
৬.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৬.৬ অধিক জানিবলৈ
৬.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
৬.৮ আর্হি প্রশ্ন

৬.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্প জানিব পাৰিব
- সম্বন্ধবাচক শব্দ সম্পর্কে ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিব
- ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ ভূমিকাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ বিষয়ে তুলনামূলক ধাৰণা ল কৰিব পাৰিব।

৬.২ পৰিচয়

'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা' শীর্ষক পাঠ্যবিষয়ৰ এইটো ষষ্ঠ অধ্যায়। ই শিৰোনাম 'অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনা।' তিব্বত-বর্মীয় ভ বুলিলে এটা গাইগুটীয়া ভাষাক বুজা নাযায়; চীন-তিব্বতীয় বৃহৎ ভাষা পৰিয়ালৰ অন্ত কেতবোৰ ভাষাৰ সমূহীয়া থূলক বুজা যায়। তিব্বত-বর্মীয় ঠালৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহৰ কিছু উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্য আছে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক পদবোৰো বিশেষ বৈশিষ্ট্যসূচ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে আর্যমূলীয় অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰেও এটি স্বকীয় বহন কৰে।

তো পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ ভাষিক উপাদানৰ দ্বাৰা সমৃদ্ধ হৈছে। উভয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ ন আৰু প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰতো পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱ বিদ্যমান। এই অধ্যায়ত অসমীয়া আৰু তিব্বত-ীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ সম্পৰ্কে আপুনি ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিব। াৰোপৰি উভয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত থকা পাৰস্পৰিক প্ৰভাৰৰ য়ে জানিব পাৰিব।

৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ

একোখন সমাজত মানুহ বিভিন্ন সম্বন্ধৰে বান্ধ খাই থাকে। এজন ব্যক্তিয়ে এখন সমাজত ভিন্ন সম্বন্ধ বহন কৰি থাকে। ব্যক্তিৰ এই সম্বন্ধ বুজাবলৈ প্ৰত্যেক ভাষাতে কিছুমান শব্দ ছে; এইবোৰ শব্দকে সম্বন্ধবাচক শব্দ বুলি কোৱা হয়।

অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ ঃ অসমীয়া ভাষাত বেলেগ বেলেগ সম্বন্ধ আৰু স অনুযায়ী ডাঙৰ-সৰু বুজাবলৈ বেলেগ বেলেগ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। অসমীয়া ষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ তিনিটা সম্বন্ধৰ জৰিয়তে গঢ় লৈ উঠিছে— জন্মগত, বৈবাহিক ৰু সখিত্ব বা বন্ধুত্ব। এই তিনিটা সম্বন্ধৰ জৰিয়তে গঢ় লৈ উঠা প্ৰায় চাৰিকুৰি মান সম্বন্ধবাচক দ অসমীয়া ভাষাত পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহৰ মূল বা উৎসলৈ লক্ষ্য ৰিলে দেখা যায় যে এইবোৰৰ অধিকাংশ মূল সংস্কৃত ভাষাৰ পৰা অহা। অসমীয়া ভাষাৰ ন্ধবাচক শব্দসমূহৰ প্ৰায় পোন্ধৰ-ষোল্লটামান সংস্কৃত তৎসম সম্বন্ধবাচক শব্দ অৰ্থাৎ মূল ষাটোৰ অবিকৃত ৰূপত ব্যৱহাৰ হয়। ইয়াৰ বাহিৰে বাকীবোৰ তদ্ভৱ ৰূপৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ। ভৱ সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ অসমীয়া ভাষাত ধ্বনিগত পৰিৱৰ্তন হৈ ব্যৱহাৰ হোৱাৰ উপৰিও াত আৰ্যভিন্ন ভাষাৰ প্ৰভাবো কিছু ক্ষেত্ৰত দেখা যায়।

তলত পুংলিংগ আৰু স্ত্ৰীলিংগ অনুযায়ী মান্য অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা সম্বন্ধবাচক দসমূহৰ এখন তালিকা দাঙি ধৰা হ'ল—

পুংলিংগ	**স্ত্ৰীলিংগ**
আজো ককা	আজো আইতা
ককা	আইতা
পিতা/পিতাই/পিতাদেউ/দেউতা/বোপাই	আই/মা/বৌ (টি)
পো	জী/জীয়াৰী
পো	বোৱাৰী
ককাই/ককাইদেউ/দাদা	বাই/বাইদেউ
ককাই/ককাইদেউ/দাদা	বৌ/বৌদেউ/নবৌ
ভাই	ভনী
খুৰা/খুৰাদেউ/দদাই/দদাইদেউ	খুৰী/খুৰীদেউ
ভতিজা (টো)	ভতিজা (জনী)
নাতি	নাতিনী
জেঠু/জেঠ্‌পা/জেঠপেহা	জেঠাই/জেঠাইদেউ
পেহা/পেহাদেউ	পেহী/পেহীদেউ
মামা/মোমাই/মোমাইদেউ	মামী/মামীদেউ
ভাগিন (টো)	ভাগিন (জনী)
মহা/মহাদেউ	মাহী/মাহীদেউ
জেঠেৰী	—
বৈনাই	—
জোঁৱাই	জী
জেঠাল/বৰজনা	জা
দেওৰ	ননদ
(দেওৰ)	জা
খুলশালী (টো)	খুলশালী (জনী)
শালপতি	—
ভিনিহি/ভিনদেউ	বাই/বাইদেউ
শহুৰ	শাহু, শাহু আই
—	জেশাহু
বিয়ৈ	বিয়নী
পৈ	ঘৈনী
—	সতিনী
—	মাহীমা/মাহীআই
সখা/সখি (জন)	সখী (জনী)
তাৰৈ	আমৈ
বন্ধু (টো)	বন্ধু (জনী), বান্ধৰী
বান্ধৱ/বান্ধ	বান্ধৰী
মিতা	মিতিনী
লগৰীয়া (টো)	লগৰীয়া (জনী) আদি।

মান্য অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা এই সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহ কামৰূপী অ
গোৱালপৰীয়া উপভাষাত ভিন্ ভিন্ ৰূপ লোৱা দেখা যায়। কামৰূপী উপভাষাত প্ৰচ

ক নির্দিষ্ট ধ্বনি পৰিৱর্তনৰ নিয়মৰ মাজেৰে সাধিত হোৱা নহয়। সেয়ে অসমীয়া ভাষাৰ খ্যাবাচক শব্দ ভিন্ ভিন্ কাৰক আৰু বাহকৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত বিশৃংখলিত ৰূপৰ পৰিণতি বুলি াৰা হয়।

ভাষিক দৃষ্টিকোণৰ পৰা লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত ভিন্নমূলীয় হোৱাৰ বাবে যদিও নিজস্বতা আছে, াপি গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত দুয়োটা ভাষাতে পাৰস্পৰিক প্রভাৱ পৰা পৰিলক্ষিত হয়। খ্যাবাচক শব্দসমূহৰ ক্ষেত্রতো এই স্বকীয়তা স্পষ্ট ৰূপত প্রতিফলিত হৈছে।

এই অধ্যায়টিত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্রয়োগ আৰু ৰ বৈচিত্র্যৰ বিষয়ে বিতংকৈ আলোচনা কৰা হ'ব।

৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ

অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ ঃ

অন্যান্য ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ দৰে অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দসমূহো এক নির্দিষ্ট বিক্রমাৰে গঢ় লৈ উঠা বুলি ক'ব পাৰি যদিওবা অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ বিকাশত ক নির্দিষ্ট প্রতিক্রিয়াৰ অভাৰ বুলি বহু পণ্ডিতে একেমুখে স্বীকাৰ কৰিছে। তলত অসমীয়া ষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ গঠন পদ্ধতি সম্পর্কে আলোচনা কৰা হ'ল—

অসমীয়া ভাষাত সংখ্যাবাচক শব্দসমূহ দশমিক পদ্ধতিৰে নির্মিত হৈছে। সেয়ে অসমীয়া ষাত একৰ পৰা দহলৈকেহে ভিন্ন ভিন্ন একক প্রাকৃতিৰ সংখ্যাবাচক শব্দ পোৱা যায় আৰু বোৰ মূলতঃ সংস্কৃত ভাষাৰ পৰা অহা। যেনে ঃ একঃ>এক, নৱ>ন, দশ>দহ ইত্যাদি।

দহতকৈ ডাঙৰ সংখ্যাবোৰ সাধাৰণতে দুই প্রকাৰে সাধিত হোৱা দেখা যায়। দুয়োটা ধন প্রণালীতে সংখ্যাবোৰ অভিন্নভাৱে সম্পৃক্ত হৈ থকাৰ বাবে ইহঁতক সহজে দ্বি বা ত্রি কৃতিক শব্দ হিচাপে ধৰিব নোৱাৰি। দুই প্রকাৰৰ বৃহৎ সংখ্যাৰ সাধন প্রণালী তলত উদাহৰণসহ ল্লেখ কৰা হ'ল—

(ক) দহকৰ সংখ্যাবোৰ কোনো এটা বিশেষ সংখ্যাৰ (দুইৰ পৰা নৰ ভিতৰত) লগত ৰপ্রত্যয় যোগে সাধিত হোৱা দ্বি-প্রাকৃতিক শব্দ, যাৰ গাঠনিক সংগতি হ'ল দহক। দহৰ ঠাইত লেগ বেলেগ পৰপ্রত্যয়ৰ দ্বাৰা মূলতঃ সংস্কৃত ভাষাতে এই সংখ্যাবাচক শব্দবোৰ গঠিত ছিল আৰু এইবোৰেই পালি-প্রাকৃত-অপভ্রংশৰ মাজেৰে বিকৃতি ঘটি পিছলৈ অসমীয়া ৰূপ ছিল। সেয়ে বহু ক্ষেত্রত মূলৰ প্রত্যয়টো লগত অসমীয়া সংখ্যাবাচক প্রত্যয়ৰ সমতা ৰক্ষিত ৰা দেখা নাযায়। যেনে—

-শ পৰপ্রত্যয়ৰ দৰে পোৱা যায়— বিশ<বিংশতি, ত্রিশ<ত্রিংশতি, চল্লিশ<চত্বাৰিংশৎ, ঞ্চাশ<পঞ্চাশৎ ইত্যাদি।

ইয়াত- ই/i/, নু'/n∂/, মু'/,m∂/ পুৰুষবাচক প্রত্যয় সম্বন্ধবাচক বদ্ধ প্রাকৃতিৰ লগ লগ লাগি পুৰুষ অনুযায়ী ৰূপ কৰা হৈছে।

সেইদৰে কাচিনলোলো উপঠালৰ চিংফৌ ভাষাতো মণিপুৰী বা মেইতেই ভাষাৰ দ অবিভাজ্য সম্বন্ধ পদৰ প্রয়োগ আছে 'কুকি-চীন উপ-ঠালৰ হ্মাৰ ভাষাতো সম্বন্ধবাচক শ পুৰুষভেদে ভিন্ ভিন্ ৰূপ পোৱা যায়। মণিপুৰী ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক প্রাকৃতিসমূহ বদ্ধ ৰূ অর্থাৎ বাক্যত ই স্বতন্ত্রভাৱে ব্যৱহাৰ নহয়। কিন্তু কাচিন ভাষাত এনে সম্বন্ধবাচক পদৰ স্ব প্রয়োগ থকাৰ লগতে মণিপুৰী ভাষাৰ দৰে সর্বনামীয় সর্গৰ লগতো ব্যৱহাৰ হ'ব পাৰে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষা-ঠালৰ অন্যতম প্রধান উপঠাল অসম-বর্মীয় শাখাৰ অন্তর্ ভাষাসমূহতো এই বৈশিষ্ট্য দেখা যায়। এই ভাষাসমূহতো অন্য তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ দ সম্বন্ধবাচক শব্দ আৰু সম্বোধনবোধক শব্দৰ দ্বাৰা সম্বন্ধ শব্দ সাধন কৰা হয়। অসম-বর্মীয় উ ঠালৰ বড়ো-নগা-ভাষা-সমষ্টিৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহৰ প্রায়বোৰ ভাষাতে মূলৰ দৰে আ-পূর্বসর্গয় সম্বন্ধবাচক সজাতীয় শব্দ পোৱা যায় আৰু এইবোৰ নিৰপেক্ষভাৱে সম্বোধন পদত ব্যৱহ হয়। দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পুৰুষৰ সর্বনাম শব্দৰ লগত সম্বন্ধ কাৰকত এইসমূহ প্রাকৃ মুকলিমূৰীয়াকৈ প্রয়োগ নহয়। প্রাকৃতিটোৰ তির্যক ৰূপৰ লগত প্রত্যক্ষভাৱে সর্বনাম শব্দ সংযু হৈ সর্বনামীয় পূর্বসর্গৰ নিচিনাকৈ বাক্যত প্রয়োগ হয়। একেদৰে দেউৰী, ডিমাছা আৰু ব ভাষাতো এনে সম্বন্ধবাচক বদ্ধ প্রাকৃতিৰ লগত বিভিন্ন পুৰুষবাচক সর্বনাম পূর্বাৱস্থান পোনপটীয়াকৈ বহি বিভিন্ন সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সাধন হয়।

ভাষা আৰু সর্বনামীয় সর্গ	সম্বন্ধবাচক শব্দ	১ম পুৰুষ	২য় পুৰুষ	৩য় পুৰুষ/সাধা
ক) দেউৰী ঃ	-কাই 'ককাই	জা-কাই	নৈ-কাই	বাই-কাই
জৌ 'আমি'>জা	-বে 'বাই'	জা-বে	নৈ-বে	বাই-বে
নে 'তুমি'>নৈ	-বা 'দেউতা'	জা-বা	নৈ-বা	বাই-বা
বা 'তেওঁ/তাই'>বাই	-য়ো 'আই'	জা-য়ো	নৈ-য়ো	বাই-য়ো
খ) দিমাছা ভষা ঃ				
আং 'মই'>আ	-দা 'ককাই'	আ-দা	না-দা	বো-দা
নুং/নিং 'তুমি'>না	-বি 'বাই'	আ-বি	না-বি	বো-বি
বো 'তেওঁ'>বো	-ফা 'দেউতা'	আ-ফা	না-ফা	বো-ফা
	-মাই 'আই'	আ-মাই	না-মাই	বো-মাই
গ) বডো ভাষা ঃ				
আং 'মই'>আ	-দা 'ককাই'	আ-দা	নু'ং-দা	বি -দা
নু'ং 'তুমি'>নু'ং	-বো 'বাই	আ-বো	নু'ম্ -বো	বি-বো
নু'ম নু'	-ফা 'দেউতা'	আ-ফা	নু'ম-ফা	বি-ফা/ফি-ফা

অৱশ্যে সকলোবোৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তালিকাত দেখুওৱা ধৰণে ৰূপ নহয়; বিশেষকৈ
াতীয় সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰ অর্থান্তৰিত হৈ সাধিত হোৱা যোগৰুঢ়ি শব্দবোৰ সকলো পুৰুষতে
নহয়। সম্বোধন শব্দবোৰ সাধাৰণতে দুই ধৰণে ৰূপ লয় বুলি ভাষাবিদ উপেন ৰাভা হাকাচামে
খুৱাইছে (ক) সম্বোধনবাচক শব্দ হিচাপে উল্লেখৰ সময়ত ব্যক্তিবাচক সর্বনাম বা বিশেষ্যৰ
ম্বন্ধ কাৰকৰ ৰূপৰ লগত, (খ) সম্বন্ধবাচক সর্বনাম বা বিশেষ্যৰ সম্বন্ধ কাৰকৰ ৰূপৰ লগত।
তিয়াবা কেতিয়াবা আকৌ সম্পূর্ণ সুকীয়া উৎসৰ পৰস্পৰ সম্পর্কান্বিত শব্দ পোৱা যায়।
নে ঃ কাই (ককাই-সম্বোধন), আজি (জোৱাই-সম্বোধন), গুমি (ভিনিহি)। এই লক্ষণ বৰো
ষা-সমষ্টিৰ আটাইবোৰ ভাষাতে পোৱা যায়। সজাতীয় সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহৰ ক্ষেত্রত সম্বোধন
ৰূ উল্লেখ উভয় অর্থকে একোটা ৰূপে প্রয়োগ হয়। যেনে ঃ গুমে (গাৰো), গুমৈ (বডো),
মি (ৰাভা), পিছা (দেউৰী)

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ কেতবোৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ লগত নির্দিষ্টবাচক সর্গ বা প্রত্যয়
বা বহুবচনবাচক প্রত্যয় সংযোগ কৰি সম্বোধনত পৰোক্ষভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। উদাহৰণ—
ডা ভাষাৰ জাংব্রাতাং (জোৱাইহঁত), বুৰীব্রাতাং (বোৱাৰীহঁত), বৰো ভাষাৰ বুৰীফু'ৰ (বুঢ়ীহঁত-
র্থাৎ শাহুআই), হু'নজাও-ফ্রা (ঘৈনীজনী)। অৱশ্যে কিছুমান তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত এই ক্ষেত্রত
ছু হেৰ-ফেৰ দেখা যায়। যেনে ঃ গাৰো ভাষাত এনে প্রত্যয়ে আপোন ভাব প্রকাশ কৰে।
নে ঃ মামাথাং (মোৰ নিজা মোমাই), আমবিথাং (মোৰ নিজা আইতা) ইত্যাদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত লিংগ নিৰপেক্ষ ৰূপাই সম্বন্ধবাচক শব্দ পোৱা যায়; যিবিলাকে
া-মাইকী তথা ডাঙৰ-সৰু উভয় বয়সৰ লোককে সামৰি লয়। এই সম্বন্ধবাচক শব্দবোৰৰ
গত বা পাছত লিংগবাচক প্রত্যয় যোগ দি মতা-মাইকী বুজোৱা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

লিংগ নিৰপেক্ষ সম্বন্ধবাচক শব্দ	লিংগ নিদের্শক সম্বন্ধবাচক শব্দ
ক) বডো ভাষা ঃ	
গথ (সন্তান)	হুৰা গথ (পুত্র সন্তান)
	হুনজাও গথ (কন্যা সন্তান)
খ) ৰাভা ভাষা ঃ	
নেব্রা (শহুৰ/শাহু)	নেব্রা মুছা (শহুৰ),
	নেব্রা মিচা (শাহু)
গ) গাৰো ভাষা ঃ	
জং (মা/দেউতা)	ফা-জং (বৰদেউতা/জেঠা)
	মাজং (বৰমা)

লিংগ নির্ণয় কৰাৰ দৰে বয়সৰ জ্যেষ্ঠতা বা কনিষ্ঠতা বুজাবলৈ ডাঙৰ-সৰু বুজোৱা মুক্ত
কৃতি বা বদ্ধ প্রাকৃতি শব্দৰ আগত বা পাছত ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

অধ্যায় ৭ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ তুলনা

অধ্যায় গাঁথনি

৭.১ উদ্দেশ্য
৭.২ পৰিচয়
৭.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ
৭.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনা
৭.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
৭.৬ অধিক জানিবলৈ
৭.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৰল ৰূপৰেখা)
৭.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

৭.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্রয়োগ সম্পর্কে বিতং জানিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত থকা ভিন্ন বা পার্থক্যসমূহৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা আগবঢ়াব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দসমূহৰ লগত পৰিচিত হৈ ব্যৱহাৰি ক্ষেত্রত তাৰ প্রয়োগ কৰিবলৈ সমর্থ হ'ব।

৭.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুর্থ যাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা দ্বিতীয় ঐচ্ছি
পাঠ্যবিষয় 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা'ৰ এইটো সপ্তম অধ্যায়। ইয়াত অসমী
আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনা আগবঢ়োৱা হৈছে। মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱ
সংখ্যাৰ ভূমিকা অপৰিসীম। সংখ্যা অবিহনে যিকোনো সামগ্রীৰ গণনা অসম্ভৱ। পৃথিৱীৰ প্রতি
ভাষাতে সংখ্যা বুজাবলৈ অনেক শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সংখ্যা বুজোৱা এই সংখ্যাবো
সংখ্যাবাচক শব্দ বোলে। আর্যমূলীয় অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ মাত্রেই নিঃসন্দেহে সংস্
ভাষাৰ পৰা অহা। সংস্কৃতৰ পৰা অহা হ'লেও অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দবোৰ তৎ

৬.৬ অধিক জানিবলৈ

মীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১) বৰা, লীলাৱতী শইকীয়া (২০১১); *অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

২) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০১১); *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্ৰেৰী।

৩) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ নর্থ-ইষ্ট প্রিণ্টার্চ।

৪) দেৰী, প্রণীতা (২০১৬); *তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দ;* গুৱাহাটী ঃ প্রতিশ্রুতি প্রকাশন।

৬.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ এখন সমাজত.....হৈ.....। মানুহৰ এই সম্পর্কৰ.....। .....সম্বন্ধবাচক শব্দ বোলে। ..... শব্দ হ'ল.....। ঠিক তেনেদৰে.....।.....।

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমীয়া.....ভিন্নমূলীয়.....যোগাত্মক ভাষাটো.....পৰিছে।.....।

৬.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

ন ১ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ মূল কি?

ন ২ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্পর্কে উদাহৰণসহ বুজাই লিখক।

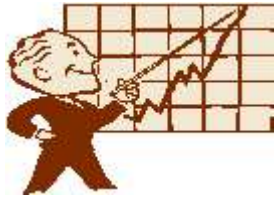
ন ৩ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্পর্কে উদাহৰণসহ বুজাই লিখক।

ন ৪ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াওক।

ন ৫ ঃ চমুটোকা লিখক ঃ

(ক) সম্বন্ধবাচক শব্দৰ লগত প্রয়োগ হোৱা পুৰুষবাচক নির্দিষ্টতা প্রত্যয়

(খ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাকীয় পূর্বসর্গ।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ সম্বন্ধবাচক শব্দ বুলিলে কি বুজে? অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা কেইটামান সম্বন্ধবাচক শব্দ লিখক। (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৬.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনা

মূল ইন্দো-ইৰোপীয় ভাষা পৰিয়ালৰ ভাৰতীয় আর্য শাখাৰ অন্তর্গত অসমীয়া ভাষা ভাৰতৰ উত্তৰ-পূব প্রান্তত বিকশিত সংস্কৃতমূলীয় ভাষা। নৃতত্ত্বৰ ভূস্বর্গ হিচাপে পৰিচিত উত্ত পূর্বাঞ্চলত চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত শতাধিক ভাষাৰ মাজত এটা দ্বীপৰ দ অসমীয়া ভাষাটো সহাৱস্থান কৰি আছে। অসমীয়া ভাষাটো যোগাত্মক আনহাতে চী তিব্বতীয় ভাষাসমূহ অযোগাত্মক ভাষা বুলি কোৱা হয়। তথাপি অসমীয়া ভাষাটে অযোগাত্মক উপাদান নথকা নহয় আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহতো যোগাত্মক উপাদ নথকা নহয়। একেখন ভাষাগত ক্ষেত্রত সহাৱস্থানৰ ফলস্বৰূপে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ দ্ব প্রভাৱিত হৈছে। অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় উভয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন অ প্রয়োগৰ ক্ষেত্রতো এই পাৰস্পৰিক প্রভাৱ বিদ্যমান। তলত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্ম ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ তুলনামূলক আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল।

১। অসমীয়া ভাষাত ডাঙৰ-সৰু বুজোৱা ভিন্ ভিন্ মৌলিক সম্বন্ধবাচক শব্দ আ ঠিক তেনেদৰে অসমৰ থলুৱা আর্যভিন্ন বডো, গাৰো, ৰাভা, দেউৰী আদি ভাষাটো বয়স অনুয ভিন্ ভিন্ সম্বন্ধবাচক শব্দ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে ঃ বৰো ভাষাৰ 'বিদা' (ককাই), ফোংব (ভাইটি), বিবো (বাইদেউ), বিনানাও (ভনী) ইত্যাদি।

২। অসমীয়া ভাষাত লিংগ নিৰপেক্ষ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ আগত বা পাছত মতা মাইকী বুজোৱা বা ডাঙৰ-সৰু বুজোৱা শব্দ লগ লগাই সম্বন্ধবাচক শব্দ গঠন কৰা হ যেনে ঃ ডাঙৰ ল'ৰা, বৰদেউতা, বৰমা, ভতিজা ল'ৰা (ভতিজা), ভতিজা ছোৱা (ভতিজী), ভাগিন ল'ৰা-ভাগিন ছোৱালী (ভাগিনী) ইত্যাদি। অসমৰ তিব্বত-বর্ম ভাষাসমূহতো অসমীয়া ভাষাৰ এই বৈশিষ্ট্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। যেনে ঃ বডো ভাষ গথ (সন্তান) ঃ হ'ৰা গথ (পুত্র সন্তান), হ'নজাও গথ (কন্যা সন্তান), গাৰো ভাষাৰ ফা- (বৰদেউতা, জেঠা), মা-জং (বৰমা, জেঠাই) আদি।

৩। অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দসমূহ সম্বোধনত কেতিয়াবা পৰিপূ শব্দেৰে অথবা সম্বন্ধবাচক প্রাকৃতিৰ লগত টি/জনী, সম্ভ্রমসূচক দেউ/দেউতা, মৰমজ্ঞাপ

হিলাসকলৰ সম্ভ্রমত মাতিলে); ভায়েকক— ভাইটি, ভনীয়েকক— ভনীটি, মোমাই, াই ইত্যাদি। অসমীয়া ভাষাৰ এনে সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সমতুল্য সম্বন্ধবাচক শব্দ বৰো ৃতি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতো পোৱা যায়।

৪। অসমীয়া ভাষাৰ কামৰূপী আৰু গোৱালপৰীয়া উপভাষাত ব্যৱহাৰ হোৱা বহুতো ন্ধবাচক শব্দ আৰু সম্বোধনবোধক শব্দৰ গঠনত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সাদৃশ্য দেখা যায়। নি অসমত ৰাভাসকলৰ মাজত প্রচলিত ৰাভামিজ উষাত- মূল ৰাভা ভাষাৰ -ব্রা/-বাৰা প্রত্যয়ৰ প্রয়োগ আছে। যেনে ঃ ভাইবাৰো (ভায়েক), মামাবাৰা (মোমায়েক), বোহাৰীবাৰা ৰাৰাৰীয়েক) ইত্যাদি। ইয়াৰ বাহিৰে অইন কোনো সম্বন্ধবাচক সর্বনামীয় পৰসর্গ বা পূর্বসর্গৰ হাৰ গোৱালপৰীয়া উপভাষাত পোৱা নাযায়। এইদৰে মান্য অসমীয়া ভাষাত দ্বিতীয় পুৰুষৰ ৰাৰণ অর্থত প্রয়োগ হোৱা '-এৰা/-ৰা' আৰু কামৰূপী উপভাষাৰ দ্বিতীয় পুৰুষৰ নির্দিষ্টতাবাচক াৰা' পৰ প্রত্যয়ৰ সৈতে ৰাভামিজত প্রয়োগ হোৱা -ব্রা/-বাৰা ৰাভা মায়তৰি উপশাখাৰ - া/-ৰা পৰপ্রত্যয়ৰ সাদৃশ্য দেখা যায়।

৫। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ দুটা প্রধান বৈশিষ্ট্য হ'ল— মূলোদ্ভৰ সম শব্দৰ প্রাচুর্য আৰু মূলোদ্ভৰ নোহোৱা অথচ নিজ ভাষাৰে বিশ্লেষণ কৰিব পৰা যোগৰূঢ়ি ৰ প্রাচুর্য। যেনে ঃ গুমি (দেউৰী), গুমৈ (বডো), গিমি (ৰাভা), বিগিমি (ডিমাছা), নোছাৰি নে ঃ ভগ্নী প্রতীম ননদ, খুলশালী ছোৱালী), নেছেক (নেও অর্থাৎ শাহুতুল্য-জেশাহু) ইত্যাদি। ব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ এই বৈশিষ্ট্য অসমীয়া ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দটো বিদ্যমান। যেনে ঃ ভাই- ৰাৰী (ভাইৰ পিনৰ বোৱাৰী), মাহী আই/মাহীমাক (আই অথচ মাহী), বুঢ়ী আই/মোক াই অথচ বুঢ়ী) ইত্যাদি।

৬। সাধাৰণতে অসমীয়া ভাষাত নামসহ কাৰোবাক সম্বোধন কৰিলে সম্বোধনবোধক দটো নামৰ পিছত বহে আৰু কেতিয়াবা ইয়াৰ সংকোচন হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে— অজলা াই, আজলী নবৌ, বৰুৱা মামা, শীতলা আই, বড়ো ভাষাৰ গুমৈ মনবাৰী (মনবাৰী ভিনদেউ), া ভাষাৰ বাবা দাদান (হে প্রভু দদান), তিৰা ভাষাৰ ফা মহাদেউ (প্রভু; পিতৃ মহাদেৱ) ্যাদিৰ সমতুল্যভাৱে অসমীয়া লোকভাষাতো দাদা বলাই, আই সৰস্বতী, আই পাৰ্ৱতী ্যাদি। কিন্তু অসমীয়া লোক ভাষাত (আইনাম, বিয়ানাম, বিহুগীত আদিত) আৰু কামৰূপী, ৰালপৰীয়া উপভাষাত বিশেষকৈ গীত-মাত আদিত সম্বোধনবোধক শব্দটো তিব্বত-বর্মীয় ষাৰ নিচিনাকৈ নামৰ আগত বহে।

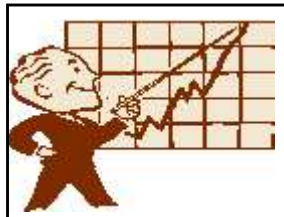
৭। অসমীয়া ভাষাৰ মূল বহির্ভূত প্রায়বোৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ উৎস তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ৰা যায়। প্রতিবেশী বৰো-ৰাভা, তিৰা, দেউৰী আদি ভাষাত থকা এনে কিছুমান শব্দৰ উদাহৰণ পন ৰাভা হাকাচামে উল্লেখ কৰা ধৰণে দিয়া হ'ল—

অসমীয়া সম্বন্ধবাচক শব্দ— সমান্তৰাল ৰূপত অইন তিব্বত-বর্মীয় শব্দ

বাই তু. বইনী (গোৱালপৰীয়া) ঃ পাই (তিৰা), বু'ই (কোচ); বেবে (দেউৰী), ি (ৰাভা), আবো (বড়ো)

আই তু. মাই (কামৰূপী) ঃ আয় (বডো), আয়া (ৰাভা, আমা (গাৰো), ময় (দেউ

আমৈ তু. মাৰাই (গোৱালপৰীয়া) ঃ আমায় 'মা' (কোচ); আনৈ 'মামী/পে (বৰো)।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগত পাৰস্পৰিক প্রভাৱ কি কাৰণে দেখা যায়? (৫০টামান শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

.....

৬.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- সমাজ এখনত বসবাস কৰা মানুহবিলাক বিভিন্ন ধৰণে সম্পর্কিত হৈ থাকে। এই সম্প ভিত্তিতে প্রত্যেক সমাজতে সম্বন্ধবাচক শব্দ গঢ় লৈ উঠিছে। অসমীয়া আৰু তিব্ব বর্মীয় ভাষাটো এনে সম্বন্ধবাচক শব্দ পোৱা যায়।
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষে স্বকীয়তা বিদ্যমান। ভিন্নমূলীয় ভাষা হোৱা বাবে উভয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গ আৰু প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত স্বকীয়তা আছে। পাঠটিত উভয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গ আৰু প্রয়োগ সম্পর্কে আলোচনা কৰা হ'ল।
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষে পাৰস্পৰিক প্রভাৱ দেখা যায়। একেখন ভাষাগত ক্ষেত্রত বসবাস কৰাৰ ফলস্বৰূ প্রতিবেশী ভাষাৰ দ্বাৰা পৰস্পৰে প্রভাৱিত হৈছে। পাঠটিত এই পাৰস্পৰিক প্রভ সম্পর্কে তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল।
- সম্বন্ধবাচক শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভা পাৰস্পৰিক প্রভাৱৰ দ্বাৰা উভয় ভাষা সমৃদ্ধ হৈছে। অধ্যায়টিৰ পৰা জানিব পৰা গ যে অসমৰ ভাষাগত ক্ষেত্রখনত বিভিন্ন ভাষাসমূহে কেনেধৰণৰ সম্বন্ধবাচক শ ব্যৱহাৰ কৰে আৰু ভাষা বিশেষে থকা স্বকীয়তাই উভয় ভাষাকে স্বকীয় ভাষা হিচা

শব্দৰ তুলনামূলক বিশ্লেষণ আগবঢ়াওক।

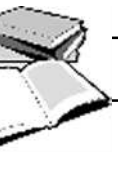
(১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৭.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আমি গম পালোঁ যে অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ গঠন প্রণালী বেলেগ বেলেগ।
- গঠনৰ ভিন্নতাৰ উপৰিও প্রয়োগৰ ক্ষেত্রতো দুইটা ভাষাতে পার্থক্য পৰিলক্ষিত হয়।
- যদিও উভয় ভাষাতে গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত ভিন্নতা আছে, তথাপি দুয়োটা ভাষাতে কিছুমান উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্য লক্ষ্য কৰা যায়। এই বৈশিষ্ট্যবোৰ হ'ল— সাধন-পদ্ধতিৰ সাদৃশ্য, অংকবাচক আৰু পূৰণবাচক শব্দৰ মাজত অসমতা স্থাপন, সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্রয়োগৰ সাদৃশ্য, বৃহৎ সংখ্যাবাচক শব্দৰ সাধাৰণ লোকৰ মাজত অজনপ্রিয়তা অর্থাৎ লোকভাষা স্তৰত বৃহৎ সংখ্যাবাচক শব্দসমূহৰ সীমিত প্রয়োগ, উমৈতীয়া বিকল্প শব্দৰ ব্যাপক প্রচলন।
- উভয় ভাষাতে কিছুমান শব্দ পাৰস্পৰিকভাৱে একে ৰূপত প্রচলন হৈ আহিছে।

৭.৬ অধিক জানিবলৈ

সমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ; (২০১৩), *অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ,* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্রকাশ।

২) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ; (২০১২); *ভাষা-বিজ্ঞান,* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্রকাশ।

৩) ভৰালী, দেবানন্দ; (২০১১); *অসমীয়া ভাষাৰ মৌলিক বিচাৰ,* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

৪। ৰাভা হাকাচাম, উপেন, (২০১৩), *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা,* ধূপধৰা, হাকাচাম কাওছাদাম।

৫। ৰাভা হাকাচাম, উপেন, (২০১৬), *অসমীয়া ৰূপতত্ত্বৰ মৌলিক বিচাৰ,* গুৱাহাটী ঃ অসম পাবলিছিং কোম্পানী।

গুণিতক দহ বা তাৰ ওপৰৰ সংখ্যাৰ বিকল্প হিচাপে কিছুমান শব্দৰ ব্যৱহাৰ অসমীয়া ভাষাত
যাৰ মূল সংস্কৃত আৰু অন্যায় বিদেশী ভাষা। উদাহৰণ স্বৰূপে— শ< শত (সংস্কৃ
হেজাৰ<হাজাৰ (পাচী), লাখ (ইংৰাজী), লক্ষ (সংস্কৃত) ইত্যাদি।

(খ) দুটা দহকৰ মাজৰ ক্রমিক সংখ্যাবোৰ পুনৰ কোনো এটা দহকৰ আগত পূর্বস
দৰে ইয়াক (একক + দহক) = { একক + (গুণিতক × ১০)} এনে ধৰণে দেখুৱাব পৰা যা
উল্লেখযোগ্য যে প্রয়োগৰ সময়ত দুয়োটা অংকবাচক শব্দৰ পাৰস্পৰিক প্রভাৱৰ ফলত দুয়োটা
ভিন্ ভিন্ ৰূপলৈ পৰিৱর্তন হয় আৰু অৱশিষ্ট স্বৰূপে কোনোবাটোৰ সামান্য এটা অংশহে
যায়। কেতিয়াবা দুয়োটাৰ মাজত অক্ষৰ লোপ আৰু কেতিয়াবা এটা বর্ণ বা অক্ষৰৰ আ
হোৱাও পৰিলক্ষিত হয়। সাদৃশ্যও সংখ্যাবাচক শব্দ সাধনৰ অন্যতম কাৰক হ'ব পাৰে। আ
পূর্বৱর্তী স্থানত প্রয়োগ হোৱা 'ন' সংখ্যাৰ বিকল্প হিচাপে ঊন্~ঊন~ঊনা~ঊনু প্রভৃতি পূর্বস
প্রয়োগ অসমীয়া ভাষাৰ অন্যতম মনকৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য যি সংশ্লিষ্ট দহকতকৈ এক কম অ
প্রয়োগ হয়। যেনে— ঊন আশী (৭৯) আশীতকৈ (৮০) এক কম। এই বৈশিষ্ট্যটোও
সংস্কৃত ভাষাৰ পৰা অসমীয়া ভাষাই লাভ কৰিছে।

অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্রত বৃহৎ সংখ্যাবাচক শব্দৰ সাধন এনেদৰে দেখুৱাব পাৰি যে
১১ৰ পৰা ১৮ লৈ ক্রমিক সংখ্যাবিলাক আৰু ২০ৰ পৰা ৯০ লৈ দহকবিলাক দ্বি-প্রাকৃতিক অ
বাকী সংখ্যাবিলাক ত্রি-প্রাকৃতিক যদিও এইবোৰৰ মূল সংস্কৃত আৰু শব্দ সাধনৰ ফালৰ
ইয়াৰ দুটা প্রধান উপাদান চকুত পৰে— পূর্বৱর্তী স্থানত বহা এককৰ সংখ্যাসমূহৰ কিছু
উপাকৃতি আৰু পৰৱর্তী স্থানত বহা মূল দহকৰ কিছুমান উপাকৃতি; যাৰ প্রয়োগ সংযুক্ত অৱস্থ
মূলাভাষ প্রাকৃতিৰ দৰে হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, এ~এক~একা~এঘা আদি পূর্বসর্গীয় এ
উপাকৃতি— এ ষষ্ঠি, এক চল্লিশ, একানব্বৈ, এঘাৰ ইত্যাদি। আকৌ দহকৰ পৰসর্গীয় উপাকৃ
হিচাপে পাওঁ ~ইছ~অ'ইছ~আইছ ~বিছ, বাইছ, এঁকেছ, সাতাইশ, ছাবিশ ইত্যাদি শব্দ।

উপৰোক্ত সংখ্যাবাচক শব্দসমূহৰ উপৰিও ব্যৱহাৰিক জীৱনত প্রয়োগ হোৱা অসমী
ভাষাৰ আৰু কিছুমান বৈকল্পিক সংখ্যাবাচক শব্দ দেখা পোৱা যায়। এইবোৰে বিশেষ বি
সংখ্যাৰ গোট নির্দেশ কৰে আৰু এইবোৰ পৰিমাণ নিদের্শকৰ দৰে প্রয়োগ হয়। যেনে- যোৰ/
(=২), হাল/হালি (=২), গণ্ডা/আঁৰা (=৪), বিহা/বুৰি/কুৰি (=২০), পোণ (=৮০), কাওণ (যে
পোণ = ১২৮০) ইত্যাদি। অসমীয়া ভাষাত এইবোৰ দুই ধৰণে প্রয়োগ হোৱা দেখা যায়।
ধৰণৰ প্রয়োগ হয় সংখ্যাবাচক শব্দৰ সম্পূর্ণ বিকল্প হিচাপে; যেনে- যোৰহাত/হাতযোৰ
দুইহাত, কুৰি আঙুল কপাল তু, বিশ আঙুল দৈর্ঘ্যৰ কপাল ইত্যাদি। আন এক ধৰণৰ প্রয়োগ
পৰিমাণ নির্দেশকৰ দৰে— সংখ্যাবাচক শব্দৰ গুণিতকেৰে। এই গুণিতকসমূহ অর্থাৎ এক,
আদি সংখ্যা পূর্বসর্গৰ দৰে বহে। যেনে- এযুৰি চকু, সাতহাল গৰু, বিশ পোণ তামোল ইত্যা
এই একেটা নিয়মেৰে শ, হাজাৰ, অযুত/নিযুত, লাখ, কোটি, অর্বুদ, কল্প আদি বৃহত্তৰ সংখ্যাবা

সংস্কৃত ভাষাৰ পৰা অহা আংশিক সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্ৰয়োগো অসমীয়া ভাষাত মন
ৰিবলগীয়া। কিছুমান আংশিক শব্দই সংখ্যাবাচক শব্দৰ সৈতে লগ লগাব পিছতহে পৰিমাণ
ৰ্দেশকৰ লগত পূৰ্বসৰ্গৰ দৰে প্ৰয়োগ হয়, পোনপটীয়াকৈ এইবোৰ লগ নালাগে। যেনে- দেৰ
া, আঢ়ৈ বজা, আধা মোন, চাৰে তিনি ঘণ্টা, চোৱা এক ঘণ্টা আদি। ইয়াৰে দেৰ, আঢ়ৈ,
ধা আদিয়ে কেৱল পৰিমাণ নিৰ্দেশকৰ লগত পূৰ্বসৰ্গৰ দৰে প্ৰয়োগ হয় কিন্তু চোৱা, চাৰে
দি আংশিক শব্দই সংখ্যাবাচক শব্দৰ সৈতে লগ লগাৰ পিছত পৰিমাণ নিৰ্দেশকৰ লগত
সৰ্গৰ দৰে প্ৰয়োগ হয়।

সংখ্যাবাচক শব্দসমূহে অসমীয়াত সদায় বৰ্গকৰ্তা অৰ্থাৎ নিৰ্দেশক প্ৰত্যয়ৰ লগত পূৰ্বৱৰ্তী
নত প্ৰয়োগ হয় আৰু অনিৰ্দিষ্টতা সূচায়। এইবোৰ বিশেষণ শব্দৰ দৰে কেতিয়াবা বিশেষ্য
দৰ আগত নতুবা পিছত প্ৰয়োগ হওঁতে দুই-এটা সংখ্যাবাচক শব্দৰ আকৃতি ভিন্ ভিন্ হয়।
াক পূৰ্বসৰ্গীয় সংখ্যাবাচক শব্দৰ উপাকৃতি হিচাপে দেখুৱাব পৰা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে একাষাৰ
ক-), এখন (এ-); দুইইঞ্চীয়া (দুই-), দুদিনীয়া (দু-), ছমহীয়া (ছয়-) ছয় আখি ইত্যাদি।
তিয়াবা ভিন্ ভিন্ সৰ্গৰ সৈতে (যেনে- জোৰ বুজোৱা-ও, স্বাৰ্থিক-এ আদি) অভিন্নভাৱে লগ
গি অন্য অৰ্থত পূৰ্বসৰ্গৰ দৰে সংখ্যাবাচক শব্দৰ ব্যৱহাৰ হয়। সাধাৰণতে বৰ্গকৰ্তা আৰু
খ্যাবাচক শব্দৰ সংযুক্ত ৰূপৰ মধ্যৱৰ্তী স্থানত -ও- বহিলে অন্তৰ্ভুক্তি (inclusive) আৰু -এ-
হিলে নিৰ্দেশক অৰ্থ বুজোৱা হয়। যেনে- একোজন, একোবাৰ, দোমাহী, দোভাগ (দুয়োটাৰ
জত), দোভাষী (অন্তৱৰ্তী অৰ্থত), বা�ৰেমিহলি, বাৰেকুৰি (ভিন্নতা অৰ্থত) ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ অন্য এক বিশেষ বৈশিষ্ট্য হ'ল সংখ্যাবাচক শব্দৰ
াত ভিন্ ভিন্ বিশেষ্য শব্দ, বিশেষণ শব্দ আৰু ক্ৰিয়াবিশেষণ শব্দ গঠন হয়। তলত তাৰ
তবোৰ উদাহৰণ দিয়া হ'ল—

এ/এক ঃ একক, একলম, এককালীন, এফেৰি, এঘৰীয়া, একেৰাহে আদি।

দু/দুই ঃ দুনলীয়া, দুপৰীয়া, দোতোৰা, দোমোজা, দোমাহী আদি।

তে/তিন/তিনি ঃ তিনদিনীয়া, তিনি পুৰুষ, তিনিমহীয়া আদি।

চাৰি (চতুৰ) ঃ চাৰিআলি, চাৰিওফালে, চতুৰ্থ, চতুৰ্ভুজ, চৌকাঠ আদি।

পাঁচ (পঞ্চ) ঃ পঞ্চামৃত, পঞ্চানন, পাঁচতী, পাঁচালী আদি।

ছ/ছয় (ষড়) ঃ ছমহীয়া, ছয়গাঁও, ষষ্ঠি, ষাণ্মাসিক আদি।

ইয়াৰোপৰি সাদিন, সাতবিহু, সাতামপুৰুষীয়া, সাতসৰী, সাতশতৰু, আঠমঙলা,
াংগ, নৱগ্ৰহ, নগাঁও, নৱমী, দহোকুৰি, দশাৱতাৰ, দশোদিশ, দশমিক, বাৰমাহী, বাৰভূঞা,
ৱণিতা, বাৰোৱাৰী আদি অলেখ শব্দই অসমীয়া ভাষাৰ শব্দভাণ্ডাৰ যথেষ্ট চহকী কৰিছে।

অসমীয়া ভাষাত আকৌ একো, একে, অকল, দুয়ো, দোছোৱা আদি সৰ্বনামৰ দৰে
য়াগ হোৱা ৰূপৰ দৰে দুনাই (ক্ৰিয়া বিশেষণ), √দোহাৰ, √দোৱচ্ আদি ক্ৰিয়াৰ দৰে প্ৰয়োগ

হৈ বিশেষণৰ দৰে প্ৰয়োগ হয়। তেনেদৰে সংখ্যাবাচক শব্দৰ সহযোগত দ্বি বা তদুৰ্দ্ধ বচন
প্ৰয়োগ হোৱা বাক্যাংশ ৰীতি বড়োবৰ্গীয় আৰু অসমীয়া উভয় ভাষাৰ অন্যতম উমৈহতী
বৈশিষ্ট্য।

(চ) সংখ্যাবাচক শব্দসমূহ মৌলিক শব্দসম্ভাৰৰ অন্তৰ্ভুক্ত হ'লেও সাধাৰণতে লো
ভাষা স্তৰত অতি সীমিত মাত্ৰাৰ সংখ্যাহে সৰ্বসাধাৰণে সঘনাই ব্যৱহাৰ কৰে। তিব্বত-বৰ্ম
ভাষাসমূহৰ ক্ষেত্ৰত এই কথা প্ৰযোজ্য। যেনে- তিৱা আদি ভাষাত দুই পৰ্যন্তহে নিজ ভাষাৰ
পোৱা গৈছে। তাৰ পিছৰ পৰাই সাৰ্বজনীন অসমীয়া শব্দ যেনে- থিন (৩), চাৰ (৪), ফাচ (
ছুই (৬) আদিহে প্ৰয়োগ হয়। ৰাভা আদি ভাষাতো সৰ্বাধিক তিনি সংখ্যালৈকেহে বৰ্গকৰ্তাসমূ
সৈতে একত্ৰে প্ৰয়োগ হয়। বড়ো, কাৰ্বি আদি ভাষাতো অসমীয়া সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্ৰচ
আছে। যেনে- এহো 'এশ', এ-জন 'এটা' (কাৰ্বি); থিনিছ 'তিনিশ' (বড়ো); বিছাচি 'বিশ' (দিমা
ইত্যাদি। অসমীয়া ভাষাৰ ক্ষেত্ৰতো এইবোৰৰ শব্দ সাধনত বাৰ/তেৰলৈকেহে বহুলভ
ব্যৱহৃত হয়। ইয়াৰ ভিতৰত 'এক'ৰ ব্যৱহাৰ সৰ্বাধিক। যেনে- এখন্তেক, এবুৰি, এধা
এঘৰীয়া, এপলক, এপৰ আদি।

(ছ) দুয়োটা ভাষাতে কিছুমান উমৈহতীয়া সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্ৰয়োগ আছে যাৰ
নিৰ্ণয় কৰাটো কঠিন। গণ্ডা, পোণ, কাওন, কুৰি আদি এই জাতীয় শব্দ। অকৌ পহিলা, দোছো
দেৰ, ছোৱা, পৌনে, সপ্তাহ, লাখ, কৌটি আদি সংস্কৃতমূলীয় অসমীয়া শব্দৰ প্ৰয়োগো তিব্ব
বৰ্মীয় ভাষাসমূহত পোৱা যায়। হাজাৰ, ডজন, দিস্তা, ৰিম্ আদি বিদেশীমূলীয় শব্দও অসমী
মাজেদিয়েই এই ভাষাই গ্ৰহণ কৰিছে।

(জ) মূলৰ ফালৰ পৰা ভিন্নধৰ্মী দুয়োটা ভাষাই গাঠনিক সংগতিৰ ফালৰ পৰাও পৰস্
বিপৰীতধৰ্মী। যেনে- দহক আৰু গুণিতকৰ অৱস্থান অসমীয়াত 'গুণিতক × ১০' কিন্তু তিব্ব
বৰ্মীয় '১০ × গুণিতক' আৰু দুটা দহকৰ মাজৰ ক্ৰমিক সংখ্যাৰ অৱস্থান অসমীয়াত 'একব
দহক' কিন্তু তিব্বত-বৰ্মীয় 'দহক + একক'। বৰ্গকৰ্তা আৰু তদ্জাতীয় সৰ্গ বা শব্দাংশৰ লগ
সংযোগ হোৱা নিয়মৰো সাদৃশ্য গুণিতকসমূহৰ সৈতেহে তুলনীয় অৰ্থাৎ অসমীয়াত 'সংখ্য
বৰ্গকৰ্তা' কিন্তু তিব্বত-বৰ্মীয়ত 'বৰ্গকৰ্তা × সংখ্যা'। ইয়াৰোপৰি অসমীয়াত আংশিক সংখ্যাবা
শব্দ মূল সংখ্যাৰ আগত বহে যদিও কেতিয়াবা কম (বিয়োগাত্মক) আৰু কেতিয়াবা
(যোগাত্মক) অৰ্থতহে প্ৰয়োগ হয়। কাৰ্বি প্ৰভৃতি ভাষাত কিন্তু আংশিক বা তেনেজাতী
শব্দ বেছি অৰ্থত মূল শব্দৰ পিছত আৰু কম অৰ্থত মূল শব্দৰ আগত বহে। প্ৰয়োগৰ পি
পৰা চালে সেয়ে অসমীয়াৰ তুলনাত তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাসমূহৰ সংখ্যাবাচক শব্দ বেছি নিয়
লগা আৰু অধিক ব্যাকৰণসিদ্ধ।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

জত ভাষাগত মিল থকাটো স্বাভাৱিক। দুয়োটা ভাষাতে পাৱস্পৰিক প্ৰভাৱ স্পষ্টভাৱে লক্ষ্য া যায়। অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ সম্ভাৱতো তিব্বত-বর্মীয় সংখ্যাবাচক শব্দৰ উপাদান পোৱা য়। অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় এই দুই ভিন্নমূলীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ গাঠনিক সংগতি ৰু প্ৰায়োগিক বিচাৰ-বিশ্লেষণলৈ লক্ষ্য ৰাখি উপেন ৰাভা হাকাচামে আগবঢ়োৱা আলোচনাৰ ত্তিত তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল—

(ক) প্ৰয়োগৰ ফালৰ পৰা সমগোত্ৰীয় অন্য ভাষাসমূহতকৈ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ তেহে অসমীয়া ভাষাৰ অধিক মিল লক্ষ্য কৰা যায়। উদাহৰণ স্বৰূপে— বডো, মিছিং, কার্বি দি অন্যান্য তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ নিচিনাকৈ অসমীয়া ভাষাতো বাংলা, হিন্দী প্ৰভৃতি ভাৰতীয় র্য ভাষাৰ বিপৰীতে সাধাৰণতে সংখ্যাবাচক শব্দৰ অকলশৰীয়াকৈ প্ৰয়োগ নহৈ সদায় এটা র্কতা, পৰিমাণকর্তা নতুবা গুণকর্তা (পূৰণবাচক)ৰ লগত লগ লাগিহে প্ৰয়োগ হয়। গ্ৰীয়েৰচনে খ্যাবাচক শব্দৰ এনেদৰে সাধাৰণ শব্দাংশ এটাৰ সৈতে প্ৰয়োগ হোৱাটো তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ধাৰণ বৈশিষ্ট্য বুলি দেখুৱাইছে। অৱশ্যে অসমীয়াত সাধাৰণ শব্দাংশ পৰসর্গৰ দৰে পিছত হ আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত পূর্বসর্গৰ দৰে আগত বহে।

(খ) দুয়োটা ভাষাতে কালবাচক, দৈর্ঘ্যবাচক, পৰিমাণবাচক, আধাৰবাচক আৰু দিশবাচক স্থানবাচক শব্দ বা শব্দাংশৰ লগত সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে- এগণ্ডা, ছকুৰি, কলহ, তিনিবাতি, এডৰা আদি। আনকি কোনো কার্য বুজোৱা ক্ৰিয়া শব্দ নতুবা কার্যৰ লগত ড়িত শব্দৰ লগতো তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে অসমীয়াতো সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্ৰয়োগ হয় িও অসমীয়া ভাষাত কোনো পৰসর্গৰ সহায় নোলোৱাকৈয়ো নিৰপেক্ষভাৱে সংখ্যাবাচক দ এটাৰ গণনা কার্যত প্ৰয়োগ হ'ব পাৰে।

(গ) দুয়োটা ভাষাতে সংখ্যাবাচক শব্দৰ সর্বোচ্চ মূল অংক দহলৈকে আছে আৰু এইবোৰ া ভাষাৰ পৰা ধ্বনি বিকৃতিৰ মাজেদি একোটা ৰূপ লাভ কৰিছে। যেনে- কিনি (দেউৰী), নি (দিমাছা), নৈ (বডো), গ্নি (গাৰো), আনিং (ৰাভা), আন্-ঞিং (মিছিং), হিনি (কার্বি) < ব্বত-বর্মীয় গ্-নিছ '২' তু. < অসমীয়া দুই '২' < সংস্কৃত 'দ্বে'। দুয়োটা ভাষাৰে দহৰ পিছৰ খ্যাবাচক শব্দসমূহ দহৰ গুণিতক আৰু ক্ৰমিক সংখ্যাৰ দ্বাৰা দ্বি বা তদুর্দ্ধ প্ৰাকৃতিৰে সাধিত ৰা। অৱশ্যে দুয়োটা ভাষাতে অনিয়মিতভাৱে হ'লেও দহতকৈ ডাঙৰ দুই-এটা শব্দ মৌলিক শৰ হ'ব পাৰে। যেনে- ৰাজা (দিমাছা), জৌ (বডো), ৰিৎচা (গাৰো), গোতা (ৰাভা), ফাৰো র্বি), লি'ং (মিছিং) তু. শ (অসমীয়া) ইত্যাদি।

(ঘ) প্ৰায়বোৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে একোটা অংকবাচক শব্দৰ ব একোটা সংশ্লিষ্ট পূৰণবাচক শব্দৰ অভাৱ। (উদাহৰণ স্বৰূপে ঃ অসমীয়া এক কিন্তু প্ৰথম, হিলা আৰু এখন্তেক কিন্তু দুখন্তেক নহয়।) বৈকল্পিক শব্দৰ দ্বাৰা প্ৰায় সমান্তৰালভাৱে ভিন্ ন্ শব্দ অংকবাচক শব্দৰ সমার্থকভাৱে দুয়োটা ভাষাতে প্ৰয়োগ হোৱা দেখা যায়।

শব্দ হিচাপে প্ৰয়োগ হয়। আকৌ ওচৰা-উচৰিকৈ থকা দুটা সংখ্যাবাচক শব্দৰ একেলগে প্ৰয়ে হ'লে নতুবা সংখ্যাবাচক শব্দৰ একেলগে প্ৰয়োগ হ'লে নতুবা সংখ্যাবাচক শব্দৰ লগত ম পৰসর্গ যোগ হ'লে অনির্দিষ্টতা ভাৱ সূচোৱা হয়। কেতিয়াবা আকৌ দুটা ভিন্ন সংখ্যাবাচক শ সমাসৰ দ্বাৰাও বেলেগ অর্থ ওলাই পৰে। যেনে- এজন এজন, চাৰিজন মান, সাতে-পাঁচে, ঊনৈ বিশ ইত্যাদি।

নব্য ভাৰতীয় আর্যভাষাৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহৰ তুলনাত অসমীয়া সংখ্যাবাচক শব্দসমূ কিছু নিজা বৈশিষ্ট্য ৰক্ষা কৰি চলা দেখা যায়। আগতেই উল্লেখ কৰা হৈছে যে সংস্কৃত ভাষ পৰা বিকাশ লাভ কৰা অসমীয়া অর্ধতৎসম আৰু তদ্ভৱ সংখ্যাবাচক শব্দবোৰ নির্দিষ্ট ধ্বনিৰীতি বিকাশ লাভ কৰা নাই। উদাহৰণ স্বৰূপে, সংস্কৃত ভাষাৰ '৬' অংকৰ সৈতে জড়িত ষষ√ষ ষোড়শ, ষড়বিংশতি, ষষ্ঠি, ষন্নৱতি আদি সংখ্যাবাচক শব্দবোৰ অসমীয়া ভাষাত যথাক্ৰমে ছ ষোল্ল, ছাবিশ, ষাঠি, ছিয়ানব্বৈ আদি ৰূপত পোৱা যায়। ইয়াত দেখা গৈছে যে, সংস্কৃতৰ অসমীয়াত কেতিয়াবা পশ্চতালব্য উষ্ম ষ /X/আৰু কেতিয়াবা দন্তমূলীয় ছ /S/হৈছে। সেইদ অন্যান্য সংখ্যাবাচক শব্দসমূহো ভিন্ ভিন্ ধ্বনিৰীতিৰে সাধিত হোৱা। অসমীয়া সংখ্যাবা শব্দৰ এনে সাধন বা বিকাশত এক নির্দিষ্ট প্ৰক্ৰিয়াৰ অভাৱ ঘটিছে আৰু ই ভিন্ ভিন্ ভাষা কা আৰু ভাষা-ভাষীৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ ঃ

ভাষাবিজ্ঞানৰ বিভিন্ন গ্ৰন্থত চীন-তিব্বতীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দসমূহৰ আলোচন স্থান পাইছে। চীন-তিব্বতীয় পৰিয়ালৰে অন্তর্গত অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহতো মূ কিছু বৈশিষ্ট্য ৰক্ষিত হোৱা দেখা যায়। তলত এই সম্পর্কে তিব্বত-বর্মীয় ভাষা বিশেষজ্ঞ উপেন ৰাভা হাকাচামে আগবঢ়োৱা আলোচনাৰ ভিত্তিত উল্লেখ কৰা হ'ল—

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত দহকতকৈ ডাঙৰ সংখ্যাবিলাকৰ গাঁথনি দুই প্ৰকাৰৰ—

ক) দহকসমূহৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণতে দহৰ গুণিতকবোৰ পূর্বসর্গৰ দৰে আগত বহে। অ দহৰ লগত এক, দুই আদি সংখ্যা পূর্বসর্গৰ দৰে যোগ দি বিশ, ত্রিশ আদি সংখ্যাবিলাক গঠন ক হয়। যেনে- নৈ-জি '২০', গু-জি '৯০' (বডো); থোম্-কেপ্ '৩০', ফ্লি-কেপ্ '৪০' (কা আদি। মিছিং আৰু গাৰো ভাষাত ইয়াৰ সম্পূর্ণ ওলোটা হোৱা দেখা যায়। অর্থাৎ এইবো এক, দুই আদি সংখ্যা দহৰ পিছতহে বহে। অৱশ্যে গাৰো ভাষাত চি 'দহ' শব্দৰ পৰিপূ হিচাপে ছোত্ শব্দৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে- ই'য়িং আন্ঞি '২০', ই'য়িং কনু'ং '৯০' (মিচি ছোত্ ব্রি '৪০', ছোত্ স্নি '৭০' (গাৰো) আদি। আনহাতে ৰাভা প্ৰভৃতি দুই-এক ভাষাত বি ত্রিশ আদি বুজোৱা ভিন্ ভিন্ মৌলিক সংখ্যাবাচক শব্দৰহে প্ৰয়োগ হয়; যাৰ লগত দহ সংখ্যাটো কোনো সম্পর্ক নাথাকে। উদাহৰণ ঃ ৰাভা— ৰিখা '২০' (তু. দিমাছা ঃ খন্, গাৰো ঃ খে গ্ৰিক্, ককবৰক ঃ খোলপে, কার্বি ঃ ইংকয়, দেউৰী ঃ কোৱা), চিৰি '৩০' (তু. গাৰো ঃ খোলা

জা (-ছি), বডো ঃ জৌ (-ছে), ককবৰক ঃ ৰা (ছা), গাৰো ঃ ৰিৎচা (-ছা), ৰাভা ঃ গোতা (-, কার্বি ঃ ফাৰো, মিছিং ঃ লি'ং (-ক') ইত্যাদি।

(খ) দুটা দহকৰ মাজৰ ক্রমিক সংখ্যাবোৰ সংশ্লিষ্ট দহকৰ পিছত পৰসর্গৰ দৰে i) নপটীয়াকৈ বহে নহ'লেবা ii) দুয়োটাৰ মাজত 'আৰু' বুজোৱা একোটা অব্যয়ৰ সহযোগত হ। কেতিয়াবা আকৌ iii) দুই-এক ভাষাত প্রতিটো দহকৰ লগত 'এক' গুণিতক পৰসর্গৰ দৰে া লগাৰ পিছতহে একাদিক্রমে সংখ্যাবোৰ বহে।

i) প্রথম লানিৰ উদাহৰণ— দেউৰী, বডো, ককবৰক আৰু গাৰো ভাষাত আছে। যেনে- গা মুজা '১১', কোঁৰা কিন মুদুগু '৪৯' (দেউৰী); জি ছে '১১', নৈ-জি গু '২৯' (বৰো); াম '৩০' (ককবৰক); চি গ্নি '১২', খোলগ্রিক বঙা '২৫' (গাৰো) ইত্যাদি।

ii) দ্বিতীয় লানিৰ উদাহৰণ— কার্বি আৰু মিছিং ভাষাত পোৱা যায়। যেনে- ইংকয় ৰা থম্ '২৩', থম-কেপ্ ৰা ফ্লি '৩৪' (কার্বি); ইয়িং কোলাং আউম '১৩', ই'য়িং-কি'নি'দ কোলাং ঙ' '৭৫' (মিছিং) ইত্যাদি।

iii) তৃতীয় লানিৰ উদাহৰণ— ৰাভা ভাষাত পোৱা যায়। অনিয়মিতভাৱে বৰো আৰু উৰী ভাষাতো পোৱা যায় সাধাৰণতে দহকৰ বিকল্প শব্দৰ লগত। যেনে- গোধাছি ছা আনিং ২' (ৰাভা), ৰিখা-ছা ছাম্পা '২৫' ইত্যাদি।

অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ প্রায়বোৰতে কিছুমান বিশেষ বিশেষ সংখ্যাৰ পৰিপূৰক াপে একো একোটা গোট বা সমষ্টিবাচক শব্দৰ প্রয়োগ পোৱা যায়। ব্যৱহাৰিক জীৱনত ইবোৰ শব্দৰ গুণিতক অধিকভাৱে প্রয়োগ হৈ আহিছে আৰু কেতিয়াবা মূল সংখ্যাবাচক দৰ বিকল্প হিচাপেও ইয়াৰ ব্যৱহাৰ হয়। গুণিতকবোৰ সাধাৰণতে পৰসর্গৰ দৰে গোট নির্দেশক দৰ পিছত প্রয়োগ হয়। যেনে- দেউৰী ঃ কোঁৰা '২০'>কোঁৰা -কিন '২০×২=৪০', কোঁৰা - া '২০×৫=১০০', দিমাচা ঃ বিচা '২০' >বিচা-ব্রি-ঝি '২০×৪+১০=৯০'; ককবৰক ঃ খোল- ই '২০×২=৪০' খোল-বা '২০×৫=১০০'; বৰো ঃ জোখাই '৪'>জোখাই -ছে মুন- নৈ ×১+২=৬' ইত্যাদি।

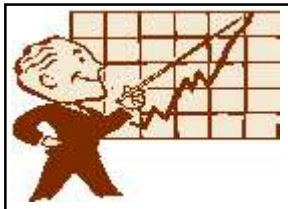
তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সাধাৰণ বৈশিষ্ট্যৰ ভিতৰত সাধাৰণ শব্দাংশ অর্থাৎ বর্গকর্তাৰ াত একেলগে সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্রয়োগ এটা মন কৰিবলগীয়া দিশ। প্রয়োগৰ বেলিকা খ্যাবাচক শব্দ সদায় অনির্দিষ্টতাবাচক অর্থত পৰসর্গৰ দৰে বর্গকর্তাৰ পিছত লগ লাগে। াৰণতে সংখ্যাবাচক শব্দৰ মূল ৰূপটোহে বর্গকর্তাৰ লগত সংকোচন ঘটি সংযুক্ত হয়। যেনে ায়-ছা 'এজন', লায়ছা 'এখিলা', বাৰ-ছা 'এপাহি' (ককবৰক); মু-চা '১'>তি-চা 'এটা', হা- 'এখিলা', মছা 'এসিকি' (দেউৰী); মু'ন্-বা 'পাঁচটা', মা-বা 'পাঁচজন' (বৰো); আন্-ঞি >মি'ঃ-ঞি 'দুজোপা' (মিছিং) ইত্যাদি।

এজন, দুজন বা ততোধিক সংখ্যাৰ দ্বাৰা নির্দিষ্ট কৰা বর্গকর্তাযুক্ত সংখ্যাবাচক বিশেষণৰ মিছিং আদি ভাষাত 'দুই' সংখ্যা পোনপটীয়াকৈ সর্বনামৰ লগত লগ লাগি দ্বিবচনত প্রয় হয়। উদাহৰণ ঃ মিছিং ঃ ঙো-ঞি 'আমি দুয়ো', হমাৰ ঃ কু'ই নি 'আমি দুয়ো' আদি।

বর্গকর্তাৰ নিচিনাকৈ পৰিমাণ নির্দেশক, পূৰণবাচক, আংশিক বা সমষ্টিবাচক শব্দাং লগত সংখ্যাবাচক শব্দই পৰসর্গৰ দৰে লগ লাগি বিভিন্ন সংখ্যাবাচক বিশেষণ শব্দ গঠন ক আনকি কালবাচক, দিশবাচক, দৈর্ঘ্যবাচক, আধাৰবাচক ইত্যাদি বর্গকর্তাৰ সমতুল্য শব্দাং লগতো ইহঁতৰ প্রয়োগ হয়। কোনো কার্যৰ ক্রম বা কার্যৰ লগত সম্পর্ক থকা ঘটনাৰ সং প্রকাশ কৰিবলৈ পোনে পোনে একোটা ক্রিয়াৰ লগতো সংখ্যাবাচক শব্দসমূহৰ প্রয়োগ তিব্ব বর্মীয় ভাষাত পৰসর্গৰ দৰে হয়। যেনে- পুৰ-হিনি 'দুবাৰ', পুৰ-থম 'তিনিবাৰ' (কার্বি; খাও 'এফাল', ছাই-ছি 'এদিন' (দিমাছা); তাকৰ-ছা 'এবেগেত', কোব-ছা 'একোব' (ৰাভা) ইত্যা

এই সকলোবিধৰ সংখ্যাবাচক বিশেষণেই কেতিয়াবা আকৌ পৌনঃপৌনি (Reduplicative) আৰু বৈভাগিক শব্দ (Distributive) প্রয়োগ হোৱা দেখা যায়। সেইদ অনির্দিষ্ট আৰু নির্দিষ্ট অর্থত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ ইহঁতৰ লগত কেতবোৰ প্রত্যয় বা শব্দাংশ যে দিয়া হয়। কেতিয়াবা এনে অর্থ বুজাবলৈ সংখ্যাবাচক শব্দৰ বিকল্প শব্দবোৰ সহায় ল'বলগী হয়। যেনে— ৰাভা ঃ কায়ৰি'খা 'প্রতিজন/গাইপতি', কামকায় 'উভয়, দুয়ো'; বডো ঃ ফ্রু'মবু' 'গাইপতি', ছাফা-ছাফা 'জনে জনে' ইত্যাদি।

অন্য কিছুমান ভাষাৰ দৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহতো সংখ্যাবাচক শব্দই সীমি পৰিমাণৰ হ'লেও ভিন্ ভিন্ বিশেষণ আৰু ক্রিয়া বিশেষণ শব্দৰ গঠন কৰিব পাৰে। সর্বনা বিকল্প হিচাপে প্রয়োগ হোৱাৰ উদাহৰণ থাকিলেও সংখ্যাবাচক শব্দই বিশেষ্য (নামবাচ স্থানবাচক, বস্তুবাচক) আৰু ক্রিয়া হিচাপে কেতিয়াও প্রয়োগ নহয় আৰু তেনে জাতীয় শব্দ সাধন নকৰে। উদাহৰণ— দিমাছা ঃ খু-ছি 'একগোট', মাছিমামাং 'একমাত্র'; বডো ঃ ছে- 'প্রথম', নৈ-জি-বা-থি '২৫তম অর্থাৎ পঁচিশ সংখ্যক'; কার্বি ঃ বাতাই কেথম্ 'তৃতীয়', বাত নেৰকেপ্ 'অষ্টম' ইত্যাদি।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়াৰ ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ বিষয়ে এটা টোকা প্রস্তুত কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ বিষয়ে এটা টোকা প্রস্তুত কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৭.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনা

বচন সাধন, একেটা মূলতে বিভিন্ন শব্দৰ বিভক্তিৰ দ্বাৰা কাৰক-সাধন, সংখ্যাবাচক বা ৰিমাণবাচক শব্দাংশ যোগে দ্বি, ত্রি, বহু আৰু অল্পতাসূচক ৰূপৰ লগত বিভিন্ন বচনৰ ধাৰণা, নামৰ লিংগভেদ থকা সত্ত্বেও প্রয়োগত লিংগ ব্যাকৰণসিদ্ধ নোহোৱা, বিশেষ্যবাচক পৰসর্গ ৰু বর্গকর্তাৰ লগত পূর্বসর্গৰ দৰে সর্বনামৰ প্রয়োগ আৰু অব্যয়বাচক বাক্যাংশ গঠনত সর্বনাম ৰ ভূমিকা ইত্যাদিৰে অসমীয়া ভাষা বৈচিত্র্যমণ্ডিত। অসমীয়া সর্বনামীয় শব্দৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য ছে— অনির্দিষ্ট অর্থত প্রয়োগ হোৱা {-বা-} প্রত্যয় (মধ্যসর্গ?); যিটো সংস্কৃত 'ৰা' অনুপদৰ তে সম্পর্কান্বিত। তিব্বত-বর্মীয় বডো ভাষাসমূহতো একে অর্থতে আৰু একে ধৰণে {-বা-বু'} মধ্যসর্গৰ প্রয়োগ আছে। এয়া পাৰস্পৰিক প্রভাৱৰ ফলত গঢ় লোৱা।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত সর্বনাম মূল মাত্রেই সাধাৰণতে একক প্রাকৃতিৰ আৰু াক্ষৰিক হয়। প্রায়বোৰ সর্বনাম মূলেই মূল ভাষাৰ পৰা বিকশিত হোৱা আৰু ইহঁতৰ স্বতন্ত্রভাৱে য়াগ হয়। অন্যান্য সর্গ— (বচনবাচক বা কাৰকবাচক) যুক্ত হ'লে সর্বনাম মূলটোৰ সংকোচন বা আংশিক ধ্বনি বিচ্যুতি ঘটে বাবে ইহঁতৰ তির্যক ৰূপৰ দৰে প্রয়োগ হয়। অসমীয়া ভাষাৰ নাম মূল মাত্রে যদিও তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে একক প্রাকৃতিৰ আন একাক্ষৰিক নহয় তথাপি সমূহৰ প্রয়োগত তিব্বত-বর্মীয়ৰ সৈতে যথেষ্ট সাদৃশ্য আছে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে অসমীয়া ভাষাতো বহুবচনৰ সাধনত সর্বনাম মূলৰ ৎপর্যপূর্ণ ভূমিকা আছে। বডোবর্গীয় ভাষাসমূহৰ দৰে অসমীয়া ভাষাতো প্রথম পুৰুষৰ কবচন আৰু বহুবচনৰ বাবে দুটা পৃথক আৰু স্বতন্ত্র মূলৰ প্রয়োগ হয়। তদুপৰি কেতিয়াবা ড়াবর্গীয় আৰু অসমীয়া উভয় ভাষাতে বহুবচনৰ ৰূপৰ লগত পুনৰ অইন এটা বহুবচনবাচক ত্যয় লগ লাগি দ্বিত্ব বহুবচনৰ দৰে প্রয়োগ হোৱাও দেখা যায়। অসমীয়া ভাষাৰ মিবোৰ/আমালোক আদিৰ সমার্থকভাৱে বড়োমূলীয় ভাষাসমূহতো জু'ংফু'ৰ (বৰো), বিজান (ৰাভা) আদিৰ প্রয়োগ দেখা যায়।

অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় উভয় ভাষাতে সততে দেখা বৈসাদৃশ্যৰাজিৰ ভিতৰত ্যতম হ'ল— আর্যমূলীয় ভাষা হিচাপে অসমীয়াত তৃতীয় পুৰুষৰ পুং, স্ত্রী আৰু ক্লীৱ বুজোৱা ৰু দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পুৰুষৰ মান্য, তুচ্ছ আৰু সাধাৰণ অর্থ বুজোৱা বেলেগ বেলেগ মূলৰ য়াগ আছে; কিন্তু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সর্বনাম মূলটো সম্ভ্রম আৰু লিংগ নিৰপেক্ষ ভাৱেহে য়াগ হয়। অৱশ্যে বডো আৰু কার্বি ভাষাত যথাক্রমে -থাং আৰু -লি প্রত্যয় যোগে দ্বিতীয় ৰু তৃতীয় পুৰুষৰ সর্বনামত সম্ভ্রম -ভাৱ অর্থাৎ মান্যতা প্রদান কৰা হয়।

অসমীয়াত দ্বিবচন বুজোৱা বেলেগ স্বতন্ত্র সর্বনাম-মূল নাই যদিও বহুবচনৰ ৰূপৰ লগত য়া' অর্থাৎ বর্গকর্তাৰ লগত একত্র প্রয়োগ হোৱা দ্বি-সংখ্যাবাচক শব্দ যোগ দিলে দ্বি-বচনৰ র্থ ওলায়। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহতো এই ৰীতিৰ প্রচলন আছে। উদাহৰণ- ৰাভা ঃ নাৰং মিং 'তোমালোক দুয়ো', গাৰো ঃ উৰাৰাং ছাকনিং 'সিহঁত দুয়ো' ইত্যাদি।

৭.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অন্যান্য ভাৰতীয় অসমীয়া ভাষাত সংখ্যাবাচক শব্দসমূহ দশমি পদ্ধতিৰে...।

২নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত দহকতকৈ ডাঙৰ...।

৩নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ দুয়োটা ভাষাৰে উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্য হ'ল...।

৭.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্রয়োগৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ লিখক।

প্রশ্ন ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ প্রয়োগৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ লিখক।

প্রশ্ন ৩ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ বিষয়ে এটা চমু অৱলো আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ৪ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ পাৰস্পৰিক সাদৃশ্যৰ বিষ লিখক।

প্রশ্ন ৫ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনাত্মক আলোচ আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ৬ ঃ চমুটোকা লিখক ঃ

ক) অসমীয়া ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ

খ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাবাচক শব্দ

*** ***** ***

ধ্যায় ৮ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনামৰ তুলনা

ধ্যায় গাঁথনি

৮.১ উদ্দেশ্য

৮.২ পৰিচয়

৮.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সর্বনাম শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ

৮.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সর্বনাম শব্দৰ তুলনা

৮.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৮.৬ অধিক জানিবলৈ

৮.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

৮.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- সর্বনাম শব্দ সম্পর্কে ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্পর্কে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ৰূপতত্ত্বত সর্বনাম শব্দৰ ভূমিকা সম্পর্কে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ তুলনামূলক ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰিব।

২ পৰিচয়

ইয়াৰ পূর্বৰ অধ্যায়টোত আপুনি অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সংখ্যাবাচক শব্দৰ তুলনাৰ য়ে পঢ়িলে। এই অধ্যায়টোত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সর্বনাম শব্দৰ তুলনাৰ বিষয়ে ঢ়িবলৈ পাব। সর্ব অর্থাৎ সকলো নাম পদৰ বা বিশেষ্য পদৰ সলনি ব্যৱহাৰ হোৱা পদক সর্বনাম বোলা হয়। বাক্যত পূর্বে ব্যৱহৃত নামপদ বা বিশেষ্য পদৰ সলনি অথবা অজ্ঞাত কোনো শষ্যৰ সলনি ব্যৱহাৰ হোৱা পদবোৰেই হ'ল সর্বনাম। যেনে ঃ "নগেনৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ। ওঁক লগ নাপালো। তেওঁৰ দেউতাকে আমাক কাইলৈ যাবলৈ কৈছে।" এই বাক্যকেইটাত গেন' বিশেষ্য পদৰ সলনি 'তেওঁক' আৰু 'তেওঁৰ' সর্বনাম পদৰ প্রয়োগ হোৱাত বিশেষ্য টো বাৰে বাৰে প্রয়োগ কৰিবলগীয়া হোৱা নাই আৰু বাক্যকেইটা শুনিবলৈ শুৱলা হৈছে।

গাৰো আদি ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দ-সাধনৰ বাহিৰে অন্যান্য বিশেষ্য শব্দৰ সাধনত একম তৃতীয় পুৰুষৰ ৰূপটোৱেহে সর্গৰ দৰে প্রয়োগ হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম শব্দবোৰক ভিত্তি কৰি কেইটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে আৰু কি কি? চমুকৈ আলোচনা কৰক। (১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় যি কোনো এটা ভাষাৰ সর্বনামসমূহৰ তালিকা কৰি দেখুৱা।

.....

৮.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সর্বনাম শব্দৰ তুলনা

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশেষকৈ বড়োবর্গীয় ভাষাসমূহৰ মাজত আর্যমূলীয় অসমী ভাষাই উদ্ভৱ কালৰেপৰা সাগৰৰ মাজত থকা এটা দ্বীপৰ দৰে সহাৱস্থান কৰি আছে। যুগ ধৰি স্বকীয় গুণসম্পন্ন ভিন্নমূলীয় ভাষাই একেটা ভৌগোলিক পৰিমণ্ডলত বিকশিত হে হেতুকে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ ভাষিক উপাদানৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত হৈছে আৰু উভয় ভাষাই বৈচিত্র্য হৈ উঠিছে। এই পাৰস্পৰিক প্রভাৱ ৰূপগত উপাদান হিচাপে সর্বনাম আৰু সর্বনামীয় শব্দসমূহ বাৰুকৈয়ে পৰিলক্ষিত হৈছে। এই বিষয়ে তিব্বত-বর্মীয় ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতি গৱেষক উপেন ৰাভা হাকাচামে তেওঁৰ গ্রন্থত বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰিছে। তাৰ আঁত ধৰি অসমী আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষা, অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ তুলনামূ আলোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল।

১। আর্যমূলীয় অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় বড়ো ভাষাসমূহৰ সর্বনাম শব্দৰ ক্ষে থকা উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্যবাজি নিম্নল্লিখিত ধৰণৰ—

ক) সর্বনামৰ ব্যক্তি-অব্যক্তিৰ ধাৰণা আৰু একোটা মূলে সুকীয়া সুকীয়া প্রত্যয়যো বিভিন্ন ৰূপ ধাৰণ।

খ) অইন সমার্থক সর্বনামৰ লগতে একত্রে প্রয়োগ হ'লে নিজত্ববাচক (Reflexiv বোধ।

গ) সর্গ যোগে নির্দিষ্টতা-অনির্দিষ্টতা আৰোপ।

ঘ) দূৰ-নিকট, প্রশ্ন, সম্পর্ক ইত্যাদি অর্থজ্ঞাপক সর্বনাম মূলৰ প্রয়োগ।

ঙ) আকৃতি, প্রকৃতি, পৰিমাণ, কাল আৰু স্থানবাচক সর্বনামীয় সর্গৰ প্রয়োগ।

চ) অইন, নিজ, সমষ্টি আদি বুজোৱা ভিন্ ভিন্ মূলৰ প্রয়োগ আৰু

। প্রায়বোৰ সর্বনাম মূলেই মূল ভাষাৰ পৰা বিকশিত হোৱা আৰু ইহঁতৰ স্বতন্ত্র প্রয়োগ হয়। নবাচক বা কাৰকবাচক সর্গ যুক্ত হ'লে সর্বনাম মূলটোৰ সংকোচন নতুবা আশিংক ধ্বনি ্যতি ঘটে বাবে ইহঁতৰ তীর্যক ৰূপৰ দৰে প্রয়োগ হয়।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বহুবচন ৰূপৰ লগত পুনৰ অইন এটা বহুবচনবাচক প্রত্যয় লগ গি দ্বিত্ব বহুবচনৰ দৰে প্রয়োগ হোৱা দেখা যায়। যেনে ঃ বডো ভাষাৰ জু'ংফু'ৰ, ৰাভা ভাষাৰ বিজান (আমিবোৰ) আদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত দ্বিবচন বুজোৱা বেলেগ স্বতন্ত্র সর্বনাম মূল নাই যদিও বহুবচনৰ ৰ লগত 'দুয়ো' অর্থাৎ বর্গকর্তাৰ লগত একক প্রয়োগ হোৱা দ্বিসংখ্যাবাচক শব্দৰ যোগ লে দ্বিবচনৰ অর্থ ওলায়। যেনে ঃ ৰাভা-নাৱং কামিং (তোমালোক দুয়ো), গাৰো ঃ উৱাৰাং কনিং 'সিহঁত দুয়ো', বৰো-জু'ং ছানৈ 'আমি দুয়ো' আদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত অব্যক্তিবাচক সর্বনামৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য হৈছে ইয়াৰ নির্দেশক ণ। নির্দেশক ৰূপ বুলিলে ঘাইকৈ (ক) নিকটৱর্তী, (খ) দূৰৱর্তী আৰু (গ) অধিক দূৰৱর্তী এই নিটা স্থান নির্দেশক ৰূপকে বুজায় যদিও দেউৰী, ৰাভা আৰু তিৱা আদি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত) অধিক নিকটৱর্তী অর্থতো কিছুমান আছুতীয়া সর্বনামৰো প্রয়োগ হয়। তুলনামূলক অধ্যয়নৰ া ভাষাতাত্ত্বিকসকলে দেখুৱাইছে যে- অধিক নিকটৱর্তী বা দূৰৱর্তী ৰূপটো সাধাৰণ নিকটৱর্তী দূৰৱর্তী ৰূপটোৰ হয় মুক্তাক্ষৰ বৃদ্ধি হয় নহ'লে আদ্য আগম হয় অথবা একেলগে দুয়োটাই ট। উদাহৰণ- ৰাভা ঃ এ >হে, তিৱা ঃ ই/এ>হে, দেউৰী ঃ ই/এ>হে।

নির্দেশবাচক সর্বনামসমূহ সাধাৰণতে তৃতীয় পুৰুষত প্রয়োগ হয়। এই সর্বনামসমূহে ক্তি, অব্যক্তি, কাল, দিশ, পৰিমাণ, গুণ বুজোৱা অনুসর্গ বা শব্দাংশৰ লগত সংযুক্ত হৈ সর্বনামীয় নতুবা অব্যয়মূলক বাক্যাংশ গঠন কৰে আৰু বিশেষণ নতুবা ক্রিয়া বিশেষণৰ দৰে প্রয়োগ । সেইদৰে নির্দেশবাচক সর্বনাম মূলৰ লগত প্রশ্নবাচক, সম্পর্কবাচক/চর্তবাচক, যোজক/তুলনাবাচক আদি পূর্বসর্গ লগ লাগিব পাৰে। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় বড়োমূলীয় াসমূহতো এই বৈশিষ্ট্য কম-বেছি পৰিমাণে দেখা যায়। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত নির্দেশবাচক নামসমূহৰ লগত প্রাণী-অপ্রাণী, ব্যক্তি-অব্যক্তি আৰু মান্য-তুচ্ছ ভেদে ভিন্ ভিন্ বচনবাচক ্যয় লগ লাগে। নির্দেশবাচক সর্বনামসমূহৰো অইন সম্পর্কবাচক বা প্রশ্নবাচক সর্বনামসমূহৰ চিনাকৈ ৩য় পুৰুষৰ ব্যক্তিবাচক সর্বনামৰ দৰে ৰূপ-সাধন আৰু শব্দ-সাধন হ'ব পাৰে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত কেতিয়াবা ভিন্ ভিন্ পদত বিশেষকৈ ক্রিয়া-বিশেষণৰ দৰে ৰু অব্যয়ৰ নিচিনাকৈ প্রয়োগ হয়। যেনে ঃ বডো ভাষাত মাবা-মাবি 'কিবা-কিবি', মানু'থৈ দৰকাৰ'।

প্রায়বোৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাই কম-বেছি প্রত্যয়সিদ্ধ হোৱা হেতুকে সর্বনামসমূহতো ৰক বিভক্তি একোটা লগ লগাব লাগে। অৱশ্যে অন্যান্য বিশেষ্য শব্দৰ নিচিনাকৈ এইবোৰ বিভক্তি

শব্দৰ বহুল প্রয়োগ মনকৰিবলগীয়া। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত ক্রিয়াৰ বাহিৰে সকলো ধৰ নামপদ আৰু ক্রিয়া বিশেষণ পদত সর্বনামীয় শব্দৰ প্রয়োগ হয়। এই অধ্যায়ত ৰূপতত্ত্বৰ বিশেষ অংগ সর্বনাম শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ লগতে ইয়াৰ তুলনামূলক আলোচনা কৰা হ

৮.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় সর্বনাম শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ

অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ ঃ

অসমীয়া ভাষা ইন্দো-ইউৰোপীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত যোগাত্মক ভাষা। আর্যমূল অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম শব্দবোৰ নাম পদৰ সলনি বা বিশেষ্য সলনি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। বাক কোনোবা অজ্ঞাত ব্যক্তি বা নাম নজনা ব্যক্তিক বুজাবলৈ আৰু পূর্বে উল্লিখিত নামপদৰ সল সর্বনাম পদ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেনে—

মানুহজন আহিছিল। তেওঁ আপোনাক মাতি গৈছে। তেওঁৰ লগত ঘৈণীয়েকো আহিছি

এই বাক্যটিত 'মানুহজন' অজ্ঞাত বিশেষ্য পদটিৰ বিষয়ে বক্তাই নাজানে। হ'লেও বক্ত নাম নজনা অজ্ঞাত বিশেষ্যৰ সলনি সর্বনাম পদ ব্যৱহাৰ কৰি সুন্দৰভাৱে মনৰ ভাব ব্যক্ত কৰি

অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম শব্দত প্রত্যয়-বিভক্তি লগ লাগে। বিশেষ্য আৰু সর্বনাম ি পদ হ'লেও সর্বনাম শব্দত বচনবাচক প্রত্যয়, লিংগবাচক প্রত্যয়, কাৰক বিভক্তি আৰু পৰ যোগৰ ক্ষেত্রত বিশেষ্য আৰু সর্বনাম পদৰ মাজত ভালেমান সাদৃশ্য আছে। যেনে—

বচন ঃ তেওঁলোক, সিহঁত, কোনবিলাক আদি।

লিংগ ঃ সিজনী, যিজনী, যিজন আদি।

নির্দিষ্টতাবাচক প্রত্যয় ঃ যিখন, সেইপাট, সৌডাল আদি।

বিভক্তি আৰু পৰসর্গ ঃ তোমালৈ, তেওঁৰ দ্বাৰা, তোক আদি কাৰক বুজোৱা ৰূপৰ দ জোৰ বুজোৱা প্রত্যয়ে বিশেষ্য পদৰ পাছত ব্যৱহাৰ হোৱাৰ দৰে সর্বনাম পদৰ পাছতো লাগে। যেনে— ময়ো, সিতো, সিও আদি।

অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম পদবোৰক অর্থৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সাতটা ভাগত ভাগ ক হৈছে। ভাগবোৰ হ'ল—

১। ব্যক্তিবাচক সর্বনাম
২। নির্দেশবাচক সর্বনাম
৩। সাকল্যবাচক সর্বনাম
৪। সঙ্গতিসূচক বা সম্বন্ধবাচক সর্বনাম
৫। অনিশ্চয়তা বা অনির্দিষ্টতাবাচক সর্বনাম
৬। প্রশ্নবোধক সর্বনাম
৭। আত্মবাচক সর্বনাম

প্রথম পুৰুষ (মই, আমি)

দ্বিতীয় পুৰুষ (তই, তুমি, আপুনি)

তৃতীয় পুৰুষ (সি, তাই, তেওঁ, তেখেত)

প্রথম পুৰুষৰ বাহিৰে দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় পুৰুষৰ সর্বনামৰ তুচ্ছ, মান্য আৰু অধিক
্য ৰূপ আছে। অর্থগত দিশৰ পৰা দ্বিতীয় পুৰুষৰ অধিক মান্যার্থৰ ৰূপ 'আপুনি' সর্বনামটো
সন্দেহে দ্বিতীয় পুৰুষৰে সর্বনাম। কিন্তু আপুনি সর্বনামৰ ক্রিয়াপদত তৃতীয় পুৰুষৰ ক্রিয়া-
ভক্তি -এ যুক্ত হয় কাৰণে বাক্য বিন্যাসগত দিশৰপৰা ই তৃতীয় পুৰুষতহে পৰে। যেনে ঃ

সি পঢ়িছে

আপুনি পঢ়িছে।

২। নির্দেশবোধক সর্বনাম ঃ কোনো বস্তু বা প্রাণীৰ দূৰত্ব নির্দেশ কৰা সর্বনামবোৰেই
ল নির্দেশবোধক সর্বনাম। দূৰত্ব অনুযায়ী এই সর্বনাম দুইবিধ ঃ (ক) নিকটস্থ নির্দেশক আৰু
) দূৰস্থ নির্দেশক।

ক) নিকটস্থ নির্দেশবোধক সর্বনাম ওচৰত থকা কোনো প্রাণী বা বস্তুৰ সলনি ব্যৱহাৰ
। যেনে— এই, এয়া, এইটো, এইবাৰ এনে সর্বনাম চাৰিটা ঃ সেই, সেইয়া, সৌ, সৌৰা।

খ) দূৰস্থ নির্দেশক সর্বনামে দূৰত থকা কোনো প্রাণী বা বস্তুৰ সলনি ব্যৱহাৰ হয়।

৩। সাকল্যবাচক সর্বনাম ঃ বহুতো প্রাণী বা বস্তুৰ নামৰ সলনি ব্যৱহৃত সর্বনামবোৰেই
ল সাকল্যবাচক সর্বনাম। অসমীয়া এনে সর্বনাম সাতোটা ঃ সকলো, সমূহ, উভয়, আটাই,
টেই, সব আৰু সদৌ।

৪। সঙ্গতিসূচক বা সম্বন্ধবাচক সর্বনাম ঃ বাক্যত বহি আন নামপদৰ লগতে সম্বন্ধ বা
তি বুজোৱা সর্বনামবোৰেই হ'ল সঙ্গতিবাচক সর্বনাম। অসমীয়াত এনে সর্বনাম দুটা ঃ সি
ৰু যিহ। সি প্রাণীবাচক-অপ্রাণীবাচক সকলো শব্দৰ লগত আৰু যিহ কেৱল অপ্রাণীবাচক
ণৰ ক্ষেত্রত ব্যৱহৃত হয়।

৫। অনিশ্চয়তা বা অনির্দিষ্টতাবাচক সর্বনাম ঃ অনিশ্চয় বা অনির্দিষ্ট কোনো প্রাণী বা
ৰ সলনি ব্যৱহাৰ হোৱা সর্বনামবোৰেই অনির্দিষ্টতাবাচক সর্বনাম। অসমীয়াত এনে সর্বনাম
ইকৈ চাৰিটা ঃ একো, কেও/কেৱে, কোনো আৰু কোনোবা।

৬। প্রশ্নবোধক সর্বনাম ঃ প্রশ্ন সুধিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা সর্বনামবোৰেই প্রশ্নবোধক সর্বনাম।
মীয়াত এনে সর্বনাম তিনিটা ঃ কি, কিহ আৰু কোন।

কাৰক অনুযায়ী এনে সর্বনামৰ প্রয়োগ এনে ধৰণৰ হয় ঃ

কর্তা ঃ কি, কিহে, কোনে	কিবোৰ, কোনবোৰ
কর্ম ঃ কাক, কিহক	কিবোৰক, কোনবোৰক
কৰণ ঃ কাৰ দ্বাৰা, কিহৰ দ্বাৰাৰ	কিবোৰ দ্বাৰা দ্বাৰা, কোনবোৰৰ

ভিতৰত কেৱল নিজটোহে বিভিন্ন কাৰক অনুযায়ী ৰূপ কৰিব পাৰি; বচন অনুযায়ী ৰূপ কৰি
দ্বিত্ব হৈ যায়। যেনে ঃ নিজে নিজে। স্বয়ং আৰু আপোন/আপুনি একোটা বিশেষ পৰিৱেশ
একবচনতহে ব্যৱহৃত হয়। যেনে ঃ তেওঁ স্বয়ং সভাত উপস্থিত আছিল।

এই সাতটা সর্বনামৰ উপৰিও অসমীয়া ভাষাত ক্রিয়াৰ স্থান, কাল আৰু ধৰণ বুজে
আৰু প্রাণী বা বস্তুৰ গুণ, পৰিমাণ আদি বুজোৱা কিছুমান সর্বনাম পদ আছে। যেনে—

ক) ইয়াত, তাত, কেতিয়া, যেতিয়া, এনেকৈ, তেনেকৈ

খ) এনে, এনেকুৱা, তেনে, তেনেকুৱা, ইমান, তিমান ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাত কেতিয়াবা দুটা ভিন্ন শ্রেণীৰ সর্বনাম পদ যোৰ পাতি ব্যৱহাৰ ক
হয়। এনে সর্বনামক যুৰীয়া সর্বনাম বুলি ক'ব পাৰি। সাধাৰণতে তৃতীয় পুৰুষৰ সর্বনাম সি
তীর্যক ৰূপ তা, সর্বনামবাচক সর্বনাম যি -ৰ তীর্যক ৰূপ যা- আৰু অন্য (বিশেষণ) সর্বনামৰ গ
হোৱা আ-ৰ পাছত কে বা ক ব্যৱহাৰ কৰি সেই সর্বনামবোৰ যোৰ পাতি ব্যৱহৃত হয়। যেনে

যাকে তাকে কথা খুলি নকবা।

আক-তাক সুধি ঘৰটো বিচাৰি উলিয়ালোঁ।

মুখখন থাকিলে বুলি যিহকে তিহকে নক'বা ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাত কিছুমান সর্বনাম বিশেষণ হিচাপে ব্যৱহৃত হয়। সাধাৰণতে প্র
আৰু দ্বিতীয় পুৰুষৰ সর্বনামৰ বাহিৰে কিছুমান সর্বনাম বিশেষ্যৰ আগত বিশেষণৰ দৰে ব্যৱ
হয়। বিশেষণৰ দৰে ব্যৱহাৰ হ'লে সর্বনামৰ পিছত কাৰক বিভক্তি যোগ নহৈ বিশেষিত
অর্থাৎ বিশেষণ ৰূপ লোৱা সর্বনাম পদৰ পাছতহে যোগ হয়। যেনে—

সেই ল'ৰাজনৰ; সেইজন ল'ৰাৰ

যিবোৰ জন্তুক; এইবিলাক বহী

কোনো কোনো সাহিত্যিক ইত্যাদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দ ঃ

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশেষকৈ বড়োবর্গীয় ভাষাসমূহৰ সর্বনাম আৰু সর্বনাম মূলে
নির্মিত সর্বনামীয় শব্দৰ বিশিষ্ট প্রয়োগ আছে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত সর্বনামীয় শব্দই কে
যে সর্বনাম পদতহে প্রয়োগ হয় এনে নহয়; ক্রিয়াৰ বাহিৰে সকলো ধৰণৰ নামপদ আৰু ক্রি
বিশেষণ পদত ইয়াৰ ব্যৱহাৰ হয়। কেতিয়াবা সর্বনাম পদ ক্রিয়া বিশেষণৰ দৰে প্রয়োগ হয় অ
অব্যয় পদৰ গঠনত সর্বনাম মূলে গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা লয়। ইয়াৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূ
সর্বনাম মূলে পূর্বসর্গৰ দৰে প্রয়োগ গৈ শব্দ সাধনো কৰিব পাৰে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত শ্রোতা-অন্তর্ভুক্ত আৰু শ্রোতা বহির্ভুক্ত ৰূপৰ মাজত পার্থক্যবে
দ্বিবচনৰ লিংগভেদে সর্বনামৰ বিশিষ্টতা আদি পৰিবর্ধিত ৰূপত লাভ কৰা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূ
অন্যতম লক্ষণ। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ গঠনৰ ক্ষেত্রত থকা এই লক্ষণ বা বৈশিষ্ট্যৰা

ৰা ক্রিয়াপদৰ পিছত এই প্রত্যয় যোগ হৈ ক্রিয়াবিশেষণ গঠন কৰে। যেনে ঃ খাটাংকৈ, মন-জিমনকৈ, যাওঁ যাওঁকৈ, পথালিকৈ আদি।

-ত ঃ— বিশেষ্য আৰু বিশেষণৰ পিছত যোগ হৈ ক্রিয়াবিশেষণ গঠন কৰে। যেনেঃ গত পিছত, ভিতৰত, বাহিৰত আদি।

ইয়াৰ উপৰিও বিশেষ বিশেষ নামপদৰ পিছত ক্রমে, নির্বিশেষে, স্বৰূপে, দৰে, ৰূপে দি অনুপদ যোগ কৰিও ক্রিয়াবিশেষণ গঠন কৰা হয়। যেনে ঃ আহ্বানক্রমে, উদাহৰণস্বৰূপে, দৰে আদি।

কেতিয়াবা ক্রিয়াৰ পিছত - মানে যোগ কৰি 'পর্যন্ত' অর্থ প্রকাশক ক্রিয়া বিশেষণ গঠন া হয়। যেনে ঃ থাকে মানে, পাৰে মানে আদি।

ক্রিয়াবিশেষণসমূহক আকৌ কালবাচক (উদাহৰণ— এতিয়া, তেতিয়া, আজিলৈ, হতে, যেতিয়া আদি), স্থানবাচক (উদাহৰণ— ইয়াত, তাত, য'ত ত'ত, এইপিনে আদি), ণবাচক (উদাহৰণ— এনেকৈ, তেনেকৈ, কেনেকৈ, এনেকুৱাকৈ আদি।) —এই তিনিটা গতো ভগোৱা হৈছে। এইবোৰ ক্রিয়াবিশেষণ সর্বনাম শব্দমূলৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ় লৈ ঠিছে।

আকৃতি বা গাঠনিক দিশৰ পৰা অসমীয়া ভাষাৰ বিশেষণসমূহক এই ধৰণে ভগোৱা —

মৌলিক বিশেষণ ঃ ভাল, বেয়া, দুষ্ট, ক'লা, বগা, ৰঙা, ওখ, চাপৰ আদি। এইবোৰ শষণক অর্থপূর্ণভাৱে খণ্ডিত কৰিব নোৱাৰি।

কৃদন্ত বিশেষণ ঃ পঢ়া কিতাপ, কৰা কাম, বোঁৱতী নদী আদি। ইয়াত পঢ়া, কৰা, ৱতী আদি কৃদন্ত ধাতু বিশেষণ ৰূপে ব্যৱহাৰ হৈছে।

তদ্ধিতান্ত বিশেষণ ঃ গাঁৱলীয়া, মৰুৱা, বুদ্ধিয়ক আদি। ইয়াৰ গাঁও, মাৰ আৰু বুদ্ধি শয্যত ক্রমে -অলীয়া, -উৱা, -অক এই তদ্ধিত প্রত্যয় কেইটা যোগ হৈ বিশেষণ ৰূপ লৈছে।

বিভক্তিযুক্ত বিশেষণ ঃ প্রাণৰ বন্ধু, সুতাৰ কাপোৰ, মাটিৰ মূর্তি আদি। ইয়াত বিভক্তি গ হৈ বিশেষণ হৈছে।

যৌগিক বিশেষণ ঃ সাধাৰণতে বিশেষ্যৰ আগত বহি বিশেষ্যৰ দোষ-গুণাদি নির্দেশ া বিশেষ কিছুমান সমাস বা সংযুক্ত শব্দই যৌগিক বিশেষণ। যেনে ঃ বুকু ভঙা দুখ, আধা- া মানুহ, পুথিগত বিদ্যা আদি।

অসমীয়া ভাষাত এনে বহু শব্দ আছে, যিবোৰ বিশেষ্য আৰু বিশেষণ দুয়ো প্রকাৰে হাৰ হ'ব পাৰে। যেনে পাপ, পুণ্য, শুভ, কল্যাণ ইতাদি। এই বিশেষণ শব্দবোৰ অসমীয়া াত বিশেষ্য বা ক্রিয়াৰ আগত বহে।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ ঃ

নির্দেশক ৰূপকে বুজায় যদিও দেউৰী, ৰাভা আৰু তিৰা আদি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত (ঘ) অ নিকটৱর্তী অর্থতো কিছুমান আছুতীয়া সর্বনামৰ প্রয়োগ হয়। উদাহৰণ— অসমীয়া ই, এওঁ, আদি নিকটবাচক ৰূপৰ লগত স-/ত- পূর্বসর্গ যোগে যথাক্রমে সি, তেওঁ, সেই দূৰবাচক সর্ব গঠন হোৱাৰ দৰে তিব্বত-বর্মীয় কার্বি ভাষাত আলাবাংছ'/লাবাংছ' 'এইটো'— হালাবাং 'সেইটো' আৰু বৰো ভাষাত উ'-জু'ং 'এইফালে'ৰ বিপৰীতে হু'জু'ং 'সেইফালে' আদি ৰূপসমূ হ-আদ্য আগমে দূৰবাচক সর্বনামৰ কাম কৰিছে। এয়া পাৰস্পৰিক প্রভাৱৰ ফলশ্রুতিতেই স হৈছে।

নির্দেশবাচক সর্বনামসমূহৰ সাধাৰণতে তৃতীয় পুৰুষত প্রয়োগ হয় আৰু ইহঁতে ব্য অব্যক্তি, কাল, দিশ, পৰিমাণ, গুণ বুজোৱা পৰসর্গ বা শব্দাংশৰ লগত সংযুক্ত হৈ সর্বনামীয় নতুবা অব্যয়মূলক বাক্যাংশ গঠন কৰে আৰু বিশেষণ নতুবা ক্রিয়া বিশেষণৰ দৰে প্রয়োগ হ সেই দৰে নির্দেশবাচক সর্বনাম মূলৰ লগত প্রশ্নবাচক, সম্পর্ক বাচক/চর্ত বাচ সংযোজক/তুলনাবাচক আদি পূর্বসর্গ মূলৰ লগত প্রশ্নবাচক সম্পর্কবাচক/চর্তবাচ সংযোজক/তুলনাবাচক আদি পূর্বসর্গ লগ লাগিব পাৰে। আর্য ভাৰতীয় ভাষা অসমীয়া অ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতো এই বৈশিষ্ট্য কম-বেছি পৰিমাণে পোৱা যায়।

অসমীয়া প্রভৃতি আর্যভাৰতীয় ভাষাসমূহত সম্পর্কবাচক আৰু সংযোজক সর্বনাম যো জটিল বাক্যত দুটা সর্বনামৰ সম্পর্ক স্থাপন কৰা হয়। অসমীয়াত ইয়াৰ মূল যা- <OIA যা (AF Sec. 690) বুলি ধৰা হয় যদিও যি, যোনে (ব্যক্তি), যিহ (অব্যক্তি/ক্লীৱ) আৰু অন্য সম্পর্কবাচক সর্বনামীয় ৰূপত পোৱা যি~যো~যে~যা~য' আদিত কেৱল য-হে পূর্বসর্গৰ দ (S.A. Sec. 8. 3214) নিকট নির্দেশক সর্বনাম-মূলৰ লগত সংযুক্ত হৈ সাধন হৈছে। তিব্ব বর্মীয় ভাষাসমূতো বিশেষকৈ বৰোবর্গীয় দেউৰী, বডো, গাৰো, ৰাভা আদি ভাষাত যা- / সর্বনাম-মূলৰ প্রয়োগ পোৱা যায়। উদাহৰণ- দেউৰী ঃ জি-বা 'যি, যিটো, যিজন', গাৰো ঃ বা 'যিবা', জেখো 'যাক', জে-খাই 'যেনে'।

সম্পর্কবাচক য-ৰ পৰিপূৰকভাৱে অসমীয়া বা আন আর্যভাৰতীয় ভাষাসমূহত প্রয়োগ হয় যাৰ মূল দূৰনির্দেশত পূর্বসর্গ (S.A., Sec. 8. 3212)। সাধাৰণতে সর্বনামৰ দু তুলনা কৰিব লাগিলে নতুন বাক্যত চর্ত আৰোপ কৰিলে এনে সর্বনামীয় শব্দৰ প্রয়োগ হ বাক্যত ইহঁতৰ অকলে প্রায়ে প্রয়োগ নহয় আৰু সদায় সম্পর্কবাচক সর্বনামৰ সৈতে যুৰীয়াভ প্রয়োগ হয়। যেনে- যা....তা (তুলনীয় যি....সি), যেতিয়া....তেতিয়া ইত্যাদি। অৱশ্যে ক্রি বিশেষণ বা অব্যয়ৰ দৰে প্রয়োগ হোৱা তেওঁ, তাহানি, তাতকৈ, তেনেতে, তেনেহ'লে অ ৰূপে বাক্যত অকলেও প্রয়োগ হ'ব পাৰে। বডোবর্গীয় ভাষাসমূহতো দূৰ নির্দেশক সর্বন মূলেৰে নির্মিত ৰূপসমূহে চর্তসাপেক্ষতা বা তুলনাবাচক সর্বনামৰ লগত যুৰীয়াভাৱে বা অক প্রয়োগ হয়। উদাহৰণ— দেউৰী ঃ বা-কাং 'তেনে ধৰণে', বা-চ্চা 'সিমানখিনি', বিছিলাই 'সিমা

কটা কালবাচক মূলৰ লগত ভিন্ ভিন্ সৰ্গ বা শব্দাংশ যোগে বিভিন্ন কালবাচক ক্ৰিয়া-
শষণৰ গঠন হয়। কিন্তু অসমীয়াত হ'লে এনে উমৈহতীয়া মূলৰ অভাৱ; যিহেতু বেছিভাগ
মীয়া কালবাচক শব্দ মূল সংস্কৃতৰ পৰা অহা। আজি, কালি, পৰহি আদি মৌলিক শব্দৰ
ৰিও অহাবেলি, যোৱাবেলি (আৰু বেলি), তেওজবেলি (আৰু তেওজবেলি), এইবেলি
দি সাধিত শব্দৰ দ্বাৰাও অসমীয়াত কালবাচক অর্থ বুজোৱা হয়। অৱশ্যে এতিয়া, কেতিয়া,
তিয়া, কাহানি, তাহানি, অথনি, এথোন আদি সর্বনামীয় শব্দত পোৱা -ত/ -থ/ -হ/ -স
দি অক্ষৰৰ সৈতে তিব্বত-বর্মীয় ত-/দ-/চ-/পি সর্বনাম-মূলৰ সাদৃশ্য মন কৰিবলগীয়া।

অসমীয়া আৰু ইয়াৰ প্ৰতিবেশী তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত আত্মবাচক আৰু সমষ্টিবাচক
নামৰ দৰে প্ৰয়োগ হোৱা কেতবোৰ ভিন্নমূলীয় শব্দ পোৱা যায়; যি অকলে নতুবা অইন
ক্তিবাচক আৰু অইন ব্যক্তিবাচক আৰু নির্দেশবাচক সর্বনামৰ লগত একেলগে বহি বাক্যত
হৃত হয়। অসমীয়া ভাষাতো এই বৈশিষ্ট্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাত প্ৰয়োগ
ৱা নিজ <OIA নিজ আৰু আপোন/আপুনি <OIA আত্মন্ (AFD, Sec. 702) আত্মবাচক
নাম দুটাৰ সমার্থকভাৱে বৰোত গাও/গাগায়, ৰাভাত-কাকোং/কাকায় শব্দৰ প্ৰয়োগ হয়।
া উভয় ভাষাৰ পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱৰ ফল।

সর্বনামমূলীয় শব্দসমূহবোৰ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় উভয় ভাষাতে কেতিয়াবা
ন্ ভিন্ পদত বিশেষকৈ ক্ৰিয়া-বিশেষণৰ দৰে আৰু অব্যয়ৰ নিচিনাকৈ প্ৰয়োগ হয়। অব্যয়ৰ
তুল্য সর্বনামীয় শব্দসমূহৰ প্ৰয়োগ বড়োবর্গীয় ভাষাসমূহতো একেবাৰে নথকা নহয়। উদাহৰণ—
ডা ঃ মামা-মাবি 'কিবা-কিবি', মানু'না- 'কিয়নো' ইত্যাদি।

বর্তমান সময়ত কম-বেছি পৰিমাণে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ প্ৰত্যয়সিদ্ধ হোৱা হেতুকে
নামসমূহতো কাৰকবোধৰ বাবে বিভক্তি একোটা লগ লগাব লাগে। অৱশ্যে অন্যান্য বিশেষ্য
ৰ নিচিনাকৈ এইবোৰ বিভক্তি সর্বনামসমূহৰ লগত পোনপটীয়াকৈ লগ নালাগি তির্যক ৰূপ
কাটাৰ লগতহে লগ লাগে। এই বৈশিষ্ট্যটো অসমীয়াৰ সর্বনামসমূহৰ ক্ষেত্ৰতো পোৱা যায়।
ব্বত-বর্মীয় ভাষাত সর্বনামসমূহৰ শব্দ-সাধনত বিশেষ ভূমিকা আছে। ব্যক্তিবাচক সর্বনামৰ
নিওটা ৰূপে সম্বন্ধবাচক শব্দ, শৰীৰৰ অংগ-প্ৰত্যংগবাচক শব্দ আৰু স্থাৱৰ সম্পত্তি বুজোৱা
ৰ সাধনত আৰু ক্ৰিয়া-কর্তা সাধনত সর্বনামীয় সর্গৰ কাম কৰে। অৱশ্যে মূলৰ এই
শিষ্ট্যটো এতিয়াৰ প্ৰায়বোৰ বড়োবর্গীয় ভাষাত প্ৰবল ৰূপত দেখা নাযায়। বৰো, গাৰো
দি ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দ-সাধনৰ বাহিৰে অন্যান্য বিশেষ্য শব্দৰ সাধনত একমাত্ৰ তৃতীয়
ষৰ ৰূপটোৰহে সর্গৰ দৰে প্ৰয়োগ হয়। চৌপাশে পৰিবেষ্টিত আর্যভাষাসমূহৰ প্ৰভাৱতে
্ শিথিলতা আহি গৈছে।

সর্বনামৰ বিশেষণ ঃ সর্বনামৰ দোষ, গুণ, অৱস্থা আদি বুজোৱা বিশেষণেই সর্বনা
বিশেষণ আৰু ই সদায় সর্বনামৰ পিছত বহে। এইবাবেই এইবোৰক বিধেয় বিশেষণ বো
যেনে—

তাই শান্ত, সি দুষ্ট, তেওঁ উদাৰ আদি।

কিন্তু কেতিয়াবা আৱেগিক হৈ কোৱা কথাত সর্বনামৰ আগতো বিশেষণ পদ ব
যেনে, মূর্খ তহঁত। নহ'লেনো তহঁতৰ এই দশা হয়নে?

ইমান যে দুষ্ট ইহঁত!

সর্বনামৰ বিশেষণৰ উপৰিও সর্বনামজাত বিশেষণ কিছুমানো অসমীয়া ভাষাত পে
যায়। এই বিশেষণবোৰ কিছুমান সর্বনাম শব্দ আৰু সর্বনাম মূলৰ পৰা ওলাই। ইহঁতক গুণবা
আৰু পৰিমাণবাচক — এই দুই ভাগত ভগোৱা হয়। উদাহৰণ—

গুণবাচক — এনেকুৱা কথা নক'বা।

কেনে কথা কোৱাহে!

যেনে কথা, তেনে কাম। আদি

পৰিমাণবাচক — কিমান কিতাপ কিনিলা?

ইমান ঠাণ্ডা!

এই বাক্যকেইটাৰ মূল সর্বনাম শব্দসমূহ হ'ল — এই, কি, যি আৰু ই। এইবোৰ কেতিয়
আকৌ বিশেষণীয় বিশেষণ ৰূপেও ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—

এনে বেয়া কথা।

ক্ৰিয়া বিশেষণ ঃ ক্ৰিয়াৰ দোষ, গুণ, লক্ষণ আদি বুজোৱা শব্দবোৰেই হ'ল ক্ৰি
বিশেষণ। অসমীয়া ভাষাত বিভিন্ন ধৰণে ক্ৰিয়া বিশেষণ গঠন কৰিব পাৰি। সাধাৰণতে বিশে
সংখ্যাবাচক শব্দ, ধ্বন্যাত্মক শব্দমূল, বিশেষণ, ক্ৰিয়াবিশেষণ, সর্বনাম আৰু সর্বনাম শব্দমূ
বিভিন্ন প্ৰত্যয় বা অনুপদ (post-position) যোগ কৰি ক্ৰিয়াবিশেষণ গঠন কৰিব পাৰি।

বিবিধ প্ৰত্যয়— অনুপদৰ যোগত ক্ৰিয়া বিশেষণৰ গঠন ঃ

-আই ঃ সাধাৰণতে বিশেষ্য, দুই-এটা বিশেষণ আৰু ধ্বন্যাত্মক শব্দৰ পিছত -আ
প্ৰত্যয় যোগ কৰি ক্ৰিয়াবিশেষণ গঠন কৰা হয়। যেনে ঃ বেগাই, টপৰাই, ঘনাই আদি।

-ই ঃ— সাধাৰণতে বিশেষণ আৰু দ্বিত্ব বা অভ্যাস হোৱা প্ৰতিটো সংখ্যাবাচক শ
পিছত -ই প্ৰত্যয় যোগ হৈ ক্ৰিয়া বিশেষণ গঠিত হয়। যেনে ঃ শুদাই খোৱা, কেঁচাই খোৱা আ

-এ, -এৰে ঃ— যুৰীয়া বিশেষ্য, বিশেষণ সংখ্যাবাচক শব্দ আৰু সাধা
ক্ৰিয়াবিশেষণৰ পিছত -এ প্ৰত্যয় যোগ দি ক্ৰিয়াবিশেষণৰ গঠন কৰা হয়। যেনে ঃ মনে ম
দিনে দিনে, বাহিৰে-ভিতৰে আদি।

-কৈ ঃ— সাধাৰণতে ধ্বন্যাত্মক শব্দৰ পিছত -কৈ প্ৰত্যয় যোগ হৈ ক্ৰিয়াবিশে

এই অধ্যায়টিত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ গঠন প্ৰয়োগ
ৰু তাৰ বৈচিত্ৰ্যৰ বিষয়ে ফঁহিয়াই দেখুওৱা হ'ব।

৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ

অসমীয়া ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ ঃ

বিশেষণ হৈছে নামপদৰ এটা ভাগ। ই কোনো পদৰ দোষ, গুণ, অৱস্থা, পৰিমাণ আদিৰ
ণা দিয়ে। স্থান আৰু আন পদৰ লগত থকা সম্পৰ্কৰ দিশলৈ চাই অসমীয়া ভাষাৰ বিশেষণক
ানভাৱে চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে। এইকেইটা হ'ল— বিশেষ্যৰ বিশেষণ, বিশেষণীয়
শষণ, সর্বনাম বিশেষণ আৰু ক্ৰিয়া বিশেষণ।

বিশেষ্যৰ বিশেষণ ঃ বিশেষ্যৰ বিশেষণে বিশেষ্য পদৰ দোষ, গুণ, অৱস্থা, পৰিমাণ,
াদান, সংখ্যা আদি বুজায়। ই সাধাৰণতে বিশেষ্য বা আন নামপদৰ আগত বহে। যেনে,

দোষ-গুণ বা অৱস্থাবাচক বিশেষ্যৰ বিশেষণ ঃ গৰম গাখীৰ, শান্ত ছোৱালী আদি।

উপাদানবাচক বিশেষ্যৰ বিশেষণ ঃ স্বর্ণ পাত্ৰ, মাটিৰ কলহ আদি।

সংখ্যা বা পৰিমাণবাচক বিশেষ্যৰ বিশেষণ ঃ হাজাৰ টকা, পাঁচ হাত, বহুত কিতাপ আদি।

কেতিয়াবা আকৌ বস্তুৰ দৈর্ঘ্য বা জোখ, পৰিমাণ আদি বুজোৱা বিশেষ্যৰ আগত
ভিন্ন সংখ্যা শব্দ যোগ দি আন এটা বিশেষ্যৰ আগত বিশেষণৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়।
নে, ছহাত কাপোৰ, ছবিঘা মাটি, চাৰিকলহ পানী ইত্যাদি।

কেতিয়াবা পূৰণবাচক বা ক্ৰমবাচক সংখ্যা শব্দ বিশেষণ ৰূপে বিশেষ্যৰ আগত
হাৰ হয়। যেনে, প্ৰথম সন্তান, একবিংশ শতিকা আদি।

আকৌ কেতিয়াবা বিশেষ পৰিৱেশত নামপদ বা বিশেষ্যৰ পিছতো বিশেষণ বহে।
নে, ফুলপাহ নীলা, পাহাৰটো চাপৰ, মানুহজন বৰ দয়ালু; এই বাক্য তিনিটাত ক্ৰমে নীলা,
পৰ, আৰু দয়ালু বিশেষণ কেইটাই ফুলপাহ, পাহাৰটো আৰু মানুহজন বিশেষ্যৰ গুণ ধর্ম আদি
াইছে। এনে ধৰণৰ বিশেষণক বিধেয় বিশেষণ বুলি কোৱা হয়।

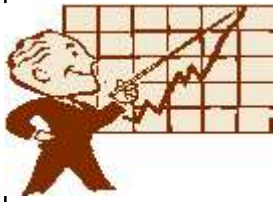
বিশেষণীয় বিশেষণ ঃ যিবোৰ বিশেষণ বাক্যত আন বিশেষণৰ আগত ব্যৱহৃত হৈ
শষণৰ গুণ, দোষ, অৱস্থা আদি বুজায়, তাকে বিশেষণীয় বিশেষণ বুলি কোৱা হয়। এনে
শষণে বিশেষ্য আৰু সর্বনামৰ বিশেষণৰ দোষ-গুণ অৱস্থাদি বুজোৱাৰ উপৰি ক্ৰিয়া
শষণকো বিশেষভাৱে বুজাব পাৰে। যেনে—

টিক্‌টিকীয়া ৰঙা ফুল।

সি বৰ অঁকৰা।

সি বৰ বেগাই গ'ল।

উল্লিখিত বাক্য তিনিটাৰ প্ৰথমটোত বিশেষ্য ফুল ৰ বিশেষণ ৰঙা-টোৰ গুণ বুজাইছে

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম-
শব্দৰ দুটা পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱৰ বিষয়ে লিখক।

(১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

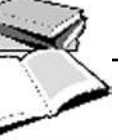
.....

৮.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- ভাষাৰ এক ৰূপগত উপাদান হ'ল সর্বনাম। নামপদৰ সলনি ব্যৱহাৰ হোৱা পদবো
হ'ল সর্বনাম। অসমত প্ৰচলিত আর্যমূলীয় অসমীয়া আৰু চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়া
অন্তর্গত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ সর্বনাম শব্দৰ স্বকীয় বৈশিষ্ট্য আছে।
- অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম শব্দত প্ৰত্যয়-বিভক্তি যুক্ত হয়। বিশেষ্যৰ আৰু সর্বনাম
পদ হ'লেও সর্বনাম শব্দত বচনবাচক প্ৰত্যয়, লিংগবাচক প্ৰত্যয়, কাৰক বিভক্তি অ
পৰসর্গ যোগৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ্য আৰু সর্বনাম পদৰ মাজত ভালেমান সাদৃশ্য আছে।
- অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম পদবোৰক অর্থৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সাতটা ভাগত ভাগ ক
হৈছে। ভাগবোৰ হ'ল— ব্যক্তিবাচক সর্বনাম, নির্দেশবাচক সর্বনাম, সাকল্যবাচক সর্বন
সঙ্গতিসূচক বা সম্বন্ধবাচক সর্বনাম, অনিশ্চয়তা বা অনির্দিষ্টতাবাচক সর্বনাম, প্ৰশ্নবো
সর্বনাম, আত্মবাচক সর্বনাম।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশেষকৈ বডোবর্গীয় ভাষাসমূহৰ সর্বনাম আৰু সর্বনাম মূলে
নির্মিত সর্বনামীয় শব্দৰ বিশিষ্ট প্ৰয়োগ আছে। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত সর্বনাম
শব্দই কেৱল যে সর্বনাম পদতহে প্ৰয়োগ হয় এনে নহয়; ক্ৰিয়াৰ বাহিৰে সক
ধৰণৰ নামপদ আৰু ক্ৰিয়া বিশেষণ পদত ইয়াৰ প্ৰয়োগ হয়। তিব্বত-বর্মীয় ভা
সর্বনাম শব্দৰ গঠন আৰু প্ৰয়োগ সম্পর্কে অধ্যায়টিত আলোচনা কৰা হৈছে।
- যুগ যুগ ধৰি স্বকীয় গুণসম্পন্ন ভিন্নমূলীয় অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাই এবে
ভৌগোলিক পৰিমণ্ডলত বিকশিত হোৱা হেতুকে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ ভাষিক উপাদা
দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছে আৰু উভয় ভাষাই বৈচিত্ৰ্যময় হৈ উঠিছে। এই পাৰস্পৰিক প্ৰভ
ৰূপগত উপাদান হিচাপে সর্বনাম আৰু সর্বনামীয় শব্দসমূহতো বাৰুকৈয়ে পৰিলক্ষি
হৈছে।
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্যৰাজি অধ্যায়টি
আলোচনা কৰা হৈছে।

৮.৬ অধিক জানিবলৈ

মীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (২০১৩); *অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ,* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্রকাশ।

২) শইকীয়া বৰা লীলাৱতী (২০১১); *অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব,* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

৩) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৬); *অসমীয়া ৰূপতত্ত্বৰ মৌলিক বিচাৰ,* গুৱাহাটী ঃ অসম পাবলিছিং কোম্পানী।

৪) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা,* ধূপধৰা, হাকাচাম কাওছাদাম।

৮.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অর্থৰ ওপৰত.....সাতটা.....পাৰি। ব্যক্তিবাচক.....।

ং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমীয়া.....। সর্বনাম ব্যক্তি.....মূলে সুকীয়া.....বিভিন্ন ৰূপ.....। অইন সমার্থক.....একত্রে প্রয়োগ.....বোধ।

৮.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

া ১ ঃ সর্বনাম শব্দ কাক বোলে? উদাহৰণ দিয়ক।

া ২ ঃ অর্থৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি অসমীয়া ভাষাৰ সর্বনাম শব্দবোৰক কেইটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি, আলোচনা কৰক।

া ৩ ঃ 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দ' শীর্ষক বিষয়ত এটি নিবন্ধ যুগুত কৰক।

া ৪ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্যৰাজি উল্লেখ কৰক।

া ৫ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সর্বনাম শব্দৰ এটি তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াওক।

অধ্যায় ৯ ঃ অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণৰ তুলনা

অধ্যায় গাঁথনি

৯.১ উদ্দেশ্য

৯.২ পৰিচয়

৯.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগ

৯.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণৰ তুলনা

৯.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৯.৬ অধিক জানিবলৈ

৯.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

৯.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

৯.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দ সম্পর্কে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ নিজস্ব বিশেষণ শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়ে সম্পর্কে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ গঠন আৰু প্রয়োগত থ স্বকীয়তা তথা উভয় ভাষাতে থকা পাৰস্পৰিক প্রভাৰ সম্পর্কে জানিব পাৰিব।

৯.২ পৰিচয়

ইয়াৰ পূর্বৰ অধ্যায়টোত আপুনি অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষ তুলনাৰ বিষয়ে পঢ়িলে। এই অধ্যায়টোত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণৰ তুলন বিষয়ে পঢ়িবলৈ পাব। অসম হৈছে বিভিন্ন ভাষাৰ মিলন থলী। অতীজৰে পৰা আর্য আৰু অন ভাষাৰ মিলনে অসমক ভাৰতৰ আন ক্ষেত্রবোৰতকৈ ভাষিক দিশত বৈচিত্র্যময় কৰি তুলি থলুৱা জাতি-জনগোষ্ঠীৰ ভাষাৰ লগত অসমীয়া ভাষাৰ মিশ্রণ হোৱাৰ ফলত আর্যমূলীয় অসমী ভাষাৰ সৈতে চীন-তিব্বতীয় মূলৰ পৰা অহা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ আদান-প্রদান ঘটি উ ভাষাই এক নতুন ৰূপত বিকশিত হৈ উঠিছে।

ভাষিক দৃষ্টিকোণৰ ফালৰ পৰা লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে অসমীয়া আৰু তিব্ব বর্মীয় ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক গঠন ভিন্নমূলীয় হোৱা বাবে স্বকীয়তা আছে যদিও গঠন আৰু প্রয়ো

আর্যমূলীয় অসমীয়া ভাষা আৰু চীন-তিব্বতীয় মূলৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ক্রিয়াপদৰ
ত্ব মনকৰিবলগীয়া। দুয়োটা ভাষাতেই ক্রিয়াৰ গঠন, প্রয়োগ, প্রকাৰ আদিৰ ক্ষেত্রত সুকীয়া
শষত্ব আছে। সেই ফালৰ পৰা দুয়োবিধ ভাষাতেই ক্রিয়াপদৰ সাদৃশ্য বৈসাদৃশ্য দেখা যায়।
পৰি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অন্তর্গত ভাষা হিচাপে বৰো, ৰাভা, কার্বি, ডিমাচা, গাৰো, মিছিং,
উৰী আদি থকা হেতুকে এই ভাষাসমূহৰ মাজতো ক্রিয়াপদৰ মিল অমিল আছে। এই অধ্যায়ত
মীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ধাতু, ক্রিয়াৰ গঠন, প্রকাৰ, প্রয়োগ আদিৰ
লোচনা কৰা হ'ব। লগতে ক্রিয়াৰ আলোচনাত ধাতুৰ লগতে পুৰুষ, ভাৱ, কাল আদিৰ
য়েও সামৰি লোৱা হ'ব। তুলনামূলক পদ্ধতিৰে এই অধ্যায়ত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয়
ষাৰ ক্রিয়াপদৰ আলোচনা কৰা হৈছে।

৭.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ গঠন আৰু প্রয়োগ

ক্রিয়াপদ হৈছে কাব্যত ব্যৱহৃত সব্যয় পদৰ এটা অন্যতম প্রধান ভাগ। আমি কথা
ৰা কওঁতে বা বাক্য লিখোঁতে যিবোৰ পদৰ সহায়ত কোনো কার্য কৰা, হোৱা, কৰি থকা, হৈ
া অথবা নোহোৱা, নকৰা আদি নেতিবাচক অর্থ বুজাও তেনে পদবোৰক ক্রিয়াপদ বোলে।
নে—

মই পঢ়ি আছোঁ। সি কান্দিছে। চৰাই উৰে। ৰবীন বহু সময়ৰে পৰা ৰৈ আছে। ৰুমীয়ে
ঠ লিখিছে।

ইয়াৰে প্রতিটো বাক্যতে পঢ়ি, কান্দি, উৰি, ৰৈ, লিখা আদি ক্রিয়াপদৰ ব্যৱহাৰ হৈছে।
য়াপদৰ ব্যৱহাৰে বাক্যবোৰ অর্থবহ তথা সম্পূর্ণ কৰি তুলিছে। বাক্যৰ প্রতিটো মূল পদৰ
তে ক্রিয়াপদৰ সম্পর্ক থাকে। ধাতু, পুৰুষ, কাল, ভাৱ, বাচ্য এই আটাইবোৰ বিষয়ৰ অন্তৰালত
য়াপদ নিহিত থাকে।

ধাতু হৈছে ক্রিয়াৰ মূল। অর্থাৎ ক্রিয়াপদৰ পৰা ক্রিয়া বিভক্তি আঁতৰাই দিলে যিটো
ি পোৱা যায় সেয়াই হৈছে ধাতু। যেনে ঃ পঢ়োঁ, পঢ়িছোঁ, পঢ়িছিলোঁ, পঢ়িম, পঢ়ক— এইকেইটা
য়াপদৰ পৰা ক্রমে -ওঁ, -ইছোঁ, -ইছিলোঁ, -ইম আৰু -অক আঁতৰাই আনিলে তাৰ মূল ৰূপটো
ৰা যাব √পঢ়। এইকেইটা শব্দত √পঢ়টোৰেই হৈছে ধাতু। অর্থাৎ ধাতু হৈছে ক্রিয়াপদৰ মূল
টি। অসমীয়া তথা তিব্বত-বর্মীয় মূলীয় বৰো, ৰাভা, মিছিং, কার্বি, দেউৰী আদি সকলোতে
তু আৰু ক্রিয়া অভিন্ন। তলত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয ধাতুৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্পর্কে
লোচনা আগবঢ়োৱা হ'ল—

অসমীয়া ধাতু ঃ উৎপত্তি, প্রকৃতি আৰু গাঠনিক দিশৰ পৰা বিচাৰ কৰি ড° লীলাৱতী
কীয়া বৰাই অসমীয়া ধাতুক মুখ্যত তিনিটা ভাগত ভাগ কৰিছে—

(ক) মুখ্য বা মৌলিক ধাতু।

পার্থক্য দেখিবলৈ পোৱা নাযায়। একেটা শব্দই কেতিয়াবা বিশেষণ (উদ্দেশ্য প্রয়োগৰ ক্ষেত্র
আৰু কেতিয়াবা ক্রিয়া (বিধেয় প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত) পদৰ কাম কৰে। যেনে—

ভাষা	উদ্দেশ্য প্রয়োগ	বিধেয় প্রয়োগ
মিছিং	আইনু' আমি	আমি-উ' আইদাক
কার্বি	কেমে আ-মনিত	(লাছো) মনিত কেমে -লো
বডো	গাহাম মানছি	মানছিয়া গাহাম আদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰত এনে ক্রিয়া আৰু ক্রিয়া বিশেষণ উভয়ধর্মী শব্দমূলৰ লগ
বিশেষণ বুজাবলৈ একোটা পূর্বপ্রত্যয় বা পৰপ্রত্যয় লগ লাগি নামপদৰ আগে-পিছে প্রয়ে
হয়। আনহাতে ক্রিয়া বুজাবলৈ পোনপটীয়াকৈ অন্যান্য ক্রিয়া বিভক্তি (নঞৰ্থক প্রত্যয়কে ধ
যোগে নতুবা একোটা সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ লগত বাক্যৰ অন্ত্যস্থানত প্রয়োগ হয়। আন শব্দ
পদৰ তুলনাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ মাজত বিশেষণ শব্দই সর্বাধিক। এই শব্দবোৰেই বাক
ক্রিয়া বিশেষণৰ দৰেও প্রয়োগ হোৱা দেখা যায়। সাধাৰণতে মিছিঙত -পু', দেউৰীত -চ
বডোত -উ'ই, গাৰোত -এ আৰু ৰাভাত -এ (ৰাঙ্‌খাৰ আদি সংযুক্ত ধাতুৰ সৈতে একে
প্রত্যয় যোগে ক্রিয়া বিশেষণত প্রয়োগ হয়। যেনে —

মিছিং ঃ	আইপু'	কাংকানপু'	আনি' পু'
বডো ঃ	গাহামু'ই	মু'জাঙু'ই	গু'দানু'ই
ৰাভা ঃ	নেমৰাঙে	চিথোৰাঙে	পিদানখাৰে
(সমার্থক অস) ঃ	ভালকৈ	ধুনীয়াকৈ	নকৈ

এই শ্রেণীৰ বিশেষণধর্মী ধাতুৰ বাহিৰেও অন্যান্য ধাতুও ভিন্ ভিন্ সংযুক্ত ধা
লগত নাইবা সিবিলাকৰ কৃদন্ত ৰূপৰ লগত বিভক্তি বা অনুপদ যোগে বাক্যত ক্রিয়াবিশেষ
দৰে প্রয়োগ হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে—

মিছিং ভাষাত -গৰ সংযুক্ত ৰূপৰ সহযোগত 'সোনকালে' অর্থত— √দ
'সোনকালে খা', √মগৰ 'সোনকালে ৰান্ধ', √গি'গৰ 'সোনকালে যা', √লাং-গৰ 'সোনকা
ল' ইত্যাদি।

কার্বি ভাষাত -দাপ সংযুক্ত ৰূপৰ সহযোগত সোনকালে অর্থত— √দামদ
'সোনকালে যা', √দম-দাপ 'সোনকালে বহ', √থুৰ দাপ 'সোনকালে উঠ' আদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত ভিন্ন ক্রিয়াজাত অর্থাৎ নামপদীয় বিশেষণ (ক্রি
বিশেষণ বা বিশেষণীয় বিশেষণৰ দৰে প্রয়োগ হোৱা) শব্দ আছে। কিন্তু সংখ্যাত ই যে
কম। তিব্বত-বর্মীয় পৰিয়ালৰ প্রায়বিলাক ভাষাতে সর্বনামীয় বিশেষণ বা ক্রিয়াবিশেষ
প্রয়োগ হোৱাৰ উপৰিও একোটা অব্যক্তিবাচক সর্বনামে বিশেষণ ৰূপে প্রয়োগ হো
উদাহৰণো দেখা পোৱা যায়। সর্বনামৰ দৰে অন্যান্য নামপদতো কেতবোৰ কাৰক-বিভ
আৰু অনুপদ যোগ হৈ বাক্যত বিশেষণ বা ক্রিয়াবিশেষণ ৰূপে প্রয়োগ হয়। কেতিয়

শেষণ হিচাপে প্রয়োগ হয়। যেনে—

উদাহৰণ— কার্বি ভাষাত সম্বন্ধ কাৰকৰ 'আ-' পূর্বপ্রত্যয়ৰ যোগত— 'হেম আ-ফাক' ন ঘৰৰ (ঘৰচীয়া গাহৰি), 'হাবিত আ-ৰো' মানে বনৰ (বনৰীয়া) চৰাই। তেনেদৰে অধিকৰণ ৰকৰ '-চি' বা কৰণ কাৰকৰ -'পেন' বিভক্তি যোগে (অকলে বা সম্বন্ধ কাৰকৰ ৰূপৰ ত)— কেদেৰে-চি (পলমকৈ), কিচিৰ-পেন (সযত্নে) আদি।

গাৰো ভাষাত সম্বন্ধ কাৰকৰ -নি (অকলে বা অধিকৰণ কাৰকৰ -ও বিভক্তিৰ সৈতে) ভক্তিৰ যোগত— 'নোক-ওনি ৰাক' মানে ঘৰৰ (ঘৰচীয়া) গাহৰি, 'বুৰিং-নি দো' মানে বনৰ নৰীয়া) চৰাই। আকৌ অধিকৰণ কাৰকৰ -ও বা সম্প্রদান কাৰকৰ -চি বিভক্তি যোগে কলে বা অইন কাৰকৰ ৰূপৰ লগত) ঃ— খিনাল -ও 'কাইলৈ' তু. খিনাল 'কালি', খছাক -চি 'ওপৰত, ওপৰলৈ, মিখাং -ও/-চি 'সন্মুখত, সন্মুখলৈ' তু. মিখাং 'মুখ' আদি। এইদৰে পদৰ পৰা সাধিত কৰা ক্রিয়াবিশেষণ প্রায়েই অব্যয়ৰ দৰে প্রয়োগ হয় বাবে ইহঁতক য়ধর্মী বাকাংশৰ নামান্তৰ মাত্রাহে বুলি ক'ব পাৰি।

অব্যয়ধর্মী বাকাংশৰ দৰে প্রায়বোৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতে ধ্বন্যাত্মক আৰু ক্তবাচৰ শব্দই বিশেষণীয় বিশেষণ বা ক্রিয়া বিশেষণ ৰূপে প্রয়োগ হোৱা দেখা যায়। তিয়াবা অবিভাজ্য হিচাপে এইবোৰত একোটা প্রত্যয় যোগ হৈ থাকিব পাৰে। াহৰণস্বৰূপে, থাব থাব (সোনকালে), ব্রা ব্রা (বাৰে বাৰে), খুং' খুং' (টান) (বডো); থম থম ন্তভাৱে), ফিলাকান (আটায়ে) (গাৰো); ছাৰ ছাৰঐছাৰান (ঘূৰণীয়াকৈ), বাৰাং বাৰাং (বাৰে ৰ), তাপ তাপ (সোনকালে) [ৰাভা] ইত্যাদি।

অসমীয়াৰ দৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দবোৰকো মৌলিক আৰু সাধিত ভাজ্য অবিভাজ্য), এই দুইটা ভাগতে পোৱা যায়। উদাহৰণ, মিছিং ভাষাত আৰ, মু'নাম, ৰাং, আনি, আকু; কার্বি ভাষাত কালাং, কালি, চালায়, দইদাই, নাৰেপ; বডো ভাষাত বায়গৰ, াং, ফাথ্রা, নিখাউৰি, দুষ্ট আদিবোৰ মৌলিক শব্দ। তেনেদৰে কার্বি ভাষাত ইংথুপ, ইংতাং লন; গাৰো ভাষাত জাৰা, নেংগ্রা, ছেঙা; ৰাভা ভাষাত আলছিয়া, বাউদিয়া, হাউৰিয়া দিবোৰ সাধিত শব্দ। প্রতিটো তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতে যথেষ্ট পৰিমাণে মৌলিক আৰু ধিত বিশেষণ শব্দ আছে আৰু সমান্তৰালভাৱে তাৰ গঠন আৰু প্রয়োগ হোৱা দেখা যায়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়া ভাষাত বিশেষণ শব্দসমূহক কি ধৰণে ভগোৱা হয়? (৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ দিয়ক)

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশেষণৰ প্রয়োগ সম্পর্কে

অধ্যায় গাঁথনি

১০.১ উদ্দেশ্য
১০.২ পৰিচয়
১০.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ গঠন আৰু প্রয়োগ
১০.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ তুলনা
১০.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১০.৬ অধিক জানিবলৈ
১০.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
১০.৮ আর্হি প্রশ্ন

১০.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ ধাৰণা লাভ কৰি তাৰ বিৱৰণ আগবা পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ বিষয়ে জানি ত বিশ্লেষণ আগবঢ়াব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ গঠন আৰু প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত থ পার্থক্যসমূহ জানি তাৰ আলোচনা কৰিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াব পাৰি

১০.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুর্থ ষাণ্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা দ্বিতীয় ঐচ্ছি পাঠ্যবিষয় 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা'ৰ এইটো দশম তথা শেষ অধ্যায়। এ অধ্যায়টোৰ শিৰোনাম 'অসমীয়া ভাষা আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ তুলনা।' ভাষ ৰূপতাত্ত্বিক আলোচনাত ক্রিয়াপদে এক বিশিষ্ট ভূমিকা গ্রহণ কৰি আছে। সহজ অর্থত কো কার্য কৰা বা হোৱা বুজাবলৈ বা ইয়াৰ নেতিবাচক অর্থ বুজাবলৈ আমি বাক্যত যিবোৰ ব্যৱহাৰ কৰো সেয়াই হৈছে ক্রিয়াপদ। বাক্যৰ প্রতিটো মূল পদৰ সৈতে ক্রিয়াৰ প্রত্যক্ষ বা পৰো

৯.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কৰল ৰূপৰেখা)

নং **প্রশ্ন উত্তৰ ঃ** অসমীয়া ভাষাত বিশেষণ সমূহক ..... ভগোৱা হৈছে। এই ভাগকেইটা হ'ল .....।

নং **প্রশ্ন উত্তৰ ঃ** তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশেষণ শব্দ প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত .....।.....।

নং **প্রশ্ন উত্তৰ ঃ** অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ তুলনা কৰিলে দেখা যায় যে.....। .....।

৯.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

প্র ১ ঃ অসমীয়া ভাষাত বিশেষণ কেইপ্রকাৰৰ আৰু কি কি? এটি চমু আলোচনা দাঙি ধৰক।

প্র ২ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশেষণৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্পর্কে চমু আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্র ৩ ঃ 'অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশেষণৰ গঠন আৰু প্রয়োগ'— এই শিতানত এটি চমু নিবন্ধ যুগুত কৰক।

প্র ৪ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত কি ধৰণৰ পার্থক্য আছে আলোচনা কৰক।

প্র ৫ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ মাজত থকা পাৰস্পৰিক সম্পর্কে তথা প্রভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

প্র ৬ ঃ চমুটোকা লিখক ঃ

(ক) ক্রিয়া বিশেষণ

(খ) বিশেষণীয় বিশেষণ

(গ) সর্বনামৰ বিশেষণ

(ঘ) বিশেষ্যৰ বিশেষণ

(ঙ) গাঠনিক দিশৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি অসমীয়া ভাষাত বিশেষণ পদ।

*** ***** ***

৯.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণৰ তুলনা

অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশেষণৰ গঠন আৰু প্রয়ো স্বকীয় বৈশিষ্ট্যলৈ চাই দুইবিধ ভাষাতে বিশেষণৰ সাদৃশ্য আৰু পাৰস্পৰিক প্রভাৱ সম্প স্পষ্ট ধাৰণা এটা পোৱা যায়। একেখন ভাষাগত ক্ষেত্রত থকাৰ বাবেই দুয়োটা ভাষা পৰস্পৰৰ প্রভাৱ পৰা বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি। অৱশ্যে দুইটা ভাষাতে বিশেষণৰ গঠন অ প্রয়োগত বৈচিত্র্যও লক্ষ্য কৰা যায়। তলত এই সম্পর্কে ড° উপেন ৰাভা হাকাচামে ব আলোচনাৰ ভিত্তিত এক চমু অৱলোকন দাঙি ধৰা হ'ল—

(ক) অসমীয়া ভাষাত বিশেষণপদীয় মৌলিক শব্দ পোৱা যায়। এইবো প্রায়ভাগেই তৎসম, অর্ধতৎসম আৰু তদ্ভৱ শব্দ। তদুপৰি প্রত্যয়ান্ত নামপদীয় আৰু কৃ বিশেষণৰ প্রয়োগ অসমীয়া ভাষাত আছে। অৱশ্যে গুণ বা লক্ষণবাচক বিশেষণৰ বাহি বর্ণবাচক বা স্বাদবাচক বিশেষণ হিচাপে কৃদন্ত বিশেষণৰ প্রয়োগ অসমীয়াত পোৱা নাযায়।

তাৰ বিপৰীতে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত বিশেষণপদীয় মৌলিক শব্দ নাই বুলি পাৰি। যিও আছে সি হয় ধাৰ কৰি অনা শব্দ নাইবা অস্পষ্ট মূলৰ বিকৃত ৰূপ। ক্রিয়ামূলৰ প সাধিত হোৱা বিশেষণৰ সংখ্যাহে এইসমূহ ভাষাত সর্বাধিক।

(খ) অসমীয়া প্রত্যয়ান্ত বিশেষণ শব্দৰ সাধনত পৰ প্রত্যয়ৰ ভূমিকা যথেষ্ট গুৰুত্বপূ পুংলিঙ্গবাচক-আ, স্ত্রীলিংগবাচক-ঈ, বিশেষণবাচক -ঈ-/ঈয়া/-অনী, কৃদন্ত/-ওঁতা/-ওঁ আদি প্রত্যয়ৰ জৰিয়তে অসমীয়া নামপদীয় আৰু ক্রিয়াপদীয় বিশেষণ শব্দৰ সাধন হয়। পূর্ব যোগেও অসমীয়াত দুই-এটা বিশেষণ শব্দ সাধিত হয়।

আনহাতে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত পূর্বপ্রত্যয় আৰু পৰপ্রত্যয় এই দুইবিধৰে প্রয়ে আছে যদিও ভাষাবিশেষে বিশেষ এক শ্রেণীৰ প্রত্যয়ৰহে প্রাধান্য আছে। সাধাৰণতে বৰো অ কার্বি ভাষাত পূর্বসর্গৰ আৰু বাকীকেইটা ভাষাত পৰপ্রত্যয় প্রাধান্য আছে।

(গ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত গুণৰ তাৰতম্য বুজোৱা মাত্রাসূচক প্রত্যয়ান্ত বিশেষ প্রয়োগ অন্যতম মনকৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য। এইবোৰ ক্রিয়াবিশেষণৰ দৰে বাক্যত প্রয়োগ হ অসমীয়াত এনে ধৰণৰ বিশেষণৰ সংখ্যা কম। ক্ষুদ্রতাবাচক -চা/-চীয়া, অক্ষুদ্রতাবাচক -ম মীয়া প্রত্যয়ান্ত বর্ণবাচক আৰু স্বাদবাচক বিশেষণীয় শব্দ এই শ্রেণীৰ অন্তর্গত। অসমীয়া সুকী ধ্বন্যাত্মক শব্দৰ দ্বাৰা এনে অর্থ আৰোপ কৰা হয়।

(ঘ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ধ্বন্যাত্মক বা দ্বিৰুক্তিবাচক শব্দৰ সাধাৰণ বিশেষণ ক্রিয়াবিশেষণৰ দৰে বাক্যত প্রয়োগ আছে। অসমীয়াত এই জাতীয় বিশেষণৰ প্রয়োগ নাই

(ঙ) অসমীয়াত বিশেষণ বা ক্রিয়াবিশেষণ সাধাৰণতে নাম বা ক্রিয়াপদৰ আগত বৈ ব্যতিক্রম ঃ বগে ঢকেঢকী, নেজখঁৰা, মাজডাঙৰ আদি। অৱশ্যে অসমীয়াত বিধেয় প্রয়োগ বিশেষণৰ নামপদৰ পিছতো প্রয়োগ আছে। আনহাতে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশেষণ বা ক্রি

তিয়াবা পৰপ্রত্যয়ৰ দৰে মূল পদৰ লগতে একত্রে প্রয়োগ হ'ব পাৰে। এইসমূহ ভাষাত শষণৰ বিধেয় প্রয়োগত ক্রিয়া বিভক্তি বিশেষণৰ পোনে পোনে লগ লাগে।

(চ) অসমীয়াত বিশেষণ আৰু ক্রিয়া বিশেষণৰ বিপৰীত অর্থ সূচোৱা প্রত্যয়ান্ত ৰূপৰ হাৰ অতি সীমিত। অ-/অন-/অনা-/আ-/এ-/কু-/বে-/নি- আদি পূর্বসর্গযোগে সীমিত খ্যক বিপৰীত শব্দৰ সাধন হয়। যেনে— অপঁইতা, অশুৱনি, বেহিচাপী, কুলক্ষণী আদি।

ইয়াৰ বিপৰীতে প্রায়বিলাক তিব্বতবর্মীয় ভাষাতে নঞৰ্থকবাচক প্রত্যয় যোগে লো ক্রিয়াবাচক বিশেষণ শব্দৰ বিপৰীত অর্থ সূচোৱা ৰূপৰ বহুল ব্যৱহাৰ আছে। অৱশ্যে ৱা আদি ভাষাত বিশেষণৰ উদ্দেশ্য প্রয়োগত নঞৰ্থকবাচক ব্যৱহাৰ নাই। যেনে— মিছিং ষাত তিনু' মানে 'মিঠা', তিমাঃনু' মানে 'মিঠা নোহোৱা'; ৰাভা ভাষাত নেমকায় 'ভাল', মচাকায় 'বেয়া' আদি।

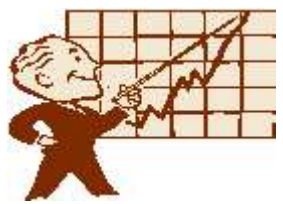
(ছ) অসমীয়াত কেতবোৰ বিশেষণৰ বিশেষকৈ বর্ণ, স্বাদ, উষ্ণতাবাচক বিশেষণৰ ৰাৰ অতিশয় আংশিক আদি বুজোৱা বেলেগ শব্দ কিছুমানৰ প্রয়োগ আছে। এইবোৰ অব্যয় সদৃশ ক্রিয়া বিশেষণ হিচাপে বিশেষণৰ আগত বহে। যেনে ঃ উগ্র টেঙা, অতি মিঠা, ডাঠ সধীয়া আদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত এই জাতীয় অব্যয়ৰ প্রয়োগ নাই। অৱশ্যে কিছুমান ধ্বন্যাত্মক দ বা ক্রিয়া বিশেষণে একোটা বিশেষণ শব্দৰ আগে-পিছে প্রয়োগ হৈ এনে অর্থ সূচাব পাৰে। নে ঃ য়াকা তুগ-তুগ্ 'অতি ক'লা' (মিছিং), লক-বকবাক 'ধূসৰ বগা' (কার্বি), ফলফল কায় 'ঢকঢকীয়া বগা' (ৰাভা) আদি।

(জ) অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় উভয় ভাষাতে কালবাচক আৰু অৱস্থানবাচক শষণৰ সংখ্যা মৌলিক শব্দ হিচাপে অতি কম। সাধাৰণতে নির্দেশক সর্বনাম, কাল আৰু ন বা দিশ বুজোৱা বিশেষ্য শব্দৰ অধিকৰণ কাৰক ৰূপে যথাক্রমে সর্বনামীয় ক্রিয়া বিশেষণ, লবাচক ক্রিয়া বিশেষণ আৰু স্থানবাচক ক্রিয়াবিশেষণ হিচাপে প্রয়োগ হয়। সেইদৰে াবাচক, সম্পর্কবাচক আদি সর্বনামমূলে অন্যান্য কাৰকবাচক বিভক্তি বা অনুপদ আৰু ৰূণবাচক, পৰিমাণবাচক, কালবাচক আদি অনুপদযোগে সর্বনামীয় অব্যয়ৰ দৰে বাক্যত য়োগ আছে।

(ঝ) উভয় ভাষাতে বিশেষণত বচনৰ সংগতি দেখা নাযায়। বচনবাচক প্রত্যয় লগ গিলেই বিশেষণ শব্দ এটা বিশেষ্যলৈ ৰূপান্তৰিত হয়।

অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ভাষাগত ক্ষেত্রখন যিহেতু একেখনেই, য়ে দুয়োটা ভাষাতে পাৰস্পৰিক সাদৃশ্য থকাটো স্বাভাৰিক। অসমীয়াত বহুলভাৰে প্রচলিত শষণ শব্দ বা বিশেষণবাচক বাক্যাংশ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত প্রয়োগ হৈছে। আনহাতে মীয়াতো তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দ সোমাইছে। এইখিনিতে উল্লেখযোগ্য যে

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

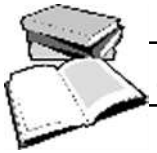
প্রশ্ন নং ৩ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণ শব্দৰ তুলনা কৰক। (৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

৯.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমীয়া ভাষাত বিশেষণ শব্দসমূহক মূলতঃ দুই ধৰণে ভগাব পাৰি— স্থান আৰু অ পদৰ লগত থকা সম্পর্কৰ দিশলৈ চাই আৰু আকৃতি বা গাঁথনিক দিশৰ ওপৰত ভি কৰি। এই বিশেষণ শব্দসমূহ বিভিন্ন ধৰণে অসমীয়া ভাষাত প্রয়োগ হয়।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত অসমীয়া ভাষাৰ লেখীয়াকৈ বিশেষণ আৰু ক্রি বিশেষণৰ মাজত স্পষ্ট প্রভেদ দেখা নাযায়। এই ভাষাসমূহৰ বিশেষণ প্রয়ো বৈশিষ্ট্য অসমীয়া ভাষাতকৈ কিছু বেলেগ।
- যদিও প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত বৈচিত্র্য দুয়োটা ভাষাতে আছে, তথাপি উভয় ভাষাতে উ ভাষাৰ পাৰস্পৰিক প্রভাৰ মনকৰিবলগীয়া

৯.৬ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (২০১৩); *অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ;* গুৱাহাটী ঃ মণি-মানি প্রকাশ

২) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (২০১২); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ, সমৃদ্ধি আৰু বিক* গুৱাহাটী ঃ মণি-মানিক প্রকাশ।

৩) গোস্বামী, গোলকচন্দ্র (২০১১); *অসমীয়া ব্যাকৰণ মৌলিক বিচাৰ;* গুৱাহাটী ঃ ৰ লাইব্রেৰী।

৪) বৰা, লীলাৱতী শইকীয়া (২০১১); *অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ বনলত

৫) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয়* ভা ধূপধৰা, হাকাচাম কাওছাদাম।

নৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ পাৰ্থক্য এয়াই যে তিব্বত-বৰ্মীয়ত থকা যুগ্ম ধাতু যোগে গঠন হোৱা সাধিত
ুৰ অসমীয়া ভাষাত প্ৰয়োগ নাই।

ধ্বনি পৰিৱৰ্তনৰ যোগেদি সাধন হোৱা তিব্বত-বৰ্মীয় ধাতু ঃ সকলো তিব্বত-বৰ্মীয়
াতে স্বৰ আৰু ব্যঞ্জন পৰিৱৰ্তনৰ যোগেদি ধাতু সাধন হয়। যেনে—

বডো ঃ লা ('ল') ঃ লাই (লৈ আহ)

হু' ('দি') ঃ হু'ই (আনি দি)

নু (দেখ) ঃ নায় (চা) ইত্যাদি।

ৰাভা ঃ ৰা (ল') ঃ ৰায় (আন)

প্ৰে (ঢুকা) ঃ প্ৰা (নাটনি হ)

প্ৰত্যয় যোগে সাধন হোৱা তিব্বত-বৰ্মীয় ধাতু

বডো ঃ বডো ভাষাত 'ফস্ব', 'বস্ব', 'ছস্ব' এই তিনিটা পূৰ্বপ্ৰত্যয়ৰ সংযোগেৰে পাঁচনী
ু গঠন হয়। যেনে- ফি-ছিৰি (পেলা, সৰা), ফু-থাং (জীয়া), বো-খো (মুক্ত কৰ) ইত্যাদি।

গাৰো ঃ গাৰো ভাষাত সকলো ধাতুতে 'আত' পৰপ্ৰত্যয় লগ লগাই পাঁচনী ধাতু
ন কৰা হয়। যেনে- নাম- আত (ভাল কৰ), দাৰ-বাত (কিছু ডাঙৰ হ', উই- আত (জনা)
্যাদি।

যুগ্ম ধাতু যোগে সাধন হোৱা তিব্বত-বৰ্মীয় ধাতু ঃ তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত এটা ধাতুৰ
তে অন্য ধাতু সংযুক্ত হৈ সাধিত ধাতু গঠন হয়। উদাহৰণ ঃ

বডো ঃ বিৰ + লাং = বিৰলাং (উৰি গুচি যা)

দান + ছো = দানছো (কাটি খণ্ড কৰ)

ৰাভা ঃ তং + ছা = তংছা (জীৱন যাপন কৰ)

নুক + ৰাং = নুকৰাং (দেখা যা)

চি + থো = চিথো (দৃষ্টিমধুৰ হোৱা) ইত্যাদি।

- তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত ধাতুৰে ধাতুৰে লগ লাগি সংযুক্ত ধাতু গঠন হোৱা দৃষ্টান্ত অসমীয়া ভাষাত দেখা নাযায়। তথাপিও ভাৱবাচক বিশেষ্যৰ ৰূপত থকা অপ্ৰত্যয়ান্ত ধাতুৰে আন এটা সহায়কাৰী ধাতুৰ লগত লগ লাগি সাধিত ধাতু গঠন হোৱা প্ৰক্ৰিয়া দেখা যায়। যেনে- মোচৰ খা, কামোৰ খা, খোল খা ইত্যাদি। তদুপৰি, অসমীয়া ভাষাত বহুতো নাম শব্দজাত সংযুক্ত ধাতু আছে। যেনে- আগবাঢ়, কথা ক, নাম ল, খোজ কাঢ়, ক্ষমা কৰ, টোপনি যা ইত্যাদি। অসমাপিকা ক্ৰিয়াৰ ৰূপৰ লগতো সংযুক্ত ধাতুৰ প্ৰয়োগ হয়। যেনে ঃ উঠি যা, আহি থাক, খাই পেলা, পুনৰাই ক, নিলগাই থ ইত্যাদি।
- আৰ্যভাষীয় অসমীয়া আৰু চীন-তিব্বতীয় বহুং পৰিয়ালৰ তিব্বত-বৰ্মীয় শাখাৰ

(গ) যৌগিক ধাতু।

(ক) মুখ্য বা মৌলিক ধাতু ঃ যিবোৰ ধাতু স্বয়ংসিদ্ধ, যাক খণ্ড খণ্ডকৈ ভাঙিব নোৱা
সেইবোৰেই হৈছে মুখ্য ধাতু। যেনে- কৰ, দেখ্, বল্, খা, গা, গুণ্ ফাল্, উৰ্ ইত্যাদি। এই ধাতুবো
পাছত পোনপটীয়াকৈ ক্ৰিয়া বিভক্তি যোগ দিব পাৰি। এই ধাতুবোৰৰ বেছিভাগেই সংস্কৃত মূলী

(খ) গৌণ বা সাধিত ধাতু ঃ যিবোৰ ধাতুক অৰ্থপূৰ্ণভাৱে খণ্ড খণ্ডকৈ ভাঙিব পা
যিবোৰ ধাতু ভাঙিলে এটা ধাতু আৰু প্ৰত্যয় পোৱা যায়, তেনে ধাতুক গৌণ বা সাধিত ধ
বোলে। যেনে—

দেখ্ + উৱা = দেখুৱা

পঢ়্ + উৱা = পঢ়ুৱা

কৰ্ + আ = কৰা ইত্যাদি।

অসমীয়া ভাষাত তিনিবিধ সাধিত ধাতু পোৱা যায়। সেয়া হৈছে— পাঁচনি ধাতু, ন
ধাতু আৰু ধ্বন্যাত্মক ধাতু।

আনক পাঁচি বা আনৰ হতুৱাই কোনো কাম কৰোৱা ধাতুৰেই হৈছে পাঁচনি ধা
পাঁচনি ধাতু গঠন কৰা প্ৰত্যয় কেইটা হৈছে— -আ, -উৱা, -ওৱা। উদাহৰণ—

গা + আ = গোৱা, মৰ্ + আ = মৰা

পঢ়্ + উৱা = পঢ়ুৱা, দেখ্ + উৱা = দেখুৱা

কৰ + ওৱা = কৰোৱা ইত্যাদি।

বিশেষ্য আৰু বিশেষণ শব্দত -আ, -ইয়া আৰু -উৱা প্ৰত্যয় যোগ কৰি নামধাতু গ
কৰা হয়। যেনে—

কিল্ + আ = কিলা, তপত্ + আ = তপতা

আগ্ + উৱা = আগুৱা, টাঙন্ + ইয়া = টঙনিয়া ইত্যাদি।

ধ্বনিৰ অনুকৰণত সৃষ্টি হোৱা ধ্বন্যাত্মক শব্দবোৰত 'আ' প্ৰত্যয় যোগ দি ধ্বন্যাত্
ধাতু গঠন কৰা হয়। যেনে—

কেঁক্ + আ = কেঁকা, ফোঁপ + আ = ফোঁপা

গুণ্‌গুণ + আ = গুণগুণা ইত্যাদি।

(গ) যৌগিক ধাতু ঃ দুটা ধাতুৰ মিলিত ৰূপৰ দ্বাৰা সৃষ্টি হোৱা ধাতুক যৌগিক ধ
বোলে। যৌগিক ধাতুৰে কিছুমান বিশেষ্য, বিশেষণ, অসমাপিকা ক্ৰিয়া, কৃদন্ত ৰূপ, তুমুনন্ত ক
আদিৰ পাছত লগ লাগি এক শ্ৰেণীৰ নতুন ধাতুৰ সৃষ্টি কৰে। যেনে ঃ নাম কৰ্, মাছ মাৰ্, খ
পেলা, বহি থাক্, ধৰা পৰ্, শোৱা কৰ্ ইত্যাদি।

তিব্বত-বৰ্মীয় ধাতু ঃ

(ক) সাধাৰণ বা অনাম ধাতু।

(খ) নাম ধাতু।

(ক) সাধাৰণ বা অনাম ধাতু ঃ কোনো কার্য ঘটা বা হোৱা বা বর্ণনা কৰা কিন্তু বিশেষ্য, শষণ, ধ্বন্যাত্মক পদৰ সৈতে সাদৃশ্য নথকা ধাতুৰেই হৈছে অনাম ধাতু বা সাধাৰণ ক্রিয়া। য়াগ ৰীতি আৰু প্রকৃতিৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰি অনাম ধাতুক পুনৰ তিনিটা ভাগ কৰা হৈছে—

(i) স্থিতিধর্মী ক্রিয়া

(ii) বর্ণনাধর্মী ক্রিয়া

(iii) কার্যধর্মী ক্রিয়া

উদাহৰণ—

(i) স্থিতিধর্মী ক্রিয়া

সদর্থক	নঞৰ্থক
গাৰো ঃ দোং (আছ/থাক)	দোং-জা (নাই)
বডো ঃ দং (আছ	গৈ-য়া (নাই)
থা (থাক)	থা-য়া (নাথাক)

(ii) বর্ণনাধর্মী ক্রিয়া

সদর্থক	নঞৰ্থক
মিছিং ঃ আৰ' 'হ' (শুদ্ধ হ)	আৰ'মা 'নহ' (অশুদ্ধ হ)
কার্বি ঃ দেত 'হ' (শুদ্ধ হ)	কালি 'নহ' (অশুদ্ধ হ)

(iii) কার্যধর্মী ক্রিয়া

সদর্থক	নঞৰ্থক	বিপৰীতার্থক
ৰাভা ঃ ৰিবা (আহ)	ৰিবা-চা (নাহ)	ৰেং (যা)
নু (বহ)	নুচা (নবহ)	মু'ংছা (উঠ)
গাৰো ঃ ৰেবা (আহ)	ৰেবা জা (নাহ)	ৰেয়াং (যা)
ফাল (বেচ)	ফাল জা (নেবেচ)	ৰে (কিন)

(খ) নাম ধাতু ঃ নাম ধাতুক তিনিটা উপশাখাত ভাগ কৰা হৈছে—

(i) নামপদীয় ধাতু

(ii) বিশেষণপদীয় ধাতু

(iii) ধ্বন্যাত্মক ধাতু

(i) নামপদীয় ধাতু ঃ তিব্বত-বর্মীয় শাখাৰ ভাষাসমূহত নামপদীয় ধাতু কিছুমানৰ ংশিকভাৱে আৰু কিছুমানৰ পূর্বৰূপে সাদৃশ্য আছে। যেনে—

১০.৪ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ তুলনা

অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ গঠন আৰু প্রয়োগ, প্রকাৰ আৰু প্রকৃতিৰ মাজ সাদৃশ্য বৈসাদৃশ্য আছে। কিন্তু প্রত্যেক ভাষাতেই ক্রিয়াৰ ভূমিকা গুৰুত্বপূর্ণ। দুয়োটা ভাষাতে প্রত্যয় যোগে বা প্রত্যয় অবিহনে অকর্মকৰ পৰা সকর্মক, অপাঁচনীৰ পৰা পাঁচনী, সদর্থকৰ প নঞৰ্থক, ধাতুৰ পৰা নাম শব্দ, নামশব্দৰ পৰা নামধাতু আদিলৈ ৰূপান্তৰৰ প্রক্রিয়া আছে। তেনেদ দুয়োটা ভাষাতেই অনিয়মিত ক্রিয়া আছে। কিন্তু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বিশেষণধর্মী অ ক্রিয়াবিশেষণধর্মী ধাতুৰ প্রয়োগ অসমীয়াতকৈ অধিক। লগতে যুগ্মধাতুৰো বহুল প্রয়োগ আ ৰাভা, বৰো, দেউৰী আদি ভাষাত একোটা ক্রিয়াৰ সৈতে চাৰিটালৈ কর্মৰ অন্বয় হ'ব পাৰে, বি অসমীয়াত সর্বাধিক তিনিটা কর্মৰহে ক্রিয়াৰ সৈতে অন্বয় হ'ব পাৰে। আনহাতে আকৌ দু প্রকাৰৰ ভাষাতেই একেটা ক্রিয়াৰ সৈতে সাতোটা কাৰকৰ অন্বয় হ'ব পাৰে।

অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সাধিত ধাতুৰ ব্যৱহাৰ আছে। দুয়োবিধ ভাষাতে ধাতু সাধনৰ প্রক্রিয়া ভিন্ ভিন্।

অসমীয়া ভাষাত সাধিত ধাতু তিনি প্রকাৰৰ— পাঁচনি ধাতু, নাম ধাতু আৰু ধ্বন্যাত্ ধাতু। এই তিনিবিধ ধাতুৰ দুই ধৰণে সাধন হয়— ধ্বনি পৰিৱর্তনৰ যোগে আৰু প্রত্ (পূর্বপ্রত্যয় বা পৰ প্রত্যয়) যোগে। অসমীয়াত তিব্বত-বর্মীয়ৰ দৰে যুগ্ম ধাতু যোগে সাধি ধাতু গঠন নহয়।

ধ্বনি পৰিৱর্তনৰ যোগেদি সাধন হোৱা অসমীয়া ধাতু ঃ অসমীয়া স্বৰ বা ব্যঞ্জন পৰিৱ যোগে অতি সীমিত সংখ্যক ধাতু অকর্মকৰ পৰা সকর্মক হয়। যেনে- মৰ্ ঃ মাৰ্, পৰ্ ঃ পাৰ্, ঃ চাৰ্, ৰখ্ ঃ ৰাখ ইত্যাদি।

পূর্বপ্রত্যয় যোগে সাধন হোৱা অসমীয়া ধাতু ঃ অসমীয়াত একমাত্র নঞৰ্থকবা পূর্বপ্রত্যয়েহে সাধিত ক্রিয়া গঠন কৰিব পাৰে। নঞৰ্থকবাচক পূর্বপ্রত্যয় বিভিন্ন দশা, ক অসমাপিকাবাচক ক্রিয়া আদিৰ সৈতে সমীভূত হয়। উদাহৰণ ঃ ন্-আ্->নাহ, ন্-এৰ্->নেৰ, ন কয়>নকয়, ন-বেচে>নেবেচে ইত্যাদি। অসমীয়াত দ্বিত্ব নঞৰ্থকৰ প্রয়োগ আছে। যেনে ঃ ন নোৱাৰ, নুই নকৰ, নোকোৱাকৈ নাথাক, নহাকৈ নাথাক ইত্যাদি।

পৰপ্রত্যয় যোগে সাধন হোৱা ধাতু ঃ অসমীয়াত -আ, -ইয়া, -উৱা প্রত্যয় যো নামধাতু আৰু ধ্বন্যাত্মক ধাতু সাধন কৰা হয়। কোনো প্রত্যয় যোগ নোহোৱাকৈও কিছুমান ন শব্দ আৰু ধ্বন্যাত্মক শব্দ ধাতুৰ দৰে প্রয়োগ হয়। ই তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্রভাৱ। যেনে- √চেলে √চিন্, √মাত্, √গোঁজ, √জিৰা ইত্যাদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতো সাধিত ধাতু তিনি প্রকাৰৰ পোৱা যায়— পাঁচনী ধাতু, নামধ সংযুক্ত ধাতু। এই ধাতুসমূহ তিনি প্রকাৰে গঠন কৰিব পাৰি— ধ্বনি পৰিৱর্তনৰ যোগে, প্রত

। যেনে- টপৰাই ক, বেগাই আহ, জকমকাই ফুলিছে, ফুচফুচাই কৈছে, ভালে ভালে, দিনে-
তিয়ে, ধুপুচ্ কৰে, আমন-জিমনকৈ, থৰক বৰককৈ ইত্যাদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ক্রিয়াপদৰ পৰা বিশেষণ বা ক্রিয়াবিশেষণ গঠন কৰিব পাৰি। য়াপদৰ পৰা প্রত্যয় যোগে বা প্রত্যয় অবিহনে ভাৱবাচক বিশেষ্য, ক্রিয়া-কর্তা আদিলৈ ৰিৱর্তিত কৰা হয়। যেনে—

বডো ঃ গাব-ছুলা/ছুলী (কান্দুৰা/কান্দুৰী), মিনি-নায় (হাঁহি, হাহোঁন), নাংগৌ (সঁচা)।

ৰাভা ঃ ছা-কায় (খোৱা), ছা-বাতাং (খাওঁতা/খাইতী), খাপ-ব্রাউ (কান্দুৰা কান্দুৰী)

গাৰো ঃ চা-গিপা (খোৱা বস্তু, খাওঁতা/খাইতী), ৰিং-আনি (গীত, গোৱা) ইত্যাদি।

কাল আৰু ভাৱ প্রকাশক ক্রিয়াপদৰ উপৰিও অসমীয়াত আৰু কেইপ্রকাৰমান ক্রিয়াপদ ছে। সেইবোৰ হৈছে- পাঁচনি ক্রিয়া, নাম ক্রিয়া, অনিয়মিত ক্রিয়া, নঞৰ্থক ক্রিয়া, সহায়কাৰী য়া, তুমুনন্ত আৰু কৃদন্ত।

অসমীয়া ভাষাত -আ, -ওৱা, -উৱা প্রত্যয়ান্ত পাঁচনি ধাতুত কাল বা পুৰুষবাচক বিভক্তি গ দি পাঁচনি ক্রিয়া গঠন কৰা হয়। যেনে- মই তাক পঢ়ুৱাওঁ।

তেনেদৰে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতো দেউৰী ভাষাত √লে ধাতু যোগ পাঁচনী অর্থ বুজোৱা । যেনে- পৰা-লে (পঢ়ুৱা), হাতিগা-লে (হহুঁৱা) ইত্যাদি। মিছিং ভাষাত 'ম' পৰ প্রত্যয় যোগে চনী ক্রিয়া গঠন কৰা হয়। যেনে- দ'ম' (খুওৱা), ছ'ঃম' (নচুৱা) ইত্যাদি।

সমাপিকা ক্রিয়া আৰু অসমাপিকা ক্রিয়াৰ হোৱা, কৰা, থকা আদি অস্ত্যর্থক ক্রিয়াৰ পৰীতে নোহোৱা, নকৰা, নথকা আদি বুজোৱা নস্ত্যর্থক ক্রিয়াবোৰক নঞৰ্থক নামেৰে জনা য়। অসমীয়া ভাষাত সাধাৰণতে অস্ত্যর্থক ক্রিয়াপদৰ আগত 'ন' উপসর্গ যোগ দিলে নঞৰ্থক য়াপদ পোৱা যায়। যেনে- নাই, নহ'ব, নিদিওঁ, নকৰোঁ, নুধুওঁ, নেখেলোঁ, নাযাওঁ ইত্যাদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বডো, ৰাভা, গাৰো, তিৱা, ককবৰক, দেউৰী আদি ভাষাত নঞৰ্থক ণত পূর্বসর্গ হিচাপে দা/তা আৰু পৰসর্গ হিচাপে -যা/-জা/-চা ইত্যাদি ব্যৱহাৰ হয়। মিছিং ষাত পৰসর্গ— -ম'/-মা/-ম', কার্বি ভাষাত পৰসর্গ 'ৰি'ৰ প্রয়োগ হয়। যেনে—

বডো ঃ নু'ং দা মিনি (তুমি নাহাঁহিবা), বিয়ু' থাং লিয়া (সি যোৱা নাই)।

দেউৰী ঃ ন দা ক (তুমি নাহিবা), ন কেন নয়া (তই যাব নালাগে)।

ৰাভা ঃ উবে ছাখুচা (তেওঁ খোৱা নাই), ৰিবাচা নায়না তাতং (নহাকৈ নাথাকিবা)।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ধাতুৰ এটি পৰিচয়মূলক টোকা যুগুত কৰক। (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত)

ৰাভা ঃ ফা (বৰষ্), তু. ফাচি (বৰষুণ), নুক (দেখ),
তু. নুকেন (চকু), জাপ' (বিচ), তু. জাপ' (বিচনী)।

মিছিং ঃ য়াব (বিচ), তু. মি'য়াব (বিচনী), ছাৰ (বতাহ ব'লা), তু. উছাৰ (বতাহ), অ (সঁচা হ), তু. আৰ' (সঁচা) ইত্যাদি।

(ii) বিশেষণপদীয় ধাতু ঃ ক্রিয়াৰ লক্ষণ বা গুণাগুণ বুজোৱা ক্রিয়া বিশেষণৰ মূ হৈছে বিশেষণপদীয় ধাতু। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বিশেষণপদীয় ধাতুক আঠটা ভাগত পে যায়— গুণ বা লক্ষণবাচক, আকৃতিবাচক, অৱস্থানবাচক, কাল বা বতৰবাচক, পৰিমাণ ওজনবাচক, উষ্ণতাবাচক, ঘ্রাণবাচক, উজ্বলতাবাচক ইত্যাদি।

(iii) ধ্বন্যাত্মক ধাতু ঃ ধ্বনিৰ অনুকৰণত এককভাৱে আৰু কেতিয়াবা দ্বিৰুক্তি গঠন হোৱা ধাতুৱেই হৈছে ধ্বন্যাত্মক ধাতু। উদাহৰণ—

বডো ঃ ছু'ং (ভুক), খু'ৰু'ম (গোঁজৰ), খেং খেং (খেচখেচা),
খ্রেব খ্রেব (গচক), থোথো (টকটকা)।

কার্বি ঃ হাং (চিঞৰ), কাং-উত (ভুক), ইং-ছিপ (হোঁপ) ইত্যাদি।

তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত এটা ধাতুৰ সৈতে এক বা একাধিক ধাতু সংযুক্ত হৈ অন্য ধ গঠন হোৱা নিয়ম আছে। তলত তেনে সংযুক্ত ধাতুৰ কেইটামান উদাহৰণ দিয়া হ'ল—

বডো ঃ বিৰ + লাং = বিৰলাং (উৰি গুচি যা)
দান + ছো = দানছো (কাটি খণ্ড কৰ)
ফু'ই + নাং = ফু'ইনাং (আহিব লাগ)

গাৰো ঃ দাক + চাক = দাকচাক (সহায় আগবঢ়া)
চা + থো = চাথো (খাবৰ উপযোগী হ')
নাং + নিক = নাংনিক (প্রয়োজনীয় হ') ইত্যাদি।

ক্রিয়াপদৰ ভাগ ঃ উল্লিখিত বিভিন্ন ধাতুৰ সৈতে কাল, ভাৱ, পুৰুষবাচক বিভক্তি যু কৰিলে যিবোৰ পদ পোৱা যায়, সেয়াই হৈছে ক্রিয়াপদ। ক্রিয়াপদে কোনো কাম কৰা, হোৱা নোহোৱা অর্থ প্রকাশ কৰাৰ লগতে বাক্য এটাও সম্পূর্ণ কৰি তোলে। বাক্যৰ সমাপ্তি, অসমাপ্তি ওপৰত নির্ভৰ কৰি ক্রিয়াপদক বহলভাৱে দুই ভাগত ভাগ কৰা হয়—

(ক) সমাপিকা ক্রিয়া

(খ) অসমাপিকা ক্রিয়া

(ক) সমাপিকা ক্রিয়া ঃ সমাপিকা ক্রিয়াই ক্রিয়াৰ কার্যৰ সমাপ্তি বুজোৱাৰ লগ বাক্যও শেষ হোৱা বুজায়। যেনে- ৰবীনে খৰি ফালিছে। মলয়াই কিতাপ পঢ়িছে।

বাক্যত ক্রিয়াৰ কৰ্ম থকা বা নথকা অনুযায়ী সমাপিকা ক্রিয়া দুবিধ—

(i) সকৰ্মক ক্রিয়া

(ii) অকৰ্মক ক্রিয়া

যিবোৰ সমাপিকা ক্রিয়াৰ কৰ্ম থাকে, সেইবোৰেই সকৰ্মক ক্রিয়া। সকৰ্মক ধাতুৰ পৰাই কৰ্মক ক্রিয়া পোৱা যায়। ক, পঢ়্, লিখ্, শিক, খা আদি সকৰ্মক ধাতু। আনহাতে, কৰ্ম নথকা াপিকা ক্রিয়াবোৰ অকৰ্মক ক্রিয়া। যেনে- চৰাই উৰে, মানুহ মৰে, সি বহি আছে। ইত্যাদি।

(খ) অসমাপিকা ক্রিয়া ঃ বাক্য এটা সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ যি ক্রিয়াই অন্য ক্রিয়াৰ ওপৰত ৰ্ভৰ কৰিব লাগে, তেনে ক্রিয়াপদেই অসমাপিকা ক্রিয়া। যেনে- মণিয়ে ভাত খাই স্কুললৈ ল। ইয়াত 'খাই' ক্রিয়াই বাক্যটো সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ 'গ'ল' ক্রিয়াৰ সহায় ল'বলগীয়া হৈছে। মীয়া ভাষাত সাধাৰণে 'ই' প্রত্যয়ৰ সহযোগত অসমাপিকা ক্রিয়া গঠন কৰা হয়। একেটা ্যতে একাধিক অসমাপিকা ক্রিয়া থাকিব পাৰে। তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাতো বাক্যত অসমাপিকা য়াৰ প্রয়োগ দেখা যায়। বডো, ৰাভা, মিছিং, গাৰো আদি ভাষাত যথাক্রমে -নানৈ, -এ, -লা, লা আদি প্রত্যয়ৰ দ্বাৰা অসমাপিকা ক্রিয়া গঠন কৰা হয়। উদাহৰণ—

বডো ঃ মাওডু'ব - নানৈ.....ফু'ই (কাম সমাপ্ত কৰি.....আহ)

মিছিং ঃ কাংগিলা.....লু (দেখি পেলাই ক) ইত্যাদি।

ক্রিয়াৰ কাল ঃ কোনো কার্য ঘটা বা সম্পন্ন হোৱা সময়কে কাল বোলে। এই অর্থ ুযায়ী অসমীয়াত ক্রিয়াৰ কাল তিনি প্রকাৰৰ—

(i) বৰ্তমান কাল

(ii) অতীত কাল

(iii) ভৱিষ্যৎ কাল।

ৰূপ বা গঠন অনুযায়ী এই তিনিওটা কালক দুটা প্রধান ভাগত ভাগ কৰা হয় ঃ

(ক) সৰল বা মৌলিক কাল

(খ) মিশ্র বা যৌগিক কাল

(ক) যি কালৰ ক্রিয়াপদত ধাতুৰ পিছত ক্রিয়া বিভক্তি প্রত্যক্ষভাৱে লগ লাগে সেইবোৰেই ছে সৰল বা মৌলিক কাল। ক্রিয়াৰ সময় অনুযায়ী সৰল বা মৌলিক কাল তিনিটা—

(i) সাধাৰণ বা নিত্য বৰ্তমান

(ii) সাধাৰণ অতীত

(iii) সাধাৰণ ভৱিষ্যৎ

(খ) যিবোৰ কালৰ ক্রিয়াপদত দশাবাচক আৰু কালবাচক প্রত্যয় যোগ হোৱাৰ পাছতহে য়াবিভক্তি লগ লাগে, যিবোৰ ক্রিয়াপদৰ পাছত সম্ভাব্যবাচক অনুপদ যোগ হয় আৰু যিবোৰ

ওপৰত ভিত্তি কৰি যৌগিক কালক দুটা বহল ভাগত ভগাব পাৰি— পুৰাঘটিত কাল অ ঘটমান কাল। পুৰাঘটিত কালৰ ভাগ দুটা ঃ স্বৰূপ বৰ্তমান আৰু অপূৰ্ণভূত। ঘটমান কালৰ ভ তিনিটা ঃ ঘটমান বৰ্তমান, ঘটমান অতীত আৰু ঘটমান ভৱিষ্যৎ।

তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাতো ক্রিয়াৰ কালক প্রধানত অতীত, বৰ্তমান, ভৱিষ্যৎ এইদ পোৱা যায় যদিও লিখিতভাৱে ক্রিয়াৰ কাল— (i) ভৱিষ্যৎ আৰু (ii) অভবিষ্যৎ (বৰ্তমান অ অতীত) এই দুই ভাগত ভগোৱা হয়। ৰাভা, বডো, গাৰো, মিছিং আদি ভাষাত বৰ্তমান কালৰ ৰূ লগত যথাক্রমে মু'ন, মু'ন, চিম'/হা, বো/আই আদি সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ যোগেদি অতীত ব বুজোৱা হয়।

ক্রিয়াৰ ভাৱ ঃ যি প্রক্রিয়াৰে ক্রিয়াপদৰ দ্বাৰা বর্ণিত কার্য সংঘটিত হোৱাৰ ভাৱ হয়, তাকেই ক্রিয়াপদৰ ভাৱ বোলা হয়। অসমীয়াত ক্রিয়াৰ ভাৱ দুটা— (ক) নির্দেশক ভ (খ) অনুজ্ঞা ভাৱ।

বৰ্তমান, অতীত, ভৱিষ্যৎ তিনিওটা কালৰে যিকোনো সময়ৰ কার্য প্রকাশ কৰা ভা হৈছে নির্দেশক ভাৱ। যেনে- মই খাওঁ, তুমি খালা, সি খাব, ইত্যাদি।

আদেশ, অনুমতি, অনুৰোধ, আশীর্বাদ, ইচ্ছা আদি অর্থ প্রকাশিত ভাৱ হৈছে অনু ভাৱ। যেনে- তই কামটো কৰ। তোমালোক যোৱা. তহঁত আবেলি আহিবি। ইত্যাদি।

অনুজ্ঞা পদত কেতিয়াবা চোন, দেই আদি প্রত্যয় ব্যৱহাৰ কৰি আদেশ বা অনুৰ অধিক স্পষ্ট কৰা হয়। যেনে—

তুমি কামটো কৰাচোন। তহঁত এতিয়া যাচোন।

তিব্বত-বৰ্মীয় ভাষাত ক্রিয়াৰ ভাৱ বুজাবলৈ নির্দেশক, অনুজ্ঞা, ইচ্ছাবোধক, সম্ভ আদি সামৰি লোৱা হয়। গাৰোৰ বাহিৰে অন্য ভাষাসমূহত অনুজ্ঞা ভাৱ বুজাবলৈ মূল ধাতু পোনে পোনে বাক্যত প্রয়োগ হয়। অৱশ্যে অনুৰোধ বা ইচ্ছাবোধক আদি ভাৱ বুজোৱাত বি বিশেষ পৰপ্রত্যয়ৰ ব্যৱহাৰ আছে। মিছিং ভাষাৰ অনুজ্ঞা ভাৱৰ উদাহৰণ ঃ

গি' কাং — কোনো ঠাইলৈ যা

কংক — সিপাৰ হ

দুগলেন — ওচৰলৈ যা ইত্যাদি।

ক্রিয়া বিশেষণ ঃ ক্রিয়াৰ গুণ, অৱস্থা, কার্যৰ সময়, স্থান আদি বুজোৱা শব্দবো হৈছে ক্রিয়াবিশেষণ। অৱস্থানগত দিশৰ পৰা ক্রিয়াবিশেষণ ক্রিয়াপদৰ আগত বহে। অৱ অসমীয়া ভাষাত কেতিয়াবা ক্রিয়া-বিশেষণ আৰু ক্রিয়াৰ মাজত ক্রিয়াৰ কৰ্ম বহে। যেনে- ভাল যাবা, খৰকৈ নাখাবা ইত্যাদি।

'সি/তাই এজন/এজনী শিক্ষিত যুৱক/যুৱতী।'

সি/তাই-ϕ এজন/এজনী শিক্ষিত যুৱকঐযুৱতী নহয়

কর্তা (পুং-স্ত্রী) -কর্তা নি. সংখ্যা (পুং-স্ত্রী) বিণ. বিশেষ্য (পুং-স্ত্রী) নঞ.নি.-হ

সি/তাই এজন/এজনী শিক্ষিত যুৱক/যুৱতী নহয়।'

গ) সি/তাই-ϕ এজন/এজনী শিক্ষিত যুৱক/যুৱতী নে?

কর্তা (পুং-স্ত্রী) কর্তা নি. সংখ্যা (পুং-স্ত্রী) বিণ. বিশেষ্য (পুং-স্ত্রী)

'সি/তাই এজন/এজনী শিক্ষিত যুৱক/যুৱতী নে?'

ঘ) সি/তাই-ϕ এজন/এজনী শিক্ষিত যুৱক/যুৱতী

কর্তা (পুং-স্ত্রী) কর্তা নি. সংখ্যা (পুং-স্ত্রী) বিণ. বিশেষ্য

হয় নে নহয় / * নাই।

হ- বর্ত নি. প্রশ্ন নি. নঞ. নি. -ক্রিয়া -বর্ত. নি. /* সহায়কাৰী ক্রিয়া

'সি/তাই এজন/এজনী শিক্ষিত যুৱক/যুৱতী হয় নে নহয় /* নাই?'

তিব্বত-বর্মীয় (গাৰো) ঃ

ক) উৱা (-দে) ছাক-ছা ডালগিপা মান্ দে

সি (নির্দিষ্ট নি.) শ্রেণী নি.-এক ডাঙৰ মানুহ

'তেওঁ এগৰাকী ডাঙৰ মানুহ।'

খ) উৱা (-দে) ছাক-ছা ডালগিপা মানদে ওঁ-জা

সি (নির্দিষ্ট নি.) শ্রেণী নি.-এক ডাঙৰ মানুহ হ-নঞ.নি. -বর্ত.নি.

'তেওঁ এগৰাকী ডাঙৰ মানুহ।'

গ) উৱা (-দে) ছাক-ছা ডালগিপা মানদে ওং-আ মা

সি (নির্দিষ্ট নি.) শ্রেণী নি. -এক ডাঙৰ মানুহ হ-বর্ত.নি. প্রশ্ন নি.

'তেওঁ এগৰাকী ডাঙৰ মানুহ নে?'

ঘ) উৱা (-দে) ছাক-ছা ডালগিপা মান দে

সি (নির্দিষ্ট নি.) শ্রেণী নি. -এক ডাঙৰ মানুহ

ও-আ মা ওং-জা-ϕ

হ-বর্ত নি. প্রশ্ন নি. হ-নঞ.নি. বর্ত.নি.

'তেওঁ এগৰাকী ডাঙৰ মানুহ হয় নে নহয়?'

৪। অসমীয়াত ক্রিয়াৰ লগত পুৰুষৰ সংগতি বিশেষভাৱে লক্ষণীয় অর্থাৎ ষভেদে আৰু মান্য তুচ্ছ সাপেক্ষে ক্রিয়া ৰূপৰ তাৰতম্য হয়। অৱশ্যে অসমীয়াত তিব্বত-ীয় ভাষাৰ দৰে পুং-স্ত্রী (লিংগ) ভেদে নতুবা একবচন-বহুবচন (বচন) ভেদে আৰু মান্য-তুচ্ছ

ক্রিয়াপদীয় আৰু পৰসর্গীয়, তথাপি ক্রিয়াৰ প্রয়োগত দুয়োটা ভাষাৰেই ভিন্নমু প্রক্রিয়া দেখা যায়।

অসমীয়া ভাষাত ক্রিয়াপদৰ প্রয়োগৰ সীমাবদ্ধতা আছে। আনহাতে তিব্ব বর্মীয় ভাষাত একেটা শব্দই কালবাচক, দশাবাচক, কৃদন্ত ক্রিয়া, আৰু অন্য ৰূপ বিশেষ্য, বিশেষণ, ক্রিয়াবিশেষণ হিচাপে আনকি সর্গ হিচাপেও প্রয়োগ হয়। সংযু ধাতু গঠনৰ ক্ষেত্রতো দুয়োটা ভাষাৰ মাজত পার্থক্য আছে। কিন্তু দুয়োটা ভাষাৰ মাজ পাৰস্পৰিক প্রভাৱো বিদ্যমান। অসমীয়া ভাষাত এটা মুখ্য ক্রিয়াত এক বা একাধি অসমাপিকা ক্রিয়াৰ প্রয়োগ, সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ প্রয়োগ আদিত তিব্বত-বর্মীয় প্রভ অনুভূত হয়।

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে অসমীয়াতো ধাতু বা ক্রিয়াৰ দ্বিৰুক্তি প্রয়োগ আছে। যেনে

বডো ঃ বিয়ু' মিনিহাং মিনিহাং বুংবায় (তেওঁ হাঁহো হাঁহোকৈ ক'লে)

নুং থাংগু'ন না থাঙা (তুমি যাবা নে নাযাবা)

ৰাভা ঃ খাপে-ক্রি'ঙে তাতং (কন্দা-কটা নকৰিবা)

গাৰো ঃ বিয়া আগান দাপদাপআ (তেওঁ ওপৰা-উপৰিকৈ কথা পাতে)।

ক্রিয়াৰ দ্বিৰুক্তি প্রয়োগত এইদৰে দুয়োটা ভাষাৰে মাজত সাদৃশ্য দেখা যা

- তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু অসমীয়া ভাষাৰ ক্রিয়া বিশেষণৰ প্রয়োগত পার্থক্য আ সেয়া হ'ল— অসমীয়াত ক্রিয়া বিশেষণৰ লগতে বিশেষণৰ তুলনা বুজোৱা ৰূপ মু ক্রিয়াৰ বাওঁফালে বহে, কিন্তু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত এনে ৰূপ মুখ্য ক্রিয়াৰ সোঁফা বহে। উদাহৰণ ঃ

	অসমীয়া
ৰাভা ঃ (খাপাক) ৰম্ ৰম্ চাং	(বুকু) হম্ হম্ কৰে
জ্রাওৱান মুনি কি	চেৰেংকৈ মনত পৰ্
বডো ঃ (মু'দু'ম) থু'ৰ থু'ৰ মাও	(গা) থৰ্ থৰ্ কঁপে্
খু খু গাব	হুক হুকাই কান্দ
মিছিং ঃ আছ' আছ' পু'লু	ফুচফুচাই ক

তিব্বত-বর্মীয় হোৱা স্বত্বেও বহুকেইটা বিষমবর্গীয় ভাষাৰ মাজত ক্রিয়াৰ গ প্রয়োগ, প্রকাৰ আদি বিষয়ক তুলনামূলক আলোচনা কৰাটো জটিল। সংস্কৃতমূল অসমীয়া ভাষাৰ সৈতে ৰাভা, বডো, গাৰো, কার্বি, মিছিং আদি তিব্বত-বর্মীয় ভাষ ক্রিয়াৰ বহুল পৰিমাণে পার্থক্য দেখা যায়। তদুপৰি সামান্যভাৱে পাৰস্পৰিক প্রভা

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সাধিত ধাতু গঠন প্রক্রিয়াৰ এক তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াওক।

(১০০টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

১০.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অধ্যায়টিৰ পৰা আমি জানিব পাৰিলোঁ যে অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় দুয়োবিধ ভাষাতেই বৈয়াকৰণিক দিশত ক্রিয়াৰ ভূমিকা অপৰিসীম। ক্রিয়াৰ মূল হৈছে ধাতু। দুয়োবিধ ভাষাতেই ধাতুৰ গঠন, প্রয়োগ, প্রকাৰ ভিন্ ভিন্।
- ক্রিয়াৰ গঠন, প্রকাৰ, প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত দুয়োবিধ ভাষাৰ মাজত সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্য আছে আৰু পাৰস্পৰিক সম্পর্ক আছে।
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় দুয়োটা ভাষাতেই ধাতু, পুৰুষ, কাল, ভাৰ আদিৰ সমন্বয়ত ক্রিয়াৰ আলোচনা সম্পূর্ণ হয়।
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ধাতুৰে ধাতুৰে যোগ হৈ সংযুক্ত ধাতু গঠন হোৱা দৃষ্টান্ত অসমীয়া ভাষাত নাই। লগতে সাধিত ধাতু গঠনৰ ক্ষেত্রত দুয়োবিধ ভাষাৰ মাজত মিল-অমিল আছে।
- অসমীয়া ভাষাৰ তুলনাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ক্রিয়া বিশেষণৰ প্রয়োগ অধিক। লগতে ক্রিয়া বিশেষণৰ প্রয়োগৰ ক্ষেত্রত দুয়োবিধ ভাষাৰ মাজত পার্থক্য আছে।
- অসমীয়া ভাষাৰ দৰেই তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতো পাঁচনি ক্রিয়া, অনিয়মিত ক্রিয়া, নঞৰ্থক ক্রিয়া, কৃদন্ত, তুমুন্ত আদি ৰূপ আছে।

১০.৬ অধিক জানিবলৈ

মীয়া গ্রন্থ ঃ

তেওঁ (-কর্তা নি.) মদ-কর্ম নি. পী-বর্ত. নি.-প্রশ্ন নি.

'তেওঁ মদ খায় নে?'

২। অসমীয়া ভাষাত ক্রিয়াৰ দ্বিত্ব প্রয়োগ (সদর্থক-নঞৰ্থক) ঘটে। অসমীয় অৱশ্যে কাল নিৰপেক্ষ { নাই } সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ বিস্তৰ প্রয়োগ হয়; যিটো কিছুমান তিব্ব বর্মীয় ভাষাতহে পৰিলক্ষিত নহয়। উদাহৰণ—

অসমীয়া ঃ

কর্তা	কর্ম	ক্রিয়া
ক) তুমি-ϕ	মদ-ϕ	খা-আ
কর্তা-কর্তা. নি.	কর্ম-কর্ম নি.	ক্রিয়া.-বর্ত. নি. (২য়./পু.নি.)
নে না -	খা-আ/নাই	

প্রশ্ন নি নঞ. নি. - ক্রিয়া -বর্ত. নি. (৩য় পু.নি.) /সহায়কাৰী ক্রিয়া

'তুমি মদ খোৱা নে নোখোৱা/নাই?'

খ) তুমি-ϕ	মদ-ϕ	খা-বা
কর্তা-কর্তা. নি.	কর্ম কর্ম নি.	ক্রিয়া.-ভবি. নি. (২য়./পু.নি.)
-নে না -	খা-বা/নাই	

প্রশ্ন নি নঞ. নি. - ক্রিয়া -ভবি. নি. (২য় পু.নি.) /সহায়কাৰী ক্রিয়া

'তুমি মদ খাবা নে নাখাবা/নাই?'

ব্যতিক্রম ঃ

ৰাভা ঃ

কর্তা	কর্ম	ক্রিয়া
ক) উ (-বে)	মায়-ϕ	ছা-বা
তেওঁ (কর্তা নি.)	ভাত-কর্ম নি.	খা-ভূত নি.
না -	ছা-চা-বা / * তংচা / * দংচা	
প্রশ্ন নি.	খা-নঞ.নি.-ভূত নি. / * নাই/ * নহয়	

'তেওঁ ভাত খাইছিল নে নাখাইছিল/* নাই / * নহয়?'

৩। অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় উভয় ভাষাতে ক্রিয়াবিহীন বাক্যৰ প্রয়োগ অ আৰু ইবিলাক বাক্য প্রশ্নবাচক বাক্যলৈ ৰূপান্তৰ কৰিলে আন কোনো ক্রিয়াৰ সহায় ল নালাগিলেও নঞৰ্থক বাক্যলৈ ৰূপান্তৰ কৰিলে এটা সহায়কাৰী বা মুখ্য ক্রিয়াৰ সহ ল'বলগীয়া হয়। উদাহৰণ —

অসমীয়া ঃ

ক) সি/তাই-ϕ	এজন/এজনী	শিক্ষিত	যুৱক/যুৱতী

৯.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনা

চীনা প্রভৃতি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ মূলতঃ যোগাত্মক। অর্থাৎ এই ভাষাসমূহ স্থানগত প্রকৃতিৰ হোৱা বাবে শব্দ বা ক্রিয়াত প্রত্যয়, বিভক্তি আদিৰ প্রয়োগ সমূলি থাকে। চীনা প্রভৃতি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ অযোগাত্মক হোৱা সত্ত্বেও অসম তথা উত্তৰ-াঞ্চলত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত যোগাত্মক প্রকৃতিৰ অসমীয়া ভাষাতো তিব্বত-ীয় ভাষাৰ বাক্য গাঁথনিৰ প্রভাৱ নপৰাকৈ থকা নাই। অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ্যগত দিশৰ তুলনামূলক আলোচনা দাঙি ধৰা হ'ল।

১। বড়ো, ৰাভা অসমত প্রচলিত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ একেটা আর্হিৰে র্থাৎ ইবোৰ ক্রিয়া-পদান্ত ভাষা। এই ভাষাবোৰৰ বাক্য-সজ্জা, কর্তা-কর্ম-ক্রিয়া (Sov) আর্হিৰ ৰু সদর্থক বা প্রশ্নবাচক বাক্যলৈ ৰূপান্তৰ কৰিলেও ইবোৰৰ ক্রমৰ কোনো হীন ডেঢ়ি নহয়। াহৰণস্বৰূপে—

অসমীয়া ঃ

কর্তা	কর্ম	ক্রিয়া	
ক) সি/তাই-ϕ	ভাত- ϕ	খা-এ	
কর্তা-কর্তা নি	কর্ম-কর্ম নি.	ক্রিয়া-বর্ত. নি. (৩য়.পু.নি.)	
'সি/তাই ভাত খায়।'			
খ) সি/তাই-ϕ	ভাত- ϕ	না-খা-এ	
কর্তা-কর্তা নি.	কর্ম-কর্ম নি.	নঞ.নি.-ক্রিয়া-বর্ত. নি. (৩য়.পু.নি.)	
'সি/তাই ভাত নাখায়।'			
গ) সি/তাই-ϕ	ভাত- ϕ	খা-এ	নে
কর্তা-কর্তা নি.	কর্ম-কর্ম নি.	ক্রিয়া-বর্ত. নি.	প্রশ্ন. নি.
সি/তাই ভাত খায় নে?			

তিব্বত-বর্মীয় (বৰো)

কর্তা	কর্ম	ক্রিয়া
ক) বি (-য়ু')	জৌ-ϕ	লু'ং-উ'
তেওঁ (-কর্তা নি.)	মদ-কর্ম নি	পী-বর্ত. নি.
'তেওঁ মদ খায়।'		
খ) বি (-য়ু')	জৌ-ϕ	লু'ং-আ-ϕ
তেওঁ (-কর্তা নি.)	মদ-কর্ম নি	পী-নঞ. নি.-বর্ত. নি.
'তেওঁ মদ নাখায়?'		

২) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্র (২০১২); *অসমীয়া ব্যাকৰণ প্রৱেশ,* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রে

৩) বৰা, লীলাৱতী শইকীয়া (২০১১); *অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব,* গুৱাহাটী ঃ বনলত

৪) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০১১); *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য,* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রে

৫) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা,* ধূপধ হাকাচাম কাওছাদাম।

১০.৭ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমীয়া ধাতু....মুখ্য, গৌ যৌগিক....স্বয়ংসিদ্ধ....উদাহৰণ....।.....খণ্ডখণ্ডকৈ ভাঙিব....উদাহৰণ পাঁচনি, ন ধ্বন্যাত্মক....। যৌগিক....। তিব্বত-বর্মীয় ধাতু সাধাৰণ, নাম ধাতু....। উদাহৰণ..

২নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ অসমীয়া ভাষাৰ সাধিত ধাতু....। প্রক্রিয়া....। ধ্বনি পৰিৱর্তন যোগে. প্রত্যয় যোগে....। তিব্বত-বর্মীয় সাধিত ধাতু....। ধ্বনি পৰিৱর্তন যোগে....। প্রত যোগে....। যুগ্ম ধাতু যোগে....।

১০.৮ আর্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়ামূল বা ধাতুৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্প বহলাই আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন নং ২ ঃ ক্রিয়াপদৰ ভাগসমূহ উল্লেখ কৰি অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ মাজত তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন নং ৩ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়া বিশেষণসমূহ কেনেদৰে গঠন প্রয়োগ হয় উল্লেখ কৰক।

প্রশ্ন নং ৪ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সাধিত ধাতু গঠনত কি কি সাদৃশ্য-বৈসাদৃ দেখা যায়? বহলাই আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন নং ৫ ঃ 'অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়া' শীর্ষক এটি নিবন্ধ যুগুত কৰক।

প্রশ্ন নং ৬ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ পাঁচনি ক্রিয়া আৰু নঞৰ্থক ক্রিয়াৰ গঠন আৰু প্রয়োগ সম্প বহলাই লিখক।

(খ) অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়াৰ ভাৰ।

(গ) অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ ক্রিয়া বিশেষণৰ প্রয়োগ।

(ঘ) অসমীয়া নঞৰ্থক ক্রিয়া।

(ঙ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ যুগ্ম ধাতু।

(চ) অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দ্বিৰুক্তি ক্রিয়া।

(ছ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ পাঁচনী ক্রিয়া।

*** ***** ***

অধ্যায় ১১ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলন

অধ্যায় গাঁথনি

১১.১ উদ্দেশ্য

১১.২ পৰিচয়

১১.৩ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনা

১১.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১১.৫ অধিক জানিবলৈ

১১.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৰল ৰূপৰেখা)

১১.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

১১.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসমীয়া ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনামূলক আলোচনা আগবা পাৰিব।

১১.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুর্থ ষান্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা 'তিব্বত-বর্ ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা'ৰ এইটো একাদশ অধ্যায়। অধ্যায়টোৰ শিৰোনাম 'অসমীয়া অ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনা'। পৃথিৱীত বিভিন্ন ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ভিন্ ভি ভাষা আছে। পৃথিৱীত প্রচলিত ভাষাসমূহৰ গঠন, প্রকৃতি আদিলৈ লক্ষ্য কৰি একে পৰিয়ালত শ্রেণীভক্ত কৰা হৈছে। পৃথিৱীত প্রচলিত দুটা ভাষা পৰিয়াল হ'ল ইন্দো-ইউৰোপ ভাষা পৰিয়াল আৰু চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়াল। অসমত এই দুটা ভাষা পৰিয়ালৰ অন্ত অনেক ভাষা প্রচলিত। চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত বৰো, ৰাভা, গাৰো, তি কার্বি, মিচিং আদি ভাষাৰ লগতে ইন্দো-ইউৰোপীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত আর্যমূল অসমীয়া ভাষাই অতি প্রাচীন কালৰে পৰাই সহাৱস্থান কৰি আছে। ভিন্নমূলীয় ভাষা হোৱা ব উভয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ পার্থক্য স্পষ্ট; কিন্তু একেখন ভাষাগত ক্ষেত্রত একেলগে সহৱস্থান ক থকাৰ বাবে উভয় ভাষাৰ বাক্যতাত্ত্বিক দিশত পাৰস্পৰিক প্রভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। অধ্যায়টি

ষাই আগুৰি আছে। সম্ভৱতঃ সেই কাৰণতে অসমীয়া ভাষাত আর্য উপাদানৰ লগতে তো আর্যভিন্ন উপাদানো ৰক্ষিত হৈছে। অসমীয়া ভাষাত থকা আর্যভিন্ন উপাদানৰ প্রতি ক্ষ্য ৰাখিয়েই সম্ভৱতঃ নাথান ব্রাউনে অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ সম্পর্কে এই মন্তব্যটো গবঢ়াইছে— "Whether it (Assamese) was itself a dialect of Sanskrit or hether it was formed by engrafting the Sanskrit upon some original tive stock now extinct is uncertain, the latter, however is the more obable opinion" (ই অসমীয়া) সংস্কৃতৰে এটা উপভাষা নে অধুনালুপ্ত আর্যভিন্ন ভাষাৰূপ টিৰ ওপৰত সংস্কৃতৰ গাঁথনি জাপি দি ইয়াক জন্ম দিয়া হৈছিল, সেই কথাও খাটাংকৈ একো ব নোৱাৰি, সম্ভৱত ঃ দ্বিতীয় মন্তব্যটোৱে শুদ্ধ)।

অসমত বসবাস কৰা অনা-আর্য ভাষা গোষ্ঠী বুলিলে মূলতঃ তলত দিয়া ষাগোষ্ঠীবোৰ বুজা যায়—

) **অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠী ঃ** অষ্ট্রিক ভাষাগোষ্ঠীৰ শাখা দুটা- অষ্ট্রো এছিয়াটিক আৰু অষ্টোনেচিয়ান। ভাৰতত অষ্টো-এচিয়াটিক শাখাৰ ভাষাবোৰৰ প্রচলন আছে। এই গোষ্ঠীৰ অন্তর্গত খাচী (মূলতঃ মেঘালয়) আৰু কোলমুণ্ডা ভাষা-ভাষী লোক অসমত পোৱা যায়।

) **তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠী ঃ** তিব্বত-বর্মীয়সকল মংগোলীয়। লোক এই ভাষাগোষ্ঠীক তিনিটা ভাগত ভগোৱা হৈছে— তিব্বত হিমালয়ী, উত্তৰ অসম আৰু অসম-বর্মী। বডো, কছাৰী, লালুং, ডিমাছা, ৰাভা, গাৰো, নগা, কুকি-চীন আদি ভাষা অসম-বর্মী শাখাৰ ভিতৰত পৰে।

শ্যাম চীন ভাষাগোষ্ঠী ঃ শ্যাম-চীন গোষ্ঠীৰ টাই ভাষাই প্রধান। টাই ভাষাৰ প্রধান শাখা হ'ল— আহোম, খামটি, আইটন, নগা, টাইফাকে আদি।

) **দ্রাবিড় গোষ্ঠী ঃ** অসমলৈ দ্রাবিড়সকল আহিছে নে নাই তাক লৈ বিতর্ক আছে যদিও অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতিত কিছু পৰিমাণে দ্রাবিড় উপাদান লক্ষ্য কৰা যায়।

২.৪ অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ কাৰণ

অসমীয়া এটা আর্যমূলীয় ভাষা। আর্যমূলীয় ভাষা হোৱা স্বত্ত্বেও ইয়াৰ অৱস্থিতিৰ ব আৰু অন্যান্য কাৰণত অসমীয়া ভাষাত অনা-আর্যমূলীয় ভাষাৰ প্রভাৱ পৰিছে। আর্যমূলীয় মীয়া ভাষাত অসংখ্য আর্যভিন্ন উপাদান সন্নিবিষ্ট হৈ থকা পৰিলক্ষিত হয়। অসমীয়া ষাত আর্যভিন্ন উপাদান সৰহ হোৱাৰ সাম্ভব্য কাৰণবোৰ হ'ল—

) অসমীয়া ভাষাটো কেৱল আর্য লোকসকলৰে ভাব প্রকাশৰে মাধ্যম নহয়। আৰম্ভণিৰ পৰা এই ভাষা বিভিন্ন অনার্যমূলীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ লোকে ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে। অসমীয়া

(লিংগ) ভেদে নতুবা একবচন-বহুবচন (বচন) ভেদে ক্রিয়াৰূপৰ তাৰতম্য নহয়। উদাহৰণ –

অসমীয়া ঃ

মই /আমি	ভাত	খাওঁ /খাম
তই /তহঁতে	ভাত	খাৰ /খাবি
আপুনি /তেখেতসকলে	ভাত	খায় /খাবি
সি /তাই /তেওঁ /তেওঁলোক	ভাত	খায় /খাব
তেখেত /তেখেতসকল	ভাত	খায় /খাব
ৰামে /সীতাই	ভাত	খায় /খাব

অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় তিৰা আৰু কার্বি ভাষাৰ বাহিৰে কোনোটো তিব্ব বর্মীয় ভাষাতে ক্রিয়াৰ সৈতে লিংগ, বচন কিম্বা পুৰুষৰ সংগতি সমূলি নাই। তিৰা ভাষ তিনিওটা পুৰুষভেদে ক্রিয়াৰূপৰ তাৰতম্য হোৱাৰ দৰে কার্বি ভাষাত সর্বনামৰ মান্য-তু ৰূপভেদে ক্রিয়াৰূপৰ কিছু তাৰতম্য হয়। সাধাৰণতে মান্যার্থত {-ইক) নির্দেশকৰ প্রয়োগ হ উদাহৰণ —

নে /নেতুম	আন	চ-ϕ
'মই /আমি (সাধাৰণ)	ভাত	খাওঁ।'
কিন্তু নেলি /নেলি তুমি /ইলি /ইলিতুম	আন	চ-ইক
'মই /আমি (মান্য	ভাত	খাওঁ'
নাং /নাংতুম	আন	চ-ϕ
তই/তহঁতে/তুমি/তোমালোকে (সাধাৰণ)	ভাত	খাৰ/খোৱা।'
কিন্তু নাংলি /নাংলিতুম	আন	চ-ইক
'আপুনি/আপোনালোকে (মান্য)	ভাত	খায়।'
আংলা/আলাংতুম	ভাত	চ-ইক'
সি/তেওঁ/সিহঁতে/তেওঁলোকে (সাধাৰণ)	ভাত	খায়।'
কিন্তু, আলাংলি/আলাংলিতুম (মান্য)	আন	চ-ইক
'তেখেত/তেখেতসকলে (মান্য)	ভাত	খায়।'

৫। অসমীয়া ভাষাত কর্তা আৰু ক্রিয়াৰ সৈতে কর্মৰ সংগতি আছে অর্থাৎ ক্রি সকর্মক নে অকর্মক তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বেলেগ কর্তা নির্দেশক আৰু ক্রিয়াৰ পু নির্দেশকৰ প্রয়োগ হয়। নির্দেশক আৰু ক্রিয়াৰ পুৰুষ নির্দেশকৰ প্রয়োগ হয়। উদাহৰণ —

অকর্মক ঃ	ৰাম/সীতা-ϕ	আহ্-ইল-ϕ	
	কর্তা-কর্তা নি.	অ. ধাতু	- কাল নি. -পু. নি.
	'ৰাম/সীতা আহিছিল।'		

কর্তা-কর্তা.নি. কর্ম. স. ধাতু-কাল. নি. -পু.নি.

'ৰামে/সীতাই ভাত খালে।'

অসমীয়া ভাষাত থকা ক্রিয়াৰ সৈতে কর্মৰ সংগতি ৰক্ষা কৰাৰ উদাহৰণ তিব্বত-বর্মীয়
ৰ ভাষাত দেখা নাযায়।

৬। অসমীয়া ভাষাত দ্বিকর্মক ধাতুৰ ক্ষেত্রত প্রত্যক্ষ কর্ম (Do) মূল ধাতুৰ নিচেই
ষতে অৱস্থান কৰে। এনে ক্ষেত্রত প্রত্যক্ষ কর্মত কোনো কর্ম নির্দেশক বা পৰসর্গৰ প্রয়োগ
য়। কিন্তু পৰোক্ষ কর্মত (Io) হ'লে বাধ্যতামূলকভাৱে কর্ম নিদের্শক বা পৰসর্গৰ প্রয়োগ হয়।
মৰ তিব্বত-বর্মীয় মূলৰ ভাষাসমূহতো এই বৈশিষ্ট্য দেখিবলৈ পোৱা যায়। উদাহৰণ —

অসমীয়া ঃ

ক) মাকে	কেচুৰাটো -ক	পিয়াহ-ϕ	খুৱাইছে
কর্তা	পৰোক্ষ কর্ম-কর্ম কি.	প্রত্যক্ষ কর্ম-কর্ম নি.	ক্রিয়া
S	Io-case	Do-ϕ	V
খ) তুমি	মানুহজন-ক	মদ-	নুখুৱাবা
কর্তা	পৰোক্ষ কর্ম-কর্ম নি.	প্রত্যক্ষ কর্ম-কর্ম নি.	ক্রিয়া
S	Io-case	Do-ϕ	V

তিব্বত-বর্মীয় (মিছিং) ঃ

ϕ	তানি-দু'ম	আপং-ϕ	বিলং-ϕ
S	কর্ম নি.	Do--কর্ম নি.	V
'(তুমি)	মানুহজনক	মদ	দিবা।'

৭। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত বিশেষণবাচক খণ্ডবাক্যযুক্ত বাক্য এটা সৰল
ক্য কৰিব পৰা যায়। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ নিচিনাকৈ অসমীয়া ভাষাতো এই
ণ্ডবাক্যযুক্ত বাক্য এটা সৰল বাক্য কৰিব পৰা যায়।

উদাহৰণ —

সিমান ডাঙৰ (এটা) মতা-কুকুৰা/বোৰৰ মাংসৰে কাক কাক পূজিবা।

তিব্বত-বর্মীয় (ৰাভা) ঃ

ওকায়	(মু'লকায়)	তো-গগো	গছা/বিজান-নি
সেইটো	সৰু	কুকুৰা-মতা	এটা/বোৰ-কাৰৰ
	মাকান(-ও)-বে		ছাঙা-ছান ম্রিধা-জে
	মাংস-কর্ম নি. -নির্দিষ্ট নি.		কাক জোৰবাচক জোৰ্ ভাৰি. ক্রি.

অধ্যায় ১২ ঃ অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্রভাৱ

অধ্যায় গাঁথনি

১২.১ উদ্দেশ্য
১২.২ পৰিচয়
১২.৩ অসমৰ অনা-আর্য ভাষা
১২.৪ অসমীয়া ভাষাত আর্যভিন্ন উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ কাৰণ
১২.৫ অসমীয়া সমাজ সংস্কৃতিলৈ মংগোলীয় (তিব্বত-বর্মীয়) লোকসকলৰ অৱ
১২.৬ অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্রভাৱ
১২.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১২.৮ অধিক জানিবলৈ
১২.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
১২.১০ আৰ্হি প্রশ্ন

১২.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি —

- অসমত প্রচলিত আর্যভিন্ন ভাষা আৰু অসমীয়া ভাষাত অনা-আর্য উপাদান ৰক্ষি
  হোৱাৰ কাৰণ সম্পর্কে জানিব পাৰিব
- অসমীয়া সংস্কৃতিলৈ মংগোলীয়সকলৰ অবদান সম্পর্কে ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰি
- অসমীয়া ভাষাত ৰক্ষিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্রভাৱ সম্পর্কে আলোচনা কৰিব পাৰি

১২.২ পৰিচয়

ইতিমধ্যে ইয়াৰ পূর্বৰ অধ্যায়টিত আপুনি অসমীয়া আৰু তিব্বত বর্মীয় ভা
বাক্যতত্ত্বৰ সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্যৰ বিষয়ে অবগত হ'ল। প্রস্তাৱিত এই অধ্যায়ত অসমীয়া ভাষ
ৰক্ষিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্রভাৱ সম্পর্কে জানিব পাৰিব। অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্
ভাষাসমূহ আৰু অসমীয়া সংস্কৃতিলৈ মংগোলীয় লোকৰ অবদানৰ বিষয়েও ফঁহিয়াই আলো
কৰা হ'ব।

১২.৩ অসমৰ আর্যভিন্ন ভাষা

া ৩ ঃ 'অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনামূলক আলোচনা'— শীর্ষক বিষয় সম্পর্কে এটি টোকা যুগুত কৰক।

*** ***** ***

৮। অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ তুলনাত জটিল বা মিশ্র বাক্যৰ প্রয়ে বেছি। সাধাৰণতে বিশেষ্য বা ক্রিয়াৰ খণ্ডবাক্য (clause) ৰূপত এনে সৰল বাক্য জটিলক হয়। উদাহৰণ —

অসমীয়া ঃ

ক) যি কেইখন ভাল কিতাপ তাত আছে; সেই কেইখনহে মোক লাগে।

খ) তাৰ যি কেইখন কিতাপ ভাল; সেই কেইখনহে মোক লাগে।

ইয়াক সৰল বাক্যৰেও প্রকাশ কৰিব পাৰি। যেনে —

তাত থকা তাৰ ভাল কিতাপবোৰহে মোক লাগে।

অসমৰ ব্রহ্মপুত্র উপত্যকাত প্রচলিত ৰাভা আদি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্য-ৰীতি নতুনকৈ হ'লেও এনে ৰীতি প্রচলন হোৱা দেখা গৈছে। যেনে —

তিব্বত-বর্মীয় (ৰাভা) ঃ

ক) যাকায়	গছা	কাওছা	নেমকায়	উছি	তোৱা;
সম্প্র	সংখ্যা বিণ.	বিশেষ্য	বিশেষণ	সম্প্র.	ক্রিয়া
উকায়ছে	আঙা	লাগিয়া।			
কর্তা	কর্তা	ক্রিয়া			

'যি (খন) খেন ভাল কিতাপ তাত আছে সেইখনহে মোক লাগে।'

খ) উছিনি	যাকায়	গছা	কাওছা	নেমা;
সম্প্র.	সম্প্র.	সংখ্যা বিণ.	বিশেষ্য	বিশেষ (বিধেয়)
	উকায়ছে	আঙা	লাগিয়া	
	কর্তা	কর্ম	ক্রিয়া	

'তাৰ যি (খন) এখন কিতাপ ভাল (আছে); সেইখনহে মোক লাগে।'

৯। সংযুক্ত ধাতু বা ক্রিয়াৰ প্রয়োগ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত লক্ষ্য কৰা যা অসমীয়াতো তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ দৰে ক্রিয়াৰূপৰ প্রয়োগ আছে যদিও এইবো সম্প্রসাৰণ ৰূপে ক্রিয়া বিশেষণ, ভাৱবাচক বিশেষ্য, কৃদান্ত বা বিশেষ্য আৰু বিশেষণৰ প্রয়োগ হয়। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে সংযুক্ত ধাতু (মুক্ত বা বদ্ধ ৰূপ) বা ধাতুই একাধিক ধা সৈতে মুক্ত হোৱাৰ উদাহৰণ বিৰল। অসমীয়াত দশাবাচক, কালবাচক, পুৰুষ নির্দেশক ৰূ দৰে অন্যান্য সম্প্রসাৰণেৰে একোটা ক্রিয়াবাচক বাক্যাংশ (VP) গঠন হয়। উদাহৰণ —

ক) তিৰোতাজনী-এ	সৰু	ছোৱালীজনী-ক	লাহে লাহে	
কর্তা-কর্তা নি.	বিণ.	কর্ম-কর্ম নি.	ক্রি.বিণ.(দ্বিত্ব	
(গাত)	হাত	বুলা-ইছ-এ		

বিশেষ্য বাক্যাংশ ক্রিয়া য-দশা-কর্ত. নি. (তয় পু. নি.)

খ) সেই	দুষ্ট	ল'ৰাটো-এ	বুঢ়া	মানুজনক-ক	কোবাই
সম্প্র.	বিণ.	কর্তা-কর্তা নি.	বিণ.	কর্ম-কর্ম. নি.	ক্রি. বিণ.
(থৈ)	দৌৰি	পলাই গ	-ইছ	ইল -এই	দেখোন
ক্রি. বিণ.	ক্রি.বিণ.	ক্রি.বিণ.	ক্রিয়া-দশা	নি.-কাল নি.	-জোৰবাচক স্বার্থিক

'সেই দুষ্ট ল'ৰাটোৱে বুঢ়া মানুহজনক কোবাই থৈ গৈছিল পলাই হেছিলেই দেখোন'।

শব্দ-সজ্জাৰ ৰূপত ইয়াক তলত দিয়াৰ দৰে সজাব পাৰি —

$VP = NP \pm Adv^2 \pm Adv^3 \pm Adv^3 \pm Adv^4 + V + Asp \pm Tens \pm Encl$

mph.

সাম্প্রতিক অসমৰ পৰিস্থিতিত অসমত বসবাস কৰা অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ষাসমূহৰ মাজত পাৰস্পৰিক ভাব-বিনিময় গাঢ় হৈছে। এনে পৰিস্থিতিত অসমীয়া আৰু ব্বত-বর্মীয় উভয় ভাষাৰ লোক-সাহিত্যৰ সমল যেনে ঃ নানান ধৰণৰ সাধুকথা, প্রবাদ-ন্তৰ, কাহিনী গীত আদি উভয় ভাষালৈ অনূদিত হৈছে। ফলস্বৰূপে ভাষাৰ মাজতে ভাষাগত লো উপাদানৰে সাদৃশ্য ক্রমান্বয়ে গাঢ়ৰ পৰা গাঢ়তৰ হৈ আহিব ধৰিছে। মনকৰিবলগীয়া যে ক্যগত দিশত এনে সাদৃশ্য যে তুলনামূলকভাৱে বেছি সেয়া সহজে অনুমেয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ যোগাত্মক আৰু অযোগাত্মক ভাষা কি? (৪০টা মান শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

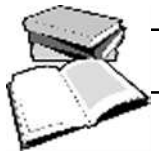
.....

১১.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- অসমত প্রচলিত অসমীয়া ভাষা পৃথিৱীৰ সর্ববৃহৎ ভাষা পৰিয়ালৰ ইন্দো ইউৰোপীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত। অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ পৃথিৱীৰ দ্বিতীয় সর্ববৃহৎ ভাষা পৰিয়াল চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত।
- অসমৰ একেখন ভাষাগত ক্ষেত্রত দীর্ঘদিন ধৰি সহাৱস্থান কৰি থকাৰ ফলস্বৰূপে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ ভাষাতাত্ত্বিক উপাদানৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত হয়। বাক্যতত্ত্বৰ ক্ষেত্রতো এনে পাৰস্পৰিক প্রভাৱ স্পষ্ট ৰূপত দেখা যায়।
- চীনা প্রভৃতি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ অযোগাত্মক প্রকৃতিৰ হ'লেও অসমত

যায়। সমান্তৰালভাৱে যোগাত্মক প্রকৃতিৰ অসমীয়া ভাষাতো তিব্বত-বর্মীয় ভাষ বাক্য গাঁথনিৰ প্রভাৱ নপৰাকৈ থকা নাই। অধ্যায়টিত অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্ ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ তুলনামূলক আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

১১.৫ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্রন্থ ঃ

১। পাঠক, ৰমেশ (২০১৪); *ভাষা বিজ্ঞানৰ ভূমিকা*, গুৱাহাটী ঃ অশোক বুক ষ্টল

২। বৰুৱা, ভীমকান্ত (২০১৫); *অসমৰ ভাষা*; ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

৩। ৰাভা হাকাচাম, উমেন (২০১১); *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য*; গুৱাহাটী ঃ বী লাইব্রেৰী।

৪। ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৩); *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা*; ধূপধ ঃ হাকাচাম কাওছাদমে।

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

1. Kakati, B (1941); *Assamese its Formation and Development,* Gl LBS.

১১.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ পৃথিৱীত প্রচলিত..... শব্দ বা ক্রিয়াত প্রত্যয়.....থাকে সেইবে ভাষাক.....। আকৌ পৃথিৱীত প্রচলিত এনেকুৱা.....প্রত্যয়, বিভক্তি.....সমূ নাথাকে.....অযোগাত্মক ভাষা।

১১.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ ক্ষেত্রত থকা সাদৃশ্যবোৰ পা দিয়া উদাহৰণসহ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ অসমীয়া আৰু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বাক্যতত্ত্বৰ ক্ষেত্রত থকা বৈসাদৃশ্যবোৰ পা

ধ্যায় ১৩ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত অসমীয়া ভাষাৰ পাৰস্পৰিক প্ৰভাৱ

ধ্যায় গাঁথনি

১৩.১ উদ্দেশ্য

১৩.২ পৰিচয়

১৩.৩ তিব্বত-বর্মীয় লোকসকলৰ ভাষাত অসমীয়া আৰু আৰ্যভিন্ন ভাষাৰ উপাদান সন্নিৰিষ্ট ৱাৰ কাৰণ

১৩.৪ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ৰক্ষিত অসমীয়া আৰু আৰ্যমূলীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ

১৩.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

১৩.৬ অধিক জানিবলৈ

১৩.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১৩.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন

৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- তিব্বত-বর্মীয় লোকসকলৰ ভাষাত অসমীয়া বা আৰ্যভিন্ন ভাষাক উপাদান সন্নিৰিষ্ট হোৱাৰ কাৰণবোৰৰ বিষয় অৱগত হ'ব পাৰিব
- অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰত ৰক্ষিত হোৱা অসমীয়া আৰু অন্য আৰ্যমূলীয় ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দগত প্ৰভাৱৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিব।

৩.২ পৰিচয়

ইয়াৰ পূৰ্বৰ অধ্যায়ত অসমীয়া ভাষাৰ পৰা তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে লোচনা কৰা হৈছে। প্ৰস্তাৱিত এই অধ্যায়ত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰত ৰক্ষিত হোৱা অসমীয়া ৰু অন্যান্য আৰ্যমূলীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱসমূহ উদাহৰণসহ আলোচনা কৰা হৈছে। লগতে এনে ভাৱৰ অন্তৰালত নিহিত কাৰণসমূহৰ ওপৰতো দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰা হৈছে।

৩.৩ তিব্বত-বর্মীয় লোকসকলৰ ভাষাত অসমীয়া আৰু অন্য আৰ্য ভাষাৰ উপাদান ন্নিৰিষ্ট হোৱাৰ কাৰণ

অসমৰ ভাষিক প্ৰেক্ষাপটখন পৰ্যালোচনা কৰিলে দেখা যায় যে অসমত আৰ্য আৰু ৰ্যভিন্ন উভয় ভাষাগোষ্ঠীৰ লোক বসবাস কৰি আহিছে। অসমৰ মূল ভাষা অসমীয়া যদিও

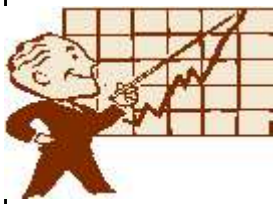
অসমীয়া ভাষাত প্ৰৱেশ কৰিছে।

খ) প্ৰজাতিগত সংমিশ্ৰণো অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ আন এ কাৰণ। বিয়া-বাৰুৰ যোগেদি এটা ভাষাৰ শব্দ আৰু ভাষিক উপাদান অন্য এটা ভাষা প্ৰবাহিত হৈছিল। কিছুমান ক্ষেত্ৰত আনকি ধ্বনি আৰু অৰ্থগত পৰিবৰ্তনো হৈছিল

গ) বহু শতিকা একেলগে বসবাস কৰাৰ ফলস্বৰূপেও বহু আৰ্যভিন্ন ভাষাৰ শব্দ অসমী ভাষাত সোমাইছিল। প্ৰব্ৰজনৰ সময় সীমালৈ চালে দেখা যায় যে আৰ্যভিন্ন লোকসৱ আৰ্যসকলৰ পিছত প্ৰব্ৰজন কৰা লোক। সেয়েহে আৰ্যভিন্ন নদীৰ নাম, ঠাইৰ নাম, মা নাম আদি অনেক শব্দ ৰূপত অসমীয়া ভাষাত প্ৰৱেশ কৰিছিল।

(ঘ) অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদানৰ প্ৰৱেশত আহোম যুগৰ পাইক প্ৰথাইও অৰিহ যোগাইছিল। এই পাইকবোৰ বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ আছিল আৰু ৰজাঘৰত অসমী ভাষাতে ভাব বিনিময় কৰিবলগীয়া হৈছিল। ফলত তেওঁলোকে নতুন শব্দ আৰু অন্য ভাষিক উপাদান গ্ৰহণ কৰাৰ লগতে নিজৰ ভাষাৰ শব্দও অসমীয়া ভাষাত সংযো কৰিছিল।

(ঙ) অসমত বাস কৰা বিভিন্ন ভাষাগোষ্ঠীৰ লোকসকল সাংস্কৃতিকভাৱে স্বয়ং সম্ নাছিল। কোনো লোক যদি বাঁহ-বেতৰ সঁজুলি নির্মাণত পাকৈত আছিল, তেন্তে অ কোনো লোক বোৱা-কটাত পাকৈত আছিল। এনে সংস্কৃতিক কাৰণতো অসমী ভাষালৈ কিছু আৰ্যভিন্ন ভাষিক উপাদান আহিছিল।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ অসমীয়া ভাষাত আৰ্যভিন্ন উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ কাৰণবোৰ কি কি?
(২০০ শব্দৰ ভিতৰত).

.....

.....

.....

.....

জানি থোৱা ভাল

অসমৰ জনগোষ্ঠী বা অধিবাসীসকলে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা নৃগোষ্ঠীকেইটা হ'ল—

ক) মংগোলয়ড (তিব্বত-বর্মীয়)

খ) অষ্টলয়ড (অষ্ট্রিক)

ঘ) নর্ডিক (আর্য)

ভূমধ্য সাগৰীয় নৃগোষ্ঠীৰ ভিতৰত দ্রাবিড়সকল উল্লেখযোগ্য। অষ্ট্রিকসকলৰ পিছত দ্রাবিড়সকল ভাৰতলৈ আহে যদিও তেওঁলোকৰ বসতি ব্রহ্মপুত্র উপত্যকা পর্যন্ত বিস্তৃত হৈছিল নে নাই সেয়া খাটাংকৈ ক'ব পৰা নাযায়। অৱশ্যে অসমীয়া সংস্কৃতিত কিছু পৰিমাণে দ্রাবিড়ীয় উপাদান ৰক্ষিত নোহোৱাকৈ থকা নাই।

২.৫ অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতিলৈ মংগোলীয় (তিব্বত-বর্মীয়) লোকসকলৰ অৱদান

অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতিলৈ মংগোলীয় (তিব্বত-বর্মীয়) লোকসকলৰ বিশেষ বৰঙণি ছে। ই অসমীয়া সংস্কৃতিক অধিক শক্তিশালী কৰি তুলিছে। তিব্বত-বর্মীয় অর্থাৎ গোলীয়সকলে ঘাইকৈ নদীৰ পাৰত বসবাস কৰিছিল। অসমৰ প্রখ্যাত নদীসমূহৰ নামে সেই তিহাসক নির্দেশ কৰে। পানী বুজোৱা বডো 'দি' শব্দেৰে গঠিত অসমৰ নদীৰ নাম হৈছে দিখৌ, াং, দিহিং, ভোগদৈ, মংগলদৈ ইত্যাদি। নদীৰ পাৰত বাস কৰা বাবে নদীৰ লগত সংযোগ া ভালেমান অসমীয়া বস্তুৰ নাম আৰু আচাৰ-ব্যৱহাৰ বডোসকলৰ পৰা অহা।

বাণীকান্ত কাকতিয়ে *পুৰণি অসমৰ ধর্মৰ ধাৰা* নামৰ পুথিখনত আলোচনা কৰি ছে যে কিৰাত ধর্মৰ সন্ন্যাস বিধি বা দীঘলীয়া ব্রত পালন কৰাৰ নিয়ম নাই। ইয়াত মাছ, সে, মদ আদি খাই স্ত্রী ধর্ম পালন কৰাৰ কথা আছে। কোনো শুভ কার্যৰ আৰম্ভণিতে পূজা া প্রথা কিৰাতসকলৰ পৰা অহা বুলি কোৱা হৈছে। তদুপৰি কিৰাত বা মংগোলীয়সকলৰ দর্শতে অসমীয়া সংস্কৃতিত সন্ন্যাস বিধি বা দীঘলীয়া ব্রত পালন কৰা নহয়।

তিব্বত-বর্মীয়সকলৰ সমাজ ব্যৱস্থা কটকটীয়া আছিল। তেওঁলোকৰ বংশপ্রীতি বৰ ল। এওঁলোকৰ সমাজত যৌথ পৰিয়ালৰ প্রচলন আছিল। এওঁলোকে চাংঘৰত বসবাস ৰিছিল। বাঁহ সংস্কৃতি মংগোলীয়সকলৰ পৰাই অসমীয়া সংস্কৃতিলৈ আহে। গাজটেঙা, ৰিচা আদি এওঁলোকৰ অৱদান। কোনো কোনোৱে বাঁহ পূজাও কৰে। শনিবাৰ আৰু মংগলবাৰে হ কাটিব নোৱৰাৰ কথা এওঁলোকৰ বাঁহ পূজাতে লুকাই আছে। বাঁহ পানীত থৈ ***গোৱোৱাৰ*** ম এওঁলোকেই প্রথমে প্রৱর্তন কৰে। এই আটাইবোৰ নিয়ম অসমীয়া সংস্কৃতিত গোলীয়সকলৰ পৰা আহিছে।

মৰং বা ডেকাচাং তিব্বত-বর্মীয় লোকসকলৰ সামাজিক জীৱনৰ অপৰিহার্য অনুষ্ঠান। শব্দটো বডো ভাষাৰপৰা অহা। অৱশ্যে বর্তমান সময়ত ভৈয়ামৰ জনজাতিৰ মাজৰ পৰা কাচাং উঠি গৈছে। ডেকাচাং গাঁৱৰ সোমাজত সজা হয়। গাঁৱৰ ডেকাসকলে নিশা ডেকাচাঙত ৰে। ইয়াৰ জৰিয়তে সামাজিক সম্প্রীতি আৰু সদ্ভাৱ ডেকাচাঙৰ মিলনত বাঢ়ে; গাঁৱৰ লো যেন এটা পৰিয়াল, এই ভাব দৃঢ় হয়। ভৈয়ামত মাঘৰ বিহুৰ মৰলি বা ভেলাঘৰত কাচাঙৰ স্মৃতি জড়িত হৈ আছে।

১২.৮ অধিক জানিবলৈ

১) পাঠক, ৰমেশ (২০১৩), *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস*, অশোক বুক ষ্টল, গুৱাহাটী।

২) পাদুন, নাহেন্দ্র (২০১৪), *ভাষাৰ তত্ত্ব কথা*, বাণী মন্দিৰ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী।

৩) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০১৩), *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা*, প্রকাশি শ্রীমতী মঞ্জুলা ৰাভা হাকাচামজাক।

৪) হাকাচাম, উপেন ৰাভা (২০১৪), *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা*, জ্যো প্রকাশন, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী।

১২.৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ আৰম্ভণি— অসমীয়াত আর্যভিন্ন উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ বিভিন্ন কাৰণ সামৰণি।

১২.১০ আহি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ অসমত প্রচলিত আর্যভিন্ন ভাষাবোৰ কি কি? অসমীয়া ভাষাত বিভিন্ন আর্য উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ কাৰণবোৰ আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ 'অসমীয়া ভাষাত ৰক্ষিত তিব্বত-বর্মীয় প্রভাৱ'— এই সম্পর্কে এটি প্রবন্ধ যু কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ সমৃদ্ধিত মংগোলীয় লোকসকলে কিদৰে অৰিহণা যোগাই আলোচনা কৰক।

*** ***** ***

এনে ধৰণৰ—

মাছ মৰা সঁজুলি— অসমত ব্যৱহাৰ কৰা মাছ মৰা সঁজুলিবোৰৰ অধিকাংশ বাঁহেৰে নির্মিত। গতিকে ইয়াৰ নামো বড়ো ভাষাৰ পৰা অহাৰ সম্ভাৱনাই অধিক। যেনে— প'ল, চোহৰা, জাকৈ, লাঙি (জাল) আদি।

মাছৰ নাম বুজোৱা শব্দ— ভাঙনা/ভাঙন, চেঙেলি (চেঙ্গনা মাছ)।

পানীৰ সৈতে সম্পর্কিত শব্দ— দিখৌ, দিচাং, দিহিং, দিবং (নদীৰ নাম), দলং, দোং, টেকা।

অন্যান্য শব্দ— চং, জপনা, হোলোং, টেকেলি, টোকোন, আব্ৰা, পিলিঙা আদি।

মন কৰিবলগীয়া যে বড়ো ভাষাৰ লগত মিল থকা শব্দ কামৰূপী উপভাষাতহে ব্যৱহৃত হয়। মান্য অসমীয়াত তাৰ সমান্তৰালভাৱে ব্যৱহাৰ হোৱা অধিকাংশ শব্দৰ মূল সংস্কৃত।

অসমত আহোমসকলে প্রায় ৬০০ বছৰকাল ৰাজত্ব কৰিছিল। গতিকে অসমীয়াত টাই-আহোম শব্দ ৰক্ষিত হোৱাটো স্বাভাৱিক। অসমীয়া ভাষাত ব্যৱহৃত টাই-আহোম শব্দবোৰ পর্যালোচনা কৰি চালে দেখা যায় যে এইবোৰৰ মাজত নদী, ঠাই, চৰাই আদি বুজোৱা শব্দ খুব কম। নদী আৰু ঠাই বুজোৱা যিকেইটা টাই শব্দ অসমীয়াত আছে, সেইকেইটা উজনিত সীমাবদ্ধ। অসমীয়া আৰু টাই-আহোম ভাষাৰ শব্দগত সাদৃশ্যবোৰ হ'ল—

সম্বন্ধসূচক শব্দ— আইচু, এনাই, এপাদেউ, পুথাও আদি।

গছ-লতিকা বুজোৱা শব্দ— কাকিনী (তামোল), আউনি (পাণ)

চৰাইৰ নাম বুজোৱা শব্দ— দৰিক

বাচন-বর্তন বুজোৱা শব্দ— খাং, টৌ, মাইহাং, বানবাতি আদি।

পদমর্যদাসূচক শব্দঃ চাংমাই, চাওদাং, লিকচৌ, লিগিৰা, ফুকন আদি।

অন্যান্য শব্দ— কাৰেং, খিলঞ্জীয়া, মৈদাম, নঙলা, হেং-দাং আদি।

১২.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এ অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আমি—

অসমৰ আর্যভিন্ন ভাষা আৰু অসমীয়া ভাষাত অনা-আর্য উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ কাৰণ সম্পর্কে জানিলো।

অসমীয়া সংস্কৃতিলৈ মংগোলীয়সকলৰ অৱদানৰ বিষয়ে অৱগত হ'লো।

অভ্যাস আমাৰ সমাজত বড়োসকলৰপৰা অহা বুলি কোৱা হৈছে। তদুপৰি শৰীৰ চর্চা, সামাজি উৎসৱ পতা, মাঘৰ বিহুত ভেলাঘৰ সজা, পথাৰত মহিলাই ধান বোৱা, ধান কটা, এড়ি অ পাটসূতা কটা, যুৱতী কালত বিয়া হোৱা, বিবাহ বিচ্ছেদ, গা ধন দিয়া, ছোৱালী পলু অনা, বিয়াত হেঙাৰ দিয়া আদি বহু সামাজিক প্রথা তিব্বত-বর্মীয়সকলৰ পৰা আহি ইয়াৰোপৰি ঘৰ সজা, জন্তু পোহা, চিকাৰ কৰা আদি অসমীয়া মহিলাৰ সাজ-পাৰ ঘাই মেখেলা আৰু ৰিহা তিব্বত-বর্মীৰ দান।

অসমীয়া ধার্মিক সংস্কৃতিত তিব্বত-বর্মীয়ৰ কিছু উপাদান আছে। কাকতিৰ ম কেঁচাইখাতী গোঁসানীৰ পূজা মংগোলীয়সকলে প্রৱর্তন কৰে। দেওধনী নৃত্য, গছ, শি আদিৰ পূজা তিব্বত-বর্মীয়ৰ বিশ্বাসৰ মাজতে আছে। মহ খেদা উৎসৱ তিব্বত-বর্মীয়ৰ দ

অসমীয়া শিল্প আৰু সুকুমাৰ কলাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষীৰ সুস্পষ্ট ছাপ আ বাদ্যযন্ত্রৰ ভিতৰত ডবা, ভোৰতাল, টকা, গগনা, চিফুং, বাঁহী আদি তিব্বত-বর্মীয়ৰ সংস পোৱা। গাৰো আৰু কছাৰী মহিলাৰ ৰিহা মেখেলাৰ পাতলিত যি ফুল বচা কার্য সি উল্লেখযোগ্য। তিব্বত-বর্মীয়ৰপৰা অহা কিছুমান শব্দ হৈছে— হাফলু, বোন্দা, ডাউক, শিলি আদি। শব্দৰ বাহিৰেও ক্রিয়াপদ আৰু প্রত্যায়ো তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰপৰা গ্রহণ কৰা হৈ তেলেক্, চেকুৰ, চেপ্ আদি ক্রিয়াপদ অসমীয়ালৈ আহিছে। আনহাতে বড়ো ভাষাৰ প্রত্য সংযোগত পেখম, লেহেম, দহেচীয়া, কেৰেচীয়া আদি শব্দ অসমীয়ালৈ আহিছে।

১২.৬ অসমীয়া ভাষাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্রভাৱ

অসমৰ জনগোষ্ঠী বা অধিবাসীসকলে মংগোলীয়, দ্রাৱিড়, অষ্ট্রলয়ড আৰু নি এইকেইটা নৃ-গোষ্ঠীক প্রতিনিধিত্ব কৰিছে। অষ্ট্রিকসকলৰ পিছতে মংগোলীয় নৃগোষ্ঠী চীনদে দক্ষিণ অঞ্চলৰপৰা ব্রহ্মপুত্র, ইৰাৱতী, চালুইন, মেকং আদি নদীৰে অসম, ব্রহ্মদেশ, ইন চীন আদিলৈ প্রব্রজিত হয়। মংগোলয়ডসকলেই কিৰাত ৰূপে অভিহিত হৈ আহিছে। অ প্রাচীন কালৰেপৰা কিৰাতসকলে অসমত বসবাস কৰি আহিছে। তেওঁলোকে যে এই দে ৰাজত্ব কৰিছিল, তাৰ আভাস *কালিকাপুৰাণ, যোগিনীতন্ত্র* আদি গ্রন্থত পোৱা যায়। চী তিব্বতীয় ভাষা-ভাষী লোকসকলক সেই সময়ত হিন্দুসকলে কিৰাত বুলিছিল। মংগোল নৃগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত চীন-তিব্বতীয় ভাষা পৰিয়ালৰ ভোটবর্মী শাখাৰ পৰা অসমৰ বিভি অঞ্চলত সিঁচৰতি হৈ থকা বড়ো, ৰাভা, লালুং, মিকিৰ, দেউৰী, মিচিং আদি আৰু অস আশে-পাশে থকা মিৰি, ডফলা, নগা, লুচাই, মণিপুৰী আদি অলেখ ভাষা-উপভাষাৰ উৎপ হৈছে। তলত অসমীয়া ভাষাত ৰক্ষিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্রভাৱ সম্পর্কে পর্যায়ক্র আলোচনা কৰা হ'ল—

- **ধ্বনিতাত্ত্বিক প্রভাৱ ঃ**

অসমীয়াত দন্তমূলীয় হিচাপে উচ্চাৰিত হোৱাৰ মূলতে হ'ল তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ। এই মতটোক বাণীকান্ত কাকতিয়ে সমর্থন কৰিছে। আধুনিক ভাষা-চিন্তাৰপৰা লব্ধ ফলাফল অনুসৰি মূল ইণ্ডো-ইউৰোপীয় ভাষাত দন্তমূলীয় ধ্বনি আছে। যদিও নব্য ভাৰতীয় আর্য ভাষাত নথকালৈ লক্ষ্য কৰি ইয়াক অনা-আর্য প্ৰভাৱ বুলিব পাৰি।

খ) মূলত নাসিক্য ধ্বনি নাথাকিলেও অসমীয়াত অনুনাসিক ধ্বনি হোৱাৰ কাৰণ অন্য-আর্য ভাষাৰ প্ৰভাৱ বুলি গ্ৰীয়ার্ছনে মত প্ৰকাশ কৰিছে।

গ) প্ৰত্ন ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ তালব্য ধ্বনিসমূহ অসমীয়াত দন্তমূলীয় হিচাপে উচ্চাৰিত হোৱাৰ মূলতে হ'ল তিব্বত-ধর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ।

ঘ) তিব্বত-বর্মীয় আদি আর্যভিন্ন ভাষাৰ প্ৰভাৱত অসমীয়াত স্বৰ-সংগতি আৰু অভিশ্রুতি হোৱা দেখা যায়।

ঙ) প্ৰত্ন ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ স্পর্শ-ধ্বনিসমূহৰ (আদ্য আৰু মধ্য অক্ষৰত) মহাপ্ৰাণীভৱন হোৱা পৰিঘটনাত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ অৱদান আছে। বাণীকান্ত কাকতিয়ে অসমীয়া ভাষাত হোৱা স্বৰৰ মধ্যৱর্তী অঘোষীভৱনত বডো ভাষাৰ প্ৰভাৱ আছে বুলি কৈছে।

ৰূপতাত্ত্বিক প্ৰভাৱ

ক) সংস্কৃতত বহুবচনত প্ৰত্যয় যোগ হ'লে শব্দটোৰ আকৃতিৰ পৰিৱর্তন হয়। কিন্তু তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত বহুবচনাত্মক সুকীয়া প্ৰত্যয় প্ৰয়োগ কৰি বহুবচন নির্দেশ কৰা হয়। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ দৰে অসমীয়াতো সমষ্টিবোধক সুকীয়া প্ৰত্যয় ব্যৱহাৰ কৰি বহুবচন বুজোৱা হয়। তিব্বত-বর্মীয়ৰ দৰে অসমীয়াত 'বোৰ', 'বিলাক', 'হঁত' আদি মূল ৰূপৰ পাছত জোৰা দিয়া হয়। কামৰূপী উপভাষাৰ ক্ষেত্ৰত ব্যৱহৃত বহুবচনৰ চিন 'গিলাক', 'গিলান', 'গুলা' আদি অনার্যমূলীয়।

খ) অসমীয়া ভাষাত সম্বন্ধবাচক শব্দৰ পাছত বিভিন্ন পুৰুষৰ বাবে বিভিন্ন প্ৰত্যয় যোগ দিয়া হয়। এই প্ৰত্যয়বোৰক পুৰুষবাচক প্ৰত্যয় নামেৰে জনা যায়। নব্য ভাৰতীয় আর্য ভাষাবোৰৰ ভিতৰত অসমীয়াতহে এই বৈশিষ্ট্য আছে। বাণীকান্ত কাকতি আৰু গ্ৰীয়ার্ছনে এইবোৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ বুলি কৈছে।

গ) মাগধী প্ৰাকৃতৰ পৰা জন্ম পোৱা নব্য ভাৰতীয় আর্য ভাষাবোৰৰ ভিতৰত কেবল অসমীয়াতে নস্ত্যর্থক 'ন' ক্ৰিয়াৰ আগত বহে। অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে ইয়াত নস্ত্যর্থক 'ন' দুই ধৰণে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। কিছুমান মূলৰ আগত আৰু আন কিছুমান মূলৰ পিছত বহে। আকৌ বডো, দেউৰী, চুতীয়া আদি ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত নস্ত্যর্থক 'দা' ব্যৱহাৰ হয়। যেনে—
দাদা (নকৰিবা) আদি

ঘ) টাই আহোম ভাষাত নস্ত্যর্থক ৰূপটো ক্ৰিয়াৰ আগত বহাৰ লগতে মূলৰ প্ৰ
স্বৰ অনুসৰি সমীভৱনো হয়। যেনে— নস্ত্যর্থক 'মা' যদি 'কিন' (খোৱা) ৰ আ
বহে তেন্তে 'মিকিন' হ'ব আৰু 'ক্যু' (ভয় কৰা)ৰ আগত বহিলে 'ম্যুক্যু' হ'ব।
প্ৰাচীন অসমীয়া ভাষাত নস্ত্যর্থক 'ন' সমীভৱন হোৱা নাছিল যদিও আধু
অসমীয়া ভাষাত সমীভৱন হয়। ঐতিহাসিক বিৱর্তনৰ প্ৰতি দৃষ্টি নিক্ষেপ ক
ক'ব পাৰি যে প্ৰথমতে এই ক্ষেত্ৰত দেউৰী-চুতীয়াৰ প্ৰভাৱ থাকিলেও পৰৱ
সময়ত টাই আহোমৰ প্ৰভাৱত সমীভৱন হয়।

ঙ) চেলেক্, গম, জিৰা, ৰেপ্, আগচ, গচক, চেকুৰ, বখলিয়া, চেপ্ আদি ধ
বডো ভাষাৰপৰা অসমীয়ালৈ আহিছে।

(চ) অসমীয়া ভাষাত পঞ্চমী বিভক্তিৰ চিন নাই। ষষ্ঠী বিভক্তিৰ চিন 'ৰ'ৰ পি
'পৰা' পৰসর্গ যোগ দি অপাদান কাৰক বুজোৱা হয়। বডো ভাষাত এই বৈশি
আছে। অসমীয়ালৈ বডোৰপৰা এই বৈশিষ্ট্য আহিব পাৰে বুলি ভবাৰ অৱক
আছে।

ছ) বাণীকান্ত কাকতিয়ে আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ কেতবোৰ জতুৱা প্ৰয়োগ
আৰু প্ৰাক্-বৈষ্ণৱ কবিসকলৰ লেখনিত প্ৰয়োগ হোৱা ইবা/–বা কৃদন্ত প
প্ৰয়োগত বডোমূলীয় ভাষাৰ প্ৰভাৱ আছে বুলি কৈছে।

জ) উপেন্দ্রনাথ গোস্বামীৰ মতে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ সাধনত দ্বিত্বকৰণৰ প্ৰয়ো
মূলতে হ'ল তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ প্ৰভাব। অৱশ্যে বাণীকান্ত কাকতিয়ে
কোলাৰীয়, দ্রাবিড়ীয় আৰু মালয় ভাষাৰ উমৈহতীয়া প্ৰভাৱৰ ফল বুলি কৈ

- **শব্দতাত্ত্বিক প্ৰভাৱ**

অসমত বাস কৰা ডিমাছা, বডো, কছাৰী, টাই-আহোম, ৰাভা, কার্বি, মিচিং আ
লোকসকল তিব্বত-বর্মীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ লোক। ভাষাৰ পিনৰপৰা ডিমাছা লোকস
বডো গোষ্ঠীৰ হ'লেও ডিমাছাসকলে নিজকে স্বতন্ত্ৰ বুলি ভাবে আৰু সেই মর্মে 197
চনত চৰকাৰে ডিমাছা ভাষাক স্বীকৃতি দিছে। দিজুৰাছা, দেম্ৰাছা, হাৰাৰছা আদি ডিমা
আঞ্চলিক ৰূপ। ডিমাছা ভাষাৰ সৈতে সাদৃশ্য থকা অসমীয়া শব্দ কিছুমান হ'ল-
মাছ মৰা সঁজুলি— জাকৈ (জেখাই), চেপা (চেফা), প'ল (পল)
গছ-গছনিৰ নাম— সিজু (চি গুজা), ৰবাব(ৰেবা), লফা (লাংফাই)
অন্যান্য শব্দ— জালি (জালাই কোমোৰা), জোং।

অসমীয়া ভাষাত বডো-কছাৰীৰ প্ৰভাৱ অত্যন্ত বেছি। বডোসকল অসমৰ আদি
জনগোষ্ঠীসমূহৰ অন্যতম। বডো-কছাৰী ৰজাসকলে অসমীয়া ভাষাৰ কেইবাজনো ক

- Dr. Pranita Devi- *A Descriptive Analysis of the Garo Language* (G.U. 2000)
- Khumeyan Dhiren Singha- *The Structure of Dimasa: A Typological Study* (A.U. 2003)
- ড০ নিভাৰাণী ফুকন- *Rabha Litterateurs and their Literary Contribution: A Critical Study* (G.U. 2008) ইত্যাদি।

দিপাংকৰ মৰলে গুৱাহাটী আই. আই. টিৰ কম্পিউটাৰ বিজ্ঞান আৰু অভিযান্ত্রিক বিভাগৰ সহযোগত উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ ভাষাসমূহৰ তথ্য আধাৰ সম্পৰ্কীয় North East Indian Language Information Base নামৰ অভিলাষী প্রকল্পটোৰ মুখ্য নিৰীক্ষক হিচাপে কার্যনির্বাহ কৰিছিল। তেওঁ আন্তঃৰাষ্ট্রীয় পর্যায়ত ৰাভাকে ধৰি অন্যান্য তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ প্রসাৰত অহোপুৰুষার্থ চেষ্টা কৰিছিল।

বডো ভাষাত ৰচিত সাহিত্যৰ স্বীকৃতি স্বৰূপে সাহিত্য অকাডেমিয়ে ২০০৫ চনৰ পৰা প্রতি বছৰে অকডেমি বঁটা প্রদান কৰি আহিছে। ২০১৭, ২০১৮ আৰু ২০১৯ ত ক্রমে ৰিভা বডো, ৰিতুৰাজ বসুমতাৰী আৰু ফুকন চন্দ্র বসুমতাৰীয়ে এই বঁটা লাভ কৰিছিল।

বর্তমান ভাৰতৰ ২২ টা সংবিধান স্বীকৃত ভাষাৰ ভিতৰত বডো ভাষাই স্থান লাভ কৰিছে। ২০১৯ চনৰ পিয়ল অনুসৰি বড়োভাষী লোকৰ সংখ্যা হ'ল- ১৪,৮২,৯২৯ ১৯৯৯ চনৰ ১৩-১৫ চেপ্তেম্বৰলৈ কাঠমাণ্ডুৰ ত্রিভূৱন বিশ্ববিদ্যালয়ত অনুষ্ঠিত 5th Himalayan Language Symposium লৈ গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগৰ প্রৱক্তা উপেন ৰাভা হাকাচামে 'Some peculiaritis in Noun Formation of Boro, Garo and Rabha' শীর্ষক গৱেষণা প্রৱন্ধ প্রেৰণ কৰিছিল।

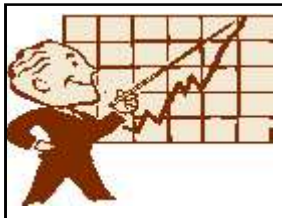
অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিভিন্ন দিশৰ বিষয়ে ইংৰাজী আৰু অসমীয়া ভাষাত ইতিমধ্যে অসংখ্য গ্রন্থ প্রণয়ন কৰা হৈছে। সেইবোৰৰ একাংশৰ নাম তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

ইংৰাজী ঃ

- P.K. Benedict - *Sino Tibetan: A Conspectus* (1972)
- R. Burling - *A Garo Grammar* (1961)
- M.R. Boro - *The Boro Structure* (1991)
- P.C. Brahma - *Boro-English-Hindi Dictionary* (1996)
- P.N. Dutta Baruah - *Language of the North East* (1998)
- S.N. Goswami - *Studies in Sino Tibetan Languages* (1988)

ভাষাত বহুতো আর্যভিন্ন ভাষাৰ প্রভাৱ ৰক্ষিত হৈছে। এই ক্ষেত্রত বিপৰীত প্রক্রিয়া এটি পৰিলক্ষিত হয়। অসমীয়াত যিদৰে আর্যভিন্ন ভাষিক উপাদান ৰক্ষিত হৈছে, ঠিক তেনেদৰেআর্যভি ভাষাসমূহতো অসমীয়া, সংস্কৃত আৰু আর্যমূলীয় উপাদান সন্নিৱিষ্ট হৈছে. অসমৰ প্রধান তিব্ব বর্মী ভাষা বডো, ৰাভা, কার্বি, মিচিং, ডিমাচা ভাষাত আর্যমূলীয়া ভাষাৰ প্রভাৱ পৰিছে। গতি অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰত অসমীয়া বা অন্য আর্য ভাষাৰ উপাদান সন্নিৱিষ্ট হোৱাৰ কা হিচাপে আর্য আৰু আর্যভিন্ন মূলৰ লোকৰ সহ-অৱস্থিতিলৈ আঙুলিয়াব পাৰোঁ। দুটা পৃথক ভাষাগোষ্ঠী লোকে একেখন ঠাইত দীর্ঘদিন ধৰি বসবাস কৰি থাকিলে প্রায়ে দেখা যায় যে তেওঁলোকৰ ভাষ পা�ৱস্পৰিক ভাষাৰ প্রভাৱ পৰিছে। সাধাৰণতে অধিক মর্যাদাসম্পন্ন হিচাপে গণ্য কৰা ভাষাটৌ প্রভাৱ আনটো ভাষাৰ ওপৰত পৰে যদিও কম মর্যাদাসম্পন্ন হিচাপে গৃহীত ভাষাসমূহৰ ভাষি প্রভাৱো মর্যাদাসম্পন্ন ভাষাটোত ৰক্ষিত হয়। অসমীয়া আৰু অন্য তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ক্ষেত্রে একেই প্রক্রিয়া সংঘটিত হৈ আহিছে।

দ্বিতীয়তে, ভাষিক আদান-প্রদানৰ এই প্রক্রিয়াটো সাংস্কৃতিক দিশৰ পৰাও পর্যলো কৰিব পাৰি। সংস্কৃতিৰ বিশাল পথাৰখনৰ এটা গুৰুত্বপূর্ণ উপাদান হ'ল ভাষা। সংস্কৃতিক বহু ক্ষে এটা Umbrella term হিচাপে গণ্য কৰা হয়, যাৰ ভিতৰত ভাষাকে আদি কৰি বিভিন্ন উপাদানস নিহিত হৈ থাকে। সমাহৰণ এটা উল্লেখযোগ্য সাংস্কৃতিক প্রক্রিয়া। দৰাচলতে সমন্বয়ৰ প্রৰণ প্রকাশ কৰাটো সংস্কৃতিৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য। বিশ্বত যিদৰে অবিমিশ্র সমাজ পাবলৈ ন তেনেদৰে অবিমিশ্র সংস্কৃতিও পাবলৈ নাই। আর্যীকৰণ বা বৈদিকীকৰণ (Sanskritization Aryaniszation) সাংস্কৃতিক সমন্বয় আৰু সমাহৰণৰ অন্যতম দিশ। সহজ ভাষাত ক'বলৈ গ আর্যভিন্ন সংস্কৃতিসমূহে আর্য সংস্কৃতিক আপোন কৰি লোৱাৰ প্রৰণতা, প্রচেষ্টা আৰু প্রক্রি নামেই হ'ল আর্যীকৰণ। আর্যীকৰণ প্রক্রিয়াৰ অন্তৰালত এটা পৰিমার্জনাৰ প্রক্রিয়া লুকাই থা আর্য লোক আর্যভিন্ন লোকৰ তুলনাত শ্রেষ্ঠ বুলি মানুহৰ মাজত যি ধাৰণা আছে, সেই ধাৰণাই অ সংস্কৃতিকো অনা-আর্য সংস্কৃতিৰ তুলনাত উচ্চ বুলি মানুহক পতিয়ন নিয়াইছে। ফলস্বৰূপে আর্যভি লোকৰ মাজত আর্য সংস্কৃতি গ্রহণৰ জৰিয়তে উচ্চ মর্যাদা লাভ কৰাৰ প্রৰণতা সৃষ্টি হৈছিল। প্রক্রিয়াই হ'ল আর্যীকৰণ। আর্যীকৰণৰ বাবে আর্যভিন্ন লোকসকলৰ মাজত আর্যভাষাৰ উপা গ্রহণ কৰি ব্যৱহাৰ কৰাৰ এক প্রক্রিয়াৰ সূত্রপাত হৈছিল। এনে প্রৰণতা বা প্রক্রিয়াৰ বাবেই আর্যভিন্ন ভাষালৈ আর্য উপাদান আমদানি কৰা পৰিলক্ষিত হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ তিব্বত-বর্মীয় লোকসকলৰ ভাষাত অসমীয়া বা অ আর্যমূলীয় ভাষাৰ উপাদান ৰক্ষিত হোৱাৰ কাৰণবোৰ কি কি? (১০০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

৩.৪ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ৰক্ষিত অসমীয়া আৰু আর্যমূলীয় ভাষাৰ প্রভাৱ

অসমৰ ভাষিক ক্ষেত্রখনলৈ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিলে এই কথা সহজে বুজিব পাৰি যে ম আর্য-আর্যভিন্ন মূলৰ ভাষাৰ মিলনভূমি। সেই হেতুকে আর্যসম্ভূত ভাষা হোৱা সত্বেও মীয়াত এনে কিছুমান বৈশিষ্ট্য নিহিত হৈ আছে, যিবোৰ আর্যভিন্ন ভাষাবোৰতহে পৰিলক্ষিত । সেইদৰে ভাষিক 'আদান-প্রদান'ৰ প্রৱণতাৰ বাবে আর্যভিন্ন ভাষাবোৰতো আর্য উপাদান ক্ষিত হৈছে। তলত অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰত ৰক্ষিত হোৱা অসমীয়া বা অন্য আর্য ষাৰ উপাদানৰ বিষয়ে একাদিক্রমে আলোচনা কৰা হ'ল---

- ধ্বনিতাত্ত্বিক দিশ ঃ

* তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য ইয়াৰ সুৰ লহৰ। চীনা আদি ভাষাৰ দৰে মণিপুৰী ইথেই) ভাষাত প্রায় তিনিটাৰ পৰা পাঁচটা পর্যন্ত সুৰ ৰক্ষিত হৈ আছে। কিন্তু অসমৰ বডো, ডা ভাষাত দুটাৰ পৰা তিনিটামানহে সুৰ লহৰ ৰক্ষিত হৈছে। ইয়াৰ বিপৰীতে মিচিং, গাৰো, র্বি আদি বেছিভাগ ভাষাত এই সুৰ ৰক্ষিত হোৱা নাই। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সুৰৰ ক্ষেত্রত া এই বিকল্প প্রয়োগ সংস্কৃত বা সংস্কৃতমূলীয় ভাষাৰ প্রভাৱ বুলি অনুধাৱন কৰিব পাৰি।

* চীন-তিব্বতীয় ভাষাসমূহত কণ্ঠ্য স্পর্শধ্বনি (Glottal stop) আৰু কণ্ঠ্য স্পর্শীভূত ঞ্জনৰ বহুল প্রয়োগ দেখা যায়। কিন্তু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত কণ্ঠ্য স্পর্শধ্বনিৰ পৰীতে মহাপ্রাণ ধ্বনিৰ অস্তিত্ব পৰিলক্ষিত হয়। ই অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষালৈ আর্য ভাষাৰ শেষ অৱদান। বর্তমান বডো, ককবৰক, গাৰো, ৰাভা, তিৰা, কার্বি, মণিপুৰী আদি প্রায়বিলাক ষাতে অঘোৰ মহাপ্রাণ ধ্বনিৰ উপৰিও সঘোৰ মহাপ্রাণ ধ্বনিৰো ব্যৱহাৰ স্বীকাৰ কৰি লোৱা ছে।

* অসমৰ প্রায়বিলাক তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰে ধ্বনিৰীতি ক্রমান্বয়ে চীনা বা তিব্বত-ীয় বৈশিষ্ট্যৰ পৰা ফালৰি কাটি প্রতিবেশী ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যৰ প্রতি ঢাল খোৱা ৰিলক্ষিত হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে --

. কার্বি, দেউৰী, তিৰা আদি ভাষাত কেন্দ্রীয় স্বৰধ্বনিৰ প্রয়োগ নোহোৱা হ'ল।

. বডো, ৰাভা, গাৰো আদি ভাষাত তালব্য অনুনাসিক ধ্বনিৰ প্রয়োগ নোহোৱা ছে।

. মণিপুৰী, দেউৰী আদি ভাষাৰ বাহিৰে প্রায়বিলাক তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতে আদ্যস্থানত চতালব্য / ঙ / ৰ প্রয়োগ নোহোৱা হৈছে।

. তালব্য বা দন্তমূলীয়া তালব্য / চ / ৰ প্রয়োগ বডো, মিচিং আদি ভাষাত নোহোৱা ছে।

* একে জাতীয় শব্দসমূহৰ ধ্বনি পৰিবর্তনৰ ৰীতিলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে

পৰিয়ালৰ অন্তর্গত কেইবাটাও ভাষা অসমত প্রচলিত। বর্তমান অসমত আধাতকৈও ক জনসংখ্যাৰ মাজত এই তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহ প্রচলিত। ২০১১ চনৰ লোকপিয়লৰ ত অনুসৰি ভাৰতত মুঠ জনসংখ্যা হৈছে ১২১০৮৫৪৯৭৭ জন। ইয়াৰে মাত্র ১৫৩১১৩ গৰাকী লোকে অসমীয়াক মাতৃভাষা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰে। অসমৰ বাকী লোকসক অধিকাংশই তিব্বত-বর্মীয় ভাষা পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। অসমত অসমীয় বাহিৰে অন্য ভাষাবোৰৰ ভিতৰত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সংখ্যাই সর্বাধিক (মুঠ ১৬৭ ট ভিতৰত ৯৩ টাই তিব্বত-বর্মীয় মূলৰ ভাষা) আন এক সমীক্ষা মতে ভাৰতৰ ৬২৩ জনজাতীয় (১৭৪ টা উপগোষ্ঠীক সামৰি) সম্প্রদায়ে সর্বমুঠ ১৯৬ টা ভাষা ব্যৱহাৰ ক আৰু ইয়াৰ ১০৬ টাই তিব্বত বর্মীয় পৰিয়ালৰ অন্তর্গত ভাষা।

অসম তথা ভাৰতৰ এই তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰে অন্যান্য আর্য ভাষাৰ দৰেই বর্তম সময়ত অগ্রগতি লাভ কৰিছে। তলত অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰৰ শেহতীয়া অগ্রগতি এই সমীক্ষা দাঙি ধৰা হ'ল—

- গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অসমীয়া বিভাগত ১৯৯২ চনত ভাষা গোটৰ ছাত্র-ছাত্রী বাবে তিব্বত-বর্মীয় ভাষা বিষয়ক এখন কাকত স্নাতকোত্তৰ পাঠ্যক্রমত পোনপ্রথমবা বাবে অন্তর্ভক্ত কৰা হৈছিল। প্রণিধানযোগ্য যে, ২০১৬ চনত নতুন পাঠ্যক্রম প্রণ কৰাৰ পিছতো কাকতখনৰ গুৰুত্বৰ প্রতি লক্ষ্য ৰাখি চতুর্থ ষান্মাসিকৰ পাঠ্যক্রম ইয়াক অক্ষুণ্ণ ৰখা হৈছে।
- অধ্যয়নৰ সমান্তৰালভাৱে এই ভাষাগোষ্ঠীৰ অন্তর্গত ভাষাসমূহত বিদ্যায়তনিক গৱেষ কৰি ইতিমধ্যে বহু লোকে গৱেষণা কৰি এম. ফিল. আৰু পিএইচ. ডি ডিগ্রী ল কৰিছে। প্রমোদ চন্দ্র ভট্টাচার্যই কৰা বডো বিষয়ক গৱেষণাৰ কেইবা দশক পিছত অ সাম্প্রতিক সময়ত কেইবাগৰাকী গৱেষকে এই বিষয়বোৰত গৱেষণা কৰিছে। কেইটাম উল্লেখযোগ্য গৱেষণা আৰু গৱেষকৰ নাম তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—
  - ড^{0} বেণুধৰ গগৈ- *A Critical Study of the Tiwa Community and th Language* (G.U. 1991)
  - ড^{0} অর্পণা কোঁৱৰ- *Karbi People and their Language: A Criti Study* (G.U. 1992)
  - ড^{0} কৈলাশ চন্দ্র তালুকদাৰ- *The Mishing People and their Languag A Critical Study* (G.U. 1993)
  - ড^{0} অঞ্জনা চৌধুৰী- *Structure of Assamese and Garo: A Criti Study* (G.U. 1995)
  - Dr. B.K. Doley- *Mishing Language: A Morphological Study* (D.

ধ্যায় ১৪ ঃ সাম্প্রতিক কালত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ চর্চা

ধ্যায় গাঁথনি

১৪.১ উদ্দেশ্য
১৪.২ পৰিচয়
১৪.৩ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ শেহতীয়া অগ্রগতিৰ সমীক্ষা
১৪.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১৪.৫ অধিক জানিবলৈ
১৪.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)
১৪.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অসম তথা ভাৰতত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা ব্যৱহাৰকাৰীৰ সংখ্যা জানিব পাৰিব
- এই ভাষাবোৰত ইতিমধ্যে সম্পন্ন হোৱা বিদ্যায়তনিক গৱেষণাৰ বিষয়ে অৱগত হ'ব পাৰিব
- তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশ্লেষণ সন্নিৱিষ্ট একাংশ ইংৰাজী আৰু অসমীয়া পুথিৰ বিষয়ে জ্ঞাত হ'ব পাৰিব।

৪.২ পৰিচয়

স্নাতকোত্তৰ অসমীয়া চতুর্থ যান্মাসিকৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে আগবঢ়োৱা এইখন দ্বিতীয় ছিক পাঠ্যবিষয়। পাঠ্যবিষয়ৰ শিৰোনাম 'তিব্বত-বর্মীয় ভাষা আৰু ইয়াৰ তুলনা'। পাঠ্যবিষয়ৰ টো চতুর্দশ তথা শেষ অধ্যায়। পূর্বৰ অধ্যায়ত আপুনি তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত অসমীয়া ষাৰ পা�ৰস্পৰিক প্রভাৱ সম্পর্কে জানিব পাৰিলে। প্রস্তাৱিত এই অধ্যায়ত সাম্প্রতিক লত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা চর্চাৰ দিশটোৰ অগ্রগতি সম্পর্কে প্রেক্ষাপটত আলোচনা আগবঢ়োৱা ৱ। লগতে তিব্বত-বর্মীয় ভাষা চর্চালৈ বিভিন্ন সমল ব্যক্তিয়ে আগবঢ়োৱা অবদান সম্পর্কেও ট সমীক্ষা প্রদান কৰা হ'ব।

৪.৩ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ শেহতীয়া অগ্রগতিৰ সমীক্ষা

সমবর্গীয় ধ্বনিসমূহৰ মাজত প্রায় বিকল্প প্রয়োগ হয়। এই বৈশিষ্য অসমীয়া ভাষাৰ পৰা আহি বুলি অনুধাৱন কৰিব পাৰি।

* সমীভৱন, বিষমীভৱন, স্বৰভক্তি, স্বৰসংগতি, বর্ণ-বিপর্যয় ইত্যাদি ধ্বনি পৰিৱ ৰীতিৰ অস্তিত্ব অসমীয়া ভাষাত পৰিলক্ষিত হয়। ইয়াৰ প্রভাৱ কম-বেছি পৰিমাণে তিব্ব বর্মীয় ভাষাসমূহতো পৰিছে।

- ৰূপতাত্ত্বিক প্রভাৱ ঃ

* তিব্বত-বর্মীয় শব্দৰ সাধনত সর্বনামীয় পূর্বসর্গৰ প্রয়োগ এক বিশেষ বৈশি ৰাভা-গাৰো আদি ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ সাধনত পূর্বসর্গৰ বিপৰীতে পৰসর্গৰ প্রয়োগ, ৰাভ মিচিং আদি ভাষাৰ দ্বিৰুক্তিৰ দ্বাৰা সম্বোধনসূচক শব্দসাধন আদি মূল বহির্ভূত লক্ষণ ই অসমী আদি ভাৰতীয় ভাষাৰ প্রভাৱ।

* তিব্বত বর্মীয় ভাষাত বিশেষ্য আৰু বিশেষণ শব্দ ঘাইকৈ লিংগ-নিৰপেক্ষ, বি 'আ, 'উৱা', 'উৰা' আদি পুংলিংগবাচক আৰু 'ঈ', 'অনী', 'নী', 'উৰী' আদি স্ত্রী-বাচক প্রত্য ৰাভা, বডো আদি ভাষাত বহুলভাৱে ব্যৱহাৰ হোৱা দেখা যায়।

* তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত সমষ্টিবাচক শব্দ বা শব্দসংযোগে বিশেষ্য বা সর্বনামৰ বহুবচ ধাৰণা দিয়া হয়। কিন্তু অসম আৰু ইয়াৰ দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলৰ ভাষাত সংখ্যাবাচক শব্দ ব্যৱহ কৰি দ্বিবচন বুজোৱা হয়। ই সংস্কৃত ভাষাৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য।

* অধিকাংশ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাতে ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ দৰে একোটা সর্বনাম মূলৰ পৰাই প্রত্যয় যোগে বহুবচনৰ ধাৰণা জন্মোৱা হয়। লগতে বিভিন্ন পৰসর্গৰ যোগে সর্বনামীয় বিশেষণ বা ক্রিয়া বিশেষণ পদৰ সাধন কৰা হয়। মূলৰ এই বৈশিষ্ট্য মণিপুৰী অ ৰাভা ভাষাৰ বাহিৰে প্রায়বিলাক ভাষাতে ৰক্ষিত হোৱা পৰিলক্ষিত নহয়। ইয়াৰ মুখ্য কাৰণ হ চৌপাশে থকা অসমীয়া আদি ভাষাবোৰত এই বৈশিষ্ট্য অনুপস্থিত।

* তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত পুৰুষ ভেদ থাকে যদিও পুৰুষ ব্যাকৰণগত বিষয় নহ মান্য-তুচ্ছৰ ধাৰণা অথবা ক্রিয়াৰূপৰ ক্ষেত্রত পুৰুষৰ ভূমিকা থকা দেখা নাযায়। ইয়াৰ বিপৰী বডো, কার্বি আদি ভাষাতো দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় প্রত্যয় যোগ দি একোটাকৈ মান্য ৰূপ প্রদ কৰা দেখা যায়। ই অসমীয়া ভাষাৰ বিশেষ বৈশিষ্ট্য।

* সংযুক্ত ধাতুযোগে তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত পাৰস্পৰিক (reciprocal), আত্মবা (reflectiv), পাঁচনী আদি ধাতু ৰূপৰ সাধন কৰা হয়। আনহাতে ভাৰতীয় আর্য ভাষ সহায়কাৰী ক্রিয়াৰ যোগেদিহে এনে ভাব বুজোৱা হয়। বর্তমান আটাইকেইটা তিব্বত-বর্ম ভাষাতে ভাৰতীয় আর্য ভাষাৰ বৈশিষ্ট্য স্বীকাৰ কৰি লোৱা হৈছে।

- **শব্দগত প্রভাৱ ঃ**

শব্দ সম্ভাৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহলৈ আর্যভাষাৰ বিশেষ অৱদান। প্রতিবে

াংশ শব্দক লৈ বিতর্কও আছে। কিয়নো এনে শব্দৰ ব্যুৎপত্তি ব্যাখ্যা সমমূলীয়া ভাষাৰ লগতে
ী, কোলমুণ্ডা আদি অষ্টিকমূলীয়া ভাষাত পোৱা যায়।

তলত অবিতর্কিত শব্দবোৰ উল্লেখ কৰা হ'ল --

* বড়ো ভাষাৰ ধ্বনিৰীতি অনুসৰি সংস্কৃত বা অন্যান্য আর্য ভাষাৰ প ত ক > ফ থ খ;
> থ এইদৰে পৰিৱর্তন হয়। যেনে ---

পাপ > ফোৱ

পূজা > ফুজা

বতৰা > বাথ্রা > বাথু'ৰা

কপাল > খাফান

চকা > চাকা > ছাখা। ইত্যাদি

* বড়ো ভাষাত সকলো ঋণশব্দৰ ক্ষেত্রত মূৱৰ ভ, ধ, ঘ > ব / ৱহ, দ > দহ্, গ > গ্হ
এইৰূপে পৰিৱর্তন হয়। যেনে --

ভাগ > বাহাগ

ভাগিন > বাগিলছা

ব্যাধি > বিয়াধি

ঘাট > গাহাত

বুধ > বুদ। ইত্যাদি

* বড়ো ভাষালৈ ক্ষ > খ, ঢ, ড় > ৰ হৈ শব্দবোৰৰ আগমন হৈছে। যেনে ---

ক্ষমা > খেমা

ৰক্ষা > ৰৈখা

পঢ় > ফৰায়া। ইত্যাদি

* অন্যায়, আদৰ, বৰ, বাৰ, মালা, ৰাজা, ৰক্ষা, শনি, শান্তি, শালি, সময়, সতী আদি
অবিকৃত ৰূপত আর্যমূলীয়া ভাষাৰ পৰা ধাৰ কৰি ৰাভা ভাষাত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

* ৰাভা ভাষাত অর্দ্ধবিকৃত ৰূপত ব্যৱহাৰ হোৱা শব্দবোৰ হ'ল ---

আখৈ > আখাই

অমুক > মুকী / আমকা

অকাল > আকাল

কপাল > কাপাল

পথাৰ > পাথাৰ। ইত্যাদি

১৩.৫ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- তিব্বত-বর্মীয় লোকসকলৰ ভাষাত অসমীয়া বা অনা আর্য ভাষাৰ উপাদান সন্নি
হোৱাৰ কাৰণবোৰৰ বিষয়ে অৱগত হ'ল।
- অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাবোৰত ৰক্ষিত হোৱা অসমীয়া আৰু অন্য আর্যমূল
ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক, ৰূপতাত্ত্বিক আৰু শব্দগত প্রভাৱৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিলো।

১৩.৬ অধিক জানিবলৈ

১) পাঠক, ৰমেশ (২০১৩) ঃ *অসমীয়া ভাষাৰ ইতিহাস*, অশোক বুকষ্টল, গুৱাহাটী।

২) পাদুন, নাহেন্দ্র, (২০১৪) ঃ *ভাষাৰ তত্ত্বকথা*, বাণী মন্দিৰ, পাণবজাৰ, গুৱাহাটী।

৩) হাকাচাম, উপেন ৰাভা, (২০১৩) *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা*, প্রকাশি
শ্রীমতী মঞ্জুলা ৰাভা হাকাচাম জাক।

৪) হাকাচাম, উপেন ৰাভা, (২০১৪) ঃ অসমীয়া আৰু অসমৰ উপভাষা, জ্যোতি প্রকা
পাণবজাৰ, গুৱাহাটী।

১৩.৭ অগ্রগতি খতিয়ান (অগ্রগতিৰ খতিয়ান)

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ আৱশ্যণি --তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্যমূলীয়া উপাদান ৰক্ষিত হো
কাৰণ ---সামৰণি।

১৩.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত ৰক্ষিত হোৱা অসমীয়া তথা অন্য আর্যমূলী ভা
প্রভাৱসমূহৰ বিষয়ে ফঁহিয়াই আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ চমুটোকা লিখক।

ক) আর্যীকৰণ

খ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্য ভাষাৰ ধ্বনিতাত্ত্বিক প্রভাৱ।

গ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্য ভাষাৰ ৰূপতাত্ত্বিক প্রভাৱ।

ঘ) তিব্বত-বর্মীয় ভাষাত আর্য ভাষাৰ শব্দগত প্রভাৱ।

- Arpana Konwar - *Karbi: The People and their Language* (200
- Bal Ram Prasad - *Mishing Grammar* (1991)
- U.C. Singh - *Structure Analysis of the Manipuri Language* (197
- Kh. D. Singha - *The Stucture of Dimasa: A Typological Stu* (Unpublished Thesis)
- K.V. Subbarao - *A Typological Rabha Grammar* (A Project unc ABILAC)
- Taburam Taid - *A Dictionary of the Mishing Language* (199
- S.N. Wolfenden - *Outline of Tibeto-Burman Linguis Morphology* (1927)
- Pranita Devi - *Structure of Garo* (2015)

অসমীয়া ঃ

- ৰং বং তেৰাং ঃ *কার্বি লামতাছাম* (১৯৭৪)
- মনেশ্বৰ দেউৰী ঃ *তিৰা জনজাতি আৰু ভাষাৰ ইতিহাস* (১৯৮৮)
- প্ৰমোদা দেৰী ঃ *ৰাভাসকলৰ সমাজ, সংস্কৃতি আৰু ভাষা* (এম, ফিল. গৱেষ পত্ৰিকা ১৯৮৪)
- পূৰ্বোত্তৰ ভাষা সমিতি ঃ *মিছিং ভাষাৰ চমু পৰিচয়* (১৯৮৮)
- মাহেন্দ্ৰ পাদুন ঃ *মিচিং অসমীয়া পাঠ* (১৯৮৯)
  ঃ *মিচিং ভাষাৰ আভাস* (১৯৯৭)
- মধুৰাম বৰো ঃ *বডো ভাষাৰ গঠন*
- চাণক্য ব্ৰহ্ম ঃ *বডো ভাষাৰ শিক্ষা* (১৯৮৭)
- যোগেন বাথৌ ঃ *পকেট ৰাভা শব্দকোষ* (১৯৯৬)
- প্ৰমোদ চন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য ঃ *অসমৰ ভাষা পৰিচয়* (২০০৫)
- ৰাজেন ৰাভা ঃ *ৰাভা শব্দ সম্ভাৰ* (১৯৮২)
- উপেন ৰাভা হাকাচাম ঃ *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য* (১৯৯৮)
  ঃ *ৰাভা কথিত ভাষা আৰু অসমীয়া ভাষা ঃ এ তুলনামূলক অধ্যয়ন* (পিএইচ.ডি গৱেষণা পত্ৰ, ১৯৯
  ঃ *অসমীয়া ভাষা আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা* (২০০
  ঃ *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা* (২০০
- প্ৰণীতা দেৰী ঃ *তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ সম্বন্ধবাচক শব্দৰ অধ্যয়ন* (২০১৬)
  ঃ *গাৰো ভাষাৰ মৌলিক বিচাৰ*

অসমৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়সমূহত ইতিমধ্যে ৰাভা-মিচিং-তিৰা-দেউৰী আদি ভাষা পাঠ্যক্ৰমত অন্তৰ্ভূক্ত কৰা হৈছে। বডো ভাষাৰ শিক্ষার্থীসকলে মাধ্যম হিচাপে লৈ হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষাত অৱতীর্ণ হোৱাৰ সুযোগ লাভ কৰিছে।

বহুতো ভাষা শিক্ষণ প্ৰতিষ্ঠানত বডো, ৰাভা, গাৰো, মিচিং আদি ভাষাত Certificate Course ৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহত হোৱা বিদ্যায়তনিক গৱেষণাৰ এটি আভাস প্ৰদান কৰক।
(১০০ টা শব্দৰ ভিতৰত)

.....

.....

.....

১৪.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

অসম তথা ভাৰতত প্ৰচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষা ব্যৱহাৰকাৰীৰ সংখ্যা জানিব পাৰিলোঁ। এই ভাষাসমূহত ইতিমধ্যে হোৱা বিদ্যায়তনিক গৱেষণাৰ বিষয়ে অৱগত হ'লোঁ। তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ বিশ্লেষণ সন্নিৱিষ্ট একাংশ ইংৰাজী আৰু অসমীয়া পুথিৰ বিষয়ে জ্ঞাত হ'লোঁ।

১৪.৫ অধিক জানিবলৈ

হাকাচাম উপেন ৰাভা (২০১৩) ঃ *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা,* প্ৰকাশিকা- শ্ৰীমতী মঞ্জুলা ৰাভা হাকাচামজাক,

(২০১১) *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য,* বীণা লাইব্ৰেৰী

১৪.৬ অগ্রগতি খতিয়ান (কৰল ৰূপৰেখা)

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ আৰম্ভণি—বিদ্যায়তনিক গৱেষণাসমূহৰ খতিয়ান—সামৰণি।

১৪.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ সাম্প্রতিক কালত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাৰ চর্চাৰ দিশটোৱে কিমান অগ্রগতি ল
কৰিছে? অসমৰ প্রেক্ষাপটত এটি আলোচনা দাঙি ধৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ অসমত প্রচলিত তিব্বত-বর্মীয় ভাষাসমূহৰ ভাষিক চর্চা সম্বলিক ইংৰাজী অ
অসমীয়া পুথি সম্পর্কে এটি সমীক্ষা প্রদান কৰক।

*** ***** ***

প্রসঙ্গ পুথি

মীয়া গ্রন্থ ঃ

১) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (২০১৩); *অসমীয়া ভাষাৰ ব্যাকৰণ;* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্রকাশ।

২) গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ; (২০১২); *ভাষা-বিজ্ঞান,* গুৱাহাটী ঃ মণি-মাণিক প্রকাশ।

3] গোস্বামী, উপেন্দ্রনাথ (2012); *অসমীয়া ভাষাৰ উদ্ভৱ, সমৃদ্ধি আৰু বিকাশ;* গুৱাহাটী ঃ মণি-মানিক প্রকাশ।

4] গোস্বামী, গোলকচন্দ্র (2011); *অসমীয়া ব্যাকৰণত মৌলিক বিচাৰ;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রেৰী।

৫) গোস্বামী, গোলোকচন্দ্র (২০১২); *অসমীয়া ব্যাকৰণ প্রৱেশ,* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রেৰী।

6] তেৰাং ৰংবং [1974] Ê, *কাৰ্বি লামতাছান;* ডিফু, জিলা স্বায়ত্ত পৰিষদ।

7] দাস, বিশ্বজিৎ আৰু বসুমতাৰী, ফুকন চন্দ্র (সম্পা.) [2010] Ê, *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা;* গুৱাহাটী ঃ আঁক-বাক।

৮) পাঠক, ৰমেশ (২০১৪); *ভাষা বিজ্ঞানৰ ভূমিকা,* গুৱাহাটী ঃ অশোক বুক ষ্টল।

৯) বৰা, লীলাৱতী শইকীয়া (২০১১); *অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব;* গুৱাহাটী ঃ বনলতা।

১০) বৰুৱা, ভীমকান্ত (২০১৫); *অসমৰ ভাষা;* ডিব্রুগড় ঃ বনলতা।

১১) ভৰালী, বিভা আৰু তালুকদাৰ, কল্পনা (সম্পা) (২০০৯); *গোৱালপৰীয়া উপভাষা ঃ ৰূপ বৈচিত্র্য;* গুৱাহাটী ঃ চন্দ্র প্রকাশ।

১২) ভৰালী, দেবানন্দ; (২০১১); *অসমীয়া ভাষাৰ মৌলিক বিচাৰ,* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল।

13] ৰাভা হাকাচাম. উপেন [2003] Ê, *ৰাভা ভাষা আৰু সাহিত্য;* গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্রেৰী।

14] ৰাভা হাকাচাম, উপেন [2009] Ê, *অসমীয়া আৰু অসমৰ ভাষা-উপভাষা;* গুৱাহাটী ঃ জ্যোতি প্রকাশন।

15] ৰাভা হাকাচাম, উপেন [2013] Ê, *অসমীয়া আৰু অসমৰ তিব্বত-বর্মীয় ভাষা;* গোৱালপাৰা, হাকাচাম কাওচাদাম।

১৬) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০১৬); *অসমীয়া ৰূপতত্ত্বৰ মৌলিক বিচাৰ;* গুৱাহাটী ঃ অসম পাবলিছিং কোম্পানী।

১৭) ৰাভা হাকাচাম, উপেন আৰু দেৰী, প্রণীতা (২০১৬); *ভাষাতাত্ত্বিক অধ্যয়নত তুলনা*

১৮) দেৰী, প্রণীতা (২০০৩); *গাৰো ভাষাৰ মৌলিক বিচাৰ;* গুৱাহাটী ঃ লয়ার্ছ বুক ষ্টল

ইংৰাজী গ্রন্থ ঃ

1. Barman, R. R. (ed.) (2006); *Anglo-Dimasa Grammar and Dictiona* Garadima Janadaorine Hashom, Silchar (Assam)
2. Bhattacharya, P.C. : A Descriptive Analysis of the Baor languag GU. Publication.
3. Goswami, S. N. (1988); *Studies in Sino-Tibetan Language;* Guwaha
4. Jeypal, V. K. (1987); *Karbi Grammar;* CIIL, Mysore.
5. Konwar, Arpana (2003); *Karbi : The People and the Languag* Department of Assamese, Dibrugarh University.
6. Lyall r Stack (1908); *The Mikirs;* Guwahati, United Publishers.
7. Singh, Dhiren Kh (2007); *An Introduction to Dimasa Phonolo* Guwahati : DVS Publishers.
8. Debi, Pronita (2015); *Structure of Garo;* Guwahati : Pratisr Prakashan.